GMINA BORZYTUCHOM

ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Uwarunkowania rozwoju

Ujednolicona diagnoza uwarunkowań rozwoju do „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Borzytuchom", uchwalonego uchwałą Nr XXIV/111/01 Rady Gminy Borzytuchom z dnia 30 kwietnia 2001 roku, z wprowadzonymi zmianami obejmującymi obszar w granicach administracyjnych gminy Borzytuchom - tekst jednolity z 2009 r.

W celu wyodrębnienia z ujednoliconego tekstu „Studium …" zapisów pochodzących (w dużym stopniu) z tekstu „Studium… z 2001 r.", tekst ten został zapisany kursywą.

Gdańsk - Borzytuchom, 2009

Opracowanie planistyczne p.t. „ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY BORZYTUCHOM” stanowi ujednolicony projekt studium, na który składają się:

UWARUNKOWANIA
ujednolicona diagnoza „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Borzytuchom - **uwarunkowania rozwoju**” składająca się z części tekstowej i graficznej

CZĘŚĆ TEKSTOWA
ujednolicony **tekst studium**, stanowiący:

Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr ……. Rady Gminy Borzytuchom z dnia …….

CZĘŚĆ GRAFICZNA
ujednolicony **rysunek studium** „Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego - Gmina Borzytuchom” w skali 1:10 000, stanowiący:

Załącznik Nr 2 do Uchwały Nr ……. Rady Gminy Borzytuchom z dnia …….

Zespół autorski ZMIANY STUDIUM

mgr inż. arch. Marek Buraczyński - główny projektant
uprawnienia urbanistyczne nr 1427/94
członek Okręgowej Izby Urbanistów w Gdańsku
nr wpisu G-028/2002
mgr inż. Michał Szymański

inż. Grzegorz Jakuszewski

Serwis Architektury i Urbanistyki CONTRACTOR
80-299 Gdańsk ul. Szalupowa 3F tel. 0585545732 e-mail: contractor.mb@wp.pl

współpraca - opracowania projektowe:

mgr inż. arch. Wiesława Buraczyńska

mgr. inż. arch. Mikołaj Batruch

Pracownia Architektury PEJZAŻ
80-299 Gdańsk ul. Szalupowa 3F

współpraca - opracowania graficzne:

mgr Bartosz Palarczyk

Studio Graficzne DANEX s.c.
81 - 853 Sopot Aleja Niepodległości 702

Zespół autorski STUDIUM z 2001 r.

Prowadzenie tematu-koordynacja	
mgr inż. arch. Aleksander Aziukiewicz	uprawnienia urbanistyczne nr 311/88
mgr Krzysztof Zawadzki	uprawnienia urbanistyczne nr 1433/94
Urbanistyka	mgr inż. arch. Aleksander Aziukiewicz
Zagadnienia programowe	mgr Krzysztof Zawadzki
Ochrona środowiska	mgr Jolanta Rekowska
Rolnictwo	mgr inż. Grażyna Kochanowicz
Leśnictwo, środowisko biotyczne	mgr Małgorzata Szadkowska-Izydorek
Inżynieria sanitarna, telekomunikacja i elektroenergetyka	inż. Grażyna Kubicz
Komunikacja	mgr inż. Jolanta Więcek
Środowisko kulturowe	mgr Iwona Kozerska mgr Dorota Cieślik
Opracowanie graficzne	Grażyna Radziszewska
Grafika komputerowa	Barbara Brokos

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP
1.1 Wprowadzenie
1.2 Ogólna charakterystyka gminy

2. DIAGNOZA ZEWNĘTRZNEJ SYTUACJI GMINY
2.1 Uwarunkowania wynikające z polityki przestrzennej państwa
2.2 Uwarunkowania wynikające z polityki przestrzennej województwa
2.2.1. Uwarunkowania rozwoju województwa pomorskiego 1999 r.
2.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa 2002 r.
2.2.3. Zmiana planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2009 r.
2.3 Rozpoznanie powiązań gminy z obszarami zewnętrznymi
2.3.1 Ochrona i kształtowanie środowiska
2.3.2 Zagadnienia programowe
2.3.3 Przestrzeń rolnicza
2.3.4 Leśnictwo
2.3.5 Inżynieria środowiska
2.3.6 Komunikacja
2.3.7 Elektroenergetyka i telekomunikacja

3. DIAGNOZA WEWNĘTRZNEJ SYTUACJI GMINY
3.1. Ocena obecnego stanu gminy
3.1.1 Obowiązujące akty prawne
3.1.1.1 Akty prawne powszechnie obowiązujące
3.1.1.2 Obowiązujące przepisy dotyczące obszaru województwa
3.1.1.3 Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego
3.1.1.4 Obszary, dla których należy sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego
3.1.2 Stan zagospodarowania i wyposażenia gminy
3.1.3 Zarys warunków fizjograficznych
3.1.3.1 Rzeźba terenu. Atrakcyjność krajobrazowa
3.1.3.2 Warunki geologiczne
3.1.3.3 Warunki glebowe i siedliskowe
3.1.3.4 Warunki klimatyczne
3.1.3.5 Warunki hydrologiczne i hydrogeologiczne
3.1.3.6 Szata roślinna i świat zwierząt
3.1.4 Stan i funkcjonowanie środowiska przyrodniczego - zagrożenia
Wymagania związane z ochroną
3.1.4.1 Stan jakościowy środowiska przyrodniczego
3.1.4.2 Zagrożenia środowiskowe
3.1.4.3 Prawna ochrona środowiska
Obszary szczególnej ochrony środowiska
3.1.4.4 System ochrony środowiska przyrodniczego
3.1.5 Stan i wykorzystanie zasobów surowcowych
3.1.6 Stan i funkcjonowanie środowiska kulturowego - archeologia
3.1.7 Stan i funkcjonowanie środowiska kulturowego - architektura
3.1.8 Jakość życia mieszkańców-zasoby demograficzne i usługi publiczne
3.1.8.1 Zasoby demograficzne

3.1.8.2 Zasoby mieszkaniowe
3.1.8.3 System obsługi ludności
3.1.8.4 Wnioski w zakresie jakości życia
3.1.9 Stan i funkcjonowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej
3.1.9.1 Użytkowanie gruntów
3.1.9.2 Warunki przyrodnicze
3.1.9.3 Użytkownicy gruntów
3.1.9.4 Produkcyjność przestrzeni rolniczej
3.1.9.5 Melioracje wodne
3.1.9.6 Rynek rolny, przetwórstwo, usługi
3.1.9.7 Ludność w indywidualnych gospodarstwach rolnych
3.1.9.8 Zatrudnienie w rolnictwie
3.1.9.9 Poziom wykształcenia użytkowników indywidualnych gospodarstw rolnych
3.1.9.10 Wnioski
3.1.10 Stan i funkcjonowanie gospodarki leśnej
3.1.11 Stan infrastruktury - komunikacja
3.1.11.1 Sieć drogowa
3.1.11.2 Ruch drogowy
3.1.11.3 Linie kolejowe
3.1.11.4 Pasażerska komunikacja zbiorowa
3.1.11.5 Zaplecze techniczne motoryzacji
3.1.12 Stan infrastruktury - inżynieria sanitarna
3.1.12.1 Zaopatrzenie w wodę
3.1.12.2 Gospodarka ściekowa
3.1.12.3 Gospodarka odpadami
3.1.12.4 Zaopatrzenie w ciepło
3.1.12.5 Zaopatrzenie w gaz
3.1.13 Stan infrastruktury - elektroenergetyka i telekomunikacja
3.1.13.1 Elektroenergetyka
3.1.13.2 Telekomunikacja
3.1.14 Sytuacja gospodarczo-finansowa
3.1.15 Energetyka wiatrowa
3.2 Ocena dotychczasowego rozwoju gminy
3.2.1 Przekształcenia struktury przestrzenno-programowej
3.2.2 Przekształcenia w gospodarce rolnej
3.3 Wnioski zgłoszone do Studium gminy
3.4 Wnioski zgłoszone do zmian w Studium

4. SYNTEZA
4.1 Uwarunkowania - czynniki rozwoju
4.2 Uwarunkowania - ograniczenia rozwoju

5. MATERIAŁY PLANISTYCZNE WYKORZYSTANE NA POTRZEBY PROJEKTOWANYCH ZMIAN W STUDIUM

6. MATERIAŁY PLANISTYCZNE SPORZĄDZONE NA POTRZEBY PROJEKTOWANYCH ZMIAN W STUDIUM

7. SYNTEZA UWARUNKOWAŃ DO ZMIAN W STUDIUM

1. WSTĘP

1.1 Wprowadzenie

Rada Gminy Borzytuchom w dniu 25 października 2006 r. podjęła uchwałę Nr XXXIII/223/06 w sprawie przystąpienia do wprowadzenia zmian w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Borzytuchom.

Przedmiotowa zmiana studium bazuje na obowiązującym Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Borzytuchom, przyjętym w dniu 30 kwietnia 2001 r. przez Radę Gminy Borzytuchom uchwałą Nr XXIV/111/01, zwanym w dalszej części opracowania „Studium ... z 2001 r.".

Obszar wprowadzonych zmian w „Studium ... z 2001 r." stanowi teren Gminy Borzytuchom w jej granicach administracyjnych.

Niniejsze opracowanie stanowi diagnozę „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Borzytuchom - uwarunkowania rozwoju", składającą się z części tekstowej i graficznej - ujednoliconą w 2009 r. dla potrzeb sporządzenia studium z wprowadzonymi zmianami do „Studium ... z 2001 r." i zostało nazwane „**Zmianą Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Borzytuchom - uwarunkowania rozwoju**".

Po uchwaleniu przez Radę Gminy Borzytuchom "Zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Borzytuchom" - „Studium ... z 2001 r.", jako materiał planistyczny wykorzystany na potrzeby projektu zmiany studium, pozostaje materiałem pomocniczym, stanowiącym źródło informacji przy pracach planistycznych sporządzanych przez Wójta Gminy.

Na podstawie przeprowadzonej analizy i oceny aktualności określonych w „Studium ... z 2001 r." uwarunkowań rozwoju gminy wynikających z diagnozy stanu oraz czynników zewnętrznych i wewnętrznych mających wpływ na możliwości kształtowania polityki przestrzennego rozwoju gminy, w tym obowiązujących podstawowych dokumentów:

- strategii rozwoju i planu zagospodarowania przestrzennego województwa,
- strategii rozwoju gminy,

uznaje się dotychczas **ustalone główne cele i kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Borzytuchom za** nadal **obowiązujące**.

Zmiany w studium, zgodnie z podjętą w dniu 25 października 2006 r. uchwałą Rady Gminy Borzytuchom w sprawie przystąpienia do ich wprowadzenia, stanowią uzupełnienie „Studium ... z 2001 r." o pojedyncze ustalenia, o których mowa w art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. nr 80, poz. 717 z późn. zm.) wyróżnione w ujednoliconym studium.

1.2 Ogólna charakterystyka gminy

Gmina Borzytuchom położona jest:

- *w zachodniej części województwa pomorskiego,*
- *w środkowej części powiatu bytowskiego,*

Gmina Borzytuchom sąsiaduje z 5 gminami byłego województwa słupskiego, w tym:

- *od wschodu - z gminą Kołczygłowy,*
- *od południa - z gminą Tuchomie,*
- *od zachodu - z gminą Bytów,*
- *od północy - z gminami Czarna Dąbrówka i Dębnica Kaszubska*

Północna część gminy objęta jest ochroną prawną – znajduje się w granicach Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi". Pozostały teren gminy położony poza granicami Parku /ale w jego otulinie/, z uwagi na wysoką bioróżnorodność wskazany został do ochrony przyrodniczych walorów w ramach opracowanej koncepcji sieci ekologicznej byłego województwa słupskiego.

Gmina zajmuje powierzchnię 10 857 ha (tj. 109 km^2). Dominującą formą użytkowania powierzchni są użytki rolne 4462 ha (41,1%) oraz lasy 5460 ha (50,3%). Grunty orne zajmują tylko 32,3 % powierzchni gminy, a użytki zielone 8,8 %. Użytki zielone położone są wzdłuż licznie występujących cieków i rozmieszczone dość równomiernie na terenie całej gminy (wg stanu na 2000 r.).

Według stanu na dzień 1 stycznia 2008 r. gmina zajmuje powierzchnię 10 852 ha, o następującej powierzchni poszczególnych form użytkowania:

- użytki rolne 4 555 ha (42%),
- lasy 5 493 ha (50,6%).

Grunty orne zajmują powierzchnię 3 479 ha (32,1%) powierzchni gminy, a użytki zielone 955 ha (8,8%).

Pod względem powierzchni gmina zajmowała *77 miejsce wśród 98 samorządowych wiejskich gmin województwa pomorskiego. Gęstość zaludnienia w gminie Borzytuchom jest znacznie niższa niż średnio w gminach województwa pomorskiego (gmina Borzytuchom 25 osób/1 km^2, podczas gdy w gminach wiejskich województwa 40 osób/1 km^2). Jest ona niższa także od średniej dla powiatu bytowskiego, która wynosi 35 osób/1 km^2. W powiecie bytowskim niższą od gminy Borzytuchom gęstość zaludnienia posiadają gminy Lipnica, Trzebielino, Studzienice, Czarna Dąbrówka i Kołczygłowy.*

Gminę zamieszkiwało (wg stanu na 2000 r.) *około 2700*. *Pod względem liczby mieszkańców gmina* zajmowała *96 miejsce wśród 98 samorządowych wiejskich gmin województwa pomorskiego.*

Według stanu na dzień 31 grudnia 2007 r. gminę zamieszkuje 2869 osób.

Funkcję ośrodka gminnego oraz obsługę rolnictwa i ludności w tym zakresie, pełni miejscowość Borzytuchom, położona w środkowej części gminy i zamieszkiwana przez ponad 30 % mieszkańców gminy. Borzytuchom jest ośrodkiem administracyjnym, gospodarczym i usługowym o znaczeniu gminnym skupiającym szereg urządzeń i instytucji obejmujących swoim zasięgiem obszar całej gminy.

Teren gminy podzielony jest na 8 sołectw. Szczegółowy podział gminy na miejscowości oraz ich rodzaj został przedstawiony w części diagnozy wewnętrznej dotyczącej sfery społecznej.

Sieć osadniczą gminy tworzy 12 miejscowości, z czego 8 wsi oraz 4 pozostałe miejscowości (gajówka, przysiółek, osada, leśniczówka). Osadnictwo gminy Borzytuchom związane jest z podstawowym ciągiem komunikacyjnym przebiegającym przez gminę tj. drogą wojewódzką nr 209 Suchorze-Bytów. Najistotniejsze połączenia obszaru gminy odbywają się także poprzez odcinki dróg powiatowych nr 1752G *Krosnowo-Borzytuchom,* nr 1201G *Budowo-Krosnowo do drogi wojewódzkiej* nr *210 relacji Unichowo-Dębnica Kaszubska-Słupsk*, nr 1767G *Borzytuchom-Tuchomie do drogi krajowej* nr *20 Miastko-Bytów*.

2. DIAGNOZA ZEWNĘTRZNEJ SYTUACJI GMINY

2.1 Uwarunkowania wynikające z polityki przestrzennej państwa

Uwarunkowania w zakresie celów i kierunków polityki przestrzennej państwa na terenie gminy Borzytuchom wynikają z Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju „Polska 2000 plus" oraz z obowiązujących przepisów prawa i programów rządowych tworzących politykę rolną i leśną.

W ***Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju „Polska 2000plus"***

- *dla przestrzennego zagospodarowania kraju przyjęto model równoważenia rozwoju, który realizowany będzie poprzez:*
  a/ powszechne uwzględnianie uwarunkowań przyrodniczych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz programach przedsięwzięć publicznych o zasięgu ponadlokalnym,
  b/ promowanie ekologicznych kierunków i form w wybranych dziedzinach i na wybranych obszarach /ekoturystyka, ekorolnictwo/,
  c/ stopniowe rozszerzenie i utrwalenie dobrej kondycji ekologicznej obszarów objętych ochroną prawną ze względu na walory przyrodnicze,
  d/ zahamowanie procesów degradacji, a następnie uzyskanie stopniowej poprawy jakości środowiska
  e/ stopniowe rozszerzanie zasięgu przestrzennego prawnej ochrony przyrody /kształtowanie krajowego systemu obszarów chronionych powiązanego z systemem europejskim,
- *koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju uwzględnia m.in. koncepcję krajowej sieci ekologicznej ECONET-Polska, w ramach której w celu utworzenia spójnego przestrzennie, krajowego systemu obszarów chronionych, wytypowano szereg obszarów wyróżniających się wysoką bioróżnorodnością. Docelową siecią objęto łącznie 76 obszarów węzłowych oraz kilkadziesiąt korytarzy ekologicznych, stanowiących łącznie 46% kraju,*
- *wdrażanie sieci ECONET-Polska powinno się odbywać zgodnie z zasadami:*
  a/ nasycenia obszarów sieci różnymi formami ochrony prawnej,
  b/ strefowania reżimów ochrony i rygorów gospodarowania,
  c/ ochrony obszarów kompensacji ekologicznej, jakie tworzą użytki ekologiczne,
  d/ renaturyzacji obszarów zdegradowanych,
  e/ wzmacniania więzi przyrodniczej pomiędzy obszarami węzłowymi,
  f/ promowania rozwoju zrównoważonego
- *teren gminy Borzytuchom należy do bardzo atrakcyjnych przyrodniczo i w Krajowej Koncepcji Sieci Ekologicznej ECONET - Polska zaliczony został do obszaru węzłowego o znaczeniu międzynarodowym: Pojezierze Kaszubskie.*
- *teren gminy zaliczony został do potencjalnych stref wielofunkcyjnego, ekologicznie uwarunkowanego rozwoju - strefy przełamywania recesji,*
- *teren gminy Borzytuchom /podobnie jak cały obszar byłego województwa słupskiego/ zakwalifikowany został do obszaru problemowego polityki przestrzennej kraju jakim są postpegeerowskie województwa Pomorza Środkowego. Skutki rozpadu dotychczasowej bazy ekonomicznej spotęgowane są słabymi powiązaniami komunikacyjnymi tego obszaru z resztą kraju, niższymi od przeciętnych kwalifikacjami zasobów pracy, a także brakiem tradycji i poczucia tożsamości lokalnej i regionalnej. Nie jest możliwe przełamanie strukturalnej*

depresji tylko przez tradycyjnie rozumianą aktywizację. Szansą tego obszaru jest kompleksowe i wzajemnie skojarzone wykorzystanie zasobów i predyspozycji dla rozwoju gospodarki żywnościowej, leśnej, rybołówstwa, rekreacji i turystyki. Warunkiem powodzenia jest jednakże radykalna poprawa infrastruktury transportowej, telekomunikacyjnej i turystycznej oraz poprawa stanu środowiska, głównie czystości wód,

- *z koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju wynikają następujące priorytety działań w zakresie gospodarki wodnej:*
  a/ przedsięwzięcia mające na celu ochronę jakości zasobów wodnych,
  b/ przedsięwzięcia mające na celu niedopuszczanie do nadmiernej eksploatacji ilościowej zasobów wodnych, poprzez racjonalizację zużycia wody,
  c/ przedsięwzięcia mające na celu powiększenie retencji, uwzględniające rozwój małej retencji w połączeniu z prawidłową melioracją użytków zielonych, ochrona terenów bagiennych i torfowisk

Kierunki polityki rolnej wynikające z uregulowań prawnych

Zasady zagospodarowania, a także zarządzania przestrzenią rolniczą regulują przepisy prawa, które jest jednym z podstawowych instrumentów polityki rolnej.

Pojęcie gospodarstwa rolnego zostało zdefiniowane w art. 55^3 kodeksu cywilnego, a nieruchomości rolnej w art. 46^1. W wymienionych wyżej przepisach brak norm obszarowych. Minimalną powierzchnię gospodarstwa określono w przepisach o ustawowym dziedziczeniu, ubezpieczeniach emerytalno-rentowych, podatku rolnym, informacjach statystycznych.

W celu korzystania z praw i wypełnianiu obowiązków związanych z gospodarowaniem rolniczym, gospodarstwo musi posiadać powierzchnię określoną w wyżej wymienionych przepisach. W związku z brakiem kryteriów obszarowych gospodarstwa rolnego w kodeksie cywilnym, obrót nieruchomościami rolnymi odbywa się niezależnie od ich powierzchni.

Dostępu do zawodu rolnika nie ogranicza poziom lub kierunek wykształcenia. Wykształcenie rolnicze jest preferowane w przypadku dziedziczenia i może stanowić przesłankę szczególną nabycia prawa do gospodarowania.

Zasady gospodarowania nieruchomościami rolnymi i innymi nieruchomościami przeznaczonymi na cele gospodarki rolnej będącymi mieniem Skarbu Państwa reguluje ustawa z dnia 19 października 1991 r. (z późniejszymi zmianami). Ustawa powołała Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa, której powierzyła wykonywanie prawa własności. W art. 6 ustawy wymienia się szczegółowy wykaz zadań ustanowionych do realizacji przez „Agencję..." Zasadą, którą powinna kierować się Agencja przy realizacji zadań jest racjonalne gospodarowanie majątkiem. Określono ją w statucie Agencji.

Regulacje prawne z zakresu korzystania z ziemi oraz zagospodarowania rolniczego wprowadzają ustawy:

- *o ochronie gruntów rolnych i leśnych*
- *o ochronie i kształtowaniu środowiska*
- *o zagospodarowaniu przestrzennym*
- *prawo budowlane*
- *prawo podatkowe*
- *o ubezpieczeniu społecznym rolników*
- *o ogrodach działkowych,*

a także ustawy o nasiennictwie, hodowli zwierząt, o rybactwie śródlądowym, prawo wodne, o scalaniu gruntów, o izbach rolniczych oraz prawo miejscowe.

Ustawa o ochronie środowiska oraz akty wykonawcze ustalają między innymi, że powierzchnia ziemi łącznie z glebą i rzeźbą terenu podlega ochronie. Podmioty użytkujące grunty są zobowiązane zapewnić ochronę gleby przed erozją, niszczeniem mechanicznym oraz zanieczyszczeniem substancjami szkodliwymi, a jeśli prowadzą działalność związaną z użytkowaniem rolniczym lub leśnym - są obowiązane stosować właściwe metody uprawy, szczególnie płodozmiany i nawożenie organiczne niezbędne do zachowania lub stworzenia właściwych warunków rozwoju organizmów i stosunków wodnych. Regulację dla działalności rybackiej i rolniczej w zakresie korzystania z wód ustala prawo wodne.

Ustawowo ogranicza się przeznaczanie gruntów rolnych na cele nierolnicze. Czynnikami ograniczającymi są między innymi: konieczność opracowania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, uzyskanie zgody Wojewody w zakresie użytków rolnych klasy IV, IVa i IVb o zwartym obszarze powyżej 1 ha oraz dla wszystkich użytków rolnych klasy V-VI pochodzenia organicznego, zgody Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej dla użytków rolnych klas I - III, IIIa i IIIb o zwartym obszarze powyżej 0,5 ha, uzyskanie decyzji zezwalających na wyłączenie w przypadku gruntów wymienionych w art. 11 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych oraz poniesienie opłat i należności w przypadku gruntów wymienionych w art. 12 cytowanej ustawy.

W ustawie o zagospodarowaniu przestrzennym ustalono, że w „studium zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się uwarunkowania wynikające ze stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego i kulturowego, w tym stanu rolniczej przestrzeni produkcyjnej, a także ustala się obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w tym wyłączone z zabudowy.

Poprawie struktury obszarowej gospodarstw rolnych, racjonalnemu ukształtowaniu rozłogów, regulacji granic nieruchomości służy ustawa o scalaniu i wymianie gruntów z 1982 r. Scalanie gruntów odbywa się w trybie administracyjno-prawnym. Koszty scalania pokrywa Skarb Państwa.

Prawne możliwości utworzenia samorządu rolniczego stworzyła ustawa o izbach rolniczych. Zadaniem Izb jest pomoc producentom rolnym w osiągnięciu efektów ekonomicznych z działalności rolniczej i reprezentowanie interesów producentów rolnych zrzeszonych w Izbach, rozwiązywanie problemów rolnictwa, tworzenie właściwej polityki rolnej i rynku rolnego. Siedziba Pomorskiej Izby Rolniczej znajduje się w Gdańsku, w Słupsku zaś siedziba Biura Terenowego. Członkowie Walnego Zgromadzenia Pomorskiej Izby Rolniczej zasiadają w powiatowych komisjach d/s rozwiązywania problemów rolnictwa.

W komisjach sejmowych trwają prace nad 16 ustawami z zakresu rolnictwa. Znajduje się tam między innymi:

- *ustawa o gospodarstwie rodzinnym, w projekcie której ustawodawca po raz pierwszy w przepisach prawa polskiego precyzuje cechy rodzinnego gospodarstwa rolnego.*
- *poselski projekt ustawy o organizacji skupu produktów rolnych i żywnościowych, rolniczych grupach producenckich i zrzeszeniach,*
- *rządowy projekt ustawy o grupach producentów rolnych i ich związkach,*
- *poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych.*

Zapowiadana jest również ustawa o rolnictwie ekologicznym, która umożliwi zastosowanie przez rząd preferencji dla technologii ekologicznych.

Kierunki polityki rolnej określone w programach rządowych

W latach 1990 - 1999 sformułowano programy, w których przedstawiono koncepcje polityki rolnej. We wszystkich uznano potrzebę rekonstrukcji i modernizacji całego sektora gospodarki żywnościowej.

W 1998 r. Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej przedstawiło w Sejmie „Średniookresową strategię rozwoju rolnictwa", którą Marszałek Sejmu 22.04.1998 r. skierował do Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Miała ona służyć poprawie i wzrostowi konkurencyjności rolnictwa, gospodarki i obszarów wiejskich. Nie przewidywała wspierania wzrostu produkcji. Główne cele sformułowane w tym programie to:

- *dostosowanie prawa do integracji z UE,*
- *poprawa sytuacji dochodowej poprzez zwiększenie efektywności i obniżenie kosztów produkcji,*
- *stworzenie możliwości pozyskania dochodów z pracy poza rolnictwem,*
- *poprawa warunków życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury, systemowe wspieranie podejmowanej działalności gospodarczej na terenach wiejskich i w małych miastach,*
- *przebudowa sektora rolno-spożywczego,*
- *tworzenie podstaw prawno-instytucjonalnych dla funkcjonowania rynku rolno-żywnościowego w celu poprawy sytuacji produkcyjno-dochodowej w rolnictwie oraz wzrostu konkurencyjności jakościowo-handlowej polskich produktów,*
- *regulacje w handlu zagranicznym*

W „Strategii..." przedstawiono również instrumenty o charakterze socjalnym i ekonomicznym niezbędne do realizacji celów. Program pozostaje w Komisji Sejmowej od kwietnia 1998 r.

W lipcu 1999 roku Rada Ministrów przyjęła dokument przygotowany przez Rząd Rzeczypospolitej Polskiej we współpracy z partnerami społecznymi reprezentującymi różne środowiska Polskiej Wsi. – PAKT DLA ROLNICTWA I OBSZARÓW WIEJSKICH, którego celem jest wyrównywanie szans mieszkańców obszarów wiejskich tak, by mogli w stopniu podobnym jak mieszkańcy miast korzystać z gospodarki rynkowej.

Wdrożenie programu aktywizacji terenów wiejskich będzie udziałem wielu resortów. Wymaga zaangażowania samorządu terytorialnego, organizacji samorządu rolniczego, pracodawców i związków zawodowych, a także innych partnerów społecznych i gospodarczych. Działania podejmowane w ramach „Paktu..." dotyczą rolnictwa, ale nie mogą być wyłącznie z nim utożsamiane. Będą jednocześnie realizowane trzy cele nazwane filarami:

- ***Wspieranie rolnictwa i jego otoczenia***
- ***Rozwój przedsiębiorczości i tworzenie pozarolniczych miejsc pracy***
- ***Wspieranie kompleksowej polityki społecznej wobec wsi i rolnictwa i rozwój otoczenia cywilizacyjnego obszarów wiejskich***

Wspieranie rolnictwa obejmować będzie następujące działania:

- *interwencja na rynku wybranych produktów rolno-spożywczych,*

- *kredyty obrotowe dla rolnictwa,*
- *inwestycje w gospodarstwach rolnych, zwłaszcza związane z unowocześnieniem gospodarstw i poprawą jakości produktów,*
- *poprawa struktury obszarowej gospodarstw rolnych,*
- *zwiększenie skuteczności ochrony przed nadmiernym lub dotowanym importem towarów rolno-spożywczych,*
- *tworzenie grup producentów,*
- *rozwój inicjatyw spółdzielczych i zapewnienie nowoczesnej organizacji rynku rolno-żywnościowego,*
- *postęp biologiczny,*
- *regulacje podatkowe w rolnictwie,*
- *unowocześnienie przemysłu rolno-spożywczego wraz z poprawą jakości przetworów rolno-spożywczych,*
- *udział rolników w prywatyzacji*

W zakresie filaru III przewiduje się między innymi:

- *ochronę walorów przyrodniczych obszarów wiejskich,*
- *realizację Krajowego Programu Zwiększania Lesistości i zwiększania roli sektora leśnego w rozwoju obszarów wiejskich*

Ochronę walorów przyrodniczych obszarów wiejskich autorzy „Paktu..." widzą także, w wykorzystaniu potencjału niezniszczonych gleb rolnych w kierunku produkcji żywności o podwyższonej jakości, zarówno w warunkach ekstensywnej jak i intensywnej produkcji roślinnej i zwierzęcej. Na obszarach o mniej korzystnych warunkach i dużych walorach przyrodniczych, winien być wspierany mniej intensywny model rozwoju produkcji rolnej, a więc produkcja mniejszej ilości, ale o wysokich walorach zdrowotnych i ekologicznych. Taki model przekształceń rolnictwa powinien być wspierany z wykorzystaniem środków krajowych oraz Unii Europejskiej.

Realizacja „Krajowego Programu Zwiększania Lesistości..." ma na celu poprawę stanu środowiska oraz zagospodarowanie leśne gruntów nieprzydatnych dla produkcji rolniczej". ..."Przewiduje się w przyszłości zaadaptowanie w odniesieniu do zalesień gruntów porolnych rozwiązań stosowanych w krajach UE tj. dopłat i dotacji do zalesiania, pielęgnacji nowych nasadzeń i innych instrumentów."

W „Pakcie..." podano podstawy prawne ustalonych przedsięwzięć, terminy realizacji, wiodące instytucje oraz źródła finansowania. Realizacja ustaleń „Paktu..." będzie monitorowana. Rząd wspólnie z partnerami społecznymi oceni realizację działań określonych w wyżej cytowanym programie.

Równocześnie z „Paktem..." Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej przedstawiło Radzie Ministrów „SPÓJNĄ POLITYKĘ STRUKTURALNĄ ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH I ROLNICTWA". W dokumencie tym podkreśla się, że zmiany strukturalne w rolnictwie wymagają przekształceń na obszarach wiejskich. Modernizacja rolnictwa zwalnia z rolnictwa siłę roboczą, która może być wykorzystana w zawodach nierolniczych. „Spójna polityka..." traktuje rolnictwo jako jedną z możliwych działalności gospodarczych na obszarach wiejskich i źródło utrzymania dla części ludności wiejskiej.

„Spójna polityka strukturalna rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa uwzględnia kierunki działań przyjęte w „Średniookresowym programie rozwoju rolnictwa".

Prezentowane we wszystkich programach przedsięwzięcia, które należy zrealizować w celu wyrównania szans mieszkańców obszarów wiejskich są zbieżne od 1994 r.

Polityka przystosowawcza do stowarzyszenia z Unią Europejską i innymi organizacjami międzynarodowymi

Umowy międzynarodowe zawarte przez Polskę (GATT, EFTA, CEFTA, z Unią Europejską) wymagają dostosowania standardów towarowych do norm międzynarodowych. Przystosowania do regulacji obowiązujących w UE wymaga również polski system prawny.

W „Średniookresowej Strategii Rozwoju Rolnictwa" podaje się między innymi, że integracja z UE wymaga dostosowania ustawodawstwa w zakresie systemów kontroli weterynaryjnej, ochrony roślin i nasiennictwa, jakości żywności. Niezbędne jest również utworzenie instytucji zapewniających: prowadzenie ewidencji gruntów i budynków (urzędowy rejestr gruntów i zabudowań), a także administrowanie, ewidencje i kontrole polskiego sektora rolnego we wspólnej Polityce Rolnej UE. W programie przedstawiono zarys niezbędnych regulacji w handlu zagranicznym towarami rolno-spożywczymi.

W Ministerstwie Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej powołano 13 grup roboczych w celu przygotowania polskiego sektora rolnego do przyszłego członkostwa w UE.

*Wsparcie w przygotowaniu do członkostwa w Unii Europejskiej dla rolnictwa i obszarów wiejskich przewiduje się w przygotowanym przez Unię Europejską programie **SAPARD**. Fundusze z programu SAPARD zostaną uruchomione na podstawie przyjętego przez Komisję Europejską, Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich dla Programu SAPARD złożonego przez każdy kraj kandydujący. W procesie przygotowania programów realizowanych z Funduszy Strukturalnych ważną rolę odgrywają konsultacje z partnerami społecznymi i regionalnymi. Uwagi i sugestie należy przekazywać za pośrednictwem organów przedstawicielskich: na przykład Zespołu Opiniodawczo-Doradczego przy Ministerstwie Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej.*

Kierunki polityki leśnej określone w obowiązujących przepisach prawa i Polityce leśnej państwa

Przyjęcie przez Sejm Polityki Ekologicznej Państwa (PEP 1991 r.) nawiązującej do międzynarodowych ustaleń w zakresie ochrony środowiska znalazło odzwierciedlenie w Ustawie o lasach z dn. 28 września 1991 r., która ustala następującą hierarchię celów gospodarki leśnej:

- *zachowanie lasów i ich korzystnego wpływu na środowisko,*
- *ochrona lasów, w tym zwłaszcza lasów stanowiących naturalne fragmenty rodzimej przyrody i cennych ze względu na walory turystyczne, krajobrazowe i naukowe,*
- *ochrona gleb i terenów szczególnie zagrożonych,*
- *produkcja drewna i innych produktów użytkowania lasu.*

Oznacza to nadanie najwyższej rangi poza produkcyjnym, środowiskotwórczym funkcjom lasów. Dalszy postęp w ekologizacji gospodarki leśnej nastąpił po przygotowaniu programu „Polska polityka zrównoważonej gospodarki leśnej" oraz po ukazaniu się zarządzeń Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych w sprawie:

- *doskonalenia gospodarki leśnej na podstawach ekologicznych,*
- *leśnych kompleksów promocyjnych,*
- *waloryzacji przyrodniczej w lasach PGL Lasy Państwowe i innych.*

W kwietniu 1997 ukazała się nowelizacja ustawy o lasach, która wzmocniła i rozszerzyła proekologiczne tendencje polityki państwa stwierdzając, że przedmiotem gospodarki leśnej jest nie tylko drzewostan, ale cały ekosystem leśny. Wprowadziła także konieczność opracowania łącznie z planem urządzenia lasu, programu ochrony przyrody danego nadleśnictwa. Równocześnie został przyjęty i zatwierdzony przez Radę Ministrów RP, opracowany w latach 1995 - 1996 dokument „Polityka leśna Państwa".

2.2 Uwarunkowania wynikające z polityki przestrzennej województwa

2.2.1. Uwarunkowania rozwoju województwa pomorskiego 1999 r.

Uwarunkowania w zakresie celów i kierunków polityki przestrzennej województwa na terenie gminy Borzytuchom (do „Studium ... z 2001 r.") wynikały *z opracowań planistycznych sporządzonych dla byłego województwa słupskiego /w tym ze Studium zagospodarowania przestrzennego województwa słupskiego, Partnerskiej strategii rozwoju województwa słupskiego na lata 1997-2002/, prowadzonych analiz, studiów i koncepcji opracowywanych od 1999 roku dla województwa pomorskiego /w tym opracowywanej „Strategii rozwoju województwa pomorskiego"/.*

Z prowadzonych przez Zarząd Województwa Pomorskiego analiz i studiów oraz opracowanych koncepcji w układzie nawiązującym do problematyki „planu zagospodarowania przestrzennego województwa" wynikają następujące informacje i wnioski do Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Borzytuchom:

- *<u>w strukturze przestrzennej województwa</u> gmina Borzytuchom w przeważającej części położona jest w strefie przejściowej, a część południowo-wschodnia w strefie wododziałowej. Strefa przejściowa posiada predyspozycje do rozwoju gospodarki leśnej, rybackiej, ekoturystyki oraz innych proekologicznych form gospodarki. Strefa wododziałowa predysponuje do wszelkich proekologicznych form gospodarowania z tradycyjnym rolnictwem i ekoturystyką,*
- *<u>w systemie sieci osadniczej</u> miejscowość Borzytuchom pełni rolę lokalnego ośrodka rozwoju,*
- *<u>w zakresie komunikacji</u> istniejącymi elementami o znaczeniu ponadlokalnym są: droga wojewódzka DW 209 Warszkowo-Suchorze-Bytów, wytypowane w opracowaniach regionalnych główne ciągi dróg powiatowych posiadające podstawowe znaczenie dla funkcjonowania układu drogowego /*1201G *(DP 39360) relacji Budowo-Krosnowo,* 1752G *(DP 39361) Krosnowo-Borzytuchom,* 1767G *(DP 39376) Borzytuchom-Tuchomie/, linia kolejowa znaczenia miejscowego Korzybie-Bytów-Lipusz /na której na odcinku Zieliń Miastecki-Bytów zawieszony jest obecnie ruch pasażerski i towarowy/.*

  Głównymi działaniami kierunkowymi, dla realizacji zadań warunkujących rozwój w zakresie komunikacji na terenie gminy są:

  a/ modernizacja drogi wojewódzkiej DW 209 /z obejściem miejscowości Borzytuchom oraz lokalizacją w rejonie miejscowości Borzytuchom MOP kategorii I/,

  b/ tworzenie systemu komunikacji rowerowej powiązanej z rozwojem infrastruktury transportowej, którego elementem jest projektowana międzynarodowa pojezierna trasa rowerowa „Trasa *Tysiąca Jezior" - wyznaczona w sąsiedztwie południowo-zachodniej granicy gminy,*

  c/ utrzymanie przewozów na linii kolejowej Korzybie-Bytów-Lipusz,

  d/ przyjęcie proekologicznej polityki transportowej polegającej m.in. na preferowaniu transportu szynowego oraz wprowadzaniu rozwiązań izolacji sanitarnej i akustycznej przy drogach o dużym natężeniu ruchu,
- *<u>w zakresie infrastruktury technicznej</u> o znaczeniu ponadlokalnym na terenie gminy:*

- *a/ przebiega linia elektroenergetyczna 110 kV Bytów-Gałęźnia Mała*
- *b/ planowany jest przebieg gazociągu wysokiego ciśnienia Bytów-Słupsk /ze stacją redukcyjną gazu w miejscowości Borzytuchom/,*
- *c/ projektowana jest wewnątrzwojewódzka linia światłowodowa Bytów-Suchorze,*
- *<u>w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego</u> głównymi kierunkami działań są:*
  a/ sprecyzowanie warunków ochrony środowiska kulturowego gminy związanych z jej położeniem na Ziemi Bytowskiej, uwzględniających jej specyfikę społeczną i historyczną jako odrębnej krainy kulturowej,
  b/ sporządzanie studiów konserwatorskich dla obszarów przyrodniczo-krajobrazowych prawnie chronionych, obszarów historycznego krajobrazu osadnictwa wiejskiego,
  c/ uwzględnienie problematyki ochrony zasobów kulturowych w studium gminy,
- *<u>w zakresie ochrony i kształtowania środowiska</u> głównymi kierunkami działań są:*

ochrona przyrody:
a/ uwzględnienie zasad zagospodarowania wynikających z położenia północnej części gminy w obszarze Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi”,
b/ uwzględnienie funkcjonowania rezerwatu przyrody „Grodzisko Borzytuchom”,
c/ uwzględnienie do objęcia ochroną terenu gminy położonego poza PK „Dolina Słupi” – w ramach opracowanej koncepcji sieci ekologicznej województwa słupskiego,

leśnictwo:
a/ zwiększanie powierzchni lasów, szczególnie wododziałowych,
b/ wzmacnianie odporności biologicznej i przywracanie równowagi ekologicznej ekosystemom leśnym,
c/ przebudowa struktury drzewostanu na siedliskach leśnych o niewykorzystanym, wysokim potencjale,
d/ dostosowanie lasów do potrzeb turystyki i rekreacji,

ochrona i zagospodarowanie zasobów wodnych:
a/ poprawa jakości użytkowej i ekologicznej wód powierzchniowych,
b/ ograniczenie ładunku zanieczyszczeń spływających do Bałtyku, także z terenu gminy,
c/ zapewnienie skutecznej ochrony dla wód Podziemnych /GZWP 117/,
d/ planowanie i budowa oczyszczalni ścieków,
e/ racjonalne zagospodarowanie terenów w najbliższym otoczeniu wód powierzchniowych
f/ realizacja programu zalesień w dostosowaniu do potrzeb ochrony zasobów wodnych,
g/ badanie monitoringowe wód powierzchniowych i podziemnych,

rolnictwo:
a/ do gruntów o najwyższej wartości dla produkcji rolnej zaliczono: grunty orne kompleksów 2 – 5 oraz 8, trwałe użytki zielone, a także użytki rolne wytworzone z gleb pochodzenia organicznego,
b/ teren gminy należy również do obszarów preferowanych dla rolnictwa ekologicznego,

c/ do głównych celów przewidywanych do realizacji w rolnictwie na terenie gminy należą:

- *prywatyzacja i restrukturyzacja*
- *poprawa struktury agrarnej gospodarstw rolnych*
- *poprawa struktury jakościowej i przestrzennej użytków rolnych*
- *ochrona przestrzeni rolniczej*
- *ekologizacja przestrzeni rolniczej*
- *rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego*
- *poprawa wykorzystania przestrzeni rolniczej*
- *ograniczenie niekorzystnych przestrzennych i społecznych skutków transformacji ustrojowej*
- *sukcesywne wyłączanie z produkcji rolnej gruntów marginalnych*

- *<u>w sferze przyrodniczej</u> za priorytet uznano poprawę funkcjonowania przyrody m.in. poprzez: dostosowanie istniejącego układu obszarów chronionych do Krajowego Systemu Obszarów Chronionych oraz inwentaryzację zasobów przyrodniczych gminy,*

- *<u>w zakresie ponadlokalnych zadań samorządu województwa</u> – „programy wojewódzkie nie zostały dotychczas opracowane, w wojewódzkim rejestrze nie wpisano zadań samorządu województwa"*

Z prowadzonych przez Zarząd Województwa Pomorskiego ***dotychczasowych prac nad strategicznym planem regionalnym Pomorza (strategia i plan zagospodarowania przestrzennego)*** *pozwoliły na sformułowanie wstępnej niezhierarchizowanej listy problemów strategicznych województwa pomorskiego („Uwarunkowania rozwoju województwa pomorskiego" 1999):*

- *równoważenie rozwoju gospodarczego, społecznego i ekologicznego oraz ład przestrzenny,*
- *spójność społeczna i różnorodność kulturowa,*
- *spójność infrastrukturalna (transport),*
- *lokalizacja (morsko-lądowa) i gospodarcza szansa rozwojowa regionu (porty, stocznie, rybołówstwo, turystyka, rekreacja, „waterfronty"),*
- *konkurencyjność międzynarodowa i krajowa regionu (konkurencyjne produkty regionalne, nowe czynniki konkurencyjności),*
- *polaryzacja rozwoju a wyrównywanie szans,*
- *małe i średnie przedsiębiorstwa jako lokomotywy rozwoju regionalnego,*
- *strukturalne bezrobocie a pozarolnicza aktywność na obszarach wiejskich, wykorzystująca także wysoką jakość środowiska i krajobrazu dla zróżnicowanych form oferty turystycznej,*
- *„Okręty flagowe" regionu – metropolia Trójmiasta, Słupsk oraz kreowanie nowych biegunów rozwoju (np. Chojnice-Człuchów, Kwidzyn-Gniew),*
- *pasma europejskiego i krajowego rozwoju zintegrowanego: TEM (A1), TER (kolej), Wisła, Via Hanseatica (Kaliningrad-Trójmiasto-Słupsk-Hamburg) - (droga nr 6)*
- *lokalne ogniwa rozwoju przedsiębiorczości o znaczeniu regionalnym (np. specjalne strefy ekonomiczne, lokalne strefy rozwoju przedsiębiorczości).*

Problemy strategiczne stanowią podstawę do określenia priorytetów rozwojowych województwa pomorskiego w tym:

1. *Tworzenie materialnych podstaw egzystencji społeczności regionalnej przez wspieranie rozwoju istniejących i powstawanie nowych przedsiębiorstw kreujących nowe miejsca pracy. Związane jest to z tworzeniem korzystnych warunków do aktywizacji kapitału rodzimego oraz przyciągania kapitału zagranicznego. Efektem ma być uruchomienie mechanizmów prorozwojowych i redukcja bezrobocia szczególnie w części zachodniej (powiaty: człuchowski i bytowski) oraz wschodniej (powiaty: nowodworski, malborski).*
2. *Zmniejszenie poziomu bezrobocia poprzez aktywizację zawodową ludności i dostosowanie szkolnictwa do rzeczywistych potrzeb rynku pracy.*
3. *Przyspieszenie rozbudowy i modernizacji infrastruktury komunikacyjnej.*
4. *Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz nadmorskiego położenia dla zróżnicowanych, przyjaznych dla środowiska form turystyki i wypoczynku dających nowe miejsca pracy oraz przyciągających turystów (np. agroturystyka).*
5. *Modernizacja i rozbudowa infrastruktury technicznej związanej z ochroną środowiska przyrodniczego jako istotnego czynnika równoważenia rozwoju regionu.*
6. *Rozwój obszarów wiejskich obejmujący m.in. restrukturyzację i unowocześnienie produkcji rolnej, tworzenie warunków dla powstawania pozarolniczych źródeł utrzymania ludności wiejskiej, rewitalizację oraz restaurację przestrzeni wiejskiej i krajobrazu kulturowego wsi.*

*W **Partnerskiej strategii rozwoju województwa słupskiego na lata 1997-2002**:*

- *Gmina Borzytuchom została zakwalifikowana /łącznie z m. i gm. Bytów, gm. Kołczygowy, gm. Lipnica, gm. Parchowo, gm. Studzienice, gm. Tuchomie/ do Umownego Rejonu Bytowskiego. Misję Rejonu Umownego /a więc docelowy i oczekiwany obraz obszaru za 5-10-15 lat/ określono w sposób następujący:*
  „Rejon Bytowa: zasobny i przyjazny ośrodek turystyki wiejskiej aktywnej Pojezierza Kaszubskiego z rozwiniętą sferą i „czystym" przemysłem, w tym opartym o lokalne surowce oraz rolnictwem produkującym „zdrową żywność".
- *osiągnięcie misji może być realizowane poprzez następujące cele strategiczne rozumiane jako główne kierunki długoterminowych, ale krótszych od misji /około 5 lat/ działań lub efekty tych działań:*
  Cel 1. Rozwój turystyki wiejskiej i aktywnej – rozbudowa zaplecza turystycznego, promocja.
  Cel 2. Przyciąganie inwestorów tworzących nowe miejsca pracy.
  Cel 3. Rozwój infrastruktury w zakresie ochrony środowiska (gospodarka wodno-ściekowa, gazownictwo, gospodarka odpadami).
  Cel 4. Tworzenie struktur ponadgminnych dla tworzenia lobby na rzecz powiatów i regionów, wspólnej promocji i skuteczniejszego pozyskiwania środków pomocowych oraz współpracy z innymi partnerami np. PK „Dolina Słupi".
  Cel 5. Rozwój infrastruktury komunikacyjnej – dróg, kolei i telekomunikacji.
  Cel 6. Promocja przedsiębiorczości i aktywizacja zawodowa ludności.
  Cel 7. Kultywowanie tradycji regionalnych
- *z opracowanej Strategii województwa dla samorządów byłego województwa słupskiego w tym dla gminy Borzytuchom wynikają m. in. następujące zadania:*

a/ sporządzenie inwentaryzacji wolnych terenów i obiektów infrastruktury możliwych do zagospodarowania,
b/ opracowanie katalogu ulg inwestycyjnych stosowanych przez samorządy lokalne,
c/ dokończenie programu zaopatrzenia w wodę,
d/ budowa, rozbudowa i modernizacja oczyszczalni i kanalizacji,
e/ współudział w opracowaniu programu gospodarki odpadami niebezpiecznymi oraz gospodarki odpadami komunalnymi,
f/ budowa i modernizacja lokalnych lub rejonowych wysypisk odpadów komunalnych,
g/ gazyfikacja regionu w tym /Bytów-Słupsk/ oraz sieć rozdzielcza lokalna,
h/ współudział w opracowaniu inwentaryzacji przyrodniczej regionu,
i/ realizacja programu zwiększania lesistości,
j/ utworzenie Związku Gmin Doliny Słupi,
k/ opracowanie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
l/ promowanie i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego w turystyce,
ł/ wdrażanie programu turystyki wiejskiej woj. słupskiego,
m/ zagospodarowanie turystyczne szlaków rowerowych,
n/ budowa infrastruktury turystycznej i paraturystycznej,
o/ poprawa struktury jakościowej gruntów rolnych poprzez planowe wyłączenia gruntów marginalnych i przeznaczenie ich na cele nierolnicze: zalesienia, budownictwo, rekreację,

- *W partnerskiej strategii rozwoju województwa słupskiego na lata 1997 - 2002 opracowanej w listopadzie 1997 r. w Celu 6 zapisano zadania z zakresu rolnictwa:*
  „Restrukturyzacja, unowocześnienie produkcji rolniczej, tworzenie warunków do rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego i tworzenie zorganizowanych rynków zbytu”.

Lp	*Zadanie*	*Termin*	*Odpowiedzialni*	*Wymagane środki*	*Źródło środków*	*Uwagi*
1.	*Aktywizacja rolnictwa:* a) *podnoszenie kwalifikacji* b) *tworzenie grup producenckich i marketingowych oraz innych form współdziałania rolników*	*praca ciągła*	*SIR, ODR, szkoły rolnicze, samorządy*	*60 000 zł* *250 000 zł*	*Wojewoda, FAPA, ARR, ARiMR, środki pomocowe*	

2.	*Opracowanie szczegółowych programów dla rozwoju poszczególnych kierunków produkcji umożliwiających wykorzystanie zasobów* *– wprowadzenie nowych technologii, nowych gatunków roślin i zwierząt* *- dostosowanie jakości surowców do potrzeb przemysłu i rynku* *- produkcja oraz obrót ekologiczną żywnością*	*1998 - 2005 r.*	*SIR, ODR, szkoły rolnicze, Związki Rolnicze i Branżowe*	*500 000 zł*	*Wojewoda, SIR, ODR, Związki Branżowe, Program 7 Województw*	
3.	*Opracowanie programu dostosowawczego określającego ekonomicznie uzasadnione kierunki dostosowania gospodarstw rolniczych do wejścia do Wspólnoty Europejskiej*	*1998 r.*	*SIR, Wojewoda, ODR, związki branżowe*	*120 000 zł*	*FAPA, Środki pomocowe*	
4.	*Utworzenie instytucji poręczeń kredytów rolniczych*	*1998 r.*	*SIR, Wojewoda*	*20 000 zł opr. Koncepcji*	*ARiMR, Wojewoda*	
5.	*Rozszerzenie instytucji maklerów giełdowych na woj. słupskie i stworzenie sprawnego systemu informacji o rynku rolnym. Utworzenie Rynku Hurtowego - Hala Targowa S.A.*	*1998 - 2000 r.*	*UM Słupsk, PARR S.A., SIR, Związki i Stowarzyszenia Branżowe Produkcji Rolnych*	*2 mln zł*	*Wojewoda, udziałowcy, Związki Branżowe Produkcji Rolnej, ARiMR*	
6.	*Poszukiwanie kapitału wspierającego modernizację i restrukturyzację przetwórstwa rolno-spożywczego oraz wskazanie możliwości inwentaryzacyjnych w tym zakresie*	*1998 - 2005 r.*	*Wojewoda, PARR S.A., samorządy, SIR, ODR*	*100 000 zł*	*samorządy, Wojewoda, PARR S.A.*	
7.	*Wykorzystanie przyrodniczych warunków do produkcji ryb łososiowatych i innych gatunków ryb oraz raków*	*1998 - 2005 r.*	*prywatni producenci, PZW, ochrona środowiska, Wojewoda*	*400 000 zł*	*Ekofundusz, producenci, Wojewoda*	
8.	*Poprawa struktury jakościowej gruntów rolnych poprzez planowe wyłączenia gruntów marginalnych i przeznaczenie ich na cele nierolnicze: zalesienia, budownictwo, rekreacja*	*1998 - 2020 r.*	*Wojewoda, Zarząd Gmin*	*100 000 zł rocznie*	*Wojewoda, samorządy, Fundacje*	
9.	*Wspieranie finansowe restrukturyzacji i modernizacji rolnictwa z budżetu gmin*	*praca ciągła*	*Zarządy i Rady Gmin*	*2 mln zł rocznie*	*samorządy*	

*W **<u>Wojewódzkim Programie Ochrony Środowiska</u>** opracowanym w 1997 roku:*

- *zgodnie z priorytetami wynikającymi z przyjętej do realizacji „Polityki ekologicznej Państwa" /Uchwała Sejmu RP z dnia 10 maja 1991 r. / oraz umowami międzynarodowymi podpisanymi przez Polskę, przyjęto dla obszaru byłego województwa słupskiego /w tym gminy Borzytuchom/, szereg celów i zadań do zrealizowania w okresie 1997-2010,*
- *za najważniejsze dla ochrony środowiska uznano działania w następującej kolejności: gospodarka wodna i ochrona wód, gospodarka odpadami, ochrona powietrza przed zanieczyszczeniem, ochrona przed hałasem oraz ochrona zasobów przyrody,*
- *<u>cele strategiczne w zakresie gospodarki wodnej i ochrony wód</u> /odnoszące się również do terenu gminy Borzytuchom:*

  a/ ograniczenie spływu zanieczyszczeń do Bałtyku, szczególnie rzekami przymorskimi w tym Słupią. Zakłada się do roku 2010 następującą redukcję ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych do morza przez wszystkie rzeki przymorskie: materia organiczna o 30%, biogeny, w tym fosfor ogólny o 20% /w stosunku do stanu z roku 1995/,

  b/ poprawa jakości wód powierzchniowych tj. doprowadzenie do stanu umożliwiającego pełne wykorzystanie tych wód w rolnictwie i przemyśle, a równocześnie poprawa ich kondycji biologicznej /co najmniej do III kl. czystości/,

  c/ utrzymanie dobrej jakości wód podziemnych, przede wszystkim w głównych zbiornikach wód podziemnych

  d/ poprawa warunków sanitarnych, zwłaszcza na obszarach wiejskich,

  e/ poprawa zdolności retencyjnych zlewni,

  f/ łagodzenie zagrożenia powodziowego oraz skutków ewentualnych powodzi, bądź susz hydrologicznych.
- *<u>cele strategiczne w zakresie gospodarki odpadami</u>:*

  a/ objęcie unieszkodliwianiem bądź bezpiecznym składowaniem wszystkich odpadów,

  b/ opracowanie i wdrażanie systemów preselekcji i recyklingu odpadów,

  c/ utylizacja wszystkich wytworzonych odpadów /składowanie tylko nieprzetwarzalnych składowych odpadów/ w terminie długookresowym,
- *cele strategiczne w zakresie ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem oraz ochrony przed hałasem:*

  a/ poprawa jakości powietrza poprzez zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery, w tym przede wszystkim ograniczenie emisji dwutlenku siarki,

  b/ ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, w tym przede wszystkim dwutlenku węgla,

  c/ ograniczenie uciążliwości transportu i przemysłu /zanieczyszczenie powietrza i hałas/,
- *<u>cele strategiczne w zakresie ochrony zasobów przyrody</u>:*

  a/ zachowanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej ekosystemów,

  b/ zapewnienie trwałości lasów i wzmocnienie ich wielostronnych funkcji,

  c/ systemowa ochrona najcenniejszych i najmniej przekształconych zasobów przyrody,

  d/ ochrona gleb przed degradacją,

e/ przywracanie równowagi ekologicznej ekosystemom na obszarach, które zachowały wysoki potencjał ekologiczny

W 1998 opracowano „Studium możliwości i potrzeb retencjonowania wód i program małej retencji w rejonie słupskim do 2015 r.", w którym szczegółowo opracowano lokalizację projektowanych zbiorników retencyjnych z terminami realizacji i określeniem wysokości nakładów inwestycyjnych. Zaznaczono również, które z nich będą wykorzystane do hodowli ryb. W gminie Borzytuchom planowane zbiorniki retencyjne mają być zlokalizowane w Chotkowie i Jutrzence, dla potrzeb lasów państwowych. Nie przewiduje się w nich hodowli ryb.

Wymagania w zakresie ustaleń planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego i opracowań regionalnych do zmian w Studium.

2.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa 2002 r.

Aktualne na dzień przystąpienia do sporządzenia w 2007 r. projektu „Zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Borzytuchom" elementy polityki przestrzennej województwa pomorskiego na obszarze gminy, zawierają informacje i wnioski z planu zagospodarowania przestrzennego województwa i opracowań regionalnych przekazane przez Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego w Gdańsku. W sporządzonej zmianie studium wykorzystano następujące materiały:
- pismo Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego w Gdańsku Departament Rozwoju Regionalnego i Przestrzennego nr DRRP.III.JP.7323-433/07 w sprawie przedstawienia informacji i wniosków z planu zagospodarowania przestrzennego województwa i opracowań regionalnych, Gdańsk 2007 r.,
- Wojewódzkie Biuro Planowania Przestrzennego w Słupsku czerwiec 2007 r. - Informacje i wnioski Zarządu Województwa Pomorskiego do zmian w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Borzytuchom.

Położenie w strukturze funkcjonalno-przestrzennej województwa.
Informacje.

Gmina Borzytuchom położona jest w wielofunkcyjnej strefie pojeziernej z preferencjami do rozwoju turystyki i rolnictwa ekologicznego. Wchodzi w skład obszarów wymagających szczególnej polityki proturystycznej, wskazanych do rozwoju turystyki kwalifikowanej i agroturystyki.

Gmina znajduje się na obszarach położonych gospodarczo peryferyjnie w stosunku do Trójmiasta, z naturalną tendencją do coraz głębszej peryferyzacji.

Wchodzi w skład wyróżnionych w Planie województwa obszarów problemowych - Obszarów regresu społecznego i gospodarczego (zachodniego) oraz Obszaru zaniedbań w infrastrukturze technicznej terenów wiejskich.

Do głównych problemów zidentyfikowanych na tych obszarach należą:
a) w obrębie Obszaru regresu społecznego i gospodarczego:
- stagnacja gospodarcza i strukturalne bezrobocie, zagrożenia rozwoju demograficznego,
- zagrożenie i degradacja walorów środowiska przyrodniczego przez

antropopresje na obszarach użytkowanych i zagospodarowanych rekreacyjnie:
b) obszarach obrębie Obszaru zaniedbań w infrastrukturze technicznej terenów wiejskich:
- brak dostępności ludności i podmiotów gospodarczych do urządzeń kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków,
- zagrożenie zasobów i stanu środowiska przyrodniczego w wyniku niskiego poziomu infrastruktury ochrony środowiska.

Ustalenia i wnioski.

Decydujące znaczenie dla przełamania zapóźnienia cywilizacyjnego strefy peryferyjnej regionu będzie miało środowisko przyrodnicze. Jego potencjał może stanowić podstawę dynamizacji rozwoju całego kompleksu społeczno-ekonomicznego, którego ogniwem stanie się nowoczesna gospodarka turystyczna oraz współzależnie z nią funkcjonujące leśnictwo i rolnictwo a także komplementarna wobec nich infrastruktura społeczna i techniczna.

Podstawową zasadą procesu aktywizacji strefy peryferyjnej musi być koncentracja przedsięwzięć inwestycyjnych w wybranych osiedlach i gminach, które odpowiadają kryteriom najwyższej efektywności potencjalnej, co umożliwi wyodrębnienie węzłów (miejscowości) i stref (kilku lub kilkunastu gmin), które dzięki koncentracji przedsięwzięć inwestycyjnych w zakresie infrastruktury wsi tworzyłyby ośrodki i nisze przełamujące negatywne procesy zapóźnienia i oddziałujące na tereny sąsiadujące z nimi. Przestrzeń o charakterze wielofunkcyjnym (rekreacja, leśnictwo, gospodarka wodna, rolnictwo a także osadnictwo funkcjonalnie z nim współzależne) powinna zostać poddana twardym regułom uwarunkowań ekologicznych, których celem musi być ochrona wartości przyrodniczych.

Rola w sieci osadniczej.

Informacje.

Gmina położona jest w obrębie wyróżnionego w strukturze osadniczej województwa Obszaru zachodniego. Główne kierunki przekształceń dotyczą tu przełamywania regresu społecznego i gospodarczego m.in. poprzez tworzenie nowych miejsc pracy oraz zapobieganie spadkom ich liczby (czyli utrwalenie bazy ekonomicznej), zwłaszcza w większych, znaczących dla rynku pracy jednostkach osadniczych/węzłach osadnictwa, dobrze skomunikowanych z otoczeniem.

Możliwy jest migracyjny odpływ młodych i lepiej wykształconych ludzi z części wsi położonych na Obszarze zachodnim, prowadzący do starzenia się tych wsi.

Głównymi elementami gminnej sieci osadniczej są wsie: Borzytuchom i Kramarzyny (500-1000 mieszkańców).

Ustalenia i wnioski.

W systemie ośrodków usługowych wieś Borzytuchom stanowi jednostkę gminną. Pozostałe wsie nie będą pełniły istotnej roli w strukturze osadniczej regionu.

Pożądane kierunki działań w Obszarze zachodnim:
- stabilizacja sieci osadniczej i równoważenie struktury demograficznej poprzez zatrzymanie odpływu ludności wskutek rozwoju miejsc pracy w miejscu zamieszkania lub w zasięgu dojazdu do miejsc pracy,
- zatrzymanie odpływu części ludności przedsiębiorczej i dobrze wykształconej poprzez stworzenie atrakcyjnych warunków pracy i zamieszkania (odpowiedni standard życia).

Infrastruktura transportowa.

Informacje.

Przez obszar gminy biegnie droga wojewódzka nr 209 Warszkowo-Suchorze-Bytów oraz lokalna linia kolejowa nr 212 Lipusz-Korzybie (o zawieszonym ruchu pasażerskim).

Ustalenia i wnioski.

Do głównych celów i kierunków rozwoju infrastruktury transportowej województwa zapisanych w Planie, należą:

1) poprawa dostępności transportowej województwa, zwłaszcza jego obszarów służących konkurencyjności regionu (porty, centra gospodarcze, obszary rekreacyjne);

2) poprawa spójności regionu - zmniejszenie czasu dostępności do obszaru metropolitalnego oraz centrów podregionów poprzez:

- modernizację dróg dojazdowych do dużych ośrodków koncentrujących miejsca pracy oraz usług ponadlokalnych, w szczególności do aglomeracji trójmiejskiej,
- integrację infrastrukturalną i organizacyjną regionalnego transportu pasażerskiego;

3) poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego i zmniejszenie uciążliwości oraz szkodliwego oddziaływania na otoczenie poprzez:

- tworzenie zhierarchizowanych sieci drogowych regionalnych i miejskich,
- tworzenie struktur przestrzennych minimalizujących ryzyko występowania konfliktów pomiędzy różnymi użytkownikami infrastruktury transportowej, zmotoryzowanymi i niezmotoryzowanymi.

Planowana klasa techniczna drogi wojewódzkiej nr 209 - droga zbiorcza (Z).

<u>Infrastruktura techniczna.</u>

Informacje.

Na terenie gminy znajdują się:

- linia elektroenergetyczna 110kV (z GPZ 110/15kV na terenie m. Bytowa i gm. Kołczygłowy),
- ujęcia wody w miejscowościach: Borzytuchom, Osieki Byt., Chotkowo i Dąbrówka Byt.,
- aglomeracja ściekowa Borzytuchom (miejscowości: Borzytuchom, Dąbrówka Byt., Struszewo, Chotkowo, Jutrzenka, Krosnowo, Osieki, Niedarzyno z oczyszczalnią ścieków w Borzytuchomiu,
- tereny zamknięte związane z linią kolejową nr 212 (w użytkowaniu PKP).

Na terenach położonych wzdłuż rzek Słupi i Kamienicy występują obszary zagrożenia powodziowego o prawdopodobieństwie wystąpienia 1% i 10%. Dla potrzeb planowania ochrony przed powodzią Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej sporządza studium ochrony przeciwpowodziowej, ustalające granice zasięgu wód powodziowych o określonym prawdopodobieństwie występowania oraz kierunki ochrony przed powodzią (Ustawa z dn. 18 lipca 2001 r. Prawo Wodne, art. 79, ze zm.). Obszary zagrożenia powodzią uwzględnia się przy sporządzaniu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Zakres prac inwentaryzacyjnych i modernizacyjnych jest określony w planach i projektach RZGW i Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych Województwa Pomorskiego.

Według Studium możliwości rozwoju energetyki wiatrowej w województwie pomorskim, w południowej części gminy znajdują się tereny preferowane dla lokalizacji elektrowni wiatrowych.

Ustalenia i wnioski.

W Planie województwa przewiduje się:

- w zakresie **zaopatrzenia w gaz i ciepło**
  - budowę gazociągu wysokiego ciśnienia dn 300 z Bytowa do Słupska oraz stacji redukcyjno-pomiarowej 1°w rejonie wsi Borzy tuchom,
  - zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii cieplnej,

- w zakresie **zaopatrzenia w energię elektryczną** - budowę wiatrowych parków energetycznych w oparciu o najkorzystniejsze obszary ich lokalizacji wytypowane w Studium możliwości rozwoju energetyki wiatrowej...;
- w zakresie **zaopatrzenia w wodę** - intensyfikację działań związanych z modernizacją i rozbudową wodociągów z uwagi na występujące w tej dziedzinie potrzeby;
- w zakresie **odprowadzania i oczyszczania ścieków** - konieczną rozbudowę i modernizację urządzeń kanalizacyjnych (gmina została zaliczona do grupy gmin przewidzianych do działań w drugiej kolejności);
- w zakresie **ochrony przeciwpowodziowej**:

a) niedopuszczalna jest zabudowa dolin rzecznych i obszarów narażonych na zalanie wezbranymi wodami powodziowymi. Należy tworzyć warunki zatrzymania wód deszczowych w miejscu ich opadania, tworzyć wodom przestrzeń umożliwiającą opóźniony odpływ;

b) w „Studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego" i mpzp należy przyjmować następujące zasady w zakresie ochrony przeciwpowodziowej (w problematyce „regulacji stosunków wodnych") dla terenów zagrożonych powodzią:

- ochronie planistycznej podlegają urządzenia i obiekty ochrony przeciwpowodziowej, takie jak: wały przeciwpowodziowe, zbiorniki retencyjne mokre i suche, kanały ulgi, przepompownie i wrota przeciwpowodziowe,
- każdorazowo należy dokonywać analiz wpływu zagospodarowania przestrzennego na zagrożenia powodziowe w danej zlewni; należy uwzględnić istniejące obiekty osłony przeciwpowodziowej pod względem możliwości przepustowej i zaprojektować ich dostosowanie do nowych potrzeb lub wprowadzić nowe,
- planowanie przestrzenne na terenach zagrożonych powodzią pociąga za sobą ważne decyzje inwestycyjne dotyczące utrzymania, modernizacji i rekonstrukcji istniejących obiektów osłony przeciwpowodziowej; odpowiednie zapisy powinny się znaleźć w ustaleniach uchwalanych planów,
- planowanie inwestycji na terenach zmeliorowanych powinno być dostosowane do istniejących systemów melioracyjnych, melioracyjnych jeżeli jest to niemożliwe, przewidywać ich odtworzenie,
- na terenach odwadnianych mechanicznie nie należy lokalizować dużych obiektów użyteczności publicznej (np. szpitali), obiektów kosztownych i „wrażliwych" na zalanie (np. produkcja i magazynowanie urządzeń elektronicznych), nie należy stosować podpiwniczeń, podpiwniczeń lokalizacja obiektów planowanych nie może kolidować z urządzeniami melioracyjnymi,
- zainwestowanie terenów zagrożonych powodzią powinno być poprzedzone lub, co najmniej zsynchronizowane z realizacją urządzeń osłony przeciwpowodziowej,
- w celu zmniejszenia spływu wód deszczowych z terenów zabudowanych należy przyjmować jako obligatoryjne, dokonywanie w planach miejscowych analiz możliwości wsiąkania wód opadowych do gruntu, budowy zbiorników retencyjnych, retencji na „zielonych dachach", stosowania nawierzchni półprzepuszczalnych, wtórnego wykorzystania wód deszczowych itp.,
- zagadnienia zagrożenia powodzią powinny stanowić elementy prognozy wpływu

ustaleń planów zagospodarowania przestrzennego na środowisko.

W zakresie **unieszkodliwiania odpadów komunalnych** - w Wojewódzkim planie gospodarki odpadami województwa pomorskiego przewiduje się, że obszar gminy Botrzytuchom będzie obsługiwany przez międzygminny Zakład Zagospodarowania Odpadów Sierżno zlokalizowany na terenie gminy Bytów (ostateczny wybór będzie zależał od decyzji władz lokalnych).

Ochrona środowiska przyrodniczego.

Informacje.

Gmina Borzytuchom leży w zlewni rzeki: Słupi w dorzeczu Bałtyku. Północna i centralna część gminy leży na obszarze Parku Krajobrazowego Dolina Słupi, zaś pozostała jej część - na obszarze otuliny PK. W granicach Parku znajduje się leśny rezerwat przyrody Grodzisko Borzytuchom. Strukturę ekologiczną obszaru uzupełniają fragmenty planowanych w koncepcji sieci ekologicznej województwa elementów sieci ekologicznej: płata lasów kępinko-bytowskich rangi ponadregionalnej oraz korytarza doliny Słupi – rangi regionalnej. Obszary tworzące sieć ekologiczną pełnią rolę ważnych węzłów stabilizujących funkcjonowanie środowiska przyrodniczego oraz kształtujących warunki ekologiczne życia mieszkańców.

Na terenie gminy znajdują się zatwierdzone oraz projektowane obszary **Natura 2000.**

- Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Dolina Słupi PLB 220002 - zatwierdzony (Rop. Min. Środow. z 21 lipca 2004 r., Dz. U. Nr 229, poz.2313),
- Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk: Dolina Słupi PLH 220052 - projektowany (zgłoszony do konsult. Min. Środow. z 2007.01.02),
- Dolina Słupi PLH 220052 (Lista Shadow 2004),

Zgodnie z obowiązującym polskim prawem i decyzjami Komisji Europejskiej oraz trybunału Sprawiedliwości WE, wszystkie propozycje projektowanych obszarów Natura 2000, do czasu ich utworzenia lub odrzucenia, muszą być brane pod uwagę jako potencjalne obszary chronione i podlegać ochronie prawnej, co oznacza, że dla wszystkich tych obszarów należy stosować postępowanie w sprawie oceny oddziaływania przedsięwzięcia lub planu na obszar Natura 2000 i należy uzyskać zezwolenie wojewody zgodnie z art. 33 Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. Dz. U. Nr 92 poz. 880 (Studium ekofizjograficzne województwa….2006).

Północna i środkowa część terenu gminy leży w zasięgu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 117 Bytów (zbiornik zweryfikowany) oraz projektowanych obszarów najwyższej i wysokiej ochrony zbiornika (ONO i OWO).

W granicach gminy znajdują się prawnie chronione grunty rolne (głównie organiczne) i leśne oraz obszary gruntów niskiej jakości, proponowanych do zalesienia (w tym celu wzmocnienia wewnętrznej spójności sieci ekologicznej i zwartości przestrzennej zbiorowisk leśnych).

Ustalenia i wnioski.

Plan województwa przyjmuje koncepcję spójności i równorzędnej ochrony walorów przyrodniczych i kulturowych oraz krajobrazu, a także formułuje kierunki działań w zakresie ochrony zasobów i walorów środowiska przyrodniczego województwa pomorskiego. Dochodzenie do maksymalnego – proekologicznego modelu ochrony przyrody w woj. pomorskim, winno odbywać się stopniowo w perspektywie okresu realizacji planu. W modelu tym powinny się znaleźć obszary istniejące oraz proponowane do ochrony w ramach sieci Natura 2000.

Zasadnicze kierunki działań polityki przestrzennej:
- bezwzględne zachowanie i podtrzymanie trwałości pozostałości powiązań ekologicznych poprzez uwzględnienie ich w dokumentach planistycznych oraz inwestycyjnych,
- zachowanie i podtrzymanie trwałości pozostałych fragmentów osnowy ekologicznej w postaci izolowanych kęp roślinności, nieużytków, założeń parkowych lub skwerów, z poszukiwaniem możliwości odtworzenia powiązań lub „obejścia" stref zainwestowanych,
- utrzymanie lasów ochronnych oraz wsparcie procesu tworzenia kolejnych wraz ze wzmacnianiem działań proekologicznych oraz uwzględnieniem ich w opracowaniach planistycznych,
- wprowadzenie zalesień jako uzupełnień przestrzennych w obszarach i przy granicach korytarzy i płatów ekologicznych - wzmacniających wewnętrzną spójność całej sieci oraz jako elementu podnoszącego zwartość przestrzenną zbiorowisk leśnych,
- wsparcie procesu przeznaczenia gleb o najniższych klasach przydatności rolniczej na cele zalesień (szczególnie na obszarach pojezierzy),
- przestrzeganie realizacji opracowań planistycznych i prawidłowości ich zapisów w zakresie ochrony gruntów rolnych i leśnych (w opracowaniach ekofizjograficznych do planów miejscowych oraz studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin),
- odtworzenie, wszędzie gdzie to możliwe, zabudowy biologicznej stref brzegowych cieków ograniczających spływ zanieczyszczeń i odtwarzających naturalne korytarze ekologiczne (w pierwszej kolejności dla cieków spływających z pojezierzy),
- opracowanie i wdrożenie technicznych zasad ochrony GZWP i obszarów zasilania zbiorników,
- wyznaczenie obiektów stanowiących zagrożenie dla wód podziemnych i prowadzenie lokalnego monitoringu na koszt właścicieli tych obiektów wg „zasady zanieczyszczający płaci",
- zmniejszenie zanieczyszczeń ze źródeł obszarowych i punktowych,
- wprowadzenie elementów izolacji technicznej i biologicznej ograniczającej rozprzestrzenianie hałasu wzdłuż ciągów komunikacyjnych w obszarach zabudowy mieszkaniowej,

Szczegółowych informacji na temat istniejących i projektowanych form ochrony przyrody, ochrony wód i kopalin udzielają: Wojewódzki Konserwator Przyrody, Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku oraz Geolog Wojewódzki.

<u>Ochrona środowiska kulturowego.</u>

Informacje.

Gmina Borzytuchom położona jest w obrębie regionu historyczno-kulturowego wyróżnionego w Planie jako ziemia bytomska, zaliczonego do obszarów kulturowych o ponadregionalnej randze i wybitnych walorach dziedzictwa kulturowego. Ważniejsze obiekty zabytkowe na obszarze gminy to: dwór w Dąbrówce Bytomskiej, budynki mieszkalne i gospodarcze w Krosnowie, młyn wodny w Jutrzence.

Ustalenia i wnioski.

Wg Planu, zasadniczymi kierunkami rozwoju w zakresie dziedzictwa kulturowego jest utrwalenie wielokulturowej tożsamości historycznej regionu z zachowaniem lokalnych odrębności oraz wykorzystanie zasobów dziedzictwa

kulturowego jako ważnego elementu rozwoju gospodarczego i promocji województwa.

Kierunki polityki przestrzennej w zakresie **ochrony zasobów i walorów środowiska kulturowego** odnoszące się do terenu gminy:
- ochrona i zachowanie krajobrazu kulturowego o najcenniejszych walorach kulturowych i krajobrazowych województwa poprzez ustalenie ochrony w formie parku kulturowego,
- wspieranie działań służących umacnianiu tożsamości regionalnej z zachowaniem różnorodności tradycji, dorobku i dziedzictwa historycznego kaszubskiego,
- ochrona tożsamości kulturowej miejsca (miejscowości, regionu) – objęcie ochroną obszarów zabudowy w sąsiedztwie wartościowych zespołów przestrzennych i ich rekompozycja przestrzenna, pozwalająca na wyeksponowanie wartości cech zespołów,
- łączenie ochrony środowiska kulturowego z ochroną środowiska przyrodniczego poprzez ochronę krajobrazu naturalnego związanego przestrzennie z historycznym założeniem architektonicznym, zachowanie i odtworzenie dawnych układów i funkcji terenów zielonych wraz z infrastrukturą, rewaloryzację parków pod kątem zwiększenia ich atrakcyjności jako miejsc wypoczynku,
- zachowanie i ochrona pradziejowych i wczesnośredniowiecznych mikroregionów osadniczych archeologicznego środowiska kulturowego,
- przeciwdziałanie bezplanowej, chaotycznej parcelacji terenu (szczególnie na Kaszubach),

Wynikające z Planu kierunki działań polityki przestrzennej dotyczące **ochrony krajobrazów** stanowiących o tożsamości gminy, to m.in.:
- ochrona i rewaloryzacja starych układów ruralistycznych oraz części wsi - decydujących o zachowaniu walorów krajobrazowych,
- eksponowanie wsi o wybitnych walorach krajobrazowych, rekompozycja, restylizacja oraz uporządkowanie zabudowy wsi,
- likwidacja obiektów rekreacyjnych wzniesionych z naruszeniem przepisów prawa budowlanego,
- zachowanie i utworzenie warunków ekspozycji panoram widokowych z traskomunikacyjnych na szczególnie interesujące obiekty krajobrazowe (naturalne i architektoniczne),
- rewaloryzacja zagospodarowania urządzonych punktów widokowych i ich odtworzenia, uczytelnienie (odtworzenie) panoram widokowych i ochrona ekspozycji,
- likwidacja bądź neutralizacja widokowa wszelkich elementów obniżających walory krajobrazowe (maskowanie zielenią), likwidacja lub przebudowa obiektów substandardowych.

Ze względu na wybitne walory przyrodniczo-kulturowe teren, w obrębie którego położona jest gmina Borzytuchom wchodzi w skład obszarów szczególnie predysponowanych do utworzenia parku kulturowego - **Parku Kulturowego Ziemi Bytomskiej.**

Szczegółowe warunki w zakresie ochrony wartości kulturowych określa Wojewódzki Konserwator Zabytków w Gdańsku.

Turystyka.

Informacje.

Gmina znajduje się w obrębie strefy pojeziernej. Przez obszar gminy biegnie międzyregionalna trasa rowerowa nr 14 Ustka - Słupsk - Bytów - Brusy - Czersk - … -

w kierunku Grudziądza, przewidziana do realizacji w pierwszej kolejności (częściowo zrealizowana i oznakowana).

Ustalenia i wnioski.

W strefie pojeziernej za wiodącą należy uznać funkcję turystyki krajoznawczej i turystyki kwalifikowanej, dodatkowo zaś - funkcję turystyki rowerowej i agroturystyki.

Główne kierunki przekształceń:

a) w zakresie **turystyki krajoznawczej**

- rozwój turystyki na obszarach chronionych, cennych przyrodniczo i krajobrazowo, na których istnieją ograniczenia funkcji gospodarczej i dla których turystyka jest szansą rozwoju,
- ograniczenie negatywnego oddziaływania ruchu i zagospodarowania rekreacyjnego na zasoby przyrodnicze, kulturowe i krajobraz terenów rekreacyjnych,
- realizacja infrastruktury ograniczającej penetrację turystyczną (szlaki piesze, trasy rowerowe, miejsca piknikowe),
- wykorzystanie unikatowych krajowych i europejskich walorów wybitnego dziedzictwa kulturowego i krajobrazu Kaszub oraz atrakcyjnośći pojezierzy,
- uporządkowanie istniejącego zainwestowania turystycznego zagrażającego czystości jezior poprzez podniesienie standardu oraz uporządkowanie gospodarki ściekowej,
- budowa przestrzeni turystycznej i zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego przyjaznego środowisku,
- ochrona przed zainwestowaniem brzegów niezagospodarowanych,
- lokalizacja inwestycji turystycznych o wysokim standardzie na terenach o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych, bez pomniejszania walorów rekreacyjnych obszaru,
- wytyczenie i urządzenie szlaków turystyki pieszej i rowerowej, zgodnie z ideą „tu bezpiecznie zaparkuj, dalej jedź rowerem lub idź pieszo”,
- pełniejsze wykorzystanie sieci osadniczej, szczególnie większych wsi, do realizacji bazy noclegowej, w tym wykorzystanie na cele rekreacyjne oraz obsługi obiektów pełniących obecnie inne funkcje, np. adaptacja obiektów architektury wiejskiej na bazę noclegową;

b) w zakresie **turystyki kwalifikowanej**

- zagospodarowanie turystyczne szlaku wodnego na rzece Słupi, przystosowanie go do rekreacji, budowa przystani wodnych i miejsc biwakowych dla potrzeb spływów kajakowych,
- rozbudowa zaplecza umożliwiającego rozwój żeglarstwa i innych sportów wodnych,
- ochrona i rewaloryzacja wędkarskiej przestrzeni rekreacyjnej, tworzenie stanic wędkarskich,
- rozbudowa i poprawa standardów bazy noclegowej i gastronomicznej w rejonach turystycznych,
- przekształcenie w zaplecze obsługi turystyki kwalifikowanej istniejących obiektów wczasowych i turystycznych;

c) w zakresie **turystyki rowerowej i agroturystyki**

- realizacja planowanych tras rowerowych; w miarę wzrostu natężenia ruchu rowerowego należy dążyć do podnoszenia standardów technicznych tras rowerowych, jak i ich otoczenia, w tym zapewnienia miejsc parkingowych dla rowerów przy dworcach, przystankach PKS, urzędach, szkołach itp.,
- rozwój agroturystyki obejmującej pobyty wypoczynkowe w gospodarstwach rolnych, prywatnych domach i pokojach wynajmowanych na terenach

odznaczających się wysokimi walorami krajobrazu.

Zadania służące realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, które zostały ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejmik Województwa Pomorskiego.

Program operacyjny rozwoju regionalnego województwa pomorskiego na lata 2001-2002 (Uchwała nr 363/XXVIII/01 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29.01.2001 r.):

Priorytet IV Poprawa infrastruktury obszarów wiejskich województwa pomorskiego:
- działanie 1 - Realizacja inwestycji poprawiających stan środowiska i bezpieczeństwa przeciwpowodziowego,
- działanie 2 - Wdrożenie Programu odnowy wsi pomorskiej.

Program operacyjny województwa pomorskiego PHARE 2002 i 2003. Spójność społeczna i gospodarcza. (Uchwała nr 535/XXXIX/02 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 18.02.2002 r.) - w programie tym nie ujęto zadań odnoszących się do obszaru gminy.

W zakresie **zadań rządowych**, służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych (art. 48) ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80 poz. 717 z późn. zm.) informacji udziela wojewoda.

Informacje i wnioski wynikające z polityki przestrzennej województwa przedstawiono w części graficznej ujednoliconej diagnozy „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Borzytuchom - uwarunkowania rozwoju" - materiałach planistycznych sporządzonych na potrzeby projektowanych zmian w studium:
- „Uwarunkowania - opracowania regionalne - plan województwa",
- „Uwarunkowania - opracowania regionalne - rejony przyrodniczo-turystyczne",
- „Uwarunkowania - opracowania regionalne - obszary priorytetowe dla ochrony i kształtowania krajobrazu",
- „Uwarunkowania - opracowania regionalne - strefy priorytetowe dla ochrony i kształtowania krajobrazu",
- „Uwarunkowania - opracowania regionalne - istniejące i proponowane formy ochrony krajobrazu",
- „Uwarunkowania - opracowania regionalne - wybrane kierunki rozwoju energetyki"
- „Uwarunkowania - opracowania regionalne - ekologiczne ograniczenia lokalizacji elektrowni wiatrowych",
- „Uwarunkowania - opracowania regionalne - prawne i krajobrazowe ograniczenia obszarowe lokalizacji elektrowni wiatrowych",
- „Uwarunkowania - opracowania regionalne - potencjalne możliwości lokalizacji elektrowni wiatrowych".

2.2.3. Zmiana planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2009 r.

W trakcie sporządzenia opracowania wymagania w zakresie ustaleń planu zagospodarowania przestrzennego województwa uzupełnione zostały o ustalenia „Projektu zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego", przyjętego uchwałą Nr 11/175/09 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 12 stycznia 2009 roku. W sporządzonej zmianie studium wykorzystano następujące materiały:

- „Aktualizacja opracowania ekofizjograficznego do planu zagospodarowani przestrzennego województwa pomorskiego" oprac. zbiorowe pod redakcją Jarosława Czochańskiego i Joanny Lemańczyk. Wojewódzkie Biuro Planowania Przestrzennego w Słupsku. Departament Rozwoju Regionalnego i Przestrzennego. Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego, Słupsk/Gdańsk 2007 r.
- „Projekt zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego", generalny projektant dr inż. arch. Feliks Pankau, Gdańsk, 2009 r.
- Uchwała Nr 11/175/09 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 12 stycznia 2009 roku w sprawie: przyjęcia projektów zmiany Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego i Planu zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego wraz z Prognozami ich oddziaływania na środowisko.

Zmiana planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego (przyjęta uchwałą Nr 11/175/09 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 12 stycznia 2009 roku), stanowi przestrzenne skonkretyzowanie aktualnych celów strategicznych polityki regionalnej województwa pomorskiego sformułowanych w oparciu o:

- „Strategię rozwoju województwa pomorskiego", przyjętą uchwałą nr 587/XXXV/05 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 18 lipca 2005 roku),
- prace studialne i opracowania planistyczne do aktualizowanej Strategii rozwoju województwa pomorskiego.

Zmiana planu zagospodarowania przestrzennego województwa zawiera następujące ustalenia odnoszące się (pośrednio lub bezpośrednio) do gminy Borzytuchom przy sporządzaniu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego:

<u>System ochrony środowiska przyrodniczego</u>

Zadania polityki przestrzennej:

- Dążenie do poprawy ciągłości przestrzennej systemu obszarów chronionych i powiązań ekologicznych, zapewniających trwałość i różnorodność gatunkową zasobów biosfery oraz stabilność procesów przyrodniczych.

Zasady polityki przestrzennej:

- Kształtowanie spójności systemu obszarów chronionych i powiązań ekologicznych województwa winno odbywać się, w postaci dwóch komplementarnych podsystemów przestrzennych:
  - przyrodniczych obszarów chronionych - ustanowionych prawnie i zapewniających trwałość najcenniejszych wartości naturalnych,
  - powiązań ekologicznych - płatów i korytarzy ekologicznych, gwarantujących spójność terytorialną i tworzących podstawę funkcjonowania środowiska.

- Korytarze ekologiczne muszą spełniać następujące warunki:
  - zachowywać ciągłość przestrzenną i mieć dostateczną szerokość określaną w dokumentach planistycznych gmin,
  - charakteryzować się wysokim stopniem zachowania naturalnych warunków pokrycia terenu,
  - gwarantować zmienność siedlisk i typów środowiska dogodnych do rozprzestrzeniania gatunków,
  - zapewniać niezbędne warunki dla bytowania i wędrówek zwierząt oraz wypoczynku i rekreacji ludności.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego:

- Utrzymanie ustanowionych form ochrony przyrody: parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, obszary NATURA 2000, pomników przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, użytków ekologicznych i zespołów przyrodniczo-krajobrazowych.
- Ukształtowanie struktury powiązań ekologicznych regionu składającej się z 10 leśnych i rolno-leśnych płatów ekologicznych o randze ponadregionalnej i regionalnej oraz 19 korytarzy ekologicznych o randze ponadregionalnej i regionalnej. Należą do nich:
- **Płat ekologiczny lasów kępicko-bytowskich**

Duży obszar leśny na zachodnim krańcu województwa, położony w centralnej części Wysoczyzny Polanowskiej, pomiędzy miastami Sławno, Miastko i Bytów.
Od Kępic w kierunku południowo-wschodnim przybiera bardziej zwarty charakter;

- **Korytarz ekologiczny pojezierny - północny**

W granicach województwa obejmuje środkowo-zach. część lasów Poj. Iławskiego i dolinę rzeki Liwy, którą dociera do korytarza Wisły. Główny ciąg korytarza przekracza Wisłę na linii kompleksu leśnego poniżej miejscowości Sadlinki po wsch. stronie doliny. Druga (północna) odnoga korytarza przebiega od kompleksu leśnego w rejonie Sadlinek po stronie wsch. doliny do kompleksu leśnego w sąsiedztwie rezerwatów Wiosło Małe i Wiosło Duże, dalej (doliną rzeki Struga Młyńska) do kompleksów leśnych w rejonie miejscowości i rezerwatu Udzierz. Tu następuje rozdzielenie linii przebiegu korytarza na część pn., biegnącą pn. krańcem Borów Tucholskich w rejon Jez. Wdzydze oraz pd., przez centralną częścią Borów Tucholskich w rejonie doliny rzeki Brdy. Dalej pn. fragment korytarza biegnie przez kompleksy leśne wzdłuż doliny Wdy, a następnie doliny Słupi na zach. ku lasom Pojezierza Drawskiego, zaś fragment pd. poprzez lasy Wdeckiego i Tucholskiego Parku Krajobrazowego, wzdłuż doliny Brdy i w rejonie Parku Narodowego Bory Tucholskie, w kierunku pd.-zach., lasami ku dolinie Gwdy. Ten fragment krajowego korytarza lokuje się w obrębie wielkiego płatu ekologicznego Borów Tucholskich i wspólnie z nim odgrywa ogromną rolę jako ostoja przyrodnicza, kształtując warunki zachowania różnorodności biologicznej całej środkowo-północnej Polski.

- Strukturę powiązań ekologicznych regionu uzupełniają ponadto mniejsze korytarze ekologiczne w tym lasów między Słupią i Łupawą.
- Prowadzenie w korytarzach ekologicznych czynnych działań ochronnych, rekultywacyjnych, rewaloryzacyjnych i restytucyjnych, dla zachowania walorów naturalnych.

<u>System ochrony środowiska kulturowego</u>

- Ochrona i odnowa charakterystycznych zasobów dziedzictwa kulturowego regionu, w tym m.in.: układów ruralistycznych, zabytków wsi pomorskiej, dziedzictwa rzecznego, dziedzictwa budownictwa drewnianego (przede wszystkim dziedzictwo

kulturowe m. in. Ziemi Słupskiej, Kaszub), obiektów dziedzictwa techniki (w tym systemów hydrotechnicznych), kultury materialnej zespołów zieleni urządzonej.

- Uwzględnianie w dokumentach strategicznych i planistycznych stref koncentracji elementów dziedzictwa kulturowego wymagających szczególnej ochrony wartości kulturowych i krajobrazowych:

- **Obszar ziemi bytowskiej**

Obszar wybitnych, bardzo wysokich i wysokich walorów przyrodniczo-kulturowych. Jednostki: ziemia bytowska, ziemia czerska, ziemia kościerska (pas leśny); obecność stanowisk archeologicznych z epoki brązu i wczesnej epoki żelaza (kultury łużycka i pomorska); charakterystyczne cechy budownictwa ludowego w postaci występowania dymnikowego dachu naczółkowego, oraz podcienia narożnego pierwotnego, występowanie budownictwa ryglowego (mur pruski); wysokie i średnie nasycenie najcenniejszymi obiektami zabytkowymi - przewaga rezydencyjnych i mieszkalnych; występowanie zachowanych historycznych struktur osadniczych, na ograniczonym obszarze występowanie lokacyjnych zwartych wsi kmiecych; zwarte występowanie budownictwa ryglowego typu glino-bitego.

- Bezwzględna ochrona przedpola ekspozycji bądź poprawa wyeksponowania m.in. przez ograniczenie wprowadzania zabudowy, zalesień, reklam wielkoformatowych i innych przekształceń, ochronę charakterystycznych akcentów i dominant, odtwarzanie wartościowych elementów obiektów zabytkowych i historycznych sylwet panoramicznych.
- Bezwzględne zachowanie przedpola ekspozycyjnego przez ograniczenie wprowadzania zabudowy, zalesień, reklam wielkoformatowych i innych przekształceń mogących przesłonić ekspozycję lub obniżyć walory krajobrazu wzdłuż ciągów widokowych, w tym:
  - na odcinkach drogowych (DW209) Bytów - Borzytuchom oraz Kołczygłowy - Suchorze eksponujących enklawy harmonijnego krajobrazu rolniczego.
- W gminnych dokumentach planistycznych należy określić:
  - elementy i obszary charakterystyczne dla krajobrazu kulturowego miejscowości oraz szczegółowe zasady ich przekształceń;
  - strefy krajobrazu zdegradowanego oraz zasady i kierunki ich przekształceń;
  - sposoby rekompozycji, restylizacji i uporządkowania chaotycznych układów zabudowy;
  - zasady zagospodarowania punktów widokowych i ochrony panoram widokowych.
- Podejmowanie czynnych działań - restytucji, rewaloryzacji i rekultywacji elementów przyrodniczych i architektoniczno-kulturowych decydujących o zachowaniu lub przywróceniu walorów krajobrazowych specyficznych dla poszczególnych typów obszarów.

<u>Ochrona zasobów środowiska</u>

Zadania polityki przestrzennej:

- Zachowanie i racjonalne gospodarowanie zasobami środowiska przyrodniczego (abiotycznego - kopaliny, gleby, wody, powietrze i biotycznego - bioróżnorodność), kształtującymi jakość przestrzeni, warunki życia i zrównoważony rozwój regionu ze szczególnym uwzględnieniem rekreacji i turystyki.

Zasady zagospodarowania przestrzennego:

- Zagospodarowanie przestrzeni w sposób umożliwiający podjęcie eksploatacji udokumentowanych złóż kopalin w przyszłości.

- Planowanie zagospodarowania złóż kopalin z uwzględnieniem potrzeby ochrony walorów krajobrazowych.
- Eksploatacja surowców mineralnych przede wszystkim na obszarach objętych obecnie wydobyciem i podejmowanie wydobycia na nowych terenach tylko w sytuacjach gdzie przeciwwskazania środowiskowe nie przeważają opłacalności ekonomicznej.
- Racjonalne i ekologiczne gospodarowanie zasobami wodnymi.
- Oszczędne gospodarowanie przestrzenią szczególnie na obszarach istotnych z punktu widzenia ochrony bioróżnorodności.
- Podejmowanie działań ochronnych na obszarach wzmożonych zjawisk morfodynamicznych zagrażających bezpieczeństwu obiektów i ludności jedynie w niezbędnym i ekonomicznie uzasadnionym zakresie - zarówno na obszarze wybrzeża morskiego o genezie erozyjnej (klifowe), jak i w głębi lądu.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego:

Ochrona litosfery i zasobów kopalin

- W gminnych dokumentach planistycznych należy:

- wyznaczyć obszary o znacznych spadkach (nachyleniu terenu) oraz zagrożone ruchami masowymi, przy jednoczesnym ograniczaniu zabudowy;
- określić działania zapewniające ochronę złóż zasobów geologicznych.

- Rewaloryzacja i rekultywacja największych powierzchniowo obszarów o cechach rzeźby przekształconych antropogenicznie, w kierunku przywrócenia im charakteru zbliżonego do naturalnego - w szczególności na obszarach poprzemysłowych i poeksploatacyjnych - m.in. w powiatach: bytowskim.

Ochrona gruntów leśnych i rolnych

- Zachowanie (niepomniejszanie) co najmniej obecnej powierzchni terenów leśnych i stosowanie kompensacji przyrodniczej przy przeznaczenia na cele nieleśne.
- Powiększanie areału gruntów leśnych przez zalesianie gruntów o najniższych walorach produkcyjnych i zagrożonych procesami erozyjnymi, wzmacniające ich ekologiczną stabilność, spójność przestrzenną struktur ekologicznych - szczególnie w centralnej, pojeziernej części województwa oraz w zdefiniowanych korytarzach ekologicznych.
- Ochrona gleb o najlepszych o najwyższej przydatności rolniczej szczególnie na obszarach Żuław Wiślanych, pasa pobrzeży oraz pojezierzy - Starogardzkiego, Iławskiego, Krajeńskiego i fragmentów Kaszubskiego.

Ochrona zasobów i jakości wód

- Objęcie ochroną jezior lobeliowych i dystroficznych na obszarze całego województwa.
- Zachowanie istniejących terenów hydrogenicznych - wód powierzchniowych, mokradeł i torfowisk oraz odtwarzanie i odnawianie obszarów tzw. małej retencji dla utrzymania i powiększania zasobów wodnych oraz kształtowania właściwego stanu stosunków wodnych.
- Zachowanie i renaturalizacja biegu cieków przymorskich - w szczególności stanowiących miejsca bytowania gatunków ryb wędrownych - łososia, troci i certy - w tym w zlewni Słupi oraz udrożnienie odcinków rzek pojeziernych dla wędrówki ryb.

Ochrona powietrza

- Bezwzględna ochrona zadrzewień, zakrzewień i istniejących terenów zieleni urządzonej - jako elementów naturalnych utrzymujących dobre warunki klimatu lokalnego i ograniczających rozprzestrzenianie zanieczyszczeń oraz hałasu.

Kształtowanie systemu osadniczego województwa

Zadania polityki przestrzennej:

- Poprawa spójności sieci osadniczej województwa z przestrzenią Polski, Europy i Regionu Morza Bałtyckiego, umożliwiająca wzrost aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców województwa w relacjach krajowych i międzynarodowych.
- Optymalizacja przestrzennej struktury regionu poprzez udostępnienie zasobów, ochronę walorów oraz wydzielenie obszarów przeznaczonych na cele gospodarcze, wzmacniających efektywność i konkurencyjność województwa.

Zasady zagospodarowania przestrzennego:

- Wyrównywanie szans dostępu do usług publicznych i pracy na obszarze województwa, poprzez wykorzystanie hierarchicznej sieci ośrodków dla połączenia szerokiego zakresu i wysokiej jakości oferty z obiektywnymi uwarunkowaniami jej realizacji.
- Uwzględnianie w planowaniu przestrzennym funkcjonowania powiązań: dom - praca - usługi, zapewniające - przy wysokiej jakości środowiska zamieszkania - minimalizację potrzeb transportowych i ograniczenie zużycia energii i emisji do środowiska, związanych z przemieszczaniem się.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego:

- Utrzymanie policentrycznego charakteru osadnictwa przez:

- wzmocnienie rangi ośrodków subregionalnych i lokalnych przez kreowanie przestrzeni miejskiej wysokiej jakości,

- ukształtowanie ośrodków subregionalnych, lokalnych i ponadgminnych na centra życia miejsko-wiejskiej społeczności zamieszkałej na obszarze obsługi ośrodka.

- Przeciwdziałanie procesom suburbanizacji wokół ośrodków subregionalnych przez krystalizację sieci osadniczej w ich otoczeniu, co ma również ma wpływ na ochronę wartości krajobrazowych.
- Tworzenie przygotowanych planistycznie i infrastrukturalnie terenów inwestycyjnych dla strategicznych przedsięwzięć gospodarczych przez wyznaczenie w strukturze przestrzennej gmin obszarów wyłączonych z inwestycji mieszkaniowych i z inwestycji związanych z podstawową obsługą mieszkańców.
- Obszary atrakcyjne dla rozwoju turystyki i rekreacji należy wyłączyć z intensywnego monofunkcyjnego osadnictwa i inwestycji gospodarczych kolidujących z usługami turystyki.
- Na obszarach cennych z punktu widzenia dziedzictwa kulturowego oraz posiadających wybitne wartości krajobrazu kulturowego, ważne dla kształtowania tożsamości regionu, należy:

- planować nowe rozwiązania transportowe, jednocześnie chroniąc historyczne trakty i związane z nimi elementy zagospodarowania i urządzenia, w tym zachować i udostępnić dla celów turystyki historyczne drogi bite, brukowe, aleje przydrożne, kuźnie i karczmy;

- kształtować sieć osadniczą i nowe zainwestowanie mieszkaniowe oraz gospodarcze w powiązaniu z ochroną oryginalnych urządzeń i rozwiązań z zakresu techniki i infrastruktury (systemy wodne, irygacyjne, kanały i akwedukty, elektrownie, linie kolejowe, tunele, wiadukty);

- uwzględniać w procesach inwestycyjnych związanych z rozwojem jednostek osadniczych ochronę urządzonych terenów zielonych, parków i zbiorników wodnych;

- stosować wzorce rozwoju przestrzennego obszarów zainwestowanych zmierzające do wyeksponowania atrakcji turystycznych, stworzenia właściwej oprawy dla zlokalizowanych na tych obszarach cennych obiektów i jednocześnie zapewnienie obsługi ruchu turystycznego;
- przyjąć wzorce rozwoju jednostek osadniczych uwzględniających ochronę zabytków i historycznych układów urbanistycznych i ruralistycznych, jak również umożliwiających ich efektywną ekonomicznie rewitalizację.

- Wprowadzanie do gminnych dokumentów planistycznych uregulowań umożliwiających egzekwowanie zakazu przeznaczania na nowe tereny osadnicze oraz inwestycyjne obszarów spełniających funkcje retencyjne lub zalewowe, w zakresie ochrony przeciwpowodziowej.

Hierarchia ośrodków i obszary obsługi

- Przyjmuje się hierarchię ośrodków obsługi mieszkańców i gospodarki, w tym:

Ośrodki subregionalne

- Potencjalne ośrodki II rzędu: Kościerzyna, Bytów, Kartuzy.
- Miasta powiatowe powyżej 35 tys. mieszkańców, koncentrujące funkcje, których obszar oddziaływania przekracza granice powiatu (szpitale specjalistyczne, szkoły wyższe, centra kultury i sztuki, centra sportu i rekreacji, usługi komercyjne wyższego rzędu) - jednym z czynników wpływających na lokalizację takich usług jest własny potencjał ludnościowy ośrodka, wzmacniany przez ludność miejskiego obszaru funkcjonalnego.

Obszary obsługi

- Słupski obszar obsługi:

- centrum obszaru obsługi - Słupsk;
- terytorium obszaru obsługi: powiaty: słupski i bytomski.

Kształtowanie lokalnych elementów systemu osadniczego

Zasady zagospodarowania przestrzennego:

- Stosowanie wzorców rozwoju przestrzennego, zapewniających najefektywniejsze wykorzystanie obszarów istniejącego zainwestowania oraz minimalizujących ekspansję na nowe obszary zainwestowania kosztem przestrzeni otwartych.
- Udostępnianie do zabudowy i zainwestowania kolejnych terenów zgodnie z potrzebami budowy całościowych struktur przestrzennych.
- Wyłączenie z osadnictwa i zainwestowania gospodarczego obszarów produkcji rolnej i leśnej.
- Prowadzenie oszczędnej gospodarki terenami istniejącego i potencjalnego zainwestowania.
- Wyłączenie z osadnictwa i zainwestowania gospodarczego określonych obszarów w celu ochrony przestrzeni otwartych, jako elementu kształtowania ładu przestrzennego, w tym przeciwdziałanie „rozlewaniu się" obszarów zainwestowania.
- Domykanie granic zainwestowania - wyznaczanie obszarów rozwojowych tak, aby ekspansja zainwestowania na każdym etapie kształtowała czytelną krawędź terenów zagospodarowanych, przy czym należy:

- wypełniać luki w zainwestowaniu, nie stanowiące chronionych przestrzeni otwartych;
- kontynuować zabudowę wykraczającą poza istniejący obszar zainwestowania zgodnie z charakterem jednostki osadniczej.

- Minimalizowanie konfliktów - planowanie obszarów monofunkcyjnych ograniczone do przypadków, gdy istnieje zagrożenie konfliktami funkcjonalnymi i przestrzennymi planowanego zagospodarowania z funkcjami mieszkaniowymi, usługowymi oraz rekreacyjnymi.
- Atrakcyjne i przyjazne dla pracowników kształtowanie obszarów przemysłowych.
- Ustalanie wewnątrz obszarów rozwojowych - niezależnie od przestrzeni otwartych położonych poza ich granicami - wielkości (proporcji) i ewentualnie granic terenów biologicznie czynnych, a także zasad ich ochrony.

Infrastruktura społeczna

Zasady zagospodarowania przestrzennego:

- Optymalizacja sieci obiektów i urządzeń edukacji, ochrony zdrowia, kultury i sportu.
- Polepszenie ich dostępności przestrzennej przez zapewnienie sprawnej obsługi komunikacją publiczną.
- Lokalizację nowych inwestycji (np. oferty edukacji na poziomie wyższym - I stopień - bez konieczności zmiany miejsca zamieszkania).

Kierunki zagospodarowania przestrzennego:

- Rozwój w pierwszej kolejności infrastruktury edukacyjnej przedszkolnej, podstawowej i gimnazjalnej w gminach, w których udział ludności w wieku przedszkolnym i szkolnym jest wyższy od przeciętnej dla województwa.

Kultura i sztuka

- Kształtowanie struktury przestrzennej infrastruktury kultury i sztuki przez:

- wzmacnianie rangi Trójmiasta i Malborka - jako głównych ośrodków animujących wydarzenia kulturalne o znaczeniu europejski, krajowym i regionalnym;
- ukształtowanie na obszarze województwa pomorskiego ośrodków kultury upowszechniających i prezentujących kulturę i dziedzictwo kulturowe Pomorza o znaczeniu krajowym i regionalnym (Chojnice, Kwidzyn, Słupsk, Wejherowo), subregionalnym (Lębork, Starogard Gdański, Tczew, Bytów, Gniew, Człuchów, Hel, Jastarnia, Kartuzy, Kościerzyna, Miastko, Nowy Dwór Gdański, Pelplin, Puck, Sztum, Ustka, Władysławowo).

- Budowa, rozbudowa i modernizacja instytucji kultury wyspecjalizowanej (np. filharmonia, opera, teatry, muzea), uzupełnienie i rozbudowę sieci placówek kultury oraz poprawa warunków lokalowych istniejących obiektów kultury.

Sport, kultura fizyczna i rekreacja

- Kształtowanie struktury przestrzennej infrastruktury sportu, kultury fizycznej i rekreacji przez:

- budowę (rozbudowa, odbudowa) i remont otwartych i zamkniętych obiektów sportowych niepowiązanych z infrastrukturą szkolną (baseny, boiska, hale sportowe, korty, ścieżki zdrowia oraz inne obiekty dla potrzeb aktywnego trybu życia) w ośrodkach sportowych ponadregionalnych oraz w ośrodkach: subregionalnych I rzędu (m. in. Słupsk), subregionalnych i potencjalnych subregionalnych II rzędu (m. in. Bytów) oraz miastach obszaru metropolitalnego.

Kształtowanie warunków przestrzennych rozwoju gospodarczego

Zadania polityki przestrzennej:

- Kształtowanie warunków dla rozwoju gospodarki opartej na wiedzy.

- Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich, w tym szczególnie obszarów strukturalnie słabych, gwarantujący zachowanie właściwego stanu środowiska i wiejskiego charakteru krajobrazu.
- Kształtowanie przestrzeni rolniczej w sposób sprzyjający prowadzeniu gospodarki rolnej dostosowanej do predyspozycji użytkowych obszaru i pojemności środowiska naturalnego.

Zasady zagospodarowania przestrzennego:

- Kształtowanie warunków do efektywnej współpracy sektorów B+R ze środowiskiem gospodarczym przez rozwój dzielnic wiedzy i parków naukowo-technologicznych.
- Dostosowywanie charakteru i intensywności gospodarowania rolniczego do lokalnego potencjału agroekologicznego.
- W procesie przekształceń przestrzeni rolniczej, m.in. związanej ze zmianami własnościowymi i zalesianiem, zachowywanie wiejskiego krajobrazu kulturowego i założeń przestrzennych związanych z zabytkowymi zespołami folwarcznymi i dworsko-parkowymi.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego:

- Rozwój infrastruktury dla integrującej potencjał naukowo-badawczy z sektorem gospodarczym.
- Inwestycje ukierunkowane na tworzeniu przede wszystkim w ośrodkach subregionalnych i potencjalnych centrów transferu technologii, inkubatorów przedsiębiorczości, parków technologicznych.

<u>Rozwój gospodarki turystycznej</u>

Zadania polityki przestrzennej:

- Rozwój całorocznej oferty turystycznej opartej o walory przyrodniczo-kulturowe i krajobrazowe oraz funkcje miejskie i metropolitalne.

Zasady zagospodarowania przestrzennego:

- Dążenie do wielofunkcyjności i możliwości całorocznego użytkowania obiektów turystyki i rekreacji.
- Rozwój bazy noclegowej w pierwszej kolejności w oparciu o możliwości adaptacji istniejącej zabudowy dotychczas pełniącej inne funkcję.
- Realizacja zagospodarowania turystycznego i urządzeń rekreacji jako atrakcji towarzyszących trasom turystycznym wykorzystywanym masowo.
- Spójne kształtowanie systemu szlaków turystycznych, których przebiegi powinny być kształtowane z myślą o zachowaniu hierarchii, potrzebach różnych użytkowników, ponadto łączyć się w sieć o zasięgu międzyregionalnym i międzynarodowym.
- Ograniczanie presji turystycznej na obszary wrażliwe przyrodniczo i krajobrazowo.
- Poprawa jakości i estetyki stref intensywnego zagospodarowania turystycznego, tak, aby odpowiadały potrzebom regeneracyjnym człowieka.
- Rozwój infrastruktury turystyki krajoznawczej: opartej przede wszystkim na: europejskim znaczeniu Gdańska i Malborka oraz krajowych ośrodków koncentrujących i prezentujących dziedzictwo kulturowe (przede wszystkim morskie, Żuław Wiślanych i Powiśla, Kaszub, Kociewia i Ziemi Słowińskiej), w tym m. in. Bytów.
- Rozwój infrastruktury agroturystyki na terenach odznaczających się wysokimi walorami krajobrazu - np. m. in. na Pojezierzu Kaszubskim, Pobrzeżu Kaszubskim.

- Rozwój infrastruktury turystyki ekologicznej: na obszarach chronionych, cennych przyrodniczo i krajobrazowo, na których istnieją ograniczenia dla funkcji gospodarczych - w szczególności w parkach narodowych, parkach krajobrazowych, leśnych kompleksach promocyjnych.
- Utworzenie szlaków i tematycznych produktów turystycznych, wykorzystujących kulturowe, przyrodnicze i krajobrazowe walory województwa.

Strefa pojezierna:

- Kompleksowa budowa systemu szlaków i informacji turystycznej na terenach powiatów: bytowskiego, chojnickiego, kartuskiego, kościerskiego i lęborskiego w ramach projektu „Kaszubski Pierścień".

Szlaki turystyczne:

- Rozwój szlaków turystyki wodnej, jako elementu integrującego obszary rekreacyjne województwa.
- Zagospodarowanie turystyczne szlaków wodnych (stworzenie przystani, stanic, miejsc biwakowych i oznakowanie) na rzekach w tym m. in.: Słupi, Łupanie) oraz ich dopływach.
- Ustala się sieć tras rowerowych składającą się z systemów tras o znaczeniu regionalnym, ponadregionalnym i międzynarodowym (zapis planu i rysunek mają charakter wytycznej).
- Układ tras międzynarodowych nawiązujący do systemu EURO-VELO (zrealizowane trasy jeśli mają nosić nazwę EURO-VELO winny uzyskać akceptację Europejskiej Federacji Cyklistów) tworzą m. in.:

- trasa nr 1 - Hanzeatycka Trasa Rowerowa R-10 - przebiegająca wzdłuż wybrzeża Bałtyku województwo zachodniopomorskie - Zaleskie - Ustka - Łeba - Władysławowo - Puck - Gdynia - Sopot - Gdańsk - Stegna - Nowy Dwór Gdański - Kępiny Małe – warmińsko-mazurskie (Elbląg); punkty węzłowe: Ustka, Gdańsk; należy wymienić również możliwość połączenia promowego Krynicy Morskiej przez Zalew Wiślany do Elbląga, Tolkmicka, Fromborka.

- Proponowany układ tras międzyregionalnych jest uzupełnieniem układu tras międzynarodowych o elementy powiązań międzyregionalnych, stanowi także dodatkowe połączenia pomiędzy trasami międzynarodowymi.
- Na układ tras międzyregionalnych składają się m. in.:

- trasa **nr 11 - Trasa Tysiąca Jezior**: województwo zachodniopomorskie - Miłocice - Miastko - Bytów - Sulęczyno - Kościerzyna - Skórcz - Gniew - Kwidzyn - Prabuty - Połatki - województwo warmińsko-mazurskie (Iława); punkty węzłowe: Bytów;
- trasa **nr 12 - Trasa Zamków Polski Północnej:** województwo zachodniopomorskie - Czarne - Człuchów - Chojnice (z odgałęzieniem Silno - kujawsko-pomorskie Tuchola) - Konarzyny - Bytów - Sulęczyno - Kościerzyna - Stara Kiszewa - Skarszewy - Tczew - Malbork - Sztum - Gniew - Pieniążkowo - województwo kujawsko-pomorskie (Grudziądz); punkty węzłowe: m. in. Bytów,
- trasa **nr 14** - (Grudziądz) województwo kujawsko-pomorskie - Gardeja - Ustka - Słupsk - Bytów - Brusy - Czersk; punkty węzłowe: Ustka, Bytów;
- trasa **nr 15** - (Polanów) województwo zachodniopomorskie - Korzybie - Sucharze („Trasa Pałaców i Zamków").

- Układ t ras regionalnych składający się z tras i szlaków rowerowych ujętych w opracowaniach projektowych (częściowo zrealizowanych, oznakowanych) uzupełnionych o nowe elementy, które wraz z trasami wyższej rangi wiążą główne ośrodki regionalne województwa tworzą m. in. trasy:

- trasa **nr 137** Czarna Dąbrówka – Borzytuchom - Tuchomie - Studzienice - Parchowo **„Pętla Bytowska”** („Pętla Kaszubska”).

- Stworzenie systemu węzłów obsługi ruchu rowerowego o znaczeniu kluczowym.
- Rozwój istniejących i tworzenie nowych szlaków kulturowych oraz innych produktów turystycznych opartych o tożsamość kulturową miejsca (listy nie mają charakteru zamkniętego) m. in. o zasięgu regionalnym:

- Szlak Dworów i Pałaców (rozwój terytorialny Szlaku Dworów i Pałaców Północnych Kaszub),
- Szlak najstarszych elektrowni wodnych,
- Kaszubski Pierścień.

Infrastruktura transportowa

Zadania polityki przestrzennej:

- Zwiększenie dostępności transportowej województwa w skali międzynarodowej, zwłaszcza w powiązaniach z krajami Unii Europejskiej i obszarami metropolitalnymi Regionu Morza Bałtyckiego.
- Poprawa wewnętrznej spójności i efektywności regionalnego systemu transportowego, zapewnienie dobrej dostępności do ważnych ośrodków i obszarów aktywności gospodarczej oraz sprawnych powiązań z sąsiednimi województwami, polskimi obszarami metropolitalnymi i stolicą.
- Rozwój infrastruktury transportowej w sposób zapewniający ograniczenie niekorzystnych oddziaływań na środowisko, krajobraz i zdrowie ludzi.

Zasady zagospodarowania przestrzennego:

- Infrastruktura transportowa drogowa i kolejowa zlokalizowana w międzynarodowych, ponadregionalnych i regionalnych korytarzach transportowych ma priorytetowe znaczenie dla województwa.
- Rozwój infrastruktury transportu stwarzający warunki dla skutecznego podnoszenia konkurencyjności transportu zbiorowego i zaspokajania potrzeb transportowych ludności niezmotoryzowanej zwłaszcza w podróżach do miejsc pracy i usług.
- W dokumentach planistycznych gmin w odniesieniu do nowych obszarów rozwojowych należy dokonywać analiz ncjonalności lokalizacji tych obszarów z punktu widzenia wywoływania potrzeb.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego:

- Drogami o znaczeniu ponadregionalnym i regionalnym szczególnie ważnymi dla obsługi województwa pomorskiego są m. in.: droga wojewódzka 210,
- Przyjmuje się następującą klasyfikację techniczną sieci dróg ponadlokalnych, nie będących drogami krajowymi: drogi zbiorcze (Z): pozostałe drogi wojewódzkie (w tym droga wojewódzka 210) w granicach województwa.

Systemy infrastruktury technicznej

Zadania polityki przestrzennej:

- Ochrona ludności i mienia, ograniczenie rozwoju zabudowy na terenach zagrożonych powodzią, dążenie do poprawy stosunków wodnych i zapewnienia dostatecznej retencji wód.
- Zapewnienie dostępu mieszkańców województwa do wody pitnej o jakości zgodnej z obowiązującymi normami z uwzględnieniem racjonalizacji wykorzystania zasobów wód podziemnych.
- Zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód i gruntu przez planowaną i realizowaną kompleksowo w zlewniach, zwłaszcza na obszarach

cennych przyrodniczo i ważnych dla turystyki, oraz w zlewniach rzek stanowiących źródło wody pitnej, rozbudowę i budowę sieci kanalizacji sanitarnej i urządzeń do unieszkodliwiania ścieków, zapewniającą poprawę dostępności dla mieszkańców szczególnie obszarów wiejskich.

- Poprawa bezpieczeństwa energetycznego, zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery, w tym CO2, zwiększenie udziału energii odnawialnych w ogólnym zużyciu energii oraz poszanowanie i racjonalizacja zużycia energii.
- Dostosowanie systemu gospodarki odpadami do wymogów wynikających z przepisów prawa krajowego i unijnego w nawiązaniu do potrzeb osadnictwa i gospodarki oraz zróżnicowanych warunków przestrzennych województwa.

Gospodarka wodno - ściekowa

Ochrona przed powodzią i regulacja stosunków wodnych:

- W gminnych dokumentach planistycznych należy:

- wskazać sposoby ograniczania ilości wód opadowych i roztopowych odprowadzanych do odbiorników (wody niewymagające oczyszczania należy w możliwie najwyższym stopniu doprowadzać do wsiąkania w grunt, a wody z dachów wtórnie wykorzystywać. Zorganizowane odprowadzanie wód opadowych do cieków i zbiorników należy stosować tylko w przypadkach absolutnie koniecznych z uwzględnieniem opóźnienia i spowalniania ich odpływu oraz oczyszczania),
- określić wskazania i nakazy dotyczące parametrów technicznych warunków użytkowania obiektów istniejących lub planowanych na obszarach potencjalnego zagrożenia powodzią;
- ustalić rozwiązania przeciwdziałające nadmiernemu uszczelnianiu terenów zurbanizowanych.

- Uwzględnić ustalenia wynikające z „Programu małej retencji" oraz Programu udrażniania rzek województwa pomorskiego", w tym konieczność:

- powiększenia dotychczasowej pojemności retencyjnej i powierzchni jezior podpiętrzonych przez budowę obiektów małej retencji w szczególności w zlewniach m. in. rzeki Słupi,
- wykonania przepławek zwłaszcza na rzekach w zlewniach: m. in. Słupi, umożliwiających udrożnienie rzek województwa pomorskiego.

- Utrzymanie i/lub odtwarzanie naturalnych obszarów retencyjnych (tereny zalewowe, poldery, zbiorniki małej retencji itp.).

Zaopatrzenie w wodę

Zasady zagospodarowania przestrzennego:

- Źródłami wody dla jednostek osadniczych są wody podziemne; wyjątek stanowi fragment gdańskiego systemu wodociągowego, w którym na ujęciu „Straszyn" produkowana jest woda pitna czerpana z rzeki Raduni.
- Wody podziemne mogą być w szczególnych przypadkach wykorzystywane dla przemysłu i usług, które dla celów technologicznych wymagają wysokiej ich jakości.
- W planowaniu budowy, rozbudowy lub modernizacji systemu zaopatrzenia w wodę, mających na celu rozszerzenie zasięgu obsługi lub (i) poprawę jakości produkowanej wody, należy analizować potrzeby i możliwości racjonalizacji wykorzystania istniejących zasobów wód podziemnych w celu zmniejszenia liczby ujęć i zwiększenia stopnia koncentracji systemu.

- Realizację budowy lub/i rozbudowy wodociągów należy prowadzić równocześnie z budową lub rozbudową zbiorowych kanalizacji zakończonych oczyszczalniami ścieków. W szczególnych przypadkach dopuszcza się stosowanie rozwiązań indywidualnych.
- W pierwszej kolejności realizowane powinny być projekty obejmujące:

- kompleksowe modernizacje wodociągów związane z racjonalizacją wykorzystywania zasobów wód podziemnych i dostosowaniem jakości produkowanej wody do obowiązujących norm,
- rozszerzanie zasięgu obsługi wodociągów zmierzającego do uzyskania przyjętego w „Planie…" standardu - 100% korzystających, w ścisłym powiązaniu z równoczesną budową kanalizacji;
- dostosowywanie jakości produkowanej wody do obowiązujących norm w gminach, w których stwierdzono, że dostarczana woda nie odpowiada wymaganiom sanitarnym.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego:

- Zapewnienie dostępu wszystkim mieszkańcom województwa do urządzeń zaopatrujących w wodę o jakości zgodnej z obowiązującymi normami.

<u>Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków</u>

Zasady zagospodarowania przestrzennego:

- Wyposażenie jednostek osadniczych na obszarze całego województwa w systemy kanalizacji zbiorczej zakończonej oczyszczalniami ścieków, w szczególności na obszarach tzw. aglomeracji ściekowych. Inne rozwiązania mogą być stosowane tylko w szczególnych przypadkach i wymagają uzasadniania techniczno - ekonomicznego.
- W rozwoju systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków należy rozważać: stopień koncentracji systemu, możliwości zastosowania innych niż grawitacyjne sposobów odprowadzania ścieków oraz nisko technologicznych metod ich oczyszczania, mając na uwadze brak konieczności redukcji związków azotu i fosforu w jednostkach osadniczych poniżej 15.000 RLM.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego:

- Na obszarach cennych przyrodniczo (objętych prawnymi formami ochrony przyrody) oraz na obszarach wrażliwych na zanieczyszczenia wód podziemnych i powierzchniowych należy dążyć do objęcia systemem odprowadzenia i oczyszczania ścieków możliwie największą liczbę mieszkańców.
- W gminach miejskich z wyłączeniem rolniczej przestrzeni produkcyjnej - 100% mieszkańców; w gminach wiejskich oraz w rolniczej przestrzeni produkcyjnej zlokalizowanej w granicach miast - 75% mieszkańców powinno mieć dostęp do zbiorczej kanalizacji zakończonej oczyszczalnia ścieków; dla pozostałych przypadków proponuje się stosowanie przydomowych oczyszczalni ścieków.
- Rozbudowa, budowa i modernizacja urządzeń do odprowadzania i oczyszczania ścieków w szczególności na obszarach: m. in. zlewni rzeki Słupi.

<u>Gospodarka energetyczna</u>

Zasady zagospodarowania przestrzennego:

W gminnych dokumentach określających politykę energetyczną uwzględnia się przede wszystkim:

- Zastępowanie węgla kamiennego biomasą w urządzeniach grzewczych małej mocy i niskiej sprawności, rozwój rozproszonych źródeł energii cieplnej i elektrycznej (w

tym pracujących w skojarzeniu) oraz gazu, utrzymanie i rozwój istniejących oraz budowę nowych systemów.

- Zmniejszenie o 20% zużycia energii i emisji CO2 i zwiększenie do 20% udziału energii odnawialnej w ogólnym zużyciu energii.
- Gminne dokumenty „energetyczne" (obecnie są to „Założenia do planu zaopatrzenia gminy w ciepło, energię elektryczna i paliwa gazowa") powinny być spójne z dokumentami planistycznymi („Studia…" i plany miejscowe).
- Przy określaniu lokalizacji elektrowni wiatrowych należy uwzględniać uwarunkowania wynikające w szczególności z ich oddziaływania na:

- obszary objęte ochroną przyrody, w formie: parków narodowych i ich otulin, rezerwatów przyrody, obszarów NATURA 2000, parków krajobrazowych i ich otulin, obszarów chronionego krajobrazu, pomników przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, użytków ekologicznych i zespołów przyrodniczo-krajobrazowych;
- projektowane obszary chronione, w tym wytypowane w ramach tworzenia Europejskiej Sieci Obszarów Chronionych NATURA 2000;
- obszary tworzące osnowę ekologiczną województwa - korytarze ekologiczne;
- tereny położone w strefach ekspozycji obiektów dziedzictwa kulturowego: pomników historii, cennych założeń urbanistycznych i ruralistycznych oraz założeń zamkowych, parkowo-pałacowych i parkowo-dworskich;
- tereny w otoczeniu lotnisk wraz z polami wznoszenia i podejścia do lądowania.

- Przy planowaniu lokalizacji elektrowni wiatrowych konieczne jest również uwzględnianie lokalizacji i sąsiedztwa:

- terenów zabudowy mieszkaniowej oraz aktywnego wypoczynku;
- dróg o nawierzchni utwardzonej i linie kolejowe;
- linii elektroenergetyczne;
- lasów oraz akweny i cieki wodne;
- pasów technicznych i ochronnych brzegów morskich;
- innych farm wiatrowych.

- Lokalizacje elektrowni wiatrowych muszą uwzględniać możliwość przesyłu wyprodukowanej energii, z zachowaniem możliwie jak najmniej negatywnego oddziaływania linii elektroenergetycznych na komponenty środowiska.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego:

<u>W zakresie zaopatrzenia w gaz i paliwa płynne:</u>

- Zwiększenie zasięgu obsługi krajowego systemu dystrybucji gazu ziemnego oraz poprawa bezpieczeństwa energetycznego.
- Poprawa warunków dystrybucji paliw płynnych.

<u>W zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną:</u>

- Budowa systemowych elektrowni wiatrowych przekazujących energię do krajowej sieci elektroenergetycznej, na terenach o zasobach energii wiatrowej, szczególnie w północnej części województwa, z zachowaniem zasad lokalizacji wymienionych w niniejszym Planie.
- Osiągnięcie założonego celu (20% udziału energii odnawialnej) wymagać będzie budowy odnawialnych źródeł energii elektrycznej o mocy około 820 MW, co oznacza przyrost o ponad 670 MW w stosunku do stanu istniejącego – w 2008 roku (145 MW).
- Budowa przydomowych elektrowni wiatrowych produkujących energię na potrzeby własne użytkowników.

- Budowa innych źródeł energii elektrycznej: elektrowni węglowej (przy zachowaniu wymogów ochrony środowiska przede wszystkim w zakresie emisji zanieczyszczeń i zagospodarowania
- Rozbudowa i modernizacja systemu zaopatrzenia w energię elektryczną szczególnie na terenach wiejskich i obszarach rozwojowych.
- Poprawa bezpieczeństwa energetycznego, sprawności technicznej i efektywności ekonomicznej funkcjonowania systemów poprzez:

- rozbudowę i modernizację systemu energetycznego o napięciu 400 i 220 kV, w tym zmiany napięcia 220 kV na 400 kV,
- zwiększenie pewności zasilania systemu rozdzielczo – odbiorczego, poprawa sprawności i dostosowanie istniejących obiektów sieciowych do wymagań ochrony środowiska poprzez modernizację i budowę linii przesyłowych i stacji 110/15 kV,
- wzrost stopnia niezawodności zasilania krajowego systemu energetycznego i zwiększenie możliwości tranzytowych na kierunku wschód – zachód,

- Zapewnienie wszystkim odbiorcom dostępu do energii elektrycznej o parametrach spełniających wymogi prawne w stopniu zapewniającym bezpieczeństwo zasilania.

Gospodarka odpadami

Zasady zagospodarowania przestrzennego:

- W planowaniu przestrzennym w województwie obowiązują zasady zawarte w „Planie gospodarki odpadami dla województwa pomorskiego".

Kierunki zagospodarowania przestrzennego:

- Ograniczanie negatywnego wpływu odpadów i składowisk na środowisko przez:

- modernizację składowisk odpadów komunalnych, które nie spełniają wymogów ochrony środowiska, a będą użytkowane do czasu wprowadzenia rozwiązań ponadlokalnych;
- upowszechnianie selektywnej zbiórki odpadów; m.in. niebezpiecznych w strumieniu odpadów komunalnych, wielkogabarytowych oraz z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych i infrastruktury drogowej;
- bieżącą likwidację nielegalnych składowisk, zamykanie i rekultywację składowisk gminnych, niespełniających wymagań prawnych, rekultywację wszystkich zamkniętych, dotychczas nie zrekultywowanych składowisk;
- budowę kwater do unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest;

Infrastruktura telekomunikacji i teleinformatyki

Zasady zagospodarowania przestrzennego:

- Lokalizacja stacji bazowych telefonii komórkowych, uwzględniać powinna uwarunkowania krajobrazowe oraz tereny zabudowy mieszkaniowej

Rozwój infrastruktury systemów bezpieczeństwa i obronności

Zadania polityki przestrzennej:

- Kształtowanie w skali województwa struktur przestrzennych o wysokich walorach obronnych, charakteryzujących się odpornością na potencjalne zagrożenia terrorystyczne, niszczące czynniki sił przyrody, awarie i katastrofy przemysłowe, zintegrowanych organizacyjnie i korzystnie wpływających na zdolność obronną państwa.

Zasady zagospodarowania przestrzennego:

- Stosowanie rozwiązań przestrzennych podnoszących sprawność mobilizacyjną i operacyjną rozwinięcia sił zbrojnych (także sojuszniczych) oraz wykonania zadań obronnych.
- Kształtowanie układów infrastruktury w sposób umożliwiający bezpieczny i sprawny przebieg ewakuacji i ratownictwa.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego:

- Stworzenie zintegrowanego ratownictwa - integracja wszystkich podmiotów ratownictwa: szpitali, policji, straży pożarnej, ratownictwa chemicznego, w jeden system mający wspólną lub kompatybilną sieć łączności oraz wspólne procedury ratownicze, zarządzane przez regionalne centrum koordynacji ratownictwa.

Polityka przestrzenna na obszarach problemowych

Obszary wiejskie strukturalnie słabe

Cały obszar

- Przy modernizacji istniejących i budowie nowych urządzeń uzdatniania wody i unieszkodliwiania ścieków planować rezerwy na przyłączenie nowych odbiorców.
- Zachowanie istniejącej sieci placówek oświaty i kultury, jako ośrodków kulturotwórczych i integrujących społeczności lokalne.
- Kreacji placów, skwerów i parków we wsiach i miejscowościach wiejskich w przestrzeń publiczną stanowiącą pozytywne wzorce zagospodarowania i umożliwiające integrację mieszkańców.
- Objęcie ochroną elementów tradycyjnego gospodarowania rolniczego: zadrzewienia śródpolne, oczka wodne i w miarę możliwości inne elementy przestrzeni rolniczej, stanowiące ostoję dla zagrożonych gatunków.

Obszary objęte prawną ochroną przyrody:

- W dokumentach planistycznych gmin uwzględniać możliwości wykorzystania zasobów środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego dla tworzenia „zielonych" miejsc pracy.
- Uwzględnienie w dokumentach planistycznych gmin projektowanych przebiegów i potrzeb terenowych szlaków wodnych, rowerowych i pieszych.

Obszary atrakcyjne turystycznie:

- Przy zagospodarowaniu obrzeży zbiorników wodnych i otoczenia parków krajobrazowych dążenie do właściwego ukierunkowania presji masowej turystyki, odciążenia i ochrony najbardziej wrażliwych elementów środowiska.
- Ograniczenie przeznaczania terenów otwartych na cele nowej zabudowy letniskowej, ukierunkowując jej ekspansję na adaptację niszczejącej zabudowy wiejskiej.

Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym

Inne programy rządowe

W Planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego uwzględniono także zadania rządowe, służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych, zapisane w programach uchwalonych przez Radę Ministrów, ale nie wpisane do rejestru programów zawierających zadania rządowe, prowadzonego przez ministra właściwego do spraw budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej. Zadania takie określają m. in.:

- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2007 - 2013,

- Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka na lata 2007 - 2013,
- Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych.

Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych

Ustawa z dnia 18 lipca 2001r. - Prawo wodne na podstawie art. 43 ust. 3 i art. 208 ust. 2 zobowiązuje Ministra Środowiska do sporządzenia i przedłożenia Radzie Ministrów „Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych".
Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych określa wykazy:
- aglomeracji, które powinny być wyposażone - w terminach ustalonych w art. 208 w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków oraz wielkość ładunków zanieczyszczeń biodegradowalnych z tych aglomeracji koniecznych do usunięcia;
- przedsięwzięć w zakresie budowy i modernizacji zbiorczych sieci kanalizacyjnych oraz oczyszczalni ścieków komunalnych oraz terminy ich realizacji.
KPOŚK zawiera zadania inwestycyjne związane z wyposażeniem aglomeracji ściekowych w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków komunalnych, zapewniający realizację potrzeb dostosowanych do wymogów ustawy z dnia 18 lipca 2001r. - Prawo wodne i Traktatu Akcesyjnego. Na terenie województwa pomorskiego do realizacji przewidziano inwestycje zawarte w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych, w tym:
- Rozbudowa oczyszczalni Borzytuchom.

Programy Samorządu Województwa Pomorskiego

W planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego umieszczono zadania samorządu województwa służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych zawarte w programach rozwoju województwa uchwalonych przez Sejmik Województwa Pomorskiego. Należą do nich m. in:
- Wieloletni Program Inwestycyjny Województwa Pomorskiego 2007-2013,
- Program małej retencji województwa pomorskiego do roku 2015,
- Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami.

Wieloletni Program Inwestycyjny Województwa Pomorskiego 2007-2013

Wieloletni Program Inwestycyjny jest dokumentem określającym wielkość możliwych nakładów inwestycyjnych na zadania inwestycyjne przyczyniające się do osiągnięcia celów określonych w Strategii rozwoju województwa pomorskiego 2020. Program może być uzupełniany o nowe zadania w przypadku odstąpienia od realizacji zadań w nim zawartych. W pierwszej kolejności program powinien być uzupełniony o zadania zarekomendowane do realizacji i wyszczególnione na liście zadań rezerwowych.

Program Małej Retencji Województwa Pomorskiego do roku 2015

Inwestycje zawarte w Programie Małej Retencji Województwa Pomorskiego do roku 2015, w tym:
- zlewnia rzeki Słupia na terenie gminy Borzytuchom.

Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego 2010

Dokument sporządzany został zgodnie z zapisami Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. o odpadach. Dokument stanowi aktualizację Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego przyjętego przez Sejmik Województwa Pomorskiego Uchwałą Nr 153/XIII/03 z dnia 29 września 2003 r.
Rekultywacja składowisk zamkniętych w latach 2001-2006 w tym:

- Powiat Bytowski: gm. Borzytuchom - 7 składowisk (4,0 ha).

Uwarunkowania wynikające z ustaleń planu zagospodarowania przestrzennego województwa przedstawiono w części graficznej ujednoliconej diagnozy „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Borzytuchom - uwarunkowania rozwoju" - materiałach planistycznych sporządzonych na potrzeby projektowanych zmian w studium:
- „Uwarunkowania - opracowania regionalne - struktura powiązań ekologicznych",
- „Uwarunkowania - opracowania regionalne - układ tras rowerowych",
- „Uwarunkowania - opracowania regionalne - zmiana planu województwa - ograniczenia możliwości lokalizacji elektrowni wiatrowych",
- „Uwarunkowania - opracowania regionalne - zmiana planu województwa - model struktury funkcjonalno-przestrzennej",
- „Uwarunkowania - opracowania regionalne - zmiana planu województwa - zadania rządowe umieszczone w RZR oraz projekty indywidualne w sektorowych programach operacyjnych 2007-2013",
- „Uwarunkowania - opracowania regionalne - zmiana planu województwa - zadania umieszczone w regionalnym programie operacyjnym województwa pomorskiego na lata 2007-2013".

2.3 Rozpoznanie powiązań gminy z obszarami zewnętrznymi

2.3.1 Ochrona i kształtowanie środowiska

Zgodnie z podziałem fizyczno - geograficznym (Kondracki, 1994), gmina Borzytuchom zawiera się w obrębie podprowincji Pojezierzy Południowobałtyckich rozciągających się w północnej części kraju, na południe od Pobrzeży Południowobałtyckich. Gmina znajduje się w północnym pasie podprowincji, w zasięgu Pojezierza Zachodniopomorskiego. Stanowi fragment dwóch mezoregionów: Wysoczyzny Polanowskiej i Pojezierza Bytowskiego.

Według podziału geologicznego obszar gminy położony jest w obrębie synklinorium brzeżnego. Synklinorium stanowi zachodnią, graniczną jednostkę tektoniczną platformy wschodnioeuropejskiej.

Hydrograficznie teren gminy zawiera się w granicach zlewni rzek Przymorza, a dokładniej - w zasięgu zlewni Słupi (Nr 311). Zlewnia Słupi przyporządkowana jest Regionalnemu Zarządowi Gospodarki Wodnej w Gdańsku.

Rzeka Słupia (w tym Stara Słupia), wyznacza północną granicę gminy. Rzeka bierze początek na terenie powiatu kartuskiego (obszar źródłowy w okolicach Sierakowic) i dalej przepływa przez tereny powiatów: bytowskiego i słupskiego. W rejonie gminy Borzytuchom Słupia znajduje się w środkowym biegu.

Obecnie tworzy się Związek Gmin i Miast Dorzecza Słupi. Gmina Borzytuchom wyraziła wolę utworzenia i uczestnictwa w wyżej wymienionym Związku.

Gmina Borzytuchom położona jest w stosunkowo mało zróżnicowanym pod względem hydrogeologicznym podregionie - Słupskim stanowiącym część Regionu Słupsko - Chojnickiego. Według obecnego stopnia rozpoznania, w pobliżu wschodniej granicy oraz we wschodnich fragmentach gminy zalega Główny Zbiornik Wód Podziemnych Nr 117 tzw. „Zbiornik Bytowski".

Obszar gminy Borzytuchom zawiera się w strefie oddziaływania klimatu przejściowego. Zgodnie z klimatycznym podziałem kraju R. Gumińskiego, gmina znajduje się w stosunkowo chłodnej, pomorskiej dzielnicy klimatycznej. W podziale klimatycznym dokonanym dla obszaru woj. słupskiego (M. Friedrich i in, Klimat województwa słupskiego w świetle potrzeb rolnictwa, 1980), gmina zawiera się w środkowopomorskiej krainie klimatycznej.

Gmina Borzytuchom położona jest w wyróżniającej się pod względem walorów przyrodniczych części województwa, kraju, a nawet Europy. Rejon pojezierny stanowi obszar funkcjonalny Polski o geomorfologicznych i przyrodniczych powiązaniach z „Zielonymi Płucami Europy".

Według Krajowej Koncepcji Sieci Ekologicznej ECONET - Polska (1996), teren gminy stanowi fragment obszaru węzłowego „Pojezierze Kaszubskie" (9M), któremu nadano rangę międzynarodową. Ze względu na wyjątkowe walory przyrodniczo - krajobrazowe w/w obszar wskazany jest do szczególnej ochrony.

Gmina Borzytuchom w części północnej, włączona jest w Krajowy System Obszarów Chronionych. Funkcjonuje tutaj Park Krajobrazowy „Dolina Słupi" oraz rezerwat przyrody „Grodzisko Borzytuchom" (rezerwat w obrębie Parku).

Park Krajobrazowy „Dolina Słupi", utworzony w 1981 roku dla zachowania walorów środowiska geograficzno - przyrodniczego rzeki Słupi i jej dorzecza, poza

gminą Borzytuchom funkcjonuje na obszarze gmin: Kobylnica, Słupsk, Dębnica Kaszubska, Czarna Dąbrówka, Bytów, Kołczygłowy.

Nie objęta granicami Parku, pozostała część gminy zawiera się w otulinie Parku. Otulinę utworzono dla zabezpieczenia obszaru Parku przed oddziaływaniem szkodliwych czynników zewnętrznych.

Park Krajobrazowy „Dolina Słupi" posiada wymagany Ustawą o ochronie przyrody z 1991 r. plan ochrony, zgodnie z Rozporządzeniem Nr 15/2003 Wojewody Pomorskiego z dnia 23 czerwca 2003 roku w sprawie ustanowienia Planu ochrony Parku Krajobrazowego "Dolina Słupi" (Dziennik Urzędowy z 30 czerwca 2003 r Nr 83 poz. 1362).

Gmina Borzytuchom objęta jest regionalną siecią ekologiczną, kształtującą strukturę powiązań ekologicznych województwa pomorskiego (składającą się z 10 leśnych i rolno-leśnych płatów ekologicznych o randze ponadregionalnej i regionalnej oraz 19 korytarzy ekologicznych o randze ponadregionalnej i regionalnej).

Na terenie gminy Borzytuchom znajduje się fragment płata ekologicznego Lasów kepicko - bytowskich oraz przebiega korytarz ekologiczny rangi ponadregionalnej - pojezierny północny.

Granice w/w elementów regionalnej sieci ekologicznej na terenie gminy Borzytuchom zostały określone graficznie w materiałach planistycznych sporządzonych na potrzeby projektowanych zmian w Studium na rys. Nr 48. Uwarunkowania - opracowania regionalne - plan województwa w skali 1:50 000.

2.3.2 Zagadnienia programowe

W związku ze zmianą podziału administracyjnego kraju, od stycznia 1999 roku gmina Borzytuchom znajduje się w granicach województwa pomorskiego. Jednocześnie gmina należy do powiatu bytowskiego.

Powiązania gminy Borzytuchom z obszarami zewnętrznymi podzielić można na dwie podstawowe grupy:

1/ wynikające z potrzeby obsługi ludności na poziomie ponadgminnym

2/ wynikające z potrzeby obsługi ludności na poziomie ośrodka gminnego

*<u>W ramach pierwszej grupy</u> związków i powiązań funkcję ośrodka rejonowego /**powiatowego**/ dla obszaru gminy pełni miasto Bytów. Miasto bowiem obsługuje teren gminy m.in. w zakresie administracji, szkolnictwa ponadpodstawowego, lecznictwa otwartego-specjalistycznego, lecznictwa szpitalnego, kultury, usług handlu, gastronomii i rzemiosła oraz łączności. Funkcję ośrodka regionalnego /**wojewódzkiego**/ pełni miasto Gdańsk.*

<u>W ramach drugiej grupy</u> związków miejscowość Borzytuchom pełni rolę ośrodka gminnego z koncentracją usług dla obsługi ludności w obszarze ciążenia. W obsłudze ludności gminy wspomagają ośrodek gminny jednostki elementarne o pełnym i niepełnym wyposażeniu w usługi.

W zakresie usług gminnych i podstawowych związek gminy z sąsiednimi gminami dotyczy obsługi mieszkańców w zakresie usług szkolnictwa /dzieci z klas V-VI i w wieku gminazjum z miejscowości Dąbrówka korzystają ze szkoły w Bytowie, dzieci z klas I-IV z miejscowości Grzmiąca gm. Bytów korzystają ze szkoły w Dąbrówce, mieszkańcy gminy korzystają z apteki w Bytowie).

2.3.3 Przestrzeń rolnicza

Powiązania gminy Borzytuchom z obszarami zewnętrznymi obejmują związki wynikające z funkcjonujących struktur zarządzania przestrzenią rolniczą.

Związki z ośrodkiem powiatowym w Bytowie występują w zakresie korzystania z usług administracji samorządowej szczebla powiatowego. Od 1999 r. w Bytowie zlokalizowana jest siedziba powiatu, a także oddziały terenowe wojewódzkich jednostek obsługujących rolnictwo: Inspektoratu Ochrony Roślin, Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych, Ośrodka Doradztwa Rolniczego, Powiatowy Lekarz Weterynarii.

Występują również związki z miastem Słupskiem, gdzie pozostały delegatury Urzędu Wojewódzkiego i Sejmiku Samorządowego oraz Biuro Terenowe Pomorskiej Izby Rolniczej.

Związki z ośrodkiem regionalnym w Gdańsku wynikają ze zlokalizowania tam instytucji rządowych i samorządowych szczebla wojewódzkiego.

Granicę z gminami Kołczygłowy, Dębnica Kaszubska i Czarna Dąbrówka stanowią kompleksy leśne, a na niewielkim odcinku również wody i nieużytki. Rodzaj kompleksów gleb w gminach Bytów i Tuchomie na terenach przygranicznych jest podobny. Technologie stosowane przez producentów rolnych gminy Borzytuchom oraz gmin ościennych nie stanowią wzajemnych zagrożeń - brak wniosków w tym zakresie.

2.3.4 Leśnictwo

Powiązania gminy z obszarami zewnętrznymi w zakresie leśnictwa, dotyczą:

- *położenia obszarów leśnych w zasięgu wspólnych jednostek podziału przyrodniczo-leśnego: Krainie przyrodniczo-leśnej Bałtyckiej, dzielnicy Pojezierza Drawsko-Kaszubskiego oraz mezoregionie Wysoczyzny Polanowskiej i Pojezierza Bytowskiego,*
- *położenia północno-zachodniej części gminy w obrębie zwartego i rozległego kompleksu leśnego,*
- *położenia lasów w zasięgu wspólnego obszaru dominacji lasów własności Skarbu Państwa,*
- *położenia lasów we wspólnej strefie zarządzania PGL Lasy Państwowe, reprezentowanego przez Nadleśnictwo Bytów z siedzibą w Bytowie,*
- *położenie lasów na terenie obrębu Borzytuchom w nadl. Bytów, obejmującego również część terenów gminy Bytów, Dębnica Kaszubska, Kołczygłowy oraz Tuchomie,*
- *wywozu pozyskanego na terenie gminy surowca drzewnego do zakładów przerobu drewna poza granicami gminy,*
- *stosowania zasad gospodarki leśnej wspólnej dla obszarów leśnych całego kraju,*
- *położenie lasów północnej części gminy w zasięgu Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi" z siedzibą w Słupsku, natomiast lasów pozostałej części gminy - w obrębie otuliny wymienionego Parku.*

Zwarte i rozległe kompleksy leśne północno-wschodniej i zachodniej części gminy łączą się z wielkimi powierzchniami leśnymi położonymi na północny-wschód od granic gminy oraz w kierunku zachodnim. Są to obszary leśne terenu o wysokiej bioróżnorodności, uznanego w krajowej koncepcji sieci ekologicznej ECONET -

Polska, za obszar węzłowy o znaczeniu międzynarodowej - 09 M. - Pojezierze Kaszubskie.

W zakresie gospodarki leśnej powiązanie z obszarami sąsiednimi wyraża się poprzez działanie wspólnej jednostki gospodarczej PGL LP, reprezentowanej przez Nadleśnictwo Bytów z siedzibą w Bytowie.

Teren gminy leży w zasięgu obszarów charakteryzujących się prawie 100% udziałem lasów własności Skarbu Państwa, zarządzanych przez Lasy Państwowe. Fakt ten ma znaczenie nie tylko z uwagi na lepszy stan zdrowotny i sanitarny lasów, wyższą produkcję drewna, wyższy przeciętny wiek drzewostanów, ale również rzutuje na możliwość realizacji wielofunkcyjnego modelu gospodarki leśnej, w którym podkreśla się nadrzędne znaczenie ekologicznych (ochronnych) oraz społecznych funkcji lasów. Decydują one o jakości środowiska przyrodniczego oraz warunkach życia ludności.

Jest to z kolei podstawą realizacji celów publicznych na obszarze gminy w powiązaniu z obszarami sąsiednimi, np. rozwój turystyki (szlaki turystyczne, ścieżki rowerowe, parkingi i kampingi na terenach leśnych), rozwój połączeń drogowych, tworzenie sieci obszarów chronionych, zachowanie różnorodności przyrodniczej.

Zasady gospodarki leśnej we wszystkich nadleśnictwach wynikają z polityki ekologicznej państwa i opierają się na obowiązujących aktach prawnych oraz instrukcjach. Różnice wiążą się z lokalną zmiennością warunków siedliskowych oraz dostosowanymi do nich sposobami praktyki gospodarczej.

W związku z rosnącą prywatyzacją wykonywania prac leśnych, nadleśnictwa zatrudniają coraz większą liczbę pracowników Zakładów Usług Leśnych przy pozyskaniu surowca drzewnego, pielęgnacji drzewostanów i młodników lub zalesianiu. W lasach terenu gminy zatrudnia się zarówno mieszkańców gminy jak i z obszarów sąsiednich.

Wspólne dla wszystkich nadleśnictw główne źródło dochodów - sprzedaż surowca drzewnego, odzwierciedla powiązania zewnętrzne terenu gminy, niejednokrotnie na dużą odległość. W gminach brak większych zakładów przetwarzających surowiec drzewny. Drewno pozyskane na terenie gminy wywozi się do Kołczygłów, Jezierza (gm. Kołczygłowy) oraz Bytowa.

Położenie części lasów gminy na terenie Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi" skutkuje obowiązującymi dla dużego obszaru, podwyższonymi rygorami ochrony środowiska. Jednocześnie stwarza się możliwości zachowania środowisko wysokiej jakości, atrakcyjnego turystycznie.

2.3.5 Inżynieria środowiska

Istniejące systemy zaopatrzenia w wodę, unieszkodliwiania ścieków oraz gospodarki odpadami są systemami lokalnymi. Nie mają powiązań z obszarami zewnętrznymi.

Dystrybucją gazu płynnego wykorzystywanego do przygotowania posiłków, ciepłej wody użytkowej oraz ogrzewania pomieszczeń zajmują się zakłady położone poza obszarem gminy. Zakłady te na terenie gminy stworzyły sieć punktów wymiany butli gazowych.

Paliwo wykorzystywane do przygotowania energii cieplnej w większości przywożone jest spoza terenu gminy.

2.3.6 Komunikacja

Przez obszar środkowej części gminy Borzytuchom przebiega odcinek pojeziernej drogi wojewódzkiej nr *209 relacji (Sławno) Warszkowo - Suchorze - Bytów, który jest fragmentem jednego z ważniejszych ciągów komunikacyjnych o znaczeniu regionalnym. Droga zabezpiecza podstawowe związki zewnętrzne gminy pomiędzy poszczególnymi węzłami komunikacyjnymi - Bytowem - siedzibą powiatu i następnie poprzez odcinek drogi krajowej* nr *20 Bytów - Kościerzyna - Trójmiasto z Gdańskiem - stolicą województwa, a poprzez węzeł w Suchorzu i drogę krajową* nr *21, ze Słupskiem - głównym ośrodkiem regionalnym równoważenia rozwoju i gminami nadmorskimi. Droga wojewódzka* nr *209 zapewnia także połączenia z gminą Kołczygłowy. Jest to droga o dużych walorach turystyczno-krajobrazowych. Na odcinku Borzytuchom - Bytów tworzy atrakcyjny ciąg widokowy.*

Sprawne powiązania z pozostałymi sąsiednimi gminami zapewniają ciągi dróg powiatowych:

- *w kierunku północnym Borzytuchom - Niepoględzie, na obszarze Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi", z gminami Dębnica Kaszubska oraz Czarna Dąbrówka i dalej w kierunku gmin nadmorskich,*
- *w kierunku południowym Borzytuchom - Chotkowo - Tuchomie z gminą Tuchomie i gminami Pojezierza.*

2.3.7 Elektroenergetyka i telekomunikacja

Przez obszar gminy przebiega linia elektroenergetyczna 110kV, która jest jednym z elementów sieci krajowej.

Sieć linii elektroenergetycznych 15kV będących źródłem mocy i energii elektrycznej na terenie gminy wyprowadzona jest z GPZ 110/15 kV w Bytowie.

Sieć telekomunikacyjna abonencka na terenie gminy poprzez centralę wiejską w Borzytuchomiu połączona jest z automatyczną centralą okręgową w Bytowie, która obsługuje automatyczny ruch wewnątrzokręgowy.

Istniejące stacje bazowe telefonii komórkowej firmy Polkomtel S.A. mają powiązania z utworzoną siecią na obszarze całego kraju.

3. DIAGNOZA WEWNĘTRZNEJ SYTUACJI GMINY

3.1 Ocena obecnego stanu gminy

3.1.1 Obowiązujące akty prawne

3.1.1.1 Akty prawne powszechnie obowiązujące

Dla zagospodarowania przestrzennego gminy istotne są uwarunkowania wynikające z powszechnie obowiązujących przepisów prawa. Do podstawowych aktów prawnych w tym zakresie należą m. in.:

- Ustawa z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2003 r. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (tj. Dz.U. 2004 nr 121, poz. 1266 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tj. Dz.U. 2008 nr 25, poz. 150 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (tj. Dz.U. 2005 nr 239, poz. 2019 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne (tj. Dz.U. 2005 nr 240, poz. 2027 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tj. Dz.U. 2004 nr 281, poz. 2782 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. prawo budowlane (tj. Dz.U. 2006 nr 156, poz. 1118 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2003 nr 162, poz. 1568 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (tj. Dz.U. 2007 nr 19, poz. 115 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o transporcie kolejowym (tj. Dz.U. 2007 nr 16, poz. 94 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzeniu ścieków (tj. Dz.U. 2006 nr 123, poz. 858 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne. (tj. Dz.U. 2006 nr 89, poz. 625 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. - Prawo geologiczne i górnicze (tj. Dz.U. 2005 nr 228, poz. 1947 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (tj. Dz.U. 2005 nr 45, poz. 435 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2004 nr 92, poz. 880 z późn. zm.),
- *Ustawa z dnia 31 stycznia 1959 roku o cmentarzach i chowaniu zmarłych (tj. Dz.*
- *U. z 1972 roku Nr 47, poz. 298, z późn. zm.),*

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (tj. Dz.U. 2007 nr 39, poz. 251 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. Nr 199, poz. 1227).

3.1.1.2 Obowiązujące przepisy dotyczące obszaru województwa

Na terenie gminy Borzytuchom obowiązują następujące akty prawa miejscowego wydane przez Wojewodę:

- *Obwieszczenie z dnia 4 grudnia 1978 r. o uznaniu za pomniki przyrody (Dz. Urz. WRN 8, poz.14),*
- *Rozporządzenie Nr 51/95z dnia 28 sierpnia 1995 r. o uznaniu za pomniki przyrody (Dz. Urz. Woj. Słupskiego Nr 27, poz. 121),*
- Zarządzenie Wojewody Pomorskiego z 26 marca 1999 r. w sprawie ustalenia wykazów aktów prawa miejscowego obowiązujących w województwie pomorskim (Dz. Urz. Woj. Pom. z 1999 r. Nr 22, poz. 70)
- Rozporządzenie Nr 58/06 Wojewody Pomorskiego z dnia 15 maja 2006 roku w sprawie Parku Krajobrazowego "Dolina Słupi" (Dz. Urz. Woj. Pom. z 2006 Nr 58, poz. 1195),
- Rozporządzenie Nr 15/2003 Wojewody Pomorskiego z dnia 23 czerwca 2003 roku w sprawie ustanowienia Planu ochrony Parku Krajobrazowego "Dolina Słupi" (Dz. Urz. Woj. Pom. z 2003 r Nr 83, poz. 1362).

3.1.1.3 Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Na terenie gminy obowiązywały *4 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego sporządzone i uchwalone przed 1995 rokiem tj.*

1. Miejscowy ogólny plan zagospodarowania przestrzennego gminy Borzytuchom:
- zatwierdzenie - Uchwała XXVI/102/93 Rady Gminy w Borzytuchomiu z dnia 28 kwietnia 1993 r.
- ogłoszenie - Dziennik Urzędowy Województwa Słupskiego Nr 11 poz. 109 z dnia 27 maja 1993 r.

2.Miejscowy szczegółowy plan zagospodarowania przestrzennego osiedla domków jednorodzinnych /dz. 438, 489-492/ we wsi Borzytuchom:
- zatwierdzenie - Uchwała 53/86 Gminnej Rady Narodowej w Borzytuchomiu z dnia 26 marca 1986 roku
- ogłoszenie - Dziennik Urzędowy Województwa Słupskiego Nr 2 poz. 2 z 18 lutego 1991 roku.

3. Miejscowy szczegółowy plan zagospodarowania przestrzennego zespołu działek zabudowy jednorodzinnej /dz. 125, 126, 127/ we wsi Borzytuchom:
- zatwierdzenie - Uchwała Nr 54/86 Gminnej Rady Narodowej w Borzytuchomiu z dnia 28 maja 1986 roku
- ogłoszenie - Dziennik Urzędowy Województwa Słupskiego Nr 2 poz.2 z 18 lutego 1991 roku.

4.Miejscowy szczegółowy plan zagospodarowania przestrzennego budownictwa jednorodzinnego /dz. 30, 87, 102, 62, 74 - I etap/ we wsi Borzytuchom:
- zatwierdzenie - Uchwała Nr IX/42/91 Rady Gminy w Borzytuchomiu z dnia 14 lutego 1991 roku.
- ogłoszenie - Dziennik Urzędowy Województwa Słupskiego Nr 4 poz. 26 z 12 marca 1991 roku.

W/w miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego sporządzone na podstawie ustawy z dnia 12 lipca 1984 roku o planowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 17 z 1989 r., poz. 99 z późniejszymi zmianami), a obowiązujące w dniu wejścia w życie nowej ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 89, poz. 415) utraciły moc 1 stycznia 2004 r. na podstawie art. 67 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym.

Po 1995 r. na terenie gminy sporządzono następujące - obecnie obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

- Zmianę miejscowego ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Borzytuchom dotycząca trasy gazociągu w/c Bytów-Słupsk: - zatwierdzenie - Uchwała XXX/175/98 Rady Gminy w Borzytuchomiu z dnia 2 czerwca 1998 r. - ogłoszenie - Dziennik Urzędowy Województwa Słupskiego Nr 16 poz. 63 z dnia 31 lipca 1998 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy na cele działalności produkcyjno-usługowej oraz przemysłowej, położonego w miejscowości Dąbrówka, obręb Dąbrówka - działka nr 3/4P, gmina Borzytuchom, województwo pomorskie: - zatwierdzenie - Uchwała VIII/58/2003 Rady Gminy w Borzytuchomiu z dnia 25 lipca 2003 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkalno-usługowej, położonego w miejscowości Borzytuchom w obrębie Borzytuchom - działka nr 142/5, gmina Borzytuchom, województwo pomorskie: - zatwierdzenie - Uchwała IX/66/2003 Rady Gminy w Borzytuchomiu z dnia 28 sierpnia 2003 r.

3.1.1.4 Obszary, dla których należy sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Jednym z zadań Studium jest wskazanie obszarów, dla których obowiązkowe jest sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
Konieczność przystąpienia do sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego może wynikać z art. 10 ust. 2 pkt. 7 i 8 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

- **obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa**

Występujące w gminie Borzytuchom zadania samorządu województwa (zawarte w programach rozwoju województwa uchwalonych przez Sejmik Województwa Pomorskiego) służą realizacji następujących ponadlokalnych celów publicznych w ramach:
- Wieloletniego Program Inwestycyjny Województwa Pomorskiego 2007-2013,
- Programu Małej Retencji Województwa Pomorskiego do roku 2015,

- Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego 2010 (rekultywacja składowisk zamkniętych w latach 2001-2006 w tym w gm. Borzytuchom - 7 składowisk).

Realizacja w/w inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym nie powoduje konieczności wyznaczenia w Studium obszarów, dla których należy sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

- **obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami programów, o których mowa w art. 48 ust. 1 [zadania rządowe]**

W gminie Borzytuchom nie występują zadania umieszczone w Centralnym Rejestrze Zadań Rządowych oraz zadania rządowe, służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych, zapisane w programach uchwalonych przez Radę Ministrów (ale nie wpisane do rejestru programów zawierających zadania rządowe, prowadzonego przez ministra właściwego do spraw budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej), z których wynikałaby konieczność wyznaczenia w Studium gminy obszarów, dla których należy sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

- **obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziałów nieruchomości**

Obszary wymagające - w celu uzyskania właściwej struktury przestrzenno-funkcjonalnej - przeprowadzenia scaleń i podziałów nieruchomości (na podstawie warunków określonych w planach miejscowych, zgodnie z art. 102 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami - Dz. U. z 2004 r. Nr 261, poz. 2603 ze zmianami) mogą stanowić określone w Studium obszary potencjalnego rozwoju osiedleńczego oraz rozwoju lokalnych funkcji publicznych - wyznaczone tereny dla rozwoju procesów urbanizacyjnych, na które składają się (mogące być realizowane w drodze sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego):
- tereny istniejącego zainwestowania - przewidziane do przekształceń lub rehabilitacji,
- tereny potencjalnego rozwoju osiedleńczego (w tym funkcji mieszkalno-usługowej i produkcyjnej),
- tereny rozwojowe dla realizacji zadań publicznych gminy (w tym dotyczących gospodarki komunalnej oraz wybranych elementów obsługi ludności - oświaty, sportu, cmentarzy; pozostałe zadania realizowane będą w ramach obszarów potencjalnego rozwoju),

Zasadność scaleń i podziału nieruchomości oraz uściślenie granic terenów, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego i na których takie działania należy wykonać, będą zweryfikowane w drodze sporządzenia planów miejscowych. Ewentualne korekty granic i odstąpienia od części obszarów (ewentualnie jednocześnie wskazanych do przeprowadzenia scaleń i podziału) nie będą skutkować brakiem zgodności z ustaleniami Studium.

- **obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m2**

W gminie Borzytuchom nie występują i nie jest planowana, m. in. ze względu na przyjętą w planie województwa hierarchię ośrodków i obszarów obsługi, lokalizacja obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m2.

- **obszary przestrzeni publicznych**

Ewentualne obszary przestrzeni publicznych w gminie Borzytuchom mogą wystąpić wyłącznie w skali lokalnej w ramach określonych w Studium rejonów potencjalnego rozwoju osiedleńczego oraz rozwoju lokalnych funkcji publicznych - realizowanych w drodze sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego - w granicach określonych w Studium terenów, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

Poza w/w rejonami w ustaleniach Studium nie jest zasadne wyznaczenie w gminie Borzytuchom przestrzeni publicznych.

- **obszary wskazane na podstawie innych przepisów odrębnych**

W gminie Borzytuchom obowiązek ten może wynikać z art. 53 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 1994 r. Nr 27, poz. 96 z późn. zm.) i dotyczyć terenów górniczych, gdzie na terenie gminy będą eksploatowane kopaliny pospolite (żadne z nagromadzeń nie zostało dotychczas udokumentowane):

- w rejonie Chotkowa (na zachód od miejscowości) - piaski, piaski ze żwirem,
- w rejonie Dąbrówki (na południe od miejscowości) - piaski, piaski ze żwirem,
- w rejonie Niedarzyna-wybudowania - również piaski, piaski ze żwirem.

Jednak art. 53 ust. 6 cyt. ustawy stwierdza, że jeżeli przewidywane szkodliwe wpływy terenu górniczego na środowisko będą nieznaczne, rada gminy może podjąć uchwałę o odstąpieniu od sporządzenia planu, o którym mowa w ust. 1. Jeśli ewentualne koncesja dotyczy eksploatacji kruszywa i zawiera obowiązek wykonania rekultywacji po zakończeniu eksploatacji, odstąpienie od sporządzania planu miejscowego wydaje się zasadne.

Obowiązek ten może również ewentualnie wyniknąć z;

- Ustawy z dnia 28 września 1991 roku o lasach (tekst jednolity w Obwieszczeniu Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o lasach z 2000 roku Dz. U. z 2005 r. Nr 56, poz. 679):

- konieczność wykonania opracowania planistycznego dotyczy obszarów przewidzianych do zalesienia stanowiących własność Skarbu Państwa,
- w przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego można również dokonać zalesienia dla gruntów:
  - na użytkach rolnych nie stanowiących własności Skarbu Państwa, zakwalifikowanych w ewidencji gruntów i budynków jako grunty orne, trwałe użytki zielone lub sady,
  - będących w stałym użytkowaniu rolniczym (grunty orne, użytki zielone, sady),
  - przeznaczenie działek rolnych do zalesienia nie może być sprzeczne z ustaleniami studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
  - łączna powierzchnia zalesienia musiała wynosić co najmniej 0,3 ha,
  - minimalna szerokość zalesionej działki - 20 m.

- Ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2004 r. Nr 92, poz. 880):

- konieczność wykonania opracowania planistycznego dotyczyłaby terenów poddanych ochronie przez radę gminy /jeżeli wojewoda nie wprowadzi tej formy/, w formie obszarów zespołów przyrodniczo-krajobrazowych.

*Gmina posiada opracowaną w 1999 roku **„Strategię rozwoju gminy Borzytuchom”** /Uchwała Nr XIII/58/99 Rady Gminy Borzytuchom z dnia 17 grudnia 1999 roku/. W strategii zrównoważonego rozwoju gminy Borzytuchom sformułowano następującą **wizję**:*
„Gmina Borzytuchom jest obszarem:

- *intensywnie rozwijającej się małej i średniej przedsiębiorczości, z produkcją i przetwórstwem rolnym i leśnym,*
- *turystycznym,*
- *posiadającym atrakcyjne środowisko przyrodnicze,*
- *ciekawym dziedzictwie kulturowym”*

*Jednocześnie określono **cel nadrzędny Strategii**: „Wysoka jakość życia mieszkańców gminy Borzytuchom”. W strategii określone zostały następujące cele główne i pośrednie:*

Cel główny	*Cel pośredni*
1. Zrównoważony rozwój środowiska przyrodniczego gminy Borzytuchom	*1. Wysoki poziom świadomości ekologicznej* *2. Dobry stan czystości wód* *3. Dobra gospodarka odpadami* *4. Odpowiednie zagospodarowanie terenów zielonych* *5. Zwiększenie liczby obiektów chronionych*
2. Zrównoważony rozwój infrastruktury technicznej gminy Borzytuchom	*1. Dostawa gazu ziemnego na teren gminy* *2. Dobry stan dróg lokalnych* *3. Rozwój sieci telefonii kablowej*
3. Zrównoważony rozwój gospodarczy	*1. Opłacalny rynek zbytu produktów rolnych i runa leśnego* *2. Tworzenie miejsc pracy w sektorze poza rolniczym*
4. Świadome i zintegrowane społeczeństwo gminy Borzytuchom	*1. Nowoczesna edukacja na terenie gminy* *2. Bogata oferta kulturalna w gminie* *3. Sprawny system opieki zdrowotnej i pomocy społecznej w gminie*
5. Gmina Borzytuchom zarządzana w sposób nowoczesny i skuteczny	*1. Sprawne zarządzanie gminą*

3.1.2 Stan zagospodarowania i wyposażenia gminy (wg stanu na 2000 r.)

Stan dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i wyposażenia terenu gminy został szczegółowo przeanalizowany w trakcie inwentaryzacji terenowej gminy oraz w części diagnozy gminy /pkt. 3.1.8/ dotyczącej jakości życia mieszkańców. Niezbędne analizy opracowano w oparciu o materiały inwentaryzacyjne, statystyczne oraz na podstawie zgłoszonych wniosków. Uwzględnione zostały ograniczenia i wzajemne relacje związane z zagospodarowaniem obszarów sąsiednich gmin. Analizy w układzie branżowym zostały przedstawione w kolejnych punktach niniejszego rozdziału.

Na podstawie przeprowadzonego rozpoznania można wyciągnąć wniosek o niezadowalającym stanie zagospodarowania i wyposażenia terenu gminy. Szczególnie uwidacznia się to w zagospodarowaniu majątku po państwowych gospodarstwach rolnych, standardzie zabudowy mieszkaniowej, poziomie wyposażenia w usługi oraz niedostatecznym w stosunku do możliwości i potrzeb - rozwoju urządzeń obsługi turystyki i rekreacji.

Wyposażenie poszczególnych miejscowości w urządzenia obsługi ludności zostało przedstawione w punkcie 3.1.8. Główna koncentracja usług z zakresu infrastruktury społecznej na terenie gminy występuje w miejscowościach Borzytuchom, Niedzarzyno i Dąbrówka. Znajdują się tutaj usługi z zakresu poziomu elementarnego i gminnego. Gorsze warunki obsługi występują w pozostałych miejscowościach gminy.

Poszczególne miejscowości wymagają doposażenia w podstawowe usługi kultury, sportu oraz doposażenia w infrastrukturę turystyczną. W trakcie przeprowadzonej ankietyzacji sołectw zostały zgłoszone wnioski, uwagi i postulaty dotyczące jakości życia i niezbędnego doposażenia poszczególnych miejscowości.

Gmina Borzytuchom charakteryzuje się znaczną aktywnością gospodarczą, którą potwierdza liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. W porównaniu jednak do pozostałych gmin powiatu bytowskiego na terenie gminy Borzytuchom prowadzi działalność najmniejsza liczba zarówno podmiotów gospodarczych jak i zakładów osób fizycznych.

Z ogólnej liczby działających w 1999 roku 25 podmiotów gospodarki narodowej – bez zakładów osób fizycznych - /w tym 9 w sektorze publicznym i 17 w sektorze prywatnym/, największy jest udział spółek cywilnych /5/, stowarzyszeń i organizacji społecznych /7/ oraz spółdzielni /1/.

Z ogólnej liczby działających w 1999 roku 63 zakładów osób fizycznych - największa liczba jednostek zajmuje się handlem i naprawami /18/, działalnością produkcyjną /16/, transportem, składowaniem i łącznością /6/, obsługą nieruchomości i firm /6/, budownictwem /2/.

Tabela 1. Zarejestrowane podmioty gospodarcze według EKD w gm. Borzytuchom w 1998 r.

LP	***WYSZCZEGÓLNIENIE***	***OGÓŁEM***	***SPÓŁKI CYWILNE***	***OSOBY FIZYCZNE PROWADZACE DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ /BEZ SPÓŁEK CYWILNYCH/***
1.	*Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo*	*13*	*1*	*10*
2.	*Rybołówstwo i rybactwo*	*0*	*0*	*0*
3.	*Górnictwo i kopalnictwo*	*0*	*0*	*0*
4.	*Działalność produkcyjna*	*17*	*3*	*14*
5.	*Zaopatrywanie w energie elektryczną, gaz i wodę*	*1*	*0*	*0*
6.	*Budownictwo*	*1*	*0*	*1*
7.	*Handel hurtowy i detaliczny, naprawy pojazdów*	*18*	*1*	*17*
8.	*Hotele i restauracje*	*0*	*0*	*0*
9.	*Transport, gospod. magazynowa i łączność*	*8*	*0*	*8*

10.	*Pośrednictwo finansowe*	*0*	*0*	*0*
11.	*Obsługa nieruchomości, wynajem i działalność związana z prowadzeniem interesów*	*8*	*0*	*6*
12.	*Administracja publiczna, obrona narodowa, gwarant. prawem opieka społ.*	*7*	*0*	*0*
13.	*Edukacja*	*2*	*0*	*0*
14.	*Ochrona zdrowia i opieka socjalna*	*5*	*0*	*3*
15.	*Pozostała działalność usługowa komunalna, socjalna indywidualna*	*6*	*0*	*2*
16.	*Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników*	*0*	*0*	*0*
17.	*Organizacje i zespoły międzynarodowe*	*0*	*0*	*0*
	Razem	*86*	*5*	*61*
	w tym:			
	w sektorze publicznym	*8*	*0*	*0*
	w sektorze prywatnym	*78*	*5*	*61*

Źródło: Opracowano na podstawie materiałów Urzędu Statystycznego w Słupsku.

Tabela 2. Podmioty gospodarcze w gminie Borzytuchom (stan istniejący 2000 r.*)*

LP	***Miejscowość***	***Miejsce wykonywania działalności***	***Rodzaj działalności***
2.	*Borzytuchom*	*ul. Łąkowa 2*	*ślusarstwo, mechanika maszyn i urządzeń rolniczych, wyroby z drutu, sprzedaż /hurt-detal/ wyrobów metalowych*
3.	*Borzytuchom*	*ul. Zwycięstwa 54*	*sklep spożywczy*
4.	*Borzytuchom*	*ul. Cmentarna 2*	*usługowy zakład stolarski i elektromechaniki chłodniczej*
5.	*Borzytuchom*	*ul. Zwycięstwa 33 ul. 40-Lecia PRL 2a*	*Zakład Handlu „TALEX" s.c. eksport-import, produkcja-skup-sprzedaż, produkcja-skup-sprzedaż maszyn i części zamiennych do maszyn rolniczych oraz innych artykułów, usługi transportowe*
6.	*Borzytuchom*	*ul. Zwycięstwa 5b ul. Zwycięstwa 27*	*handel artykułami spożywczo-przemysłowymi*
7.	*Borzytuchom*	*ul. Zwycięstwa 52/1*	*prywatna praktyka lekarska-stomatologiczna*
8.	*Borzytuchom*	*ul. Zwycięstwa 52/1*	*poradnictwo lekarskie w zakresie chorób wewnętrznych*
9.	*Borzytuchom*	*ul. Zwycięstwa 37 ul. Zwycięstwa 48*	*Przedsiębiorstwo Handlowo-Produkcyjne „MILENA"*
10.	*Borzytuchom*	*ul. Jeziorna 9*	*zakład usług geodezyjno-kartograficznych „GEOS"*
11.	*Borzytuchom*	*ul. Zwycięstwa 46*	*prowadzenie działalności gastronomicznej i rozrywkowej – restauracja „Pod Pstrągiem"*
12.	*Borzytuchom*	*ul. Ogrodowa 3*	*usługi pogrzebowe, usługi transportowe na terenie gminy Borzytuchom*
13.	*Borzytuchom*	*ul. Zwycięstwa 45a*	*Biuro Usług Księgowych*
14.	*Borzytuchom*	*ul. Zwycięstwa 33a*	*usługi fryzjersko-kosmetyczne*
15.	*Borzytuchom*	*ul. Jeziorna 1*	*mechanika pojazdowa*

16.	*Borzytuchom*	*ul. Ogrodowa 2 ul. Zwycięstwa 7*	*Produkcyjny Zakład Stolarski*
17.	*Borzytuchom*	*ul. Plac Konstytucji 3 Maja*	*usługi murarskie na terenie kraju*
18.	*Borzytuchom*	*ul. Zwycięstwa 27*	*Zakład Produkcyjno-Usługowo-Handlowy*
19.	*Borzytuchom*	*ul. Zwycięstwa 27*	*handel artykułami spożywczo-przemysłowymi*
20.	*Borzytuchom*	*ul. Plac Konstytucji 3 Maja*	*sprzedaż odzieży używanej z importu*
21.	*Borzytuchom*	*ul. Zwycięstwa 27*	*sprzedaż artykułów spożywczo-przemysłowych*
22.	*Borzytuchom*	*ul. Dworcowa 9*	*Zakład Wędliniarski „IWONA”*
23.	*Borzytuchom*	*ul. Dworcowa 9c*	*Przedsiębiorstwo „KWW-Holzbau” Spółka z o.o. – produkcja domków z drewna*
24.	*Borzytuchom*	*ul. Dworcowa 2*	*Piekarnia „Kamal” s.c*
25.	*Borzytuchom*	*ul. Cmentarna 1*	*Zakład Ślusarsko-Produkcyjny*
26.	*Chotkowo*	*Chotkowo 20*	*produkcja i usługi w zakresie ślusarstwa*
27.	*Chotkowo*	*Chotkowo 20*	*usługi leśne na terenie Nadleśnictwa Bytów*
28.	*Chotkowo*	*Chotkowo 33*	*Zakład usługowo-ślusarski*
29.	*Chotkowo*	*Chotkowo 25*	*usługi ślusarsko-tokarskie*
30.	*Dąbrówka*	*Dąbrówka 38/1*	*handel obwoźny artykułów spożywczo-przemysłowych na terenie kraju*
31.	*Dąbrówka*	*Dąbrówka 16*	*Zakład Produkcyjno-Handlowo-Usługowy „SOLO” produkcja, przerób materiałów drzewnych*
32.	*Dąbrówka*	*Dąbrówka 9*	*projektowanie, prowadzenie nadzorów i zastępstwa inwestycyjnego*
33.	*Dąbrówka*	*Dąbrówka 36a*	*produkcja i sprzedaż wyrobów z drewna*
34.	*Dąbrówka*	*Dąbrówka 33*	*firma ogólnobudowlana – działalność na terenie kraju*
35.	*Dąbrówka*	*Dąbrówka 3*	*usługi budowlane, handel obwoźny*
36.	*Dąbrówka*	*Dąbrówka 38/2*	*handel obwoźny – działalność na terenie kraju*
37.	*Jutrzenka*	*Jutrzenka 38*	*instalatorstwo elektryczne, mechanika maszyn, wyrób i naprawa urządzeń elektrycznych*
38.	*Jutrzenka*	*Jutrzenka 29b*	*zakład betoniarsko-kamieniarski, usługi transportowe, sprzedaż materiałów budowlano-przemysłowych*
39.	*Jutrzenka*	*Jutrzenka 42*	*stolarstwo*
40.	*Jutrzenka*	*Jutrzenka 33*	*zrywna drewna na terenie Nadleśnictwa Bytów*
41.	*Jutrzenka*	*Jutrzenka 13 c*	*sklep spożywczo-przemysłowy*
42.	*Jutrzenka*	*Jutrzenka 35*	*usługi leśne na terenie Nadleśnictwa Bytów*
43.	*Jutrzenka*	*Jutrzenka 37*	*usługi leśne na terenie Nadleśnictwa Bytów*
44.	*Kamieńc*	*Kamieńc 1/5*	*działalność handlowa – sprzedaż ryb*
45.	*Krosnowo*	*Krosnowo 6*	*usługi leśne - zrywna drewna na terenie Nadleśnictwa Bytów*
46.	*Krosnowo*	*Krosnowo 11*	*usługi leśne na terenie Nadleśnictwa Bytów*
47.	*Krosnowo*	*Krosnowo 11a*	*Zakład Stolarski*
48.	*Krosnowo*	*Krosnowo 23*	*usługi leśne na terenie Nadleśnictwa Bytów*
49.	*Niedarzyno Krosnowo*	*Niedarzyno 29 Krosnowo 32*	*ślusarstwo, wyrób siatki ogrodzeniowej, sklep spożywczo-przemysłowy, handel obwoźny*
50.	*Niedarzyno*	*Niedarzyno 22*	*pozyskiwanie drewna, prace pielęgnacyjne w uprawach leśnych na terenie Nadleśnictwa Bytów*
51.	*Niedarzyno*	*Niedarzyno 12*	*zrywka drewna na terenie Nadleśnictwa Bytów*
52.	*Niedarzyno*	*Niedarzyno 2a*	*sklep spożywczo-przemysłowy*
53.	*Osieki*	*Osieki 1b*	*sklep spożywczo-przemysłowy*
54.	*Osieki*	*Osieki 32/2*	*chałupnictwo - haft*
55.	*Osieki*	*Osieki 11*	*usługi geodezyjno-kartograficzne*
56.	*Osieki*	*Osieki 2/1*	*usługi w zakresie ślusarstwa, mechaniki pojazdowej*
57.	*Osieki*	*Osieki 23*	*usługi leśne na terenie Nadleśnictwa Bytów*
58.	*Ryczyn*	*Ryczyn 7*	*usługi leśne na terenie Nadleśnictwa Bytów*
59.	*Ryczyn*	*Ryczyn 2*	*Firma Produkcyjno-Handlowa „Żaklin” – działalność w Bytowie*

3.1.3. Zarys warunków fizjograficznych

3.1.3.1 Rzeźba terenu. Atrakcyjność krajobrazowa

Gmina Borzytuchom położona jest w zasięgu dwóch pojeziernych jednostek fizyczno - geograficznych: Wysoczyzny Polanowskiej i Pojezierza Bytowskiego. Gmina posiada zróżnicowaną, bardzo atrakcyjną pod względem krajobrazowym, rzeźbę terenu.

Powierzchnię gminy tworzą różnorodne formy morfologiczne, powstałe w wyniku bezpośredniej działalności lodowca skandynawskiego oraz późniejszych procesów rzeźbotwórczych. Współczesna rzeźba terenu gminy Borzytuchom ukształtowana została w okresie ostatniego, bałtyckiego zlodowacenia, w trakcie postoju, topnienia lądolodu i po jego ostatecznym ustąpieniu.

Północna część gminy stanowi fragment rozległej, sandrowej doliny marginalnej, przechodzącej w równiny sandrowe. Dolinne pasmo sandrowe stanowi fragment tzw. Pradoliny Pomorskiej, którą w przeszłości odpływały wody glacjalne, a obecnie jej fragment wykorzystuje w środkowym biegu rzeka Słupia.

W pozostałej części gminy przeważają faliste, falisto- pagórkowate i pagórkowate wysoczyzny morenowe.

W rejonie na południe od miejscowości: Krosnowo, Osieki Bytowskie, w związku z recesyjnymi postojami lodowca, ukształtowały się wyróżniające się w otoczeniu pagóry. Równocześnie powstały tutaj zagłębienia, obniżenia wykorzystywane m.in. przez wody jeziorne.

Pagórki, wzgórza a równocześnie obniżenia i zagłębienia, sfalowane powierzchnie charakterystyczne są dla pozostałej tj. południowej morenowej części gminy.

W centralnej części gminy powierzchnię morenową rozcinają dwa, zbiegające się w rejonie Borzytuchomia, rynnowe obniżenia: jedno szerokie, ciągnące się od okolic Tuchomka i drugie węższe przebiegające z kierunku Dąbrówki. Zawierają się w nich misy jezior: Chotkowskiego, Dużego - wykorzystują je wody rzeki Jutrzenki (bieg górny i środkowy) i jej dopływów.

We wschodniej części gminy przebiega rynna, w której zawiera się obecnie odcinek głównie erozyjnej doliny Bytowej.

W zachodniej części gminy powierzchnię urozmaica dolina Kamienicy, dolina Jutrzenki (dolny odcinek).

W granicach gminy, generalnie biorąc, najniżej położona jest część północna, a w jej obrębie - dno dolinne Słupi usytuowane na wysokościach: ok. 93 m w części wschodniej i ok. 73 m n.p.m. u ujścia Kamienicy do Starej Słupi. Poza dnem doliny, teren (sandrowy) wznosi się wyżej, maksymalnie ponad 130 m n.p.m.

W czołowomorenowym, równoleżnikowym paśmie na południe od miejscowości Krosnowo - Osieki Bytowskie, wysokości przekraczają często 160 m n.p.m., a najwyższe spośród wzniesień osiąga wysokość ponad 170 m n.p.m (wzgórze ok. 300 m na południe od jeziora Herta). W tym atrakcyjnym krajobrazowo paśmie różnice wysokości dochodzą do 40 m.

Pozostały, morenowy obszar gminy - w południowej jej części, wznosi się na wysokościach najczęściej 150 - 170 m, a lokalnie obniża się do poziomu ok. 130 m n.p.m.

Wysokości powyżej 170 m n.p.m charakteryzują tereny: na północny wschód i wschód od Dąbrówki (maksymalnie 192,6 m. przy granicy gminy), na zachód od Chotkowa (maksymalnie 188,1 m n.p.m.).

W środkowym południkowym paśmie, wysokości maleją - do poziomu 120,4 m n.p.m.w rejonie jez. Chotkowskiego i 109 m n.p.m. w rejonie jez. Dużego. Poniżej 100 m. n.p.m. położone są dna dolinne Bytowej (96,5 - 91,5 m n.p.m), Kamienicy na odcinku poniżej dawnej leśniczówki Kamieńczyn oraz Jutrzenki na odcinku poniżej miejscowości Jutrzenka.

Jak wynika z powyższego opisu, maksymalna różnica wysokości na obszarze gminy sięga prawie 120 m (wysokość minimalna - 73,3 m n.p.m., maksymalna - 192,6 m n.p.m.). Spadki terenu w granicach gminy kształtują się na różnym poziomie. W rejonach mało zróżnicowanych hipsometrycznie, na powierzchniach równinnych, falisto-równinnych, łagodnie falistych nie przekraczają 5 %. W obrębie większych pagórków, wzgórz i obniżeń morenowych, także na zboczach dolin osiągają 15%, a w przypadku wyraźnych form krawędziowych - wyższe wartości.

Bogate urzeźbienie gminy Borzytuchom przyczynia się do dużej atrakcyjności krajobrazowej. Wyjątkowo cenne fragmenty krajobrazu naturalnego stanowią obszary, pasma obejmujące:

- *dolinę Starej Słupi, powyżej ujścia Bytowej,*
- *dolinę Słupi od granicy gminy po jezioro Głębokie,*
- *pagóry morenowe z Diabelską Górą i ciągiem jezior w obniżeniach,*
- *dolinę Kamienicy.*

Gmina Borzytuchom znajduje się w wyróżnionej w regionalnych dokumentach strategicznych i planistycznych strefie koncentracji elementów dziedzictwa kulturowego wymagających szczególnej ochrony wartości kulturowych i krajobrazowych, którą stanowi:

- Obszar ziemi bytowskiej - obszar o wybitnych, bardzo wysokich i wysokich walorach przyrodniczo-kulturowych.

Na obszarze ziemi bytowskiej, obejmującym wyróżnione jednostki: ziemia bytowska, ziemia czerska, ziemia kościerska (pas leśny) systemem ochrony środowiska kulturowego objęto:

- obecność stanowisk archeologicznych z epoki brązu i wczesnej epoki żelaza (kultury łużycka i pomorska),
- charakterystyczne cechy budownictwa ludowego w postaci występowania dymnikowego dachu naczółkowego, oraz podcienia narożnego pierwotnego, występowanie budownictwa ryglowego (mur pruski),
- wysokie i średnie nasycenie najcenniejszymi obiektami zabytkowymi - z przewagą rezydencyjnych i mieszkalnych,
- występowanie zachowanych historycznych struktur osadniczych, na ograniczonym obszarze występowanie lokacyjnych zwartych wsi kmiecych,
- zwarte występowanie budownictwa ryglowego typu glino-bitego.

Ochrona i odnowa charakterystycznych zasobów dziedzictwa kulturowego regionu wymaga określenia w gminnych dokumentach planistycznych:

- elementów i obszarów charakterystycznych dla krajobrazu kulturowego miejscowości oraz szczegółowych zasad ich przekształceń,
- stref krajobrazu zdegradowanego oraz zasady i kierunki ich przekształceń,
- sposoby rekompozycji, restylizacji i uporządkowania chaotycznych układów zabudowy,

- zasad zagospodarowania punktów widokowych i ochrony panoram widokowych.

Na terenie gminy Borzytuchom bezwzględnego zachowanie przedpola ekspozycyjnego przez ograniczenie wprowadzania zabudowy, zalesień, reklam wielkoformatowych i innych przekształceń mogących przesłonić ekspozycję lub obniżyć walory krajobrazu wzdłuż ciągów widokowych wymagane jest:

- na odcinku drogowym (DW209) Bytów - Borzytuchom eksponującym enklawy harmonijnego krajobrazu rolniczego.

Ciąg widokowy na odcinku drogi wojewódzkiej nr 209 na wschód od miejscowości Borzytuchom, został w opracowaniach regionalnych zidentyfikowany jako jeden z elementów najlepiej charakteryzujących cechy wizualne i ekspozycyjne zasobu krajobrazowego województwa i prezentuje kameralną, lecz o bardzo wysokiej wartości, trasę związaną z enklawami harmonijnego krajobrazu rolniczego.

3.1.3.2 Warunki geologiczne

Gmina Borzytuchom położona jest w zasięgu Niecki Brzeżnej (Synklinorium Brzeżne), w której podłoże krystaliczne zalega stosunkowo nisko, na głębokościach w przedziale 4000 - 5000 m p.p.t. Występują tutaj utwory paleozoiczne (poza dewońskimi i karbońskimi), permsko - mezozoiczne i kenozoiczne. Utwory kenozoiczne: trzeciorzędowe i czwartorzędowe budują powierzchnię gminy.

Na przeważającej części gminy - powierzchniowo lub na niewielkich głębokościach występują zróżnicowane pod względem genezy i budowy, utwory czwartorzędowe. Powierzchnie morenowe tworzą głównie - pochodzące z okresu zlodowacenia bałtyckiego- gliny zwałowe, o różnej miąższości. Gliny zwałowe stanowią kompleks utworów gliniastych z przewarstwieniami piaszczystymi, o różnych granulacjach.

Występujące w obrębie gminy wzgórza, pagóry czołowomorenowe budują piaski, żwiry i głazy, a czasami głównie gliny zwałowe.

W części północnej, północno - zachodniej zalegają utwory sandrowe. Są to piaski, piaski ze żwirem i żwiry wodnolodowcowe. Utwory te występują również w środkowym pasie gminy (powierzchnie sandrowe wzdłuż rozległego, południkowego obniżeniu rynnowego) oraz w pasie zachodnim (wzdłuż granicy gminy).

Na terenie gminy występują osady, utwory młodszej epoki czwartorzędu - holocenu. Osady te reprezentują: torfy, muły organiczne, namuły, kreda jeziorna. Utwory holoceńskie występują w obrębie mis jeziornych i na terenach przyjeziernych, w drobnych zagłębieniach i obniżeniach międzymorenowych, w odcinkach dolin rzecznych (Słupi, Bytowej, Kamienicy i drobniejszych cieków).

3.1.3.3 Warunki glebowe i siedliskowe

Na terenie gminy gleby wykorzystywane rolniczo wytworzone są najczęściej z utworów piaszczysto - gliniastych, związanych z utworami morenowymi.

Przeważają gleby zbudowane z piasków gliniastych lekkich zalegających na glinie, brunatne, wyługowane i bielicowe. Charakteryzują je okresowo wadliwe stosunki wilgotnościowe (nadmierne przesuszenie lub uwodnienie). Większe kompleksy tych gleb znajdują się na południu gminy i w okolicach Borzytuchomia.

Stosunkowo mało jest bardziej urodzajnych, zwięźlejszych gleb wytworzonych z glin, najczęściej lekkich. Gleby te posiadają dobrze wykształcony profil próchniczy i charakteryzują je bardziej zrównoważone stosunki wodne.

Częściej niż ostatnie z wymienionych, występują w obrębie gminy gleby lekkie - utworzone z piasków słabo gliniastych, przechodzących w piaski luźne. Gleby te zalegają często w niekorzystnym położeniu (na wierzchowinach, stokach). Najczęściej są zbyt suche, nadmiernie zakwaszone i ubogie w składniki pokarmowe. Są to gleby o podłożu, a więc stale lub okresowo za suche.

Na terenie gminy występują gleby organiczne.

W pasmach dolinnych rzek występują gleby torfowe, murszowo - torfowe stanowiące użytki zielone. Wśród nich przeważają gleby o średniej-urodzajności.

Gleby gminy Borzytuchom są przeważnie naturalnie kwaśne. Najwięcej, bo aż 46 % jest gleb o pH w przedziale 4,6 - 5,5. Gleby o pH do 4,5 stanowią 11 % (zdecydowanie mniej niż w gminach sąsiednich).

Wśród obszarów leśnych najżyźniejsze siedliska występują w zachodniej, południowej i środkowej części gminy. Są to siedliska lasów mieszanych i lasów świeżych, wykształcone na glebach piaszczystych na podłożu gliniastym i glebach gliniastych. Mniej żyzne siedliska - borów sosnowych świeżych, wykształcone na utworach piaszczystych koncentrują się przede wszystkim w północno - wschodniej części gminy.

Fragmenty powierzchni leśnych występują na siedliskach hydrogenicznych, charakteryzujących się wysokim poziomem wód gruntowych.

3.1.3.4 Warunki klimatyczne

Usytuowanie gminy Borzytuchom w pasie północnym Polski decyduje o oddziaływaniu przejściowego klimatu związanego z przemieszczaniem się mas powietrza oceanicznego z zachodu, jak i kontynentalnego znad Europy Wschodniej, przy czym przeważający jest wpływ klimatu morskiego. Duży wpływ na warunki klimatyczne panujące na terenie gminy wywiera zróżnicowana, pojezierna rzeźba terenu.

Zgodnie z podziałem klimatycznym dokonanym dla obszaru woj. słupskiego na podstawie badań z lat 1967 - 76 (M. Friedrich i in, Klimat województwa słupskiego w świetle potrzeb rolnictwa, 1980), gmina zawiera się w środkowopomorskiej krainie klimatycznej, niezbyt korzystnej pod względem panujących warunków termicznych.

Chłodna i długa jest tutaj zwłaszcza zima. Generalnie chłodniejsza, zwłaszcza w porze zimowej, jest część południowa gminy. W obrębie obniżeń i zagłębień terenowych występują inwersje termiczne, a częstym zjawiskiem są mgły. Na terenie gminy przeważają wiatry z kierunku zachodniego, południowo - zachodniego.

Specyficzny mikroklimat posiadają wnętrza lasów.

Szczegółową charakterystykę warunków meteorologicznych panujących na terenie gminy w okresie badawczym 1967 - 1976 zawiera tabela nr 1.

Tabela 1. Zróżnicowanie warunków meteorologicznych na terenie gm. Borzytuchom w okresie 1967 - 1976

TEMPERATURY	***OPADY***
Średnia temperatura roczna*: poniżej 7,0 ^{O}C,*	***Średnia roczna suma opadów****: na przeważającym obszarze 700 - 750 mm, tylko skrajnie na północnym zachodzie powyżej 750 mm,*

***Średnia roczna amplituda temperatur**: 19,0 - 19,5^{O}C,*	***Średnia suma opadów okresu IV-X**: przeważnie 475 - 500 mm, w części północno - wschodniej 450 - 475 mm,*
***Średnia temperatura najcieplejszego miesiąca (lipiec)**: poniżej 17°C,*	***Średnia suma opadów najbardziej mokrego miesiąca w lecie (lipiec)**: 80 - 90 mm, tylko w paśmie zachodnim*
***Średnia temperatura najzimniejszego miesiąca (styczeń)**: -2,5 ^{O}C - -3,0 ^{O}C,*	*(poza skrajem północno - zachodnim) powyżej 90 mm,*
***Średnia liczba dni gorących (T powyżej 25°C)**: 20 - 25 dni,*	***Średnia liczba ciągów bezopadowych powyżej 10 dni w okresie IV - X**: 3,0 - 3,5,*
***Średnia liczba dni mroźnych (T poniżej 0°C)**: na północy 35 - 40, w pozostałej części powyżej 40,*	***Średnia liczba dni opadów z gradem w okresie IV-X**: od 5 - 10 w paśmie z południowego zachodu na południowy wschód, do 10 - 15 na krańcu północno - zachodnim i południowo - wschodnim*
***Średnia daty pierwszych przymrozków jesiennych**: 10 X - 15 X, tylko w części północno-zachodniej przed 10 X,*	***Średnia data pojawienia się pokrywy śnieżnej**: przed 20 XI, w części północno - wschodniej między 20XI a 25XI,*
***Średnia daty ostatnich przymrozków wiosennych**: 1 V - 5 V,*	***Średnia data zaniku pokrywy śnieżnej**: między 20 III a 25 III,*
***Średni okres wegetacyjny (T powyżej 5°C)**: początek po 24 IV, koniec przed 24 X,*	***Średnia liczba dni z pokrywą śnieżną**: na przeważającym obszarze 55 - 60 dni, w części środkowo*
***Średni okres gospodarczy (T powyżej 2,5^{O}C)**: początek przed 27 III w paśmie północnym i między 27 III a 30 III na pozostałym obszarze, koniec przed 12 XI*	*- zachodniej poniżej 55 dni.*

Opracowano na podstawie:
M. Friedrich i in. „Klimat województwa słupskiego w świetle potrzeb rolnictwa", Słupsk 1980'.

3.1.3.5 Warunki hydrologiczne i hydrogeologiczne

Gmina Borzytuchom znajduje się w środkowym fragmencie zlewni Słupi. Słupia - w tym dawny jej odcinek zwany Starą Słupią, wyznacza północną granicę gminy. Poza tą główną rzeką, teren gminy odwadniają jej lewobrzeżne dopływy: Bytowa, Kamienica. Do Kamienicy uchodzi Jutrzenka, płynąca przez rozległy obszar gminy, od jej południowej granicy.

Największa rzeka: Słupia, w rejonie gminy Borzytuchom kilkakrotnie zmienia swój kierunek. Bieg rzeki został sztucznie zmieniony w wyniku zrealizowania dużych inwestycji energetycznych poza granicami gminy (elektrownie wodne Gałęźnia Mała, Strzegomin, Krzynia). I tak, na odcinku dawnego biegu Słupi - od jeziora Głębokiego do wpływu Bytowej oraz w dolnym odcinku Bytowej, utworzony został Zbiornik Bytowski. Jego wody wraz z wodami płynącej wyżej Słupi, zasilają jezioro Głębokie (dawniej bezodpływowe) i dalej są wykorzystywane energetycznie.

W wyniku opisanych wyżej zmian, w pierwotnym korycie Słupi poniżej Zbiornika Bytowskiego do ujścia do Kamienicy płynie obecnie bardzo mała ilość wody. Koryto rzeki wypełnia się dopiero po wpływie Kamienicy.

W gminie Borzytuchom występuje kilkanaście jezior powyżej 1 ha, z czego 3 z nich to jeziora większe: Osiecko - 31,2 ha, Chotkowskie - 56,7 ha, Duże - 46,1 ha.

Na terenie gminy występuje 5 jezior lobeliowych (Diabelskie, Krosnowskie, Okoniewskie, Herta, Czarne) - w paśmie morenowym na północ od Borzytuchomia.

W granicach gminy występują obszary podmokłe, bagienne i torfowiskowe.

Część terenów gminy stanowią obszary bezodpływowe, charakterystyczne dla rejonu pojeziernego.

Wody gruntowe występują na obszarze gminy najpłycej w obrębie dolin rzecznych i zagłębień terenowych. Ich poziom ulega znacznym wahaniom. Na pozostałym obszarze wody gruntowe zalegają głębiej poniżej 4 m, a w strefach krawędziowych mogą dochodzić nawet do kilkudziesięciu metrów.

Na terenie gminy użytkowe poziomy wodonośne związane są przeważnie z utworami czwartorzędowymi..

Lokalne znaczenie posiada dolnoczwartorzędowy poziom wodonośny, występujący w zagłębieniach powierzchni podczwartorzędowej.

Poziom środkowoczwartorzędowy- główny, występuje wśród piasków najczęściej średnio- i drobnoziarnistych, na głębokości kilkadziesiąt metrów i osiąga miąższość od kilkunastu do kilkudziesięciu metrów. Zasilany jest drogą alimentacji wód opadowych, jak i częściowo powierzchniowych.

Górnotrzeciorzędowy poziom wodonośny występuje lokalnie w postaci płatów i soczewek w obrębie górnych glin zwałowych. Nie ma większego znaczenia w zaopatrzeniu w wodę.

Wody trzeciorzędowego piętra wodonośnego zalegają niżej, wśród piasków dolnomioceńskich i występują pod ciśnieniem subartezyjskim, artezyjskim.

Na terenie gminy pierwszy użytkowy poziom wodonośny w różnym stopniu jest izolowany od powierzchni ziemi. Najmniej korzystnie przedstawia się pod tym, względem obszar wzdłuż północnej granicy gminy, obejmujący dolinę Słupi wraz z ujściowym odcinkiem doliny Kamienicy. Właściwie brak jest tam izolacji (0 - 2 m). Niską izolację (2 - 10 m) posiadają tereny sandrowe na północy gminy, tereny w środkowej części gminy - wzdłuż biegu Jutrzenki po jej ujście, w okolicach Dąbrówki oraz tereny wzdłuż doliny Kamienicy. Równocześnie występują w obrębie gminy obszary o dobrej izolacji, przekraczającej 40 m - w rejonie Osiek, na zachód od Chotkowa.

Według dotychczasowego stanu rozpoznania, we wschodnich fragmentach gminy, na wschód od jej granic, zalega Główny Zbiornik Wód Podziemnych Nr 117 tzw. „Zbiornik Bytowski". Zbiornik nie posiada jeszcze zatwierdzonej dokumentacji, ale wstępnie wyznaczono obszar wysokiej ochrony Zbiornika. W obszarze tym - w przyszłości przewidzianym do utworzenia strefy ochronnej, zawiera się cały teren gminy Borzytuchom. Granice Zbiornika oraz zasięg przewidywanej dla niego strefy ochronnej, mogą ulec zmianie po pełnym udokumentowaniu Zbiornika.

3.1.3.6 Szata roślinna i świat zwierząt

*Na <u>szatę roślinną</u> gminy składają się zróżnicowane zbiorowiska lasów, rzek, torfowisk oraz jezior - z licznymi stanowiskami chronionych, rzadkich i ginących gatunków roślin. Wysoki stopień lesistości terenu gminy sprawia, że w jej krajobrazie dominują **lasy**. Dotyczy to szczególnie zachodniej, północnej i północno-wschodniej części gminy, zajętych przez rozległe i zwarte kompleksy leśne. W części środkowej i południowo-wschodniej kompleksy leśne są niewielkie i rozrzucone w mozaikowatym układzie pól. Obszar gminy charakteryzuje się znaczną różnorodnością zbiorowisk leśnych. Przeważają zbiorowiska lasów liściastych - bukowych i mieszanych z udziałem buka, związanych najczęściej ze skonfigurowanymi terenami wysoczyzn morenowych. Usytuowane są głównie w północno-zachodniej i zachodniej części obszaru gminy oraz tworzą niewielkie powierzchniowo fragmenty w części północnej, środkowej i południowo-wschodniej. Lasy te reprezentowane są przez różne postaci kwaśnej buczyny niżowej oraz acidofilnego lasu bukowo-dębowego. Najbardziej zbliżone do naturalnych, płaty kwaśnej buczyny zachowały się w północnej,*

środkowej oraz południowo-wschodniej części gminy, natomiast lasu bukowo-dębowego w części zachodniej. Na równinnych obszarach sandrowych najbardziej na północny wschód wysuniętej części terenu, dominują suboceaniczne bory sosnowe świeże, zróżnicowane florystycznie, ekologicznie i wiekowo. Najbardziej zbliżone do naturalnych powierzchnie wymienionych wyżej zbiorowisk leśnych zaznaczono na mapie w skali 1:50000 jako lasy cenne przyrodniczo. Na pozostałych obszarach zbiorowiska lasów bukowych oraz mieszanych z udziałem buka tworzą postaci zróżnicowanych faz degeneracyjnych powstałych wskutek domieszki lub nawet dominacji sosny w drzewostanie. Zniekształcenia spowodowane tym czynnikiem, fizjonomicznie upodabniają dość ubogie z natury lasy liściaste gminy do borów sosnowych. Jako postaci degeneracyjne zarówno lasów liściastych jak również borów sosnowych, często spotykane są na terenie gminy mieszane drzewostany iglaste sosnowo - świerkowe lub lite świerczyny.

Na terasach zalewowych dolin rzecznych rzek: Bytowej, Słupi, Kamienicy i Jutrzenki oraz licznych, małych rzeczek i strumieni, występują niewielkie powierzchniowo zbiorowiska eutroficznych i wilgotnych lasów łęgowych - jesionowo-olszowych. Spotykane są one również wokół jezior, w obniżeniach rynnowych, wytopiskowych i zagłębieniach terenu. Z siedliskami hydrogenicznymi związane są również naturalne i antropogeniczne zbiorowiska łąk, pastwisk i ziołorośli oraz zbiorowiska szuwarów, zajmujących stosunkowo duże powierzchnie wokół jezior: Chotkowskiego i Dużego, a także występujące na obrzeżach rowów.

W licznych, niewielkich zagłębieniach i rynnach wysoczyzn morenowych północnej, środkowej oraz południowo-wschodniej części gminy, wokół oczek wodnych, występują zbiorowiska ***torfowisk*** *wysokich, rzadziej przejściowych, z charakterystyczną roślinnością mszarną i krzewinkową, reprezentowaną przez liczne gatunki roślin chronionych, zagrożonych i rzadkich w skali Pomorza i kraju.*

Na terenie gminy występują stosunkowo licznie ***jeziora*** *o zróżnicowanej trofii: od eutroficznych (Duże) z rozwiniętą roślinnością szuwarową oraz wodną, do oligotroficznych, wśród których wyróżniają się jeziora lobeliowe. Charakteryzują się one występowaniem grupy unikalnych, związanych wyłącznie ze strefą litoralną tego typu jezior, chronionych gatunków roślin jak: lobelia jeziorna, brzeżyca jednokwiatowa, poryblin oraz równie unikalnych gatunków zwierząt wodnych (Jez. Okoniewskie, Krosnowskie, Czarne, Diabelskie i Herta, usytuowane w paśmie wzgórz morenowych środkowej części gminy).*

W środkowej i południowej części terenu na obszarach użytkowanych rolniczo, dominuje roślinność upraw polnych oraz zbiorowiska wtórnych faz sukcesyjnych roślinności związane z odłogami na uboższych glebach.

W północnej i środkowej części gminy koncentrują się liczne stanowiska chronionych, rzadkich i ginących gatunków roślin, których występowanie związane jest przede wszystkim z powierzchniami zbiorowisk leśnych wymienionych wyżej typów lasów, torfowisk wysokich oraz jezior lobeliowych.

Zróżnicowanie szaty roślinnej gminy przejawia się w różnorodności fauny występującej na jej terenie. Licznie reprezentowane są różne grupy rodzimych ssaków, szczególnie związane z rozległymi obszarami leśnymi jak np.: sarna, jeleń, dzik, wpisane do „Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt" takie gatunki jak bóbr (okolice jeziora Osiecko) i wydra (rzeka Bytowa) oraz podlegające ochronie gatunkowej - m.in. jeż, kret, łasica, wiewiórka.

Licznie reprezentowana jest ***awifauna****. Północna i środkowa część gminy (obszar PK „Dolina Słupi") stanowi ważną w skali kraju ostoję gniazdową ptaków, w*

tym wielu gatunków zagrożonych globalnie jak: żuraw, dzięcioł czarny, błotniak stawowy. Do terenów szczególnie cennych dla ochrony lęgowisk ptaków drapieżnych, brodzących i dziuplaków należą doliny rzeczne, rozlewiska oraz jeziora i oczka wodne, a także kompleksy leśne z drzewostanami w wieku powyżej stu lat.

Liczne na terenie gminy rzeki i strumienie, często o podgórskim charakterze, warunkują występowanie zróżnicowanej ***ichtiofauny****, w tym gatunków zagrożonych wyginięciem jak: minog rzeczny i strzebla potokowa. Do najważniejszych dla ochrony licznych gatunków ryb biotopów należą odcinki rzek: Słupi, Bytowej i Jutrzenki oraz jeziora lobeliowe.*

W północnej części terenu gminy, w kierunku na północ od jeziora Osiecko, liczne śródleśne oczka wodne stanowią ostoję ***gadów*** *i* ***płazów*** *podlegających ochronie gatunkowej.*

3.1.4. Stan i funkcjonowanie środowiska przyrodniczego – zagrożenia. Wymagania związane z ochroną

3.1.4.1 Stan jakościowy środowiska przyrodniczego

Na terenie gminy Borzytuchom stwierdza się dobry stan zdrowotny i jakościowy lasów.

Gleby w granicach gminy, według badań dokonanych przez Okręgową Stację Chemiczno - Rolniczą w Koszalinie (badania z lat 1992 - 95), nie wykazują zanieczyszczenia związkami siarki. Charakteryzują je na ogół naturalne zawartości metali ciężkich. Tylko w pojedynczych wypadkach stwierdzono podwyższone wartości metali: kadmu w dwóch z 10- ciu prób oraz cynku w jednej z 10- ciu prób. („Raport o stanie środowiska woj. słupskiego w latach 1995 - 96", PIOŚ WIOŚ w Słupsku).

Według wyników badań monitoringowych wód płynących przeprowadzonych w 1998 r. przez IOŚ-WIOŚ w Gdańsku, Delegatura w Słupsku, zdecydowanie zły jest ich stan sanitarny. Wody płynące w obrębie Bytowej poniżej Gostkowa, łącznie ze Zbiornikiem Bytowskim, w Kamienicy powyżej ujścia Jutrzenki i Jutrzenki poza odcinkiem ujściowym, nie odpowiadały przyjętym normom sanitarnym. Pozostałe odcinki badanych rzek charakteryzowały się III klasą czystości pod względem bakteriologicznym.

Jeśli chodzi o zanieczyszczenie związkami biogennymi, to nie stwierdzono w tym zakresie występowania wód pozaklasowych. Zanieczyszczenie związkami fosforu mierzone wskaźnikiem - fosfor ogólny było najsilniejsze - na poziomie III klasy, w obrębie Bytowej – od Gostkowa, łącznie ze Zbiornikiem Bytowskim oraz w wodach Jutrzenki, poza odcinkiem ujściowym. W odcinku ujściowym Jutrzenki, w wodach Kamienicy oraz Słupi powyżej jeziora Głębokiego, wskaźnik - fosfor ogólny utrzymywał się w granicach II klasy. Zaobserwowano niskie stężenia azotu ogólnego - I klasa we wszystkich przebadanych wodach.

Wskaźnik BZT 5 w wodach utrzymywał się na poziomie: I- szej klasy w Kamienicy powyżej ujścia Jutrzenki, i na poziomie II-giej klasy w pozostałych badanych odcinkach rzecznych. Wszystkie wody zawierały się w I klasie z uwagi na wskaźnik: tlen rozpuszczony.

Jeśli chodzi o fenole lotne, to ich zawartość utrzymywała się na poziomie I klasy w wodach Słupi powyżej jez. Głębokiego. W pozostałych przebadanych wodach wskaźnik ten zawierał się w II klasie.

Porównując jakość wód płynących na terenie gminy Borzytuchom w 1998 roku i w roku 1993, generalnie stwierdzić należy poprawę ich stanu chemicznego, zwłaszcza w odniesieniu do zawartości związków biogennych, a w szczególności związków azotu. Niestety, nie poprawił się stan sanitarny rzek.

Na terenie gminy Borzytuchom, w 1994 roku w ramach badań monitoringowych przebadano wody jeziora Chotkowskiego. Według wyników tych badań wody jeziora są w znacznym stopniu zeutrofizowane - stwierdzono III klasę ich czystości.

Wody podziemne w granicach gminy Borzytuchom, według oceny z 1993 r., posiadają na ogół wysoką jakość (kl. I b w skali pięciostopniowej). Średnią jakość wód użytkowego poziomu wodonośnego - kl. II a, odnotowano jedynie w południowo - wschodnim fragmencie gminy (na południe od Dąbrówki). Nie stwierdzono występowania wód o jakości niskiej i nieodpowiadającej przyjętym normom („Ocena stopnia zanieczyszczenia i zagrożenia wód podziemnych i powierzchniowych woj. słupskiego", PG w Warszawie, Zakład w Gdańsku, 1993r.).

Jeśli chodzi o zanieczyszczenie powietrza, to w roku 1994 w samej miejscowości Borzytuchom odnotowano przekroczenie dopuszczalnych, przyjętych dla obszarów specjalnie chronionych, norm w zakresie zawartości pyłu ogółem (normy obowiązujące do roku 1998, obecnie zmienione).

Brak jest opublikowanych danych odnośnie natężenia hałasu i stężenia zanieczyszczeń w powietrzu wzdłuż głównego ciągu komunikacyjnego - drogi Słupsk - Bytów.

3.1.4.2 Zagrożenia środowiskowe

W odniesieniu do terenów leśnych, na terenie gminy występuje zagrożenie gradacjami owadów i patogenów grzybowych oraz zagrożenie klęskami żywiołowymi (wiatry, pożary, susze), zwłaszcza na mniej odpornych powierzchniach lasów na siedliskach porolnych. Zagrożenie pożarowe jest największe na uboższych siedliskach borowych. Pewne zagrożenie niesie w okresie letnim pozyskiwanie runa leśnego - nadmierna penetracja uszkadza glebę i narusza strukturę runa.

W granicach gminy występuje zagrożenie erozyjne gleb. Dominuje tutaj erozja wodna, zwłaszcza na wyróżniających się dużymi spadkami terenach pagórkowatych, wzgórzowych, krawędziowych (w środkowym, równoleżnikowym paśmie na północ od Borzytuchomia, na południu gminy). Według danych pochodzących z opracowania „Warunki przyrodnicze produkcji rolnej w woj. słupskim" IUNiG, Puławy 1987 - 4,6 % gleb w gminie podlega erozji wodnej intensywnej, a 0,5% - erozji silnej.

Na terenie gminy lokalnie występuje zagrożenie niekontrolowanej zmiany powierzchni ziemi, w związku z nielegalnym pozyskiwaniem surowców oraz nielegalnym składowaniem odpadów

Jeśli chodzi o zasoby wodne, to główne zagrożenia dla ich jakości powoduje nieuporządkowana gospodarka ściekowa oraz gospodarka odpadami, funkcjonowanie obiektów hodowlanych (hodowla ryb), spływy z obszarów użytkowanych rolniczo. Istnieje zagrożenie związane z przemieszczaniem się zanieczyszczeń wraz z wodami rzecznymi dopływającymi spoza obszaru gminy (dotyczy Bytowej, Kamienicy).

Pierwszy użytkowy poziom wodonośny potencjalnie narażony jest szczególnie na zanieczyszczenie w części obszarów gminy posiadających słabą (2 - 10 m) i bardzo słabą (0 - 2 m) izolację od powierzchni (obszary wskazano na rysunku). To

potencjalne zagrożenie wzrasta w przypadku intensywnego zagospodarowania terenu.

W obniżonej, środkowej części gminy występuje zagrożenie zmiany ustabilizowanych na obecnym poziomie stosunków wodnych (nie kontynuowanie prac melioracyjnych). Niesprzyjające warunki meteorologiczne mogą powodować powstanie terenów zalewowych wokół jeziora Dużego.

Na terenie gminy występują jeziora lobeliowe, które potencjalnie mogą być narażone na degradację w przypadku intensywnego zagospodarowania ich zlewni, wykorzystania wód w celach hodowlanych, użyźniania wód (wapnowania).

W gminie Borzytuchom nie ma większych źródeł zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego. Według zestawienia dokonanego na podstawie opłat w zakresie korzystania ze środowiska („Raport o stanie środowiska woj. słupskiego w latach 1995 - 96", PIOŚ WIOŚ w Słupsku), na terenie gminy emitowana jest do powietrza stosunkowo niewielka ilość zanieczyszczeń (łącznie - 19,6 ton, w tym najwięcej tlenku węgla, potem kolejno: dwutlenku siarki i pyłów). Zanieczyszczenia powietrza mogą powodować zewnętrzne źródła (w pobliżu miasto Bytów).

W związku z funkcjonowaniem drogi Słupsk - Bytów, wzdłuż jej przebiegu występują i nasilają się zagrożenia komunikacyjne (nadmierny hałas, zanieczyszczenie powietrza).

Na terenie gminy nie przebiegają trasy komunikacyjne wyznaczone do przewozu niebezpiecznych substancji chemicznych. Lokalne skażenia mogą powodować przewozy niekontrolowane.

3.1.4.3 Prawna ochrona środowiska. Obszary szczególnej ochrony środowiska

Cenny przyrodniczy zasób gminy, istotnie wpływający na stopień jej bioróżnorodności, stanowią lasy zajmujące aż ok. 48 % całkowitej powierzchni gminy.

Funkcjonowanie lasów reguluje Ustawa o lasach z 1991 roku (Dz.U. Nr 101, poz. 444 z 1991 r. z późn. zmianami). W lasach obowiązuje Zarządzenie Nr 11 Ministra OŚZNiL z 1995 r. o prowadzeniu gospodarki leśnej na zasadach ekologicznych, a także Programy ochrony przyrody stanowiące integralną część „Planów urządzeniowych lasów" sporządzanych dla poszczególnych nadleśnictw. Ochronę gruntów leśnych przed zmianą przeznaczenia zapewnia Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych z 3 lutego 1995r. (Dz.U. Nr 16 poz. 78 z 1995 r. z późn. zmianami) oraz Ustawa o ochronie środowiska z 31 stycznia 1980 r. (Dz.U. Nr 49, poz. 196 z 1994 r. z późn. zmianami).

Zgodnie z Ustawą o lasach, w granicach gminy funkcjonują lasy ochronne.

W związku z populacją zwierząt łownych, na terenie gminy obowiązują zasady łowieckie zawarte w Ustawie Prawo Łowieckie z dnia 13 października 1995 r. (Dz.U. 147, poz. 713 z 1995 r.). Ponadto obowiązuje rozporządzenie Nr 14/97 z dnia 14 października 1997 r. w sprawie podziału obszaru województwa słupskiego na obwody łowieckie (Dz. Urz. Woj. Słupskiego z 1997 r. Nr 28, poz.179 i z 1998 r. Nr 1 poz.1).

Ponad 26 % obszaru gminy Borzytuchom stanowią grunty rolne. Wykorzystanie gruntów rolnych powinno być zgodne z zapisami Ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych z 3 lutego 1995r. (Dz.U. Nr 16 poz. 78 z 1995 r. z późn. zmianami), Ustawy o ochronie środowiska z 31 stycznia 1980 r. (Dz.U. Nr 49, poz. 196 z 1994 r. z późn. zmianami), Prawa wodnego, a także z przepisami szczegółowymi zawartymi w rozporządzeniach MOŚZNiL.

Działalność związaną z poszukiwaniem, rozpoznawaniem i wydobywaniem kopalin reguluje Prawa górniczego i geologicznego z 4 lutego 1994r., z późniejszymi zmianami.

Na terenie gminy Borzytuchom dość dobrze rozwinięta jest sieć hydrograficzna (rzeki, jeziora, bagna). We wschodniej części gminy - w niewielkich fragmentach, sytuuje się GZWP Nr 117. Konieczność ilościowej i jakościowej ochrony wszystkich wód uwzględniają m.in. zapisy następujących aktów prawnych: Ustawa o ochronie i kształtowaniu środowiska z 1980 r., Prawo wodne z 24 października 1974 r. (Dz.U. Nr 38, poz. 230 z 1974 r. z późn. zmianami), Rozporządzenie Ministra OŚZNiL z 5 listopada 1991 r. (Dz.U. Nr 116, poz. 503 z 1991 r.) w sprawie klasyfikacji wód oraz warunków jakim powinny odpowiadać ścieki wprowadzane do wód lub do ziemi, Zarządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 18 sierpnia 1978 r. (Mon. Polski Nr 29, poz. 107) w sprawie rejestracji i prowadzenia obserwacji ujęć wód podziemnych.

Ze względu na konieczność ochrony zasobów GZWP Nr 117 wyznaczono obszar wysokiej ochrony Zbiornika, w granicach którego w przyszłości przewiduje się utworzenie strefy ochronnej GZWP. Obszar wysokiej ochrony nie ma obecnie statusu prawnego, możliwa jest korekta jego granic.

Na terenie gminy, w oparciu o jej zasoby wodne rozwija się gospodarka rybacka. W zakresie hodowli ryb obowiązują zapisy Ustawy o rybactwie śródlądowym z 18 kwietnia 1985 r (Dz.U. Nr 21 poz. 91 z 1985 r. z późn. zmianami). Wszystkie hodowle ryb łososiowatych, a także hodowle ryb innych niż łososiowate oraz skorupiaków w stawach o powierzchni większej niż 10 ha według Rozporządzenia Ministra OŚZNiL z dnia 14 lipca 1998 r. (Dz.U. Nr 93 poz. 589 z 1998 r.), zalicza się do inwestycji mogących pogorszyć stan środowiska i powinny mieć sporządzone oceny oddziaływania na środowisko.

Wszystkie inwestycje szczególnie uciążliwe i potencjalnie uciążliwe dla środowiska oraz zdrowia ludzi określa Rozporządzenie z dnia 14 lipca 1998 r. w sprawie określenia rodzajów inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi oraz mogących pogorszyć stan środowiska oraz wymagań, jakim powinny odpowiadać oceny oddziaływania na środowisko tych inwestycji (Dz. U. Nr 93 z 1998 r. poz. 589).

W zakresie dopuszczalnych norm hałasu obowiązuje Rozporządzenie Ministra OŚZN i L z dnia 13 maja 1998 r. (Dz. U. Nr 66, poz. 436), a poziom dopuszczalnych stężeń substancji zanieczyszczających w powietrzu określa Rozporządzenie Ministra OŚZN i L z dnia 28 kwietnia 1998 r (Dz. U. Nr 55, poz. 355).

Na terenie gminy występują tereny mokradłowe obejmujące obszary torfowiskowe, bagienne, zachowały się drobne oczka wodne, znajdują się tzw. jeziora lobeliowe. Powyższe obszary spełniają ważną rolę przyrodniczą i hydrologiczną, wpływając na wzrost bioróżnorodności oraz utrzymanie właściwego reżimu hydrologicznego. Powyższe, cenne przyrodniczo tereny, zaliczyć można do obszarów szczególnej ochrony środowiska.

Dla takich obszarów, zgodnie z Ustawą o ochronie środowiska z 1980 r., obowiązują specjalne warunki gospodarczego korzystania ze środowiska i wprowadzania w nich zmian oraz szczególnego korzystania z wód i urządzeń wodnych. Ekosystemy wymienione wyżej zasługują na ochronę zgodnie z Ustawą (Dz.U. Nr 114, poz. 492 z 1991 r. z późn. zmianami) - mogą funkcjonować jako użytki ekologiczne, a nawet rezerwaty przyrody.

Ponadto na terenie gminy znajdują się wyjątkowo cenne elementy krajobrazu naturalnego (doliny rzeczne Słupi, Starej Słupi, Kamienicy, pasmo z pagórami i

obniżeniami zajętymi przez jeziora), zasługujące również na ochronę - w myśl Ustawy o ochronie przyrody z 16 października 1991 r.

Ochronę gatunkową dziko występujących roślin i zwierząt, w szczególności gatunków rzadkich lub zagrożonych wyginięciem, zapewniają przepisy Ustawy o ochronie przyrody z 1991 r. oraz Rozporządzenie Ministra OŚZNiL z dnia 6 stycznia 1995 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. Nr 13, poz. 61 z 1995 r.) oraz z dnia 6 kwietnia 1995 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz.U. Nr 41, poz. 214 z 1995 r.).

Obecnie, zgodnie z Ustawą o ochronie przyrody, funkcjonują następujące obszary chronione:

- ***Park Krajobrazowy „Dolina Słupi”***

Utworzony został w 1981 r. dla zachowania walorów środowiska geograficzno - przyrodniczego rzeki Słupi i jej dorzecza, na które składają się: urozmaicona rzeźba terenu, wysoka lesistość, liczne torfowiska różnych typów, jeziora, w tym lobeliowe, urokliwe doliny rzeczne, pomniki przyrody, a także osobliwości kulturowe (zabytki architektury, najstarsze w Europie elektrownie wodne - poza granicami gminy).
Granice Parku, obowiązujące na jego terenie zakazy (przytoczone w rozdziale 2.3 obowiązujące do czasu zatwierdzenia planu ochrony Parku) określało *Rozporządzenie Nr 10/98 Wojewody Słupskiego z dnia 19 sierpnia 1998r. (Dz. Urz. Woj. Słupskiego Nr 19, poz.82 z 1998r.) oraz Uchwała Nr X/42/81 WRN w Słupsku z dnia 8 grudnia 1981r. (Dz. Urz. Woj. Słupskiego Nr 31, poz.185 z 1994r.). Park posiada otulinę, w której zawiera się pozostała (poza granicami Parku) część gminy Borzytuchom. Otulina nie jest formą ochrony przyrody, a została utworzona dla zabezpieczenia obszaru Parku przed oddziaływaniem szkodliwych czynników zewnętrznych. Funkcjonowanie otuliny* regulowały *przepisy prawa miejscowego jak w przypadku Parku.*

Aktualnie zasady ochrony przyrody i krajobrazu w obrębie otuliny Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi” reguluje:

- Rozporządzenie Nr 58/06 Wojewody Pomorskiego z dnia 15 maja 2006 roku w sprawie Parku Krajobrazowego "Dolina Słupi" (Dziennik Urzędowy z 1 czerwca 2006 r Nr 58 poz. 1195),
- Rozporządzenie Nr 15/2003 Wojewody Pomorskiego z dnia 23 czerwca 2003 roku w sprawie ustanowienia Planu ochrony Parku Krajobrazowego "Dolina Słupi" (Dziennik Urzędowy z 30 czerwca 2003 r Nr 83 poz. 1362).

W załączniku nr 3 do w/w Rozporządzenia w sprawie ustanowienia Planu ochrony Parku Krajobrazowego "Dolina Słupi" określono na mapach w skali 1:25 000 oraz 1:50 000 obowiązujące granice Parku i otuliny.

Generalne kierunki działań na rzecz ochrony przyrody Parku określone w planie ochrony:

1) wdrażanie zasad zrównoważonego rozwoju w obszarach użytkowanych gospodarczo, w tym:

- ochrona walorów przyrodniczych i krajobrazowych poprzez odpowiednie zagospodarowanie strefy ekotonowej lasu, zwłaszcza w obszarach osadnictwa i turystyki,
- ochrona wód poprzez uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej,
- ochrona środowiska przed zanieczyszczeniem lub zniszczeniem w wyniku niewłaściwego postępowania z odpadami,

- ograniczenie ryzyka wystąpienia na obszarze Parku i otuliny nadzwyczajnych zagrożeń środowiska i sytuacji awaryjnych stwarzających zagrożenie dla środowiska,
- ochrona środowiska przed zagrożeniami pochodzącymi z rolnictwa,
- zachowanie ekosystemów barierowych hamujących przepływ biogenów z pól do wód powierzchniowych,

2) ograniczanie do niezbędnego minimum zmian użytkowania terenu z leśnego na inny.

Szczegółowe zasady gospodarki zasobami przyrody i gospodarki przestrzennej oraz zakazy obowiązujące na obszarze Parku określają zapisy Planu ochrony.

- ***Rezerwat przyrody „Grodzisko Borzytuchom"***

Rezerwat częściowy, leśny o powierzchni 27,03 ha. Utworzony został w 1981 r. (M. P. Nr 26 poz. 231 z 1981 r.) dla zachowania fragmentu buczyny z licznymi bukami pomnikowymi, torfowiska przejściowego oraz pozostałości wczesnośredniowiecznego grodziska słowiańskiego.

- ***Pomniki przyrody***

Indywidualną formę ochrony stanowią pomniki przyrody. W gminie znajdują się następujące obiekty uznane za pomnikowe. Ich wykaz zawiera tabela 2.

Tabela 2. Wykaz pomników przyrody na terenie gminy Borzytuchom

Lp	*Nr ewid.*	*Nazwa i opis obiektu*	*Położenie*	*Podstawa prawna ochrony*
1.	*78*	***dąb szypułkowy**, obw. 205 cm, wys. 28 m*	*Borzytuchom, oddział 321a N-ctwo Bytów, obręb Borzytuchom*	*Ogłoszenie Woj. Słupskiego z 4 grudnia 1978 r. (Dz.Urz. WRN w Słupsku Nr 8 poz. 14)*
2.	*338*	***grupa drzew - 2 lipy szerokolistne**, obw. 360 cm i 380 cm, wys. 32 m i 32 m*	*Borzytuchom, przy plebanii*	*Rozporządzenie Nr 51/95 Woj. Słupskiego z 28 sier-pnia 1995 (Dz Urz Woj. Słupskiego Nr 27 z dn.4 września poz.121)*
3.	*611*	***klon zwyczajny** obw. 300 cm, wys. 28m*	*Oddz. 55h leśnictwa Modrzewo*	*j.w.*
4.	*612*	***kasztanowiec zwyczajny** obw. 270 cm, wys. 24m*	*Oddz. 55h leśnictwa Modrzewo*	*j.w.*
5.	*613*	***modrzew europejski** obw. 250 cm, wys. 17m*	*Oddz. 271c leśnictwa Modrzewo*	*j.w.*
6.	*614*	***lipa drobnolistna** obw. 350cm, wys. 28m*	*Oddz. 271d leśnictwa Modrzewo*	*j.w.*
7.	*615*	***grupa drzew – 5 lip drobnolistnych** o obw. od 320cm-400cm i wys. od 24-27m*	*Oddz. 271b leśnictwa Modrzewo*	*j.w.*

- **Europejska sieć ekologiczna Natura 2000**

Natura 2000 to spójna europejska sieć ekologiczna, celem wprowadzenia której jest zachowanie rodzajów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków ważnych dla Wspólnoty.

Rodzaje siedlisk przyrodniczych oraz gatunki będące przedmiotami ochrony są wymienione w odpowiednich załącznikach:

- Dyrektywy 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory (tzw. Dyrektywy Siedliskowej) - zał. 1 siedliska, zał. 2 gatunki,
- Dyrektywy 79/409/EWG w sprawie ochrony dzikich ptaków (tzw. Dyrektywy Ptasiej) - zał. 1 gatunki.

Sieć Natura 2000 składa się z dwóch typów obszarów:

- specjalne obszary ochrony (SOOS – pOZW), tworzone na podstawie Dyrektywy Siedliskowej dla ochrony:
  - typów siedlisk przyrodniczych,
  - siedlisk gatunków roślin i zwierząt
- obszary specjalnej ochrony ptaków (OSOP), tworzone na podstawie Dyrektywy Ptasiej dla ochrony siedlisk ptaków.

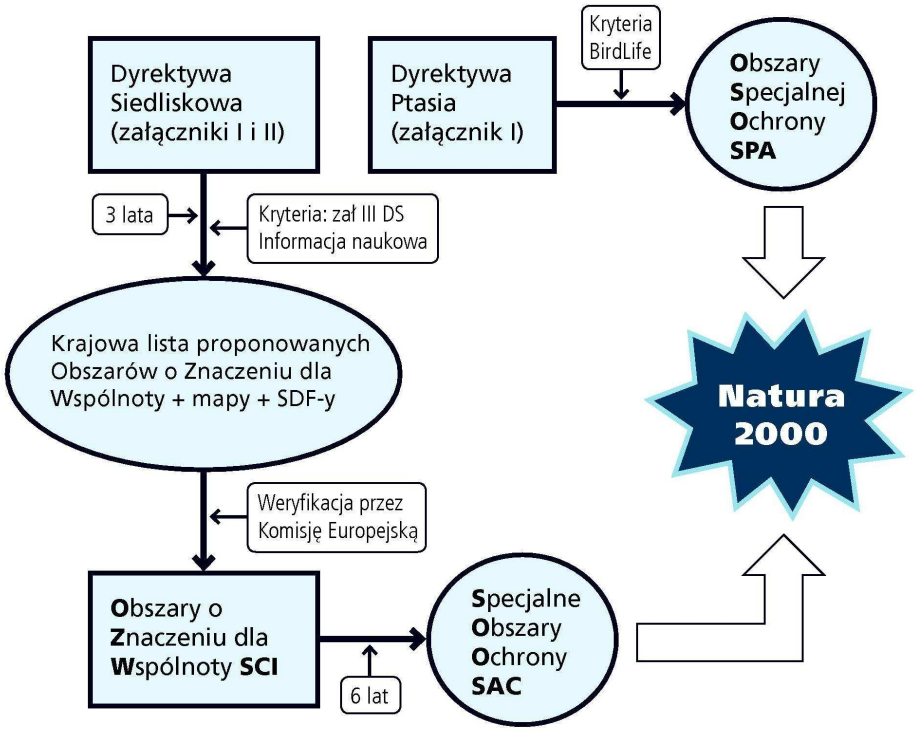

Biorąc pod uwagę powyższą procedurę możemy mieć do czynienia z czterema typami obszarów Natura 2000:

- istniejące ostoje ptasie (ustanowione na mocy Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 1 lipca 2004 w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków NATURA 2000),
- projektowane ostoje ptasie (zgłoszone do Komisji Europejskiej),
- projektowane ostoje siedliskowe zgłoszone do KE przez rząd i będące w trakcie konsultacji,

- projektowane ostoje siedliskowe będące w trakcie konsultacji międzyresortowych lub na Shadow List.

Kluczowe akty prawne i dokumenty związane z siecią Natura 2000 w Polsce:
- ustawa z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2004 r. Nr 92, poz. 880),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 lipca 2004 w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000,
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 marca 2005 w sprawie trybu i zakresu opracowania projektu planu ochrony dla obszaru Natura 2000,
- „Podręcznik interpretacji siedlisk przyrodniczych" wydany przez Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 16 maja 2005 r. w sprawie typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, wymagających ochrony w formie wyznaczenia obszarów Natura 2000.

Sieć Natura 2000, a prawo krajowe (art. 6 ust.1 ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Dz.U. z 2004 r. Nr 92, poz. 880):
„1. Formami ochrony przyrody są:
1) parki narodowe;
2) rezerwaty przyrody;
3) parki krajobrazowe;
4) obszary chronionego krajobrazu;
5) obszary Natura 2000;
6) pomniki przyrody;
7) stanowiska dokumentacyjne;
8) użytki ekologiczne;
9) zespoły przyrodniczo-krajobrazowe;
10) ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

„Art. 25.
1. Sieć obszarów Natura 2000 obejmuje:
1) obszary specjalnej ochrony ptaków
2) specjalne obszary ochrony siedlisk
2. Obszar Natura 2000 może obejmować część lub całość obszarów i obiektów objętych formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1-4 i 6-9."

Artykuły: 26 - 39 w/w ustawy odnoszą się wyłącznie do sieci Natura 2000.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 maja 2005 r. w sprawie typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, wymagających ochrony w formie wyznaczenia obszarów Natura 2000:
- 76 typów siedlisk w tym 14 priorytetowych,
- 44 gatunki roślin w tym 10 priorytetowych,
- 89 gatunków zwierząt w tym 12 priorytetowych,
- kryteria oceny letnich i zimowych schronisk nietoperzy.

W przypadku ptaków spośród gatunków wymienionych w zał. I DP w Polsce występuje 267 gatunków (przy 407 stwierdzonych w ogóle).
Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 lipca 2004 w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000:

- 72 Obszary Specjalnej Ochrony ptaków.

Udział gminy w procesie tworzenia sieci Natura 2000 i planowania ochrony obszarów:

- art. 27 w/w ustawy mówi o tworzeniu projektu sieci Natura 2000, w ust. 2 tego artykułu jest zapisane: „Projekt, (…) wymaga zasięgnięcia opinii właściwych miejscowo rad gmin. Nie złożenie opinii w terminie 30 dni od dnia otrzymania projektu uznaje się za brak uwag.”,
- „Projekt planu ochrony obszaru Natura 2000 sporządza sprawujący nadzór nad obszarem w terminie 5 lat od dnia wyznaczenia tego obszaru, w uzgodnieniu z właściwymi miejscowo radami gmin.” (art. 29. ust. 2),
- obszary Natura 2000 powinny znaleźć się w opracowaniach strategiczno-planistycznych gminy: pzp, poś, studium, oprac. ekofizjograf, prl.

Korzyści z istnienia obszaru NATURA 2000 - płatności dla obszarów Natura 2000 oraz związanych z wdrażaniem Ramowej Dyrektywy Wodnej (PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH na lata 2007–2013.

Cele działania:

- utrzymanie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i ostoi gatunków roślin, zwierząt, w tym ptaków, wymienionych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 16 maja 2005 r. (Dz.U. nr 94, poz. 795) na obszarach Natura 2000,

Opis działania:

Działanie polega na udzielaniu rekompensat producentom rolnym, których działalność rolnicza jest ograniczana w związku z:

1) zakazem podejmowania działań mogących w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt, a także w istotny sposób wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000,
2) ustaleniami planów ochrony zatwierdzonymi dla obszarów Natura 2000 w drodze rozporządzenia.

Schemat I

Schemat I składa się z dwóch pakietów rolnośrodowiskowych (wariant 3.2 w ramach pakietu 3: ekstensywne trwałe użytki zielone i pakiet 4: ochrona cennych siedlisk przyrodniczych), których celem jest zachowanie dobrego stanu siedlisk przyrodniczych i ostoi gatunków programu Natura 2000. Liczba pakietów rolnośrodowiskowych w tym Schemacie może ulec rozszerzeniu, stosownie do ustaleń planów ochrony.

Forma i wysokość pomocy.

Producent rolny wnioskując o pomoc Schematu I, realizuje zobowiązanie przez okres 5 lat.

Pomoc jest wypłacana corocznie, po wykonaniu określonego zestawu zadań zgodnie z wymogami danego wariantu. W przypadku, gdy producent rolny, obok płatności na obszarach Natura 2000, wnioskuje o płatności rolnośrodowiskowe, składa wniosek rolnośrodowiskowy z zaznaczeniem, że wnioskuje o płatność na obszarach Natura 2000.

Pomoc będzie wypłacana razem z płatnością rolnośrodowiskową, natomiast finansowanie będzie pochodziło z dwóch działań. Pomoc stanowi rekompensatę za utracone dochody, dodatkowe kosztach i koszty i koszty transakcyjne związane ze sporządzeniem dokumentacji siedliska lub dokumentacji ornitologicznej. Pomoc jest powiększona w stosunku do płatności wynikającej z kalkulacji o 20%, ze względu na

utracony dochód wynikający ze spadku wartości gruntów rolnych, które zostały włączone do obszarów Natura 2000.
Budżet zarezerwowany w PROW na lata 2007–2013 na działanie - płatności dla obszarów Natura 2000 oraz związanych z wdrażaniem Ramowej Dyrektywy Wodnej wynosi 550 000 000 euro.

Na obszarze gminy Borzytuchom występują następujące obszary związane z Europejską Siecią Ekologiczna Natura 2000 objęte ochroną na podstawie ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2004 r. Nr 92, poz. 880):

Obszar NATURA 2000/PLB220002 „Dolina Słupi”
Obszar zgłoszony przez Polskę (Ministerstwo Środowiska) do Komisji Europejskiej, propozycja na liście obszarów specjalnej ochrony ptaków, oznaczony PLB220052 - Dolina Słupi.
Powierzchnia obszaru ogółem: 6997,14 ha.
Na obszarze Parku Krajobrazowego "Dolina Słupi" została utworzona, na mocy Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000, ostoja ptasia sieci Natura 2000 - "Dolina Słupi" PLB220002. Granice ostoi ptasiej pokrywają się zasadniczo z granicami Parku Krajobrazowego. Dotychczas stwierdzono tu występowanie 143 gatunków ptaków z czego 25 znajdujących się w załączniku nr I Dyrektywy Ptasiej. Listę gatunków, wymienionych w istniejącym planie ochrony parku krajobrazowego, znajdujących się w załączniku nr I Dyrektywy Ptasiej, wraz z oceną liczebności prezentuje tabela.

Tabela. Wykaz gatunków ptaków występujących w PKDS, wymagających zabiegów czynnej ochrony

L.p.	Gatunek	Występowanie w Parku	Liczebność	Szczególne zasady ochrony
Gatunki zagrożone globalnie lub w skali Europy				
1	Bąk Botaurus stellaris	prawdopodobnie sporadycznie lęgowy	skrajnie nieliczny	ochrona biotopów lęgowych
2	Bocian biały Ciconia ciconia	regularnie lęgowy	średnio liczny	określenie zasad gospodarki w biotopach lęgowych, budowanie sztucznych gniazd
3	Bocian czarny Ciconia nigra	regularnie lęgowy	bardzo nieliczny	ochrona miejsc lęgów
4	Tracz długodzioby Mergus serrator	dawniej lęgowy	-	-

5	Trzmielojad Pernis apivorus	prawdopodobnie lęgowy	skrajnie nieliczny	ochrona miejsc lęgów
6	Kania czarna Milvus migran	prawdopodobnie lęgowy	skrajnie nieliczny	ochrona miejsc lęgów
7	Kania rdzawa Milvus milvus	regularnie lęgowy	bardzo nieliczny	ochrona miejsc lęgów
8	Bielik Haliaëetus albicilla	regularnie lęgowy	skrajnie nieliczny	ochrona miejsc lęgów
9	Orlik krzykliwy Aquila pomarina	prawdopodobnie nieregularnie lęgowy	skrajnie nieliczny	ochrona miejsc lęgów
10	Błotniak zbożowy Circus cyaneus	prawdopodobnie sporadycznie lęgowy	skrajnie nieliczny	ochrona biotopów lęgowych
11	Błotniak stawowy Circus aeruginosus	regularnie lęgowy	nieliczny	ochrona najważniejszych miejsc lęgów, ochrona biotopów lęgowych
12	Rybołów Pandion haliaëetus	możliwy lęgowy	skrajnie nieliczny	ochrona miejsc lęgów
13	Derkacz Crex crex	regularnie lęgowy	nieliczny	określenie zasad gospodarki w biotopach lęgowych
14	Żuraw Grus grus	regularnie lęgowy	średnio liczny	ochrona najważniejszych miejsc lęgów, ochrona biotopów lęgowych
15	Rybitwa rzeczna Sterna hirundo	regularnie lęgowy	bardzo nieliczny	ochrona miejsc lęgów, określenie zasad gospodarki w biotopach lęgowych
16	Puchacz Bubo bubo	nieregularnie lęgowy	bardzo nieliczny	ochrona miejsc lęgów
17	Lelek Caprimulgus europaeu	regularnie lęgowy	nieliczny	określenie zasad gospodarki w biotopach lęgowych
18	Zimorodek Alcedo atthis	regularnie lęgowy	nieliczny	ochrona biotopów lęgowych

19	Dzięcioł czarny Dryocopus martius	regularnie lęgowy	średnio liczny	określenie zasad gospodarki w biotopach lęgowych
20	Dzięcioł średni Dendrocopos medius	regularnie lęgowy	bardzo nieliczny	określenie zasad gospodarki w biotopach lęgowych
21	Skowronek borowy Lululla arborea	regularnie lęgowy	średnio liczny	określenie zasad gospodarki w biotopach lęgowych
22	Świergotek polny Anthus campestris	regularnie lęgowy	bardzo nieliczny	określenie zasad gospodarki w biotopach lęgowych
23	Muchołówka mała Ficedula parva	regularnie lęgowy	bardzo nieliczny	określenie zasad gospodarki w biotopach lęgowych
Gatunki nie wymienione w planie ochrony, stwierdzone w trakcie prowadzonych badań terenowych				
24	Pokrzewka jarzębata			
25	Włochatka			

Szczegółowa identyfikacja, położenie, informacja przyrodnicza i opis obszaru zawarta w standardowym formularzu danych dla obszarów specjalnej ochrony (OSO), dla obszarów spełniających kryteria obszarów o znaczeniu wspólnotowym (OZW), dla specjalnych obszarów ochrony (SOO). Dolina Słupi PLB220002. Ministerstwo Środowiska.

Obszar NATURA 2000/PLH220052 „Dolina Słupi”

Obszar projektowany do zgłoszenia przez Polskę (Ministerstwo Środowiska) do Komisji Europejskiej, propozycja na liście specjalnych obszarów ochrony siedlisk, oznaczony PLH220052 - Dolina Słupi.
Powierzchnia obszaru ogółem: 6997,14 ha.
Podstawa wyznaczenia (siedliska, gatunki):

- siedliska przyrodnicze: jeziora lobeliowe, starorzecza i inne naturalne, eutroficzne zbiorniki wodne, naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne, nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników, zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, górskie i niż owe ziołorośla nadrzeczne i okrajkowe, niż owe i górskie łąki użytkowane ekstensywnie, torfowiska przejściowe i trzęsawiska, źródliska wapienne, kwaśne buczyny , żyzne buczyny, bory i lasy bagienne, lasy łęgowe i nadrzeczne zarośla wierzbowe,
- gatunki zwierząt: bóbr, wydra, kumak nizinny, traszka grzebieniasta, kiełb białopłetwy, łosoś atlantycki, minóg strumieniowy, różanka.

Szczegółowa identyfikacja, położenie, informacja przyrodnicza i opis obszaru zawarta w standardowym formularzu danych dla obszarów specjalnej ochrony (OSO), dla obszarów spełniających kryteria obszarów o znaczeniu wspólnotowym (OZW), dla specjalnych obszarów ochrony (SOO). Dolina Słupi PLH220052. Ministerstwo Środowiska.

W związku z zapisami art. 33 ustawy o ochronie przyrody na terenie projektowanego obszaru Natura 2000 (do momentu podjęcia decyzji przez KE) obowiązują takie same zakazy i rygory ochronne jak w obszarze istniejącym.

Zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 o ochronie przyrody (Dz.U. z 2004 r. Nr 92, poz. 880) w granicach obszarów Natura 2000 obowiązują następujące zasady gospodarowania:

- projekty planów i projekty zmian do przyjętych planów oraz planowane przedsięwzięcia, które nie są bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub projektowanych obszarów Natura 2000, znajdujących się na liście opracowanej przez Ministra Środowiska, a które mogą na te obszary znacząco oddziaływać, wymagają przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, na zasadach określonych w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo Ochrony Środowiska,
- zabrania się podejmowania działań mogących w znaczący sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt, a także w znaczący sposób wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000,
- jeżeli przemawiają za tym konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogi o charakterze społecznym lub gospodarczym, i wobec braku rozwiązań alternatywnych, właściwy miejscowo wojewoda, a na obszarach morskich dyrektor właściwego urzędu morskiego, może zezwolić na realizację planu lub przedsięwzięcia, które mogą mieć negatywny wpływ na siedliska przyrodnicze oraz gatunki roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, zapewniając wykonanie kompensacji przyrodniczej niezbędnej do zapewnienia spójności i właściwego funkcjonowania sieci obszarów Natura 2000.

Na terenie projektowanych obszarów Natura 2000 (do momentu podjęcia decyzji przez KE) obowiązują takie same zakazy i rygory ochronne jak w obszarach istniejących, wymagające przeprowadzenia postępowania wg następującego schematu:

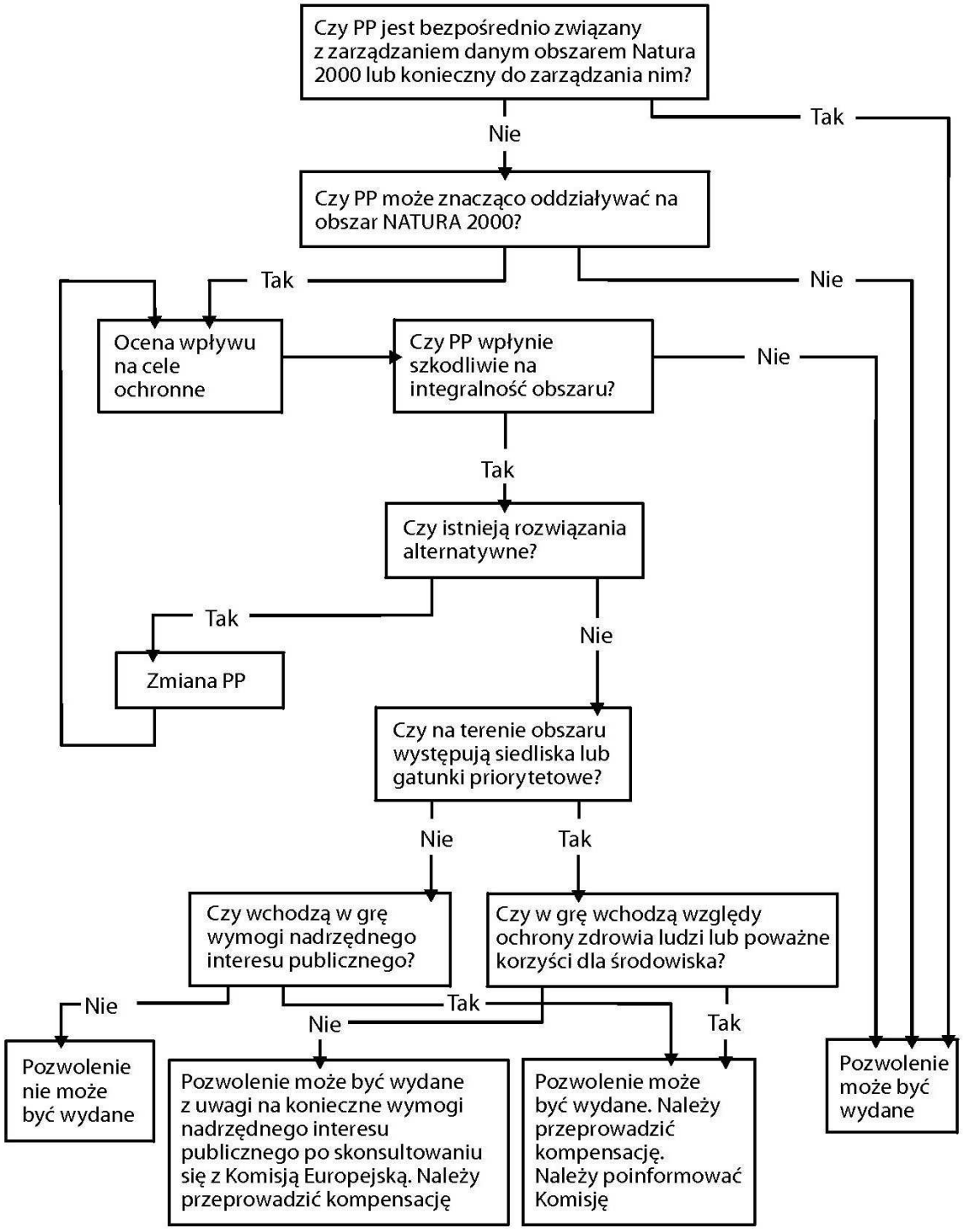

Granice, występujących w gminie Borzytuchom, obszarów chronionych w ramach Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000:
- Obszaru Specjalnej Ochrony Ptaków PLB220002 „Dolina Słupi”,
- Obszaru Specjalnej Ochrony Siedlisk PLH220052 „Dolina Słupi”,
określono na ujednoliconym rysunku studium "Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Borzytuchom” w skali 1:10000.

3.1.4.4 System ochrony środowiska przyrodniczego

Zadaniem polityki przestrzennej w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego jest dążenie do poprawy ciągłości przestrzennej systemu obszarów chronionych i powiązań ekologicznych, zapewniających trwałość i różnorodność gatunkową zasobów biosfery oraz stabilność procesów przyrodniczych.

Zasady polityki przestrzennej:

- Kształtowanie spójności systemu obszarów chronionych i powiązań ekologicznych województwa winno odbywać się, w postaci dwóch komplementarnych podsystemów przestrzennych:
  - przyrodniczych obszarów chronionych - ustanowionych prawnie i zapewniających trwałość najcenniejszych wartości naturalnych,
  - powiązań ekologicznych - płatów i korytarzy ekologicznych, gwarantujących spójność terytorialną i tworzących podstawę funkcjonowania środowiska.
- Korytarze ekologiczne muszą spełniać następujące warunki:
  - zachowywać ciągłość przestrzenną i mieć dostateczną szerokość określaną w dokumentach planistycznych gmin,
  - charakteryzować się wysokim stopniem zachowania naturalnych warunków pokrycia terenu,
  - gwarantować zmienność siedlisk i typów środowiska dogodnych do rozprzestrzeniania gatunków,
  - zapewniać niezbędne warunki dla bytowania i wędrówek zwierząt oraz wypoczynku i rekreacji ludności.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego:

- Utrzymanie ustanowionych form ochrony przyrody: parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, obszary NATURA 2000, pomników przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, użytków ekologicznych i zespołów przyrodniczo-krajobrazowych.
- Ukształtowanie struktury powiązań ekologicznych regionu składającej się z 10 leśnych i rolno-leśnych płatów ekologicznych o randze ponadregionalnej i regionalnej oraz 19 korytarzy ekologicznych o randze ponadregionalnej i regionalnej.
- Prowadzenie w korytarzach ekologicznych czynnych działań ochronnych, rekultywacyjnych, rewaloryzacyjnych i restytucyjnych, dla zachowania walorów naturalnych.

Na obecny system przestrzenny przyrodniczych obszarów chronionych - ustanowionych prawnie i zapewniających trwałość najcenniejszych wartości naturalnych - składają się w gminie Borzytuchom:

- obszary objęte ochroną, omówione w Rozdz. 3.1.4.3,
- istniejące i projektowane obszary Europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000.

Na system przestrzenny powiązań ekologicznych - płatów i korytarzy ekologicznych, gwarantujących spójność terytorialną i tworzących podstawę funkcjonowania środowiska - składają się w gminie Borzytuchom:

- elementy regionalnej i ponadregionalnej struktury powiązań ekologicznych,
- uzupełniające strukturę powiązań ekologicznych regionu lokalne korytarze ekologiczne.

- **Płat ekologiczny lasów kępicko - bytowskich**

Leśny płat ekologiczny o randze ponadregionalnej.
Duży obszar leśny na zachodnim krańcu województwa, położony w centralnej części Wysoczyzny Polanowskiej, pomiędzy miastami Sławno, Miastko i Bytów.

- **Korytarz ekologiczny pojezierny północny**

Korytarz ekologiczny rangi ponadregionalnej.
Pas pojezierzy Polski pn. - od Puszczy Augustowskiej i Białowieskiej przez Poj. Iławskie, dolinę Wisły, Bory Tucholskie, Poj. Kaszubskie, w kierunku zach. do lasów Poj. Drawieńskiego i Puszczy Gorzowskiej.
W granicach województwa obejmuje środkowo-zach. część lasów Poj. Iławskiego i dolinę rzeki Liwy, którą dociera do korytarza Wisły. Główny ciąg korytarza przekracza Wisłę na linii kompleksu leśnego poniżej miejscowości Sadlinki po wsch. stronie doliny. Druga (północna) odnoga korytarza przebiega od kompleksu leśnego w rejonie Sadlinek po stronie wsch. doliny do kompleksu leśnego w sąsiedztwie rezerwatów Wiosło Małe i Wiosło Duże, dalej (doliną rzeki Struga Młyńska) do kompleksów leśnych w rejonie miejscowości i rezerwatu Udzierz. Tu następuje rozdzielenie linii przebiegu korytarza na część pn., biegnącą pn. krańcem Borów Tucholskich w rejon Jez. Wdzydze oraz pd., przez centralną częścią Borów Tucholskich w rejonie doliny rzeki Brdy. Dalej pn. fragment korytarza biegnie przez kompleksy leśne wzdłuż doliny Wdy, a następnie doliny Słupi na zach. ku lasom Pojezierza Drawskiego, zaś fragment pd. poprzez lasy Wdeckiego i Tucholskiego Parku Krajobrazowego, wzdłuż doliny Brdy i w rejonie Parku Narodowego Bory Tucholskie, w kierunku pd.-zach., lasami ku dolinie Gwdy. Ten fragment krajowego korytarza lokuje się w obrębie wielkiego płatu ekologicznego Borów Tucholskich i wspólnie z nim odgrywa ogromną rolę jako ostoja przyrodnicza, kształtując warunki zachowania różnorodności biologicznej całej środkowo-północnej Polski.

Granice występującego na terenie gminy Borzytuchom fragmentu płata ekologicznego o randze ponadregionalnej lasów kępicko - bytowskich oraz przebieg korytarza ekologicznego rangi ponadregionalnej - pojeziernego północnego zostały określone graficznie na rys. Nr 48. Uwarunkowania - opracowania regionalne - plan województwa w skali 1:50 000 (w „Materiałach planistycznych sporządzonych na potrzeby projektowanych zmian w studium").

Granice płata ekologicznego Lasów Kępicko - bytowskich obejmują na terenie gminy Borzytuchom:

- istniejący kompleks lasów liściastych,
- położone są w granicach otuliny Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi".

Określone w planie zagospodarowania przestrzennego województwa granice korytarza ekologicznego rangi ponad regionalnej - pojeziernego północnego na terenie gminy Borzytuchom:

- przebiegają w całości w granicach Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi" - obszaru objętego ochroną prawną (na podstawie ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody),
- obejmują na terenie gminy Borzytuchom istniejący kompleks leśny.

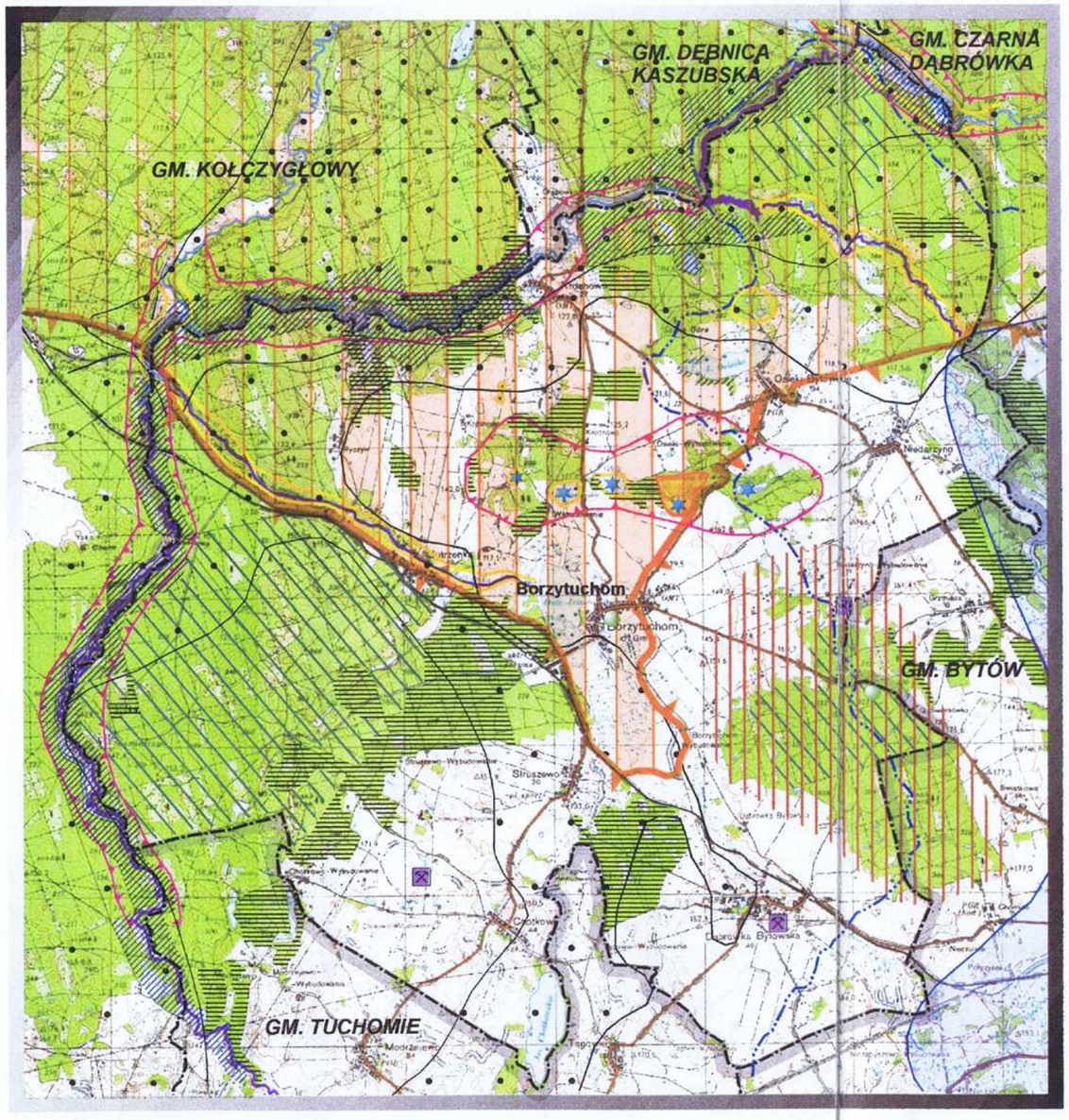

GMINA BORZYTUCHOM

ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

OZNACZENIA

ZASOBY PRZYRODNICZE I UŻYTKOWE

- LASY
- WODY POWIERZCHNIOWE
- GŁÓWNY ZBIORNIK WÓD PODZIEMNYCH NR 117 (obszar Wysokiej Ochrony Zbiornika obejmuje teren całej gminy)
- MIEJSCA WYSTĘPOWANIA KOPALIN POSPOLITYCH

SZCZEGÓLNE WARTOŚCI ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

- CENNE FRAGMENTY KRAJOBRAZU NATURALNEGO
- JEZIORA LOBELIOWE
- CENNE EKOSYSTEMY LEŚNE
- REJON KONCENTRACJI TORFOWISK WYSOKICH
- TERENY O ISTOTNYM ZNACZENIU DLA RÓŻNYCH GRUP FAUNY

OBSZARY, OBIEKTY PRAWNIE CHRONIONE

- PARK KRAJOBRAZOWY "DOLINA SŁUPI"
- GRANICA OTULINY PK"DS"
- REZERWAT PRZYRODY "GRODZISKO BORZYTUCHOM"
- POMNIKI PRZYRODY
- LASY OCHRONNE

ZAGROŻENIA ŚRODOWISKOWE

- OBSZARY POZBAWIONE IZOLACJI I-GO POZIOMU WODONOŚNEGO (warstwa izolacyjna 0 - 2 m)
- OBSZARY O SŁABEJ IZOLACJI I-GO POZIOMU WODONOŚNEGO (warstwa izolacyjna 2 - 10 m)
- ODCINKI WÓD RZECZNYCH O BARDZO ZŁYM STANIE SANITARNYM (przekroczenie norm wskaźnika - miano Coli typu fekalnego)
- LASY NA SIEDLISKACH POROLNYCH

GRANICE

- DZIAŁ WODNY II-GO RZĘDU
- GRANICE GMIN

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Borzytuchom	
Projektant	mgr Jolanta Rekowska mgr Małgorzata Szadkowska-Izydorek
Data opracowania	2000r.

3.1.5 Stan i wykorzystanie zasobów surowcowych

Z opisanej w pkt. 3.1.3.2 budowy geologicznej gminy wynika, iż na jej terenie występują głównie surowce związane z osadami czwartorzędowymi pochodzenia glacjalnego i postglacjalnego. Są nimi: żwiry, piaski ze żwirem, piaski, gliny a także utwory organiczne (torfy, kreda jeziorna).

Według obecnego stanu rozpoznania, na terenie gminy nie ma możliwości pozyskania soli, wód mineralnych, węgla brunatnego, iłów i mułków trzeciorzędowych oraz trzeciorzędowych piasków i żwirów kwarcowych..

W obrębie gminy istnieje wiele wstępnie rozpoznanych, eksploatowanych dawniej, a czasem i obecnie, złożowych nagromadzeń pospolitych surowców wymienianych wyżej t.j. piasków, piasków ze żwirem (kruszywo), glin.

Jednak żadne z nagromadzeń nie zostało dotychczas udokumentowane. Zatem, w świetle obowiązującego prawa, obecnie w granicach gminy nie ma w pełni udokumentowanych złóż kopalin. Wyklucza to na obecnym etapie, legalną działalność w zakresie pozyskiwania surowców na obszarze całej gminy.

Opierając się m.in. na wynikach opracowania „Inwentaryzacja kopalin w gminie Borzytuchom" PG w Warszawie Zakład w Gdańsku, stwierdzić można, iż na terenie gminy potencjalnie istnieją szanse na udokumentowanie i legalne eksploatowanie (po uzyskaniu koncesji) następujących, wstępnie rozpoznanych złóż kopalin:

- *w rejonie Chotkowa (na zachód od miejscowości) - piaski, piaski ze żwirem,*
- *w rejonie Dąbrówki (na południe od miejscowości) - piaski, piaski ze żwirem,*
- *w rejonie Niedarzyna-wybudowania - również piaski, piaski ze żwirem.*

Wszystkie wyżej wymienione, wstępnie zinwentaryzowane złoża występują poza granicami Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi". Surowiec pozyskiwany z tych złóż może być wykorzystywany jako materiał w budownictwie oraz w robotach drogowych.

Na terenie gminy nie przewiduje się gospodarczego wykorzystania torfów, kredy jeziornej.

Według obowiązującego Prawa górniczego i geologicznego z 4 lutego 1994r., z późniejszymi zmianami, poszukiwanie, rozpoznawanie złóż i wydobywanie kopalin wymaga koncesji. Koncesji, w przypadku kopalin pospolitych na obszarze lądowym, udziela: starosta - dla powierzchni nie przekraczającej 2 ha i przewidywanym rocznym wydobyciu nie przekraczającym 10.000 m^3 oraz wojewoda - w pozostałych przypadkach, po zasięgnięciu opinii wójta gminy.

W koncesji udzielonej na wydobywanie kopalin wyznacza się obszar i teren górniczy. Dla terenu górniczego sporządza się miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. Od planu można odstąpić tylko w przypadku terenu utworzonego w związku z wydobywaniem kopalin pospolitych, jeżeli nie przewiduje się ujemnych wpływów na środowisko.

3.1.6 Stan i funkcjonowanie środowiska kulturowego – archeologia

Pod względem morfogenetycznym, implikującym strefy osadnictwa pradziejowego, obszar gminy Borzytuchom stanowi fragment mezoregionu Pojezierza Bytowskiego. Obejmuje trzy jednostki morfogenetyczne w postaci głęboko wciętych rynien dolin rzek: Jutrzenki, Bytowy i Borui - łączących się na wysokości

Borzytuchomia w jedną szeroką dolinę (do 1 km), z Jeziorem Dużym na północy i Chotkowskim na południu.

Obszar charakteryzuje się dobrymi warunkami dla osadnictwa pradziejowego i wczesnośredniowiecznego. Stanowiska archeologiczne układają się kompleksami i zespołami osadniczymi zlokalizowanymi głównie na stokach i w częściach przykrawędnych dolin.

Łącznie zarejestrowano na obszarze gminy 270 stanowisk archeologicznych, z których bezwzględną ochroną konserwatorską objęto 13 (w ośmiu strefach) oraz 48 stanowisk archeologicznych objętych względną ochroną konserwatorską (w 49 strefach).

Główny trzon osadnictwa pradziejowego gminy stanowi osadnictwo horyzontu kultury łużycko-pomorskiej (1 800 – 125 p.n.e.) w postaci dużych osad z kilkoma fazami osadniczymi (osady trwałe) kultury łużyckiej oraz jednofazowymi, sezonowymi osadami kultury pomorskiej. Towarzyszą im cmentarzyska ciałopalne płaskie, których w studium ujęto 12. Cechą charakterystyczną dla gminy jest znaczny udział kultur neolitycznych: kultury pucharów lejkowych i amfor kulistych oraz ceramiki sznurowej. Łącznie 19 obozowisk w rejonie Krosnowa, Osiek Bytowskich, Niedarzyna.

Istotną, dla późniejszych procesów osadniczych, jest obecność osadnictwa wczesnośredniowiecznego z faz najwcześniejszych (A-B) oraz (C-D-E).

Zasoby archeologiczne gminy zostały zwaloryzowane pod względem wartości kulturowych i zlokalizowane na mapach w skali 1:10.000 stanowiących rysunek studium konseratorskiego oraz w poniższym katalogu faktów osadniczych.

Zasoby w zestawieniu zostały ujęte z określeniem:

- ✓ *numeru stanowiska w strefie ochrony konserwatorskiej,*
- ✓ *numeru w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP),*
- ✓ *nazwą funkcji stanowiska archeologicznego (cmentarzysko, osada, grodzisko, skarb, obozowisko), nazwą kultury archeologicznej i chronologii,*
- ✓ *numerem pozycji w rejestrze zabytków, numerem decyzji konserwatorskiej*

Zasoby archeologicznego dziedzictwa kulturowego gminy Borzytuchom zlokalizowane są w dwóch strefach ochrony archelogiczno-konserwatorskiej w mikroregionach osadniczych zawierających priorytetowe stanowiska archeologiczne:

- ***strefa „W" bezwzględnej ochrony archelogiczno-konserwatorskiej ze strefą ochrony krajobrazowej.*** *Stanowiska o własnej formie krajobrazowej (grodziska, cmentarzyska),*
- ***strefa „OW" względnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej.*** *Stanowiska płaskie, wziemne.*

Wykaz zasobów archeologicznego dziedzictwa kulturowego gminy Borzytuchom:
Strefa „W" bezwzględnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej

nr strefy	***nr stan. w arch. WKZ***	***chronologia, funkcja kultura archeologiczna (rej.zab.)***
1	*2*	*3*
1	*AZP 14-32/71*	*grodzisko pierścieniowate wczesnośredniowieczne (A-a-26/212K)*

2	*AZP 14-32/63*	*cmentarzysko kultury oksywsko-wielbarskiej, osada wczesnośredniowieczna (f. E-F) (do wpisu)*
	AZP 14-32/64	*osada wczesnośredniowieczna (f. C-D), kultury łużycko-pomorskiej, oksywsko-wielbarskiej j.w.*
	AZP 14-32/65	*obozowisko neolityczne, osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna j.w.*
3	*AZP 14-32/68*	*cmentarzysko kultury łużyckiej j.w.*
	AZP 14-32/69	*obozowisko kultury pucharów lejkowych, osada kultury łużyckiej i schyłkowoneolityczna j.w.*
	AZP 14-32/70	*osada wczesnośredniowieczna j.w.*
	AZP 15-32/1	*cmentarzysko kultury łużyckiej, kultury pomorskiej osada kultury amfor kulistych j.w.*
4	*AZP 15-32/27*	*cmentarzysko kultury pomorskiej i wielbarskiej j.w.*
5	*AZP 15-32/53*	*cmentarzysko kultury łużyckiej i pomorskiej j.w.*
6	*AZP 15-32/70*	*cmentarzysko kultury pomorskiej, łużyckiej, wielbarskiej, osada wczesnośredniowieczna (f.C) j.w.*
7	*AZP 14-32/30*	*cmentarzysko kultury pomorskiej j.w.*
8	*AZP 14-32/59*	*cmentarzysko kultury pomorskiej j.w.*

Strefa „OW" względnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej

nr strefy	***nr stan. w arch. WKZ***	***chronologia, funkcja, kultura archeologiczna***
1	*2*	*3*
1	*AZP 14-32/2*	*osada kultury łużyckiej, oksywskiej, wielbarskiej, wczesnośredniowieczna (f. A-B i D-E)*
2	*AZP 14-32/3*	*osada kultury łużycko-pomorskiej,wczesnośredniowieczna (f. E)*
3	*AZP 14-32/4*	*cmentarzysko kultury pomorskiej*
4	*AZP 14-32/5*	*obozowisko kultury ceramiki sznurowej (f. Ib), osada schyłkowoneolityczna, wczesnośredniowieczna*
5	*AZP 14-32/6*	*osada kultury pucharów lejkowatych (f. IV-V)*
6	*AZP 14-32/8*	*osada wczesnośredniowieczna*
7	*AZP 14-32/11*	*osada kultury łużycko-pomorskiej,wczesnośredniowieczna (f. D-E)*
8	*AZP 14-32/13*	*obozowisko kultury pucharów lejkowatych, amfor kulistych, osada kultury łużyckiej, pomorskiej, oksywskiej, wielbarskiej, wczesnośredniowieczna*
9	*AZP 14-32/15*	*osada kultury łużycko-pomorskiej, oksywsko-wielbarskiej*
10	*AZP 14-32/18*	*osada kultury łużycko-pomorskiej, oksywsko-wielbarskiej, wczesnośredniowieczna (f. C-E)*
11	*AZP 14-32/21*	*osada wczesnośredniowieczna (f. C-D)*
12	*AZP 14-32/22*	*osada kultury oksywsko-wielbarskiej, wczesnośredniowieczna (f. E-F)*
13	*AZP 14-32/24*	*obozowisko neolityczne*
14	*AZP 14-32/25*	*obozowisko kultury amfor kulistych, osada wczesnośredniowieczna*
15	*AZP 14-32/29*	*osada kultury łużycko-pomorskiej, oksywsko-wielbarskiej,*
16	*AZP 14-32/31*	*obozowisko kultury pucharów lejkowatych, osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna (f. A-B)*

17	*AZP 14-32/38*	*osada wczesnośredniowieczna (f. E-F)*
18	*AZP 14-32/39*	*osada kultury łużyckiej (V EB), wczesnośredniowieczna (XI-XIIIw)*
19	*AZP 14-32/41*	*osada wczesnośredniowieczna (f. E-F)*
20	*AZP 14-32/43*	*obozowisko kultury amfor kulistych, osada wczesnośredniowieczna (f. A-B, D-E)*
21	*AZP 14-32/50*	*obozowisko schyłkowoneolityczne kultury ceramiki sznurowej*
22	*AZP 14-32/51*	*obozowisko kultury amfor kulistych*
23	*AZP 14-32/55*	*obozowisko kultury amfor kulistych*
24	*AZP 14-32/60*	*osada wczesnośredniowieczna (f. D-E)*
25	*AZP 14-33/1*	*osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna (f. E)*
26	*AZP 14-33/2*	*osada kultury łużyckiej*
27	*AZP 14-32/3*	*obozowisko kultury amfor kulistych*
28	*AZP 15-32/6*	*osada kultury łużyckiej, wczesnośredniowieczna (1 poł. XIII w.)*
30	*AZP 14-32/18*	*osada kultury łużyckiej (V EB), wczesnośredniowieczna (f. A-B, D-E)*
31	*AZP 14-32/22*	*osada kultury łużyckiej, oksywskiej (późnolateńska) wczesnośredniowieczna (f. D)*
32	*AZP 14-32/24*	*osada kultury łużyckiej*
33	*AZP 14-32/26*	*obozowisko kultury amfor kulistych, osada kultury łużyckiej*
34	*AZP 14-32/29*	*osada kultury łużyckiej, obozowisko neolityczne*
35	*AZP 14-32/45*	*osada kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna (f. E-F)*
36	*AZP 14-32/44*	*osada kultury łużyckiej, wielbarskiej, wczesnośredniowieczna*
37	*AZP 14-32/43*	*osada kultury łużyckiej, wczesnośredniowieczna (f. A-B)*
38	*AZP 14-32/58*	*osada kultury łużyckiej, wczesnośredniowieczna (f. D-E)*
39	*AZP 14-32/61*	*cmentarzysko późnolateńskie ?*
40	*AZP 14-32/65*	*osada kultury łużyckiej*
41	*AZP 14-32/66*	*osada kultury łużyckiej, wielbarskiej, wczesnośredniowieczna (f. A-B)*
42	*AZP 14-32/67*	*cmentarzysko kultury pomorskiej, osada kultury łużyckiej i wielbarskiej*
43	*AZP 14-32/69*	*osada kultury wielbarskiej*
44	*AZP 14-32/81*	*osada kultury łużyckiej*
45	*AZP 14-32/98*	*osada wczesnośredniowieczna (f. D-E)*
46	*AZP 14-32/111*	*osada wczesnośredniowieczna (f. E)*
47	*AZP 14-32/114*	*osada wczesnobrązowa, wczesnośredniowieczna (f. A-B, E-F)*
48	*AZP 14-32/117*	*cmentarzysko lub osada kultury łużyckiej*
49	*AZP 14-32/119*	*osada wczesnośredniowieczna (f. D-E)*

Dla oznaczonych na ujednoliconym rysunku studium w/w stanowisk archeologicznych należy uwzględnić aktualne dane uzyskane z zasobów Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i uwzględnić w opracowaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie:
- wyznaczenia szczegółowych granic ochrony archeologicznej,
- waloryzacji zasobów archeologicznego dziedzictwa kulturowego,
-określenia ustaleń konserwatorskich w postaci ustaleń planu miejscowego.

3.1.7 Stan i funkcjonowanie środowiska kulturowego – architektura i budownictwo

Gmina Borzytuchom posiada bardzo skromny i niewielki zasób historycznych obiektów architektury i budownictwa. Nie są to obiekty o wysokich walorach architektonicznych.

Na terenie gminy znajduje się tylko jeden, XIX-wieczny kościół o bardzo prostej formie. Jedynie w dwóch miejscowościach – Osiekach i Dąbrówce istniały siedziby właścicieli majątków, zachowane do dziś. W Osiekach znajduje się dwór z

lat 20-tych XX w. o zminimalizowanym programie architektonicznym, w Dąbrówce XIX-wieczny, skromny dwór. Zabudowę chłopską reprezentują pojedyncze domy mieszkalne i budynki gospodarcze o tradycyjnej konstrukcji szachulcowej wybudowane późno, bo w końcu XIX w. lub na przełomie XIX i XX w. Jedynie zagroda w Krosnowie i młyn wodny w Jutrzence, wpisane do rejestru zabytków, prezentują wcześniejsze budownictwo. Pozostała zabudowa to głównie murowane budynki mieszkalne z początku XX w. o bardzo typowej formie.

Wykaz obiektów w ewidencji konserwatorskiej i w rejestrze zabytków:

1/ Obiekty architektury i budownictwa :

BORZYTUCHOM
1. Kościół paraf., szach., 1804r., ewid.
2. Plebania, mur., pocz.XX w., ewid.
3. Dom ob. bank, mur., pocz. XXw., ewid.
4. Dom wł. Admin. Lasów Państwowych, mur., pocz.XX w., ewid.
5. Dom nr 4 i 4a, mur., 1911r., ewid.
6. Bud. gosp.nr 10, szach., k.XIX w., ewid.
7. Dom nr 13, szach., XIX/XX w., ewid.
8. Dom nr 14, mur., XIX/XX w., ewid.
9. Dom nr 22,mur., k. XIX w., ewid.
10. Stodoła nr 23, szach., k. XIX w., ewid.
11. Dom nr 25, szach.,1897r., ewid.
12. Dom nr 31, szach., k. XIX w., ewid.
13. Dom nr 40, szach., XIX/XX w., ewid.
14. Stodoła nr 40, szach., XIX/XX w., ewid.
15. Dom nr 41, mur., pocz. XX w., ewid.
16. Dom ob. poczta nr 43, mur., pocz. XX w., ewid.
17. Dom nr 63, wł. PKP, mur., 1912r., ewid.
18. Dom nr 64, wł. PKP, mur., 1912r., ewid.
19. Stodoła nr 73, szach., k. XIX w., ewid.
20. Dom nr 76, szach., k. XIX w., ewid.
21. Stodoła nr 76, szach., k. XIX w., ewid.
22. Dom nr 77, szach., k. XIX w., ewid.
23. Dom nr 82, szach., k. XIX w., ewid.
24. Budynek stacji kolejowej, mur., 1910r., ewid.

CHOTKOWO
1. Dom nr 18, szach., XIX/XX w., ewid.

DĄBRÓWKA BYTOWSKA
1. Dwór, mur., 1 poł. XIX w., ***poz. rej. A-39*** (dwór wraz z otoczeniem **nr rej. 356**)
2. Budynek stacji kolejowej, mur., 1910r., ewid.
3. Stodoła nr 20, szach., k. XIX w., ewid.
4. Dom nr 53, mur., 1900r., ewid.
5. Stodoła nr 53, szach., k. XIX w., ewid.
6. Piekarnik nr 53, mur., ewid.

JUTRZENKA

1. Leśniczówka, mur., 1909r., ewid.
2. Leśniczówka, mur., 1938r., ewid.
3. Dom nr 15, mur., k. XIX w., ewid.
4. Dom nr 16, mur., k. XIX w., ewid.
5. Dom nr 18, szach., XIX/XX w., ewid.
6. Dom nr 19, mur., k. XIX w., ewid.
7. Stodoła nr 19, szach., 1892r., ewid.
8. Dom nr 22, szach., poł. XIX w., ewid.
9. Stodoła nr 22, szach., 2 poł.XIX w., ewid.
10. Stodoła nr 26, szach., XIX/XX w., ewid.
11. Dom nr 29, szach., 1848r., ewid.
12. Dom nr 34a, szach., poł. XIX w., ewid.
13. Bud. inwentarski nr 34, szach., poł. XIX w., ewid.
*14. Młyn wodny nr 38, szach., 1850r., **poz. rej. A-224*** (młyn wodny **nr rej. 826**)
15. Bud. gospodarczy nr 38, szach., 2 poł. XIX w., ewid.
16. Dom nr 42, szach., poł. XIX w., ewid.
17. Dom nr 46, szach., 1ćw. XX w., ewid.

KAMIENICA
1. Młyn wodny, mur., poł. XIX w., 1887r., 1900r., ewid.

KROSNOWO
1. Bud. gospodarczy nr 7, szach., 2 poł. XIX w., ewid.
*2. Dom nr 13, szach., 1824r., **poz. rej. A-221*** (zagroda **nr rej. 824**)
*3. Spichlerzyk nr 13, szach., poł. XIX w., **poz. rej. A-221*** (zagroda **nr rej. 824**)
4. Stodoła nr 13, szach., poł. XIX w., ewid.
5. Dom nr 28, szach., pocz. XIX w., ewid.

NIEDARZYNO
1. Leśniczówka, mur., 1914r., ewid.
3. Dom nr 3, mur., k. XIX w., ewid.
4. Dom nr 5, mur., pocz. XX w., ewid.
5. Dom nr 17, mur., pocz. XX w., ewid.
7. Bud. gospodarczy nr 29, mur., pocz. XX w., ewid.
8. Stodoła nr 29, szach., XIX/XX w., ewid.

OSIEKI BYTOWSKIE
1. Dwór, mur., 1922r., ewid.
2. Zespół folwarczny, mur., ewid.:
a. stajnia z wozownią, l.20 XX w.
b. zbiornik przeciwpożarowy, pocz. XX w.
c. 2 obory, 1914r.
d. stodoła z wiatą na maszyny, drew., pocz. XX w.
e. stolarnia ob. garaże
f. gorzelnia, k. XIX w.
3. Dom nr 6, mur., 1913r., ewid.
4. Stodoła nr 9, szach., k. XIX w., ewid.
5. Dom nr 16, mur., XIX/XX w., ewid.
6. Dom nr 17/18, szach., 2 poł. XIX w., ewid.
7. Dom nr 19, mur., 1882r., ewid.

8. Dom nr 20, mur., k. XIX w., ewid.
9. Dom nr 25, szach., 1887r., ewid.
10. Piekarnik nr 25, mur., k. XIX w., ewid.

2/ Parki

DĄBRÓWKA BYTOWSKA – park krajobrazowy z 2 poł.XIX w. W ewidencji konserwatorskiej.
OSIEKI BYTOWSKIE – park krajobrazowy z XIX/XX w. W ewidencji konserwatorskiej.

3/ Cmentarze

BORZYTUCHOM – cmentarz ewangelicki z XIX w. Dokumentacja ewidencyjno-historyczna w opracowaniu.

BORZYTUCHOM – cmentarz ewangelicki z XIX w. Dokumentacja ewidencyjno-historyczna w opracowaniu.

CHOTKOWO – cmentarz ewangelicki z 2 poł. XIX w., nagrobki zniszczone, brak drzewostanu. W ewidencji konserwatorskiej.

DĄBRÓWKA BYTOWSKA – cmentarz ewangelicki z 2 poł. XIX w., układ przestrzenny zatarty, zlikwidowane nagrobki. W ewidencji konserwatorskiej.

DĄBRÓWKA BYTOWSKA – cmentarz ewangelicki z XIX/XX w., brak nagrobków, zachowany w 50% drzewostan. W ewidencji konserwatorskiej.

JUTRZENKA - cmentarz ewangelicki z XIX w. Dokumentacja ewidencyjno-historyczna w opracowaniu.

KROSNOWO - cmentarz ewangelicki z XIX w. Dokumentacja ewidencyjno-historyczna w opracowaniu.

NIEDARZYNO - cmentarz ewangelicki z XIX w. Dokumentacja ewidencyjno-historyczna w opracowaniu.

NIEDARZYNO - cmentarz ewangelicki z XIX w. Dokumentacja ewidencyjno-historyczna w opracowaniu.

OSIEKI BYTOWSKIE – cmentarz ewangelicki z k. XIX w., układ przestrzenny zatarty, zniszczone nagrobki. W ewidencji konserwatorskiej.

3.1.8. Jakość życia mieszkańców - zasoby demograficzne i usługi publiczne

W ramach diagnozy gminy przedstawione zostały najistotniejsze uwarunkowania mające wpływ na jakość życia mieszkańców.

3.1.8.1 Zasoby demograficzne

W stanie istniejącym (niżej wymienione dane i prognozy dotyczą stanu na 2000 r.) *gminę Borzytuchom zamieszkuje 2677 osób /według Urzędu Statystycznego/ i 2745 osób /według Urzędu Gminy/. Pod względem liczby mieszkańców gmina zajmuje 96 miejsce wśród 98 samorządowych wiejskich gmin województwa pomorskiego.*

Gęstość zaludnienia w gminie Borzytuchom jest znacznie niższa niż średnio w gminach województwa pomorskiego (gmina Borzytuchom 25 osób/1 km^2, podczas gdy w gminach wiejskich województwa 40 osób/1 km^2).

Największymi miejscowościami pod względem liczby mieszkańców są: Borzytuchom (849 osób), Dąbrówka (517 osób), Osieki (284 osoby) i Jutrzenka (260 osób). W pozostałych miejscowościach zamieszkuje mniej niż 250 osób.

Gminę charakteryzuje zbliżona do średniej na terenach wiejskich województwa pomorskiego struktura wieku mieszkańców. W gminie znaczny jest udział grupy w wieku przedprodukcyjnym, z którego będą zasilane zasoby pracy (w gminie 33,6 % - w gminach województwa 32,2%), wyższy jest udział grupy w wieku poprodukcyjnym (w gminie 11,4 % - w gminach województwa 10,8 %), natomiast niższy jest udział grupy w wieku produkcyjnym (w gminie 55,0 % - w gminach województwa 57,0 %).

Zmiany w liczbie mieszkańców w 1998 roku były wynikiem zarówno dodatniego przyrostu naturalnego (+ 16 osób w tym urodzenia 46 osób i zgony 24 osoby) jak i ujemnego salda migracji stałej (-21 osób w tym 22 zameldowanych na stałe i 43 osoby wymeldowane).

Spośród 325 osób pracujących na terenie gminy (bez rolników indywidualnych oraz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą zatrudniających 1-5 osób) największy jest udział zatrudnionych w dziale działalność produkcyjna (101 osób tj. 31,1%), administracja publiczna i opieka społeczna (66 osób tj. 20,3%) oraz rolnictwo, leśnictwo i łowiectwo (56 osób tj. 17,2 %).

Ludność rolnicza stanowi 41% mieszkańców gminy /w gospodarstwach domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego w gminie znajdowało się 1068 osób tj. około, 41% podczas gdy średnia dla wsi województwa wynosi 27,6%/. Zaledwie 25,1% ludności rolniczej powyżej 15 lat utrzymuje się z pracy w swoim gospodarstwie rolnym.

Problemem ostatnich lat jest pogarszanie się sytuacji na rynku pracy. Gmina Borzytuchom należy do rejonu gdzie negatywne skutki transformacji gospodarczej dotknęły w szczególnie szerokim zakresie. Likwidacja PGR-ów oraz redukcja zatrudnienia w przedsiębiorstwach przemysłowych przyczyniły się do znacznego wzrostu bezrobocia. Według stanu w I kwartale 1999 roku w gminie zarejestrowanych było 288 bezrobotnych, natomiast na koniec grudnia 1999 roku 327 osób.

Bezrobocie na terenie gminy jest problemem zarówno gospodarczym jak i społecznym. W skali kraju i województwa pomorskiego gmina znajduje się w obszarze depresji społeczno-gospodarczej.

Niekorzystnym zjawiskiem jest wkraczanie w wiek potencjalnych zasobów pracy coraz liczniejszych roczników 18-latków wyżu demograficznego lat siedemdziesiątych. Okres niezbędnej transformacji gospodarki zbiega się więc ze znacznym przyrostem potencjalnych zasobów pracy, co będzie utrudniać rozwiązywanie problemu bezrobocia na terenie gminy.

Przewidywane zmiany zaludnienia

Zmiany zachodzące w zaludnieniu gminy są wynikiem występujących od wielu lat procesów demograficznych tj. dodatniego przyrostu naturalnego oraz nieznacznego dodatniego salda ruchu migracyjnego.

W ostatnich latach charakterystyczne jest osłabienie dynamiki przyrostu liczby mieszkańców, zmniejszający się przyrost naturalny oraz malejąca ruchliwość przestrzenna ludności.

Przyjęta w „Studium zagospodarowania przestrzennego województwa słupskiego" prognoza demograficzna przewiduje, że w okresie perspektywicznym tj. w latach 2000-2010, liczba ludności gminy powinna się stabilizować na poziomie 2600. Na podstawie analizy danych z ostatnich lat wynika, że już w roku 1998 gmina osiągnęła wielkość prawie 2700 mieszkańców.

Przyszłe zmiany zaludnienia gminy będą uzależnione głownie od przyrostu naturalnego. Natomiast nie należy się spodziewać wzrostu liczby mieszkańców wynikającego z dodatniego salda migracji.

Określenie liczby mieszkańców gminy w okresie perspektywicznym /z uwzględnieniem ruchów migracyjnych/ jest trudne do jednoznacznego przesadzenia, ponieważ zależeć będzie ono w znacznym stopniu od czynników zewnętrznych wynikających z ogólnej sytuacji społeczno-gospodarczej kraju.

Jak wynika z prognoz liczby pracujących w rolnictwie indywidualnym w roku 2010 /opracowywanych w ramach prac nad „Strategią rozwoju województwa pomorskiego"/ zakłada się spadek liczby pracujących w rolnictwie indywidualnym województwa pomorskiego o 25,4 %, co oznacza odejście od rolnictwa indywidualnego ponad 25 tys. osób. Proces odchodzenia od rolnictwa będzie możliwy przy założeniu, że pozarolniczy rynek pracy wchłonie ten dodatkowy przyrost osób /poza przyrostem osób wnikającym ze struktury wieku tj. zwiększeniem grupy produkcyjnej/. Przełożenie tych założeń na cały powiat bytowski /w tym także gminą Borzytuchom/ oznacza zmniejszenie liczby pracujących w rolnictwie z 7,7 tys. osób w roku 1999 do 5,8 tys. w roku 2010 przy jednoczesnym zwiększeniu liczby aktywnych zawodowo zamieszkałych na terenach wiejskich w powiecie bytowskim z 19,5 tys. osób w roku 1998 do 22,4 tys. osób w roku 2010.

Biorąc pod uwagę fakt, że układ przestrzenny powinien stwarzać rezerwy zarówno dla większego rozwoju jak i dla stworzenia pola wyboru elementów przestrzennych, jak również że jednym z podstawowych elementów długookresowej polityki przestrzennej jest m.in. rozwiązanie pełnych systemów infrastruktury technicznej, bezpieczniejsze jest przyjmowanie dla celów planistycznych optymistycznych, większych hipotez ludnościowych

W związku z powyższym przewiduje się w studium gminy, że w okresie perspektywicznym skala możliwości rozwoju gminy Borzytuchom wynosi 3000 osób i dla takiej wielkości powinny być zapewnione optymalne warunki życia na tym obszarze. Jednocześnie przewiduje się zmiany w strukturze wieku mieszkańców gminy: zwiększy się udział grupy w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym /odpowiednio z 55,0 % do 55,7 % oraz z 11,4 % do 12,3 %/ i zmniejszy się udział grupy w wieku przedprodukcyjnym /z 33,6 % do 32,0 %/.

Tab. 1 Gmina Borzytuchom - Prognoza ludności według wieku

LATA	*LUDNOŚĆ OGÓŁEM*	*LUDNOŚĆ W WIEKU PRZEDPRODUKCYJNYM/0-17/*	*LUDNOŚĆ W WIEKU PRODUKCYJNYM /18-59K I 20-64M/*	*LUDNOŚĆ W WIEKU POPORODUKCYJNYM /60K/65M. I WIĘCEJ/*
2000	*2700*	*900*	*1500*	*300*
2005	*2900*	*930*	*1620*	*350*
2010	*3000*	*960*	*1670*	*370*

Należy sądzić, że do roku 2010 następować będzie dalsza koncentracja mieszkańców gminy, przede wszystkim w miejscowościach o większym standardzie wyposażenia w urządzenia obsługi ludności. Największe szanse rozwoju mają miejscowości: Borzytuchom /przyrost o około 100 osób/, Niedarzyno /przyrost o około 30 osób/, Dąbrówka /przyrost o około 40 osób/. W pozostałych miejscowościach następować będzie mniejszy przyrost liczby mieszkańców bądź jej stabilizacja.

Dla gminy Borzytuchom w układzie miejscowości przewiduje się następującą prognozę demograficzną do roku 2010:

Tabela 2. Prognoza zasobów demograficznych gminy Borzytuchom wg miejscowości

LP	*NAZWA SOŁECTWA MIEJSCOWOŚCI*	*1994R.*	*2000R.*	*ZMIANY W LATACH 1994-2000 /OSÓB/*	*2010 /PROGNOZA/*
1.	***Borzytuchom***	***788***	***849***	***+61***	***950***
	Borzytuchom	*788*	*849*	*+61*	*950*
2.	***Chotkowo***	***186***	***212***	***+26***	***240***
	Chotkowo	*186*	*212*	*+26*	*240*
3.	***Dąbrówka***	***476***	***517***	***+41***	***560***
	Dąbrówka	*476*	*517*	*+41*	*560*
4.	***Jutrzenka***	***267***	***260***	***-7***	***270***
	Jutrzenka	*214*	*212*	*-7*	*220*
	Kamienica	*0*	*0*	*0*	*0*
	Kamieńc	*21*	*19*	*-2*	*20*
	Ryczyn	*32*	*29*	*-3*	*30*
5.	***Krosnowo***	***203***	***215***	***+8***	***230***
	Krosnowo	*203*	*215*	*+8*	*230*
6.	***Niedarzyno***	***234***	***238***	***+4***	***270***
	Niedarzyno	*234*	*238*	*+4*	*270*
7.	***Osieki***	***275***	***284***	***+9***	***300***
	Osieki	*275*	*284*	*+9*	*300*
	Osieczki	*0*	*0*	*0*	*0*
8.	***Struszewo***	***179***	***170***	***-9***	***180***
	Struszewo	*179*	*170*	*-9*	*180*
	Razem gmina	***2608***	***2745***	***+137***	***3000***

Aktualne (wg materiałów GUS dostępnych w 2008 r.) dane demograficzne:

LUDNOŚĆ (stan na 31.XII.)

2006	**2005**	**2004**	**2003**	**2002**	**2001**	**2000**	**1999**
2815	2803	2798	2755	2760	2750	2731	2712

URODZENIA (stan na 31.XII.)

2006	**2005**	**2004**	**2003**	**2002**	**2001**	**2000**	**1999**
23	27	29	27	27	36	39	44

ZGONY (stan na 31.XII.)

2006	**2005**	**2004**	**2003**	**2002**	**2001**	**2000**	**1999**
14	29	17	18	26	14	19	19

MIGRACJE (migracja wewnętrzna – napływ) (stan na 31.XII.)

2006	**2005**	**2004**	**2003**	**2002**	**2001**	**2000**	**1999**
34	47	46	23	53	17	31	31

MIGRACJE (migracja wewnętrzna – odpływ) (stan na 31.XII.)

2006	**2005**	**2004**	**2003**	**2002**	**2001**	**2000**	**1999**
49	29	15	27	51	22	38	39

3.2.4 Potrzeby mieszkaniowe

Zasoby mieszkaniowe gminy Borzytuchom w stanie istniejącym (niżej wymienione dane i prognozy dotyczą stanu na 2000 r.) *stanowi 612 mieszkań /2501 izb mieszkalnych/ o łącznej powierzchni użytkowej 47,0 tys. m^2 . Niedobór mieszkań w stosunku do liczby gospodarstw domowych wynosi w stanie istniejącym około 60 mieszkań.*

Warunki mieszkaniowe gminy Borzytuchom są zbliżone do średnich w gminach wiejskich województwa pomorskiego. Potwierdzają to wybrane wskaźniki sytuacji mieszkaniowej w 1998 roku. W stosunku do województwa pomorskiego gminę charakteryzuje mniejsza liczba osób na 1 izbę oraz większa powierzchnia użytkowa na 1 osobę i 1 mieszkanie.

	Gmina Borzytuchom	*Województwo pomorskie /wieś/*
Liczba osób/1 mieszkanie	*4,36*	*4,31*
Liczba osób/1 izbę	*1,07*	*1,10*
Pow. uż. mieszk./1 osobę w m^2	*17,60*	*16,70*
Pow. uż. mieszk./1 mieszkanie w m^2	*76,80*	*71,90*

Potrzeby mieszkaniowe gminy w okresie perspektywicznym tj. do 2010 roku wynikać będą z:

- *konieczności zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych określonych w stanie istniejącym,*
- *szacunku ubytków mieszkań w latach 1999-2010 /3% stanu w 1998 roku/,*
- *planowanego przyrostu liczby mieszkańców gminy /tj. o około 300 osób czyli 80 gospodarstw domowych/.*

Potrzeby mieszkaniowe gminy do roku 2010 wynosić będą około 160 mieszkań /około 30 ha terenów mieszkaniowych/. Poza realizacją nowych mieszkań istotne będzie przeprowadzenie remontów istniejących zasobów mieszkaniowych.

W studium gminy przyjęto, iż zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej następować będzie poprzez rozwój budownictwa w ramach wyznaczonych na rysunku studium w skali 1:10.000 „obszarów preferowanego rozwoju osiedleńczego" oraz jako wypełnianie i przekształcanie adaptowanego i istniejącego zainwestowania wiejskiego /mieszkalnego i mieszkalno-rolniczego/.

Obszary preferowanego rozwoju osiedleńczego w tym głównie dla funkcji mieszkalno-usługowej" zostały wskazane w 8 miejscowościach na terenie gminy w tym: Borzytuchom /około 60 ha/, Jutrzenka /około 23 ha/, Dąbrówka /około 25 ha/, Chotkowo /około 14 ha/, Krosnowo /około 6 ha/, Osieki /około 14 ha/, Niedarzyno /około 10 ha/, Struszewo /około 10 ha/.

3.1.8.2 Zasoby mieszkaniowe

Zasoby mieszkaniowe gminy Borzytuchom na koniec 1998 roku stanowiło 612 mieszkań /2501 izb mieszkalnych/ o łącznej powierzchni użytkowej 47,0 tys. m2

Warunki mieszkaniowe gminy Borzytuchom przedstawiają wybrane wskaźniki sytuacji mieszkaniowej w 1998 roku:

Liczba osób/1 mieszkanie	*4,36*
Liczba osób/1 izbę	*1,07*
Pow. uż. mieszk./1 osobę w m2	*17,6*
Pow. uż. mieszk./1 mieszkanie	*76,8*

Gospodarka gruntami – grunty pod budownictwo mieszkaniowe w zasobie gminy 13,6 ha w tym uzbrojone 0,8 ha /stan w dniu 31.12.1998/

3.1.8.3 System obsługi ludności

Na system obsługi mieszkańców gminy Borzytuchom składają się następujące urządzenia:

a/ w zakresie wychowania przedszkolnego:

- *przedszkole w Borzytuchomiu*
- *oddział przedszkolny w Struszewie*
- *oddział przedszkolny w Chotkowie*

b/ w zakresie szkolnictwa podstawowego:

- *gimnazjum w Borzytuchomiu*
- *szkoła podstawowa I-VI w Borzytuchomiu*
- *szkoła podstawowa I-VI w Niedarzynie*
- *szkoła podstawowa I-IV w Dąbrówce /filia szkoły w Borzytuchomiu/*

c/ w zakresie kultury:

- *gminny dom kultury w Borzytuchomiu*
- *3 bibliotek szkolne w Borzytuchomiu, Niedarzynie, Dąbrówce*
- *biblioteka publiczna w Borzytuchomiu*

- *5 świetlic wiejskich (Dąbrówka, Chotkowo, Krosnowo, Niedarzyno, Jutrzenka)*

d/ w zakresie zdrowia:

- *ośrodek zdrowia w Borzytuchomiu,*
- *ośrodek pomocy społecznej w Borzytuchomiu (korzysta 579 osób w tym 262 rodziny, z czego 141 rodzin dotkniętych problemem bezrobocia,*

e/ w zakresie łączności:

- *urząd pocztowo-telekomunikacyjny w Borzytuchomiu*

f/ w zakresie sportu:

- *boiska sportowe /place sportowe/ w Borzytuchomiu, Dąbrówce, Chotkowie, Struszewie, Jutrzence, Krosnowie, Niedarzynie /2/*
- *szkolna sala gimnastyczna w Borzytuchomiu i niepełnowymiarowa w Niedarzynie*

g/ w zakresie ochrony przeciwpożarowej:

- *strażnice pożarne (Borzytuchom, Krosnowo, Niedarzyno, Chotkowo, Dąbrówka)*

h/ w zakresie usług sakralnych:

- *2 kościoły para (Borzytuchom, Dąbrówka)*
- *kaplica w Osiekach*
- *cmentarz czynny (Borzytuchom)*

i/ w zakresie administracji:

- *Urząd Gminy (Borzytuchom)*

Tabela 8. Gmina Borzytuchom – placówki oświatowo-wychowawcze

WYSZCZEGÓL-NIENIE	LOKA-LIZACJA	REJON OBSŁUGI	UWAGI
Oddział przedszkolny	*Chotkowo*	*Chotkowo*	
Oddział przedszkolny	*Struszewo*	*Struszewo*	
Przedszkole	*Borzytuchom*	*Borzytuchom*	• *liczba miejsc - 36* • *liczba oddziałów – 4 /w tym 3 „O”/* • *liczba dzieci – 46*
Szkoła podstawowa I-IV	*Dąbrówka*	*Dąbrówka*	• *liczba uczniów w szkole I-IV – 39* • *liczba oddziałów - 4* • *liczba dzieci w „O” – 12 /1 oddział/* • *uczniowie z klas V-VI /47/ dojeżdżają do szkoły SP Nr 5 w Bytowie*
Szkoła podstawowa I-VI	*Borzytuchom*	*Borzytuchom* *Dąbrówka* *Struszewo* *Chotkowo* *Jutrzenka* *Kamieńc* *Ryczyn*	• *liczba uczniów – 215 /w tym 68 dojeżdż/* • *liczba oddziałów – 10* • *biblioteka szkolna - 8065 woluminów* • *świetlica szkolna, dożywianie* • *pracownicy pedagogiczni – 16* • *pracownicy adm. – 8* • *szkolna sala gimnastyczna* • *boisko szkolne* • *uczniowie z miejscowości: Borzytuchom /142/, Struszewo /27/, Chotkowo /29/, Jutrzenka /16/, Kamieńc /16/*

Szkoła podstawowa I-VI	*Niedarzyno*	*Niedarzyno* *Krosnowo* *Osieki*	• *liczba uczniów –99 /w tym 32 dojeżdż/* • *liczba oddziałów – 7* • *biblioteka szkolna - 3351 woluminów* • *świetlica szkolna, dożywianie* • *pracownicy pedagogiczni – 14* • *pracownicy adm. – 5* • *szk. sala gimn. niepełnowymiarowa* • *boisko szkolne* • *uczniowie z miejscowości: Niedarzyno/35/, Osieki /30/, Grzmiąca gm. Bytów /10/, Krosnowo /24/*
Gimnazjum Publiczne	*Borzytuchom*	*Borzytuchom* *Dąbrówka* *Struszewo* *Chotkowo* *Jutrzenka* *Kamieńc* *Ryczyn* *Krosnowo* *Niedarzyno*	• *liczba uczniów 45* • *liczba oddziałów* • *uczniowie z Dąbrówki dojeżdżają do Bytowa*

Wnioski dotyczące dostępności do usług

a/ pod względem liczby lekarzy, lekarzy dentystów i pielęgniarek przypadających na 10 tys. ludności, gminę Borzytuchom charakteryzuje sytuacja znacznie gorsza od średniej dla powiatu bytowskiego. W gminie w/w wskaźniki wynoszą odpowiednio 4, 4, 11 podczas gdy w powiecie odpowiednio 12, 2, 46,
b/ w gminie Borzytuchom brak jest apteki,
c/ wskaźnik ilości ludności na 1 placówkę biblioteczną w gminie Borzytuchom jest mniejszy niż średnio w powiecie bytowskim /w gminie 2667 osób, w powiecie 1956 osób/,
d/ wskaźnik liczby uczniów na 1 pomieszczenie do nauczania w gminie Borzytuchom jest korzystniejszy w stosunku do średniej dla powiatu bytowskiego i wynosi 16 /przy liczbie uczniów w roku szkolnym 1998/99 wynoszącej 396 i liczbie pomieszczeń do nauczania 25/. W powiecie bytowskim wskaźnik ten jest znacznie wyższy i wynosi 21 uczniów,
e/ wskaźnik na 1 oddział w gminie Borzytuchom wynosi 17 uczniów, podczas gdy w powiecie bytowskim 21 uczniów,

Baza noclegowa turystyki

- *Na terenie gminy brak jest bazy noclegowej turystyki tj. nie występują kwatery agroturystyczne, schroniska, pensjonaty, hotele, motele, pola namiotowe, campingi, ośrodki wypoczynkowe.*
- *W gminie znajdują się dwa kąpieliska niestrzeżone: przy trasie Borzytuchom-Krosnowo na jeziorze „Moczydło" i w Osiekach na jeziorze Osiecko.*

3.1.8.4 Wnioski w zakresie jakości życia

Wnioski, uwagi i postulaty dotyczące jakości życia mieszkańców gminy Borzytuchom według sołectw, wynikają z przeprowadzonej ankietyzacji. Wypełnione ankiety zawierające potrzeby i oczekiwania mieszkańców poszczególnych sołectw

wobec „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Borzytuchom" uzyskano z 6 na 8 w gminie sołectw.

Zgłoszone uwagi i wnioski dotyczą następujących zagadnień:

a/ problemy związane z dojazdami,
b/ liczba mieszkańców będzie się stabilizować,
c/ oceny w zakresie ładu przestrzennego i porządku są średnie,
d/ w poszczególnych miejscowościach zwraca się uwagę na brak wysypisk odpadów oraz urządzeń wodno-kanalizacyjnych,
e/ najpilniej budowane lub rozbudowywane powinny być urządzenia infrastrukturalne zakłady i obiekty usługowe.

1/ Sołectwo Jutrzenka:

- *liczba mieszkańców będzie się stabilizować z niewielkim wzrostem,*
- *problemy z dojazdami do pracy nie występują,*
- *uciążliwa jest istniejąca linia zabudowy w bezpośrednim sąsiedztwie od drogi wojewódzkiej,*
- *średnia ocena ładu przestrzennego, czystości i porządku w miejscowości,*
- *brak kanalizacji deszczowej i sanitarnej,*
- *wyposażenie w usługi jest odpowiednie /usługi rzemieślnicze/ i przeciętne /oświata, kultura, zdrowie i sport/,*
- *Gmina powinna się zająć w pierwszej kolejności budową przystanków i zatok autobusowych, remontem mostu, remontem świetlicy wiejskiej, budową chodników, odwodnieniem wsi, uporządkowaniem sprawy wjazdów na drogę wojewódzką z dróg gminnych, brakiem telefonów,*
- *brak wolnych terenów pod zabudowę /przedstawiono propozycje ich wyznaczenia/,*
- *należy doprowadzić do powstania w miejscu dotychczasowego boiska - Wiejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji /z budową boiska do piłki nożnej, siatkowej, koszykowej oraz ścieżką zdrowia/,*
- *należy reaktywować na rzece Jutrzence stopnie wodne oraz budowę tamy na rowie w Wiknicy,*
- *propozycja budownictwa turystycznego na dz. 124 i 220/3l*

2/ Sołectwo Struszewo:

- *wieś będzie się wyludniać,*
- *średnia ocena ładu przestrzennego, czystości i porządku w miejscowości,*
- *problemy zanieczyszczenia środowiska – zbiornik przeciwpowodziowy, wysypisko,*
- *trudności przy korzystaniu z boiska sportowego,*
- *niezbędna jest sala wiejska, odwodnienie wsi, uzupełnienie oświetlenia wsi, rozwój telekomunikacji,*
- *problemem jest likwidacja przedszkola i boisko sportowe,*
- *bardzo małe jest zainteresowanie terenami mieszkaniowymi,*
- *Gmina powinna się zająć w pierwszej kolejności pozyskiwaniem inwestorów i tworzeniem nowych miejsc pracy,*

3/ Sołectwo Borzytuchom:

- *liczba mieszkańców będzie się stabilizować pod warunkiem tworzenia miejsc pracy poza rolnictwem,*

- *problemy z dojazdami nie występują,*
- *problemy z zanieczyszczeniem środowiska /wynikające z braku pojemników do segregacji odpadów oraz braku ich wywozu/,*
- *bardzo niski jest poziom ochrony zdrowia i kultury,*
- *dla funkcji turystycznej należy zagospodarować jezioro Moczydło – z wyznaczeniem terenów zabudowy turystycznej,*
- *Gmina powinna się zająć sprawami wychowania przedszkolnego, brakiem pracy, gazyfikacją wsi, telefonizacją, powstaniem na nowo posterunku policji i remizy,*
- *w miejscowości potrzebne są nowe tereny dla budownictwa mieszkaniowego i rzemieślniczego,*

4/ Sołectwo Chotkowo:

- *liczba mieszkańców będzie się stabilizować,*
- *problemy z dojazdami do powiatu i gminy,*
- *brak oczyszczalni ścieków, nieszczelność szamb w ramach poszczególnych posesji,*
- *w miejscowości należy zwiększyć wyposażenie w usługi,*
- *potrzebna poprawa nawierzchni dróg, podjąć działania w celu zmniejszenia bezrobocia,*
- *dla funkcji turystycznej należy zagospodarować jezioro Chotkowo,*
- *brak zainteresowania terenami dla budownictwa mieszkaniowego,*

5/ Sołectwo Niedarzyno:

- *wieś będzie się wyludniać,*
- *problemy z dojazdami do powiatu i gminy,*
- *brak wysypiska odpadów i wylewiska nieczystości,*
- *brak zakładów usługowych i rzemieślniczych,*
- *potrzebna poprawa nawierzchni dróg /w tym droga Niedarzyno-Borzytuchom, Niedarzyno -wybudowanie, Niedarzyno-Gostkowo/,*
- *podjąć działania w celu poprawy bezpieczeństwa na drodze /chodnik, ograniczenie prędkości, dodatkowe oznakowanie/,*
- *problemem jest odprowadzenie wody z jeziora,*
- *małe zainteresowanie terenami dla budownictwa mieszkaniowego,*

6/ Sołectwo

- *wieś będzie się wyludniać,*
- *problemy ze stanem środowiska wynikające z występowaniem dzikich wysypisk śmieci, nieszczelnych zbiorników bezodpływowych,*
- *brak usług,*
- *problemem są zagadnienia składowania śmieci i zrzutu ścieków,*
- *małe zainteresowanie terenami dla budownictwa mieszkaniowego,*

3.1.9 Stan i funkcjonowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej

3.1.9.1 Użytkowanie gruntów

Ogólna powierzchnia gminy na dzień 01.01.1999 wynosiła 10857 ha. Dominującą formą użytkowania powierzchni są użytki rolne - 4462 ha (41,1%) oraz lasy - 5460 ha (50,3%) co ilustruje wykres nr 1. Użytkowanie gruntów w gminie wg obrębów przedstawiono w tabeli 1, a strukturę w tabeli 2.

Grunty orne zajmują tylko 32,2% powierzchni gminy, a użytki zielone - 8,8%. Te ostatnie położone są wzdłuż licznie występujących cieków i rozłożone dosyć równomiernie w całej gminie. Praktycznie nie występują tylko w obrębie Kamieńczyn, który jest niemal w całości zajęty przez lasy. Największa powierzchnia użytków zielonych znajduje się w obrębie Borzytuchom. Sady stanowią pozycję marginalną. Są to nasadzenia przydomowe.

Aktualny na 2009 r. stan użytkowania gruntów określono w części graficznej ujednoliconej diagnozy „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Borzytuchom - uwarunkowania rozwoju" - materiałach planistycznych sporządzonych na potrzeby projektowanych zmian w studium.

3.1.9.2 Warunki przyrodnicze

Gmina położona jest w dwóch regionach glebowo-rolniczych: Trzebielińskim i Miastecko – Cewickim, z których Region Trzebieliński charakteryzuje się korzystniejszymi warunkami przyrodniczymi. W pierwszym z nich występuje przewaga rzeźby niskofalistej i niskopagórkowatej, natomiast w drugim dominuje rzeźba wysokofalista i wysokopagórkowata, która utrudnia gospodarowanie rolnicze.

W regionie Trzebielińskim przeważają gleby brunatne wyługowane i kwaśne, rzadziej pseudobielicowe kompleksu żytniego dobrego. Użytki zielone położone są na torfach niskich. Średnio okres gospodarczy trwa 250 dni i zaczyna się około 24 marca , a okres wegetacyjny 205 dni (średnio od 12 kwietnia). Opady wzrastają z północy na południe, średnia ich suma wynosi od około 650 do 750 mm.

W regionie Miastecko – Cewickim gleby są kwaśne i ubogie w składniki pokarmowe. Występuje duże zróżnicowanie skał macierzystych. Użytki zielone położone są na torfach niskich i glebach mułowo-torfowych.

Warunki klimatyczne są surowsze niż w regionie Trzebielińskim. Opady atmosferyczne są dosyć wysokie około 650 mm. Warunki wodne zależą jednak od konfiguracji terenu i jakości gleby. W tym terenie o urozmaiconej rzeźbie z powodu silnych, zimnych wiatrów uprawy ozime na wzniesieniach narażone są na wysmalanie, a w dolinach na pleśń śniegową w wyniku zalegania śniegu. Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej wg IUNG Puławy wynosi 55,2 punktu i jest o 6,5 punktu niższy niż średnio w województwie.

Najlepszymi gruntami występującymi w gminie są gleby klasy IIIb, których powierzchnia jest marginalna. Zajmują one 1,5 % gruntów ornych i 1,7 % użytków zielonych. Największe ich areały znajdują się w obrębie Osieki – 38 ha gruntów ornych i w Dąbrówce - 13 ha użytków zielonych.

W gminie przeważają gleby klasy IV. Zajmują one 57,5 % powierzchni gruntów ornych i 48,7 % powierzchni użytków zielonych.

Znaczna powierzchnia użytków rolnych gminy położona jest na glebach marginalnych klasy V , VI i VIz, które występują na 41 % gruntów ornych oraz 49,6 % użytków zielonych.

Udział poszczególnych klas gleb w gruntach ornych wg obrębów geodezyjnych przedstawiono na wykresie nr 1, a na wykresie nr 2 ogółem w gminie.

3.1.9.3 Użytkownicy gruntów

We władaniu państwowym w gminie pozostaje 73,5% powierzchni ogólnej i 45,5% użytków rolnych. Władanie gruntami jest przestrzennie zróżnicowane.

Największy odsetek użytków rolnych we władaniu Skarbu Państwa występuje w obrębach: Osieki, Dąbrówka i Krosnowo (odpowiednio: 81,5%, 77,6%, 57,0%). Powierzchnię wg głównych użytkowników przedstawiają tabele Nr 1, 2, 3.

Struktura własności gruntów jest wynikiem uwarunkowań historycznych oraz obecnej polityki państwa. Użytki rolne we władaniu SP to przede wszystkim grunty zakładów rolnych Osieki i Niedarzyno wchodzące w skład Państwowego Gospodarstwa Rolnego Bytów. Obecnie oba zakłady są w zarządzie tymczasowym.

Restrukturyzację przygotowuje Agencja Własności Rolnej 0ddział w Gdańsku, przedstawiciel zarządzający znajduje się w Bytowie. Zakłady prowadzą produkcję rolną. Grunty i zabudowania wykorzystywane są zgodnie z potrzebami.

Wg danych powszechnego spisu rolnego w 1996 roku na terenie gminy funkcjonowały 234 indywidualne gospodarstwa rolne. Były to gospodarstwa użytkowane przez ludność mieszkającą ma terenie gminy. Gospodarowały one na 2663 ha użytków rolnych. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie wynosiła 11,4 ha i była o 3,1 ha niższa od średniej dla byłego województwa słupskiego.*

* *Uwaga! Jeżeli właściciel (użytkownik) gruntów położonych na terenie gminy mieszkał w innej gminie lub innym województwie, to gospodarstwo jego zostało spisane w miejscu jego zamieszkania (siedziby firmy, spółki), a użytkowane przez niego grunty odjęte od pow. gminy i zaliczone do gminy, miasta, jego miejsca zamieszkania (również zwierzęta, środki produkcji itp.).*

Gmina Borzytuchom - Indywidualne gospodarstwa rolne wg grup obszarowych w 1996 r.

Wyszczególnienie	***Powierzchnia gospodarstw w ha***						
	ogółem	***1-2***	***2-5***	***5-10***	***10-20***	***20-50***	***>50***
Indywidualne gospodarstwa rolne wg grup obszarowych w 1996 roku							
Ilość	*234*	*42*	*44*	*46*	*69*	*29*	*4*
Powierzchnia w ha	*2663*	*60*	*141*	*336*	*1026*	*848*	*252*
Struktura indywidualnych gospodarstw rolnych wg grup obszarowych							
Ilość %	*100*	*17,9*	*18,8*	*19,7*	*29,5*	*12,4*	*1,7*
Powierzchnia %	*100*	*2,3*	*5,3*	*12,6*	*38,5*	*31,8*	*9,5*

Gospodarstwa do 10 ha stanowiły w 1996 r 56,4% ogólnej ilości i zajmowały 20,2% powierzchni użytkowanych gruntów, w byłym województwie słupskim było to odpowiednio 57,4% i 15,8%. W 1996 r w gminie nie było indywidualnych gospodarstw rolnych powyżej 100 ha.

3.1.9.4 Produkcyjność przestrzeni rolniczej

Produkcja rolnicza

W czerwcu 1996 roku w użytkowaniu indywidualnych gospodarstw rolnych było 2028 ha gruntów ornych. Odłogowano 391 ha, tj. 19,4 % powierzchni gruntów ornych. Wykorzystanie gruntów ornych wg obrębów w 1996 roku ilustruje wykres nr 4. Obsiewano 1627 ha. Zboża zajmowały 1305ha, czyli 80,2%, ziemniaki - 192 ha tj. 11,8%. Powierzchnia pozostałych upraw była marginalna. W gospodarstwach indywidualnych nie uprawiano roślin przemysłowych. W 1996 roku plony zbóż wynosiły 20,4 dt/ha, ziemniaków 180 dt/ha i były niższe niż średnio w województwie.

Obsada zwierząt gospodarskich w indywidualnych gospodarstwach rolnych wynosiła:

- *bydła 48,1 sztuki na 100 ha użytków rolnych*
- *trzody chlewnej 79,5 sztuki na 100 ha użytków rolnych*

i była wyższa od średniej dla województwa słupskiego (wieś) o 28,6 sztuk bydła i o 1,3 sztuki trzody chlewnej.

Najwyższa obsada bydła była w obrębach:

- *Dąbrówka 58,1 szt. na 100 ha użytków rolnych*
- *Krosnowo 53,2 szt. na 100 ha użytków rolnych*

natomiast trzody chlewnej:

- *Dąbrówka 122,4 szt. na 100 ha użytków rolnych*
- *Chotkowo 140,5 szt. na 100 ha użytków rolnych*

W 1996 roku chowu bydła nie prowadziło 60 gospodarstw natomiast chowu trzody chlewnej 87 gospodarstw. Stada bydła powyżej 5 sztuk były w 73 indywidualnych gospodarstwach rolnych. Stada trzody chlewnej powyżej 20 sztuk utrzymywało 30 gospodarstw.

Z informacji uzyskanej od sołtysów jesienią 1999 wynika, że rolnicy zmniejszają pogłowie zwierząt gospodarskich, niektórzy rezygnują z hodowli.

W gminie w 1996 roku nie było gospodarstw nie prowadzących produkcji. Głównie na rynek produkowały104 gospodarstwa rolne tj. 44 %, o 4,2 % mniej niż w województwie (wieś). Wyłącznie na potrzeby własne produkowało tylko 4,3 % gospodarstw, podczas gdy w województwie 18,7 %. Wartość produkcji towarowej na 100 ha użytków rolnych w 1996 roku wynosiła 55 387 zł tj. o 26,2 % mniej niż średnia dla woj. słupskiego. W 1996 roku 10,6 % użytkowników indywidualnych gospodarstw rolnych uznało swoje gospodarstwa za rozwojowe.

Gospodarka rybacka

Powierzchnia wód płynących i stojących wynosi w gminie 247 ha. Na tą powierzchnię składają się liczne cieki i jeziora o bardzo zróżnicowanej powierzchni oraz różnym znaczeniu dla gospodarki rybackiej. Na terenie gminy znajdują się jeziora: Wochowo, Osiecko, Czarne, Okoniewski, Krosnowskie, Diabelskie, Herta, Duże Jezioro oraz oczka wodne koło Niedarzyna i Krosnowa. Rzeki na terenie gminy to: Słupia, Kamienica, Kamionka, Leśnica, Bytówka, Jutrzenka, a także cieki bez nazwy w Krosnowie i Jutrzence.

Na terenie gminy w Kamieńcu prowadzona jest hodowla pstrąga. Nie przewiduje się rozwoju istniejącego ośrodka hodowlanego. Drugi obiekt hodowli ryb zlokalizowany w Jutrzence jest nieczynny, pozostała zapora.

3.1.9.5 Melioracje wodne

W gminie zmeliorowane są następujące obiekty:

	powierzchnia ogółem	*grunty orne*	*użytki zielone*
Jutrzenka	*49 ha*		*49 ha*
Niedarzyno	*43 ha*		*43 ha*
Krosnowo	*33 ha*		*33 ha*
Borzytuchom	*138 ha*		*138 ha*
Dąbrówka	*480 ha*	*399 ha*	*81 ha*
Struszewo-Chotkowo	*177 ha*		*177 ha*
Osieki wieś	*36 ha*		*36 ha*
Osieki pgr	*130 ha*		*130 ha*
Ogółem gmina	*1086 ha*	*399 ha*	*687 ha*

Odbudowy i modernizacji wymagają obiekty :

Krosnowo 33 ha użytki zielone
Osieki 13 ha ,, ,,
Niedarzyno 43 ha ,, ,,

Rzeka Bytowa na długości 2,5 km w obrębie Niedarzyno i dalej w gminie Bytów

Brak jest bieżącej konserwacji rowów. W Jutrzence istnieje nie wykorzystane piętrzenie.

3.1.9.6 Rynek rolny, przetwórstwo, usługi

W gminie Borzytuchom znajdują się zakłady przetwórstwa rolnego: gorzelnia w Osiekach /obecnie nieczynna/, masarnia i piekarnia w Borzytuchomiu. W Borzytuchomiu jest również mieszalnia pasz. Zabudowania młyńskie są w Jutrzence oraz w Kamieńcu /nieczynne/, bez urządzeń.

Odbiorcą mleka z terenu gminy jest zakład mleczarski Nestle w Kobylnicy. Zboże sprzedaje się do PZZ w Barnowcu (gmina Kołczygłowy), młynie w Bytowie, mieszalni pasz w Borzytuchomiu. Żywiec odbierają pośrednicy, ale także rolnicy bezpośrednio dostarczają do ubojni w Borzytuchomiu lub w Bytowie.

Użytkownicy gospodarstw rolnych na terenie gminy istotnie ograniczyli uprawę ziemniaków ze względu na brak zbytu. Nie wymieniono w czasie rozmów z sołtysami żadnego kierunku zbytu ziemniaków. Są uprawiane przede wszystkim na własne potrzeby – spożycie i paszę.

Producenci rolni nie są związani z rynkiem zbytu (poza produkcją mleka), każdorazowo poszukują odbiorcy dla swoich produktów, co powoduje niepewność zbytu, a co za tym idzie i dochodów. Jest to rynek, na którym termin odbioru, cena, wskaźniki jakości surowca, dyktowane są producentowi przez przetwórstwo w momencie sprzedaży, ulegają dużym wahaniom i uzależnione są od podaży produktów rolnych i od polityki państwa.

Na terenie gminy nie ma zorganizowanych przedsiębiorstw świadczących usługi w zakresie uprawy, siewu, zbioru, ochrony roślin. Prace te wykonywane są w ramach usług sąsiedzkich. Naprawy sprzętu rolniczego wykonywane są we własnym zakresie lub przez zakłady naprawcze mieszczące się w Bytowie.

3.1.9.7 Ludność w indywidualnych gospodarstwach rolnych

W gospodarstwach domowych z użytkowaniem gospodarstwa rolnego (wg danych powszechnego spisu rolnego z 1996 roku) znajdowało się 1068 osób tj. około 41,0 % ludności gminy. Średnia dla województwa - wieś - wynosiła 27,6%. Najbardziej rolniczymi były obręby Chotkowo i Niedarzyno /powyżej 60% ludności rolniczej/. Najniższy udział ludności rolniczej był w obrębach: Dąbrówka i Osieki.

W grupach obszarowych gospodarstw odsetek ludności zamieszkałej z użytkowaniem gospodarstwa domowego wynosił (w %):

Razem	**W gospodarstwach o powierzchni użytków rolnych w ha**						
	1- 2	**2 - 5**	**5 - 10**	**10 - 20**	**20 - 50**	**50 - 100**	**100 i więcej**
Gmina							
100	16,2	16,2	17,7	31,3	16,5	2,2	-
Województwo							
100	16,0	16,8	18,0	30,0	16,2	2,0	1,0

W gminie Borzytuchom w gospodarstwach do 10 ha znajduje się 50,1% ludności, w województwie – 50,8%. Udział ludności rolniczej w poszczególnych obrębach przedstawiono na rys. 5.

W gospodarstwach domowych z użytkowaniem działki rolnej i gospodarstwa rolnego w 1996 r. mieszkały 1418 osób. Struktura tej ludności wg ekonomicznych grup wieku przedstawiała się następująco:

Ogółem	**W wieku**				
	przedprodukcyjnym	**produkcyjnym**			**poprodukcyjnym**
		razem	**mobilnym**	**nie mobilnym**	
Gmina (w liczbach bezwzględnych)					
1418	500	752	529	223	166
Gmina (w %)					
100	35,3	53,0	37,3	15,7	11,7
Województwo (w %)					
100	30,1	56,1	38,6	17,6	13,7

W wieku produkcyjnym i w wieku mobilnym odsetek ludności w indywidualnych gospodarstwach rolnych i działkach w gminie był niższy niż średnio w województwie.

Poniżej przedstawiono ilość użytkowników indywidualnych gospodarstw rolnych i działek rolnych w poszczególnych grupach wiekowych:

Ogółem	W wieku						
	15 - 19	20 - 29	30 - 39	40 - 49	50 - 59	60 - 64	65 lat i więcej
324	2	36	63	104	50	21	48

Na terenie gminy Borzytuchom było 31,1 % młodych użytkowników gospodarstw rolnych tj. do 40 lat (mogących skorzystać z pomocy państwa wg niektórych przepisów o kredytach), natomiast w wieku powyżej 60 lat 21,3 %.

Ludności w wieku 15 lat i więcej w rolniczych gospodarstwach domowych było 729 osób. W swoim gospodarstwie rolnym pracowało 437 osób, poza gospodarstwem 152 osoby, 146 osób zaliczono do niepracujących.

Struktura pełnozatrudnionych w grupach obszarowych indywidualnych gospodarstw rolnych przedstawiała się następująco:

Razem	W gospodarstwach o powierzchni użytków rolnych w ha						
	1 - 2	2 - 5	5 - 10	10 - 20	20 - 50	50 - 100	100 i więcej
Gmina							
w liczbach bezwzględnych							
324	20	26	70	127	69	12	-
w %							
100	6,2	8,0	21,6	39,2	21,3	3,7	-
Województwo							
w %							
100	6,8	10,0	17,9	38,3	22,2	3,0	1,7

W gminie 64,2% osób pracuje w gospodarstwach o powierzchni 10-100 ha tj. o 0,7 % więcej niż w województwie. Świadczy to o gorszym wykorzystaniu zasobów pracy.

W tabeli 6 przedstawiono ludność pracującą w swoim gospodarstwie rolnym wg obrębów (obwodów spisowych). W swoim gospodarstwie rolnym w 1996 roku pracowało głównie lub wyłącznie 431 osób tj. 59,1% ludności rolniczej w wieku powyżej 15 lat (w województwie na wsi 54,2%). Głównie lub wyłącznie z rolnictwa utrzymywały się 183 osoby z wyżej wymienionej grupy tj. 25,1 %.

3.1.9.8 Zatrudnienie w rolnictwie

W 1990 roku w rolnictwie w gminie Borzytuchom zatrudniano (poza indywidualnymi gospodarstwami rolnymi) 173 osoby, w 1997 roku 69 osób. W związku z restrukturyzacją rolnictwa państwowego, część pracowników straciła pracę. Gospodarstwa ograniczyły kierunki produkcji, wprowadziły bardziej wydajny sprzęt. Występuje niewielkie zapotrzebowanie na stałych pracowników. Zatrudnia się pracowników sezonowych do prac polowych. Z danych dotyczących województwa

ogółem można wnioskować, że zatrudnienie na czas nieokreślony jest niewielkie. W województwie średnio 1 pracownika zatrudniały gospodarstwa z grupy 50-100 ha, 3 pracowników zatrudniały gospodarstwa o powierzchni powyżej 100 ha, które nie występują w gminie.

3.1.9.9 Poziom wykształcenia użytkowników indywidualnych gospodarstw rolnych

Wg publikowanych danych z powszechnego spisu rolnego z 1996 roku, poziom wykształcenia rolników prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne w gminie przedstawiał się następująco:

- *wyższe 4 w tym rolnicze 3 (1,3 %) wszystkich użytkowników*
- *policealne 2 „ „ „*
- *średnie zawodowe 32 „ 17 (7,3 %) „*
- *średnie ogólnokszt. 12 „ „ „*
- *zasadnicze zawodowe 81 „ 36 (15,4 %) „*
- *podstawowe 101 „*
- *kursy rolnicze 70 (29,9 %) „*

Wykształcenie rolnicze posiadało w 1996 roku 24,0 % użytkowników indywidualnych gospodarstw rolnych, o 9,3 % więcej niż średnio w województwie (14,7 %). Kursy rolnicze ukończyło o 3,2 % mniej użytkowników niż średnio w województwie. Można wnioskować, że przygotowanie rolników do pracy w gospodarstwie rolnym ma większy odsetek rolników niż średnio w województwie.

3.1.9.10 Wnioski

1. *Użytki rolne zajmują 41,1 % powierzchni gminy. Grunty orne stanowią 78,3 % pow. użytków rolnych.*
2. *Warunki przyrodnicze są mało korzystne dla produkcji rolnej. Wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej jest o 6,5 pkt niższy niż średni dla byłego województwa słupskiego. W gminie 41 % gruntów ornych i 49,6 % użytków zielonych położonych jest na glebach marginalnych klas V,VI i VI z.*
3. *Pomimo przeprowadzanego procesu prywatyzacji i restrukturyzacji rolnictwa w gminie pozostaje wielkoobszarowa gospodarka rolna i wysoki udział własności państwowej – 73,5 % pow. ogólnej i 45,5 % użytków rolnych.*
4. *W gminie były 234 gospodarstwa rolne w 1996 r. Przeważały gospodarstwa rolne do 10 ha użytków rolnych – 56,4 % ogólnej ilości. Zajmowały one 20,2 % powierzchni użytków rolnych gospodarstw indywidualnych, znajdowało się w nich 50,1 % ludności rolniczej. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego w gminie wynosiła 11,3 ha i była o 3,1 ha mniejsza niż w województwie.*
5. *Kierunki produkcji są zgodne z warunkami przyrodniczymi, a osiągane efekty odpowiadają możliwościom produkcyjnym obszaru, co nie oznacza wyczerpania potencjału produkcyjnego przestrzeni rolniczej. Wartość osiąganej produkcji jest niska. Tylko 10,6 % użytkowników uważa swoje gospodarstwo za rozwojowe.*
6. *Największym problemem gminy jest zbyt produkcji rolniczej (poza produkcją mleka). Pomimo znacznego rynku rolnicy przed rozpoczęciem produkcji nie wiedzą, gdzie i za ile sprzedadzą swoją produkcję. Brak powiązań rynku z*

producentem jest przyczyną wahań wielkości produkcji i cen. Przemysł rolny w otoczeniu gminy nie zapewnia zagospodarowania produkcji rolnej z terenu gminy.

7. *Udział ludności rolniczej w ogólnej liczbie ludności oraz odsetek użytków rolnych w ogólnej powierzchni świadczą o znaczącej roli rolnictwa w gminie. Jednak ludność rolnicza stanowi tylko 41,0% ludności gminy. Część z niej pracuje poza swoim gospodarstwem rolnym. Tylko 25,1 % ludności rolniczej powyżej 15 lat utrzymuje się z pracy w swoim gospodarstwie rolnym, pomimo to rolnictwo daje pracę największej liczbie ludzi w gminie.*
8. *Wykształcenie rolnicze posiada 24,0 % użytkowników gospodarstw rolnych i 29,9 % prowadzących gospodarstwo ma ukończone kursy rolnicze. W rolnictwie Unii Europejskiej średnie wykształcenie rolnicze posiada każdy użytkownik rodzinnego gospodarstwa rolnego, który chce korzystać z przywilejów ustanowionych dla tych gospodarstw.*

Wykres nr 1

GMINA BORZYTUCHOM

Struktura użytkowania gruntów w 1999r.

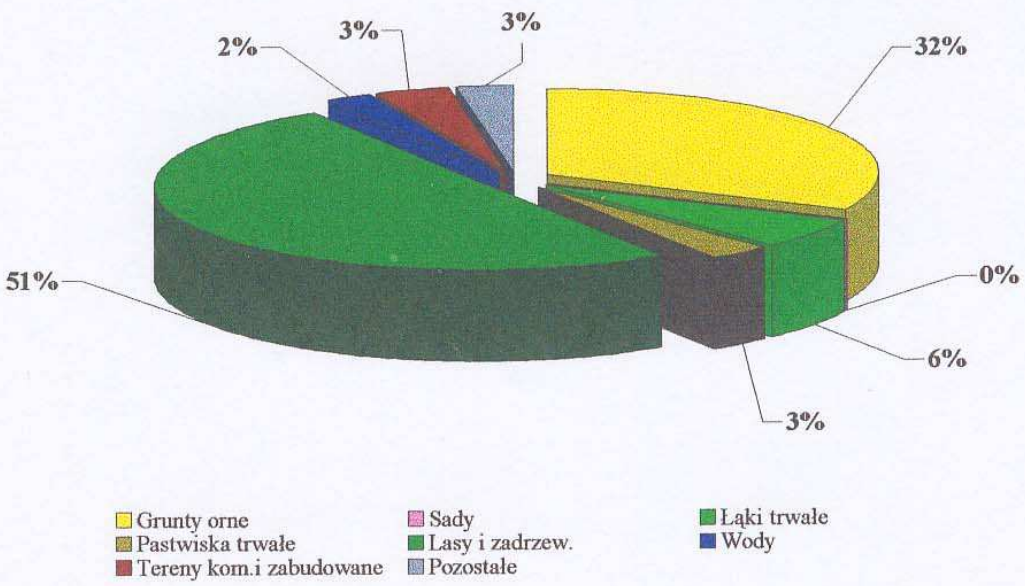

Wykres 2

GMINA BORZYTUCHOM

Grunty orne i sady. Struktura jakości gleb

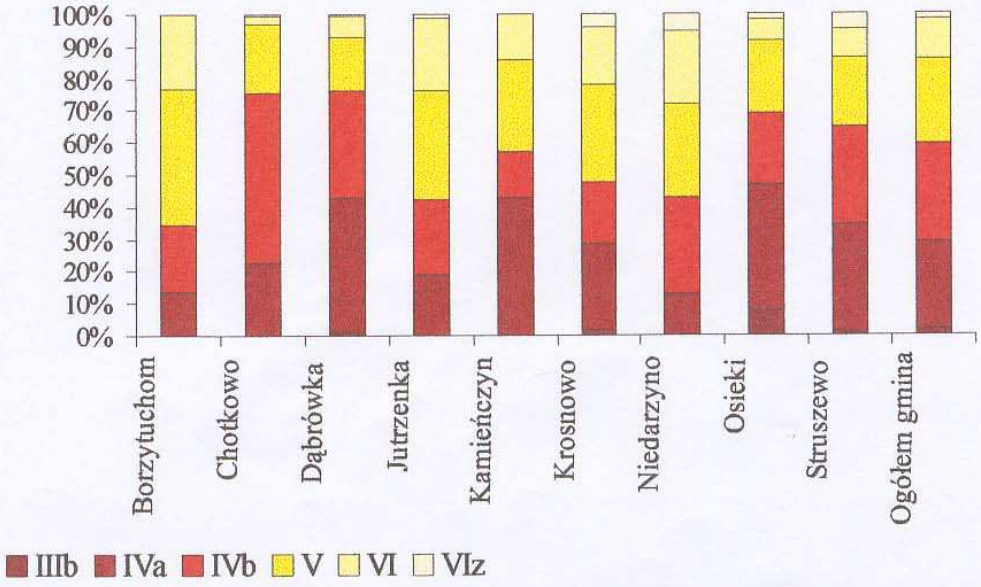

Wykres 3 **GMINA BORZYTUCHOM**

udział klas gleb

powierzchnia gruntów ornych gminy = 100

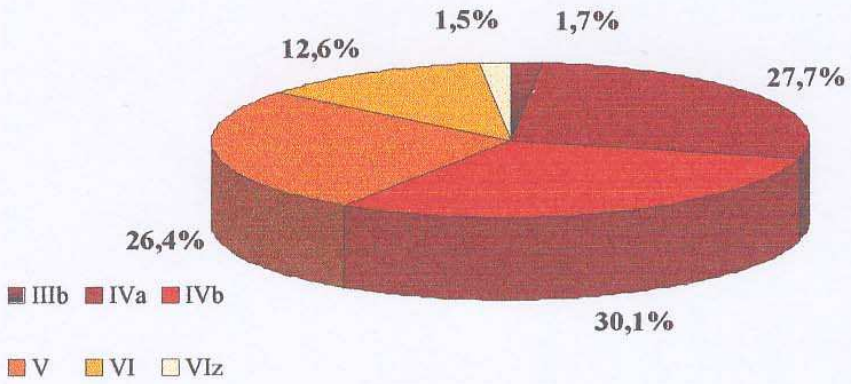

Wykres nr 4 **GMINA BORZYTUCHOM**

grunty orne wg obrębów

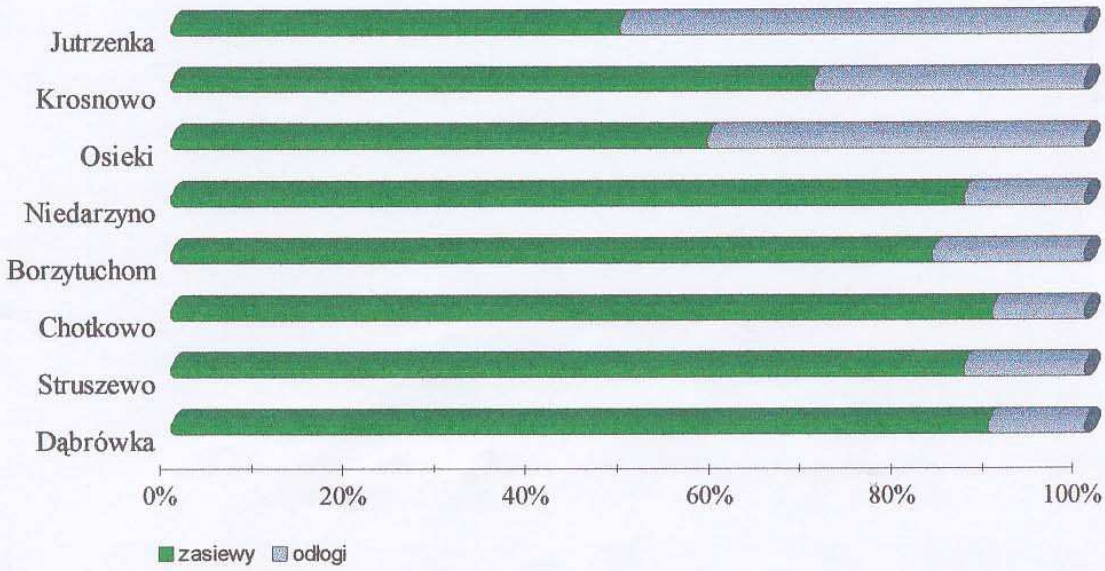

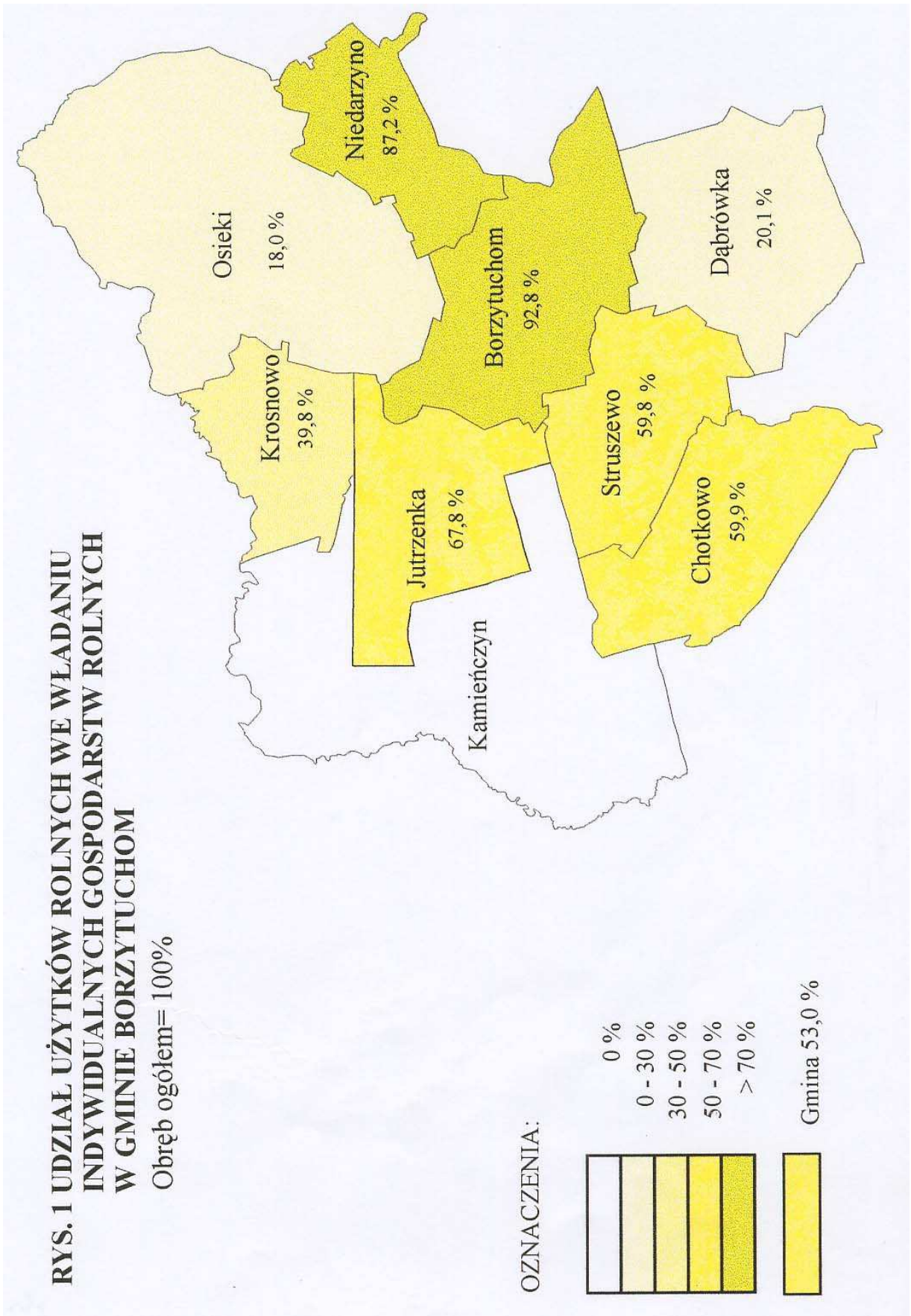
RYS. 1 UDZIAŁ UŻYTKÓW ROLNYCH WE WŁADANIU INDYWIDUALNYCH GOSPODARSTW ROLNYCH W GMINIE BORZYTUCHOM
Obręb ogółem= 100%
Niedarzyno 87,2 %
Osieki 18,0 %
Borzytuchom 92,8 %
Dąbrówka 20,1 %
Krosnowo 39,8 %
Jutrzenka 67,8 %
Struszewo 59,8 %
Chotkowo 59,9 %
Kamieńczyn
OZNACZENIA:
0 %
0 - 30 %
30 - 50 %
50 - 70 %
> 70 %
Gmina 53,0 %

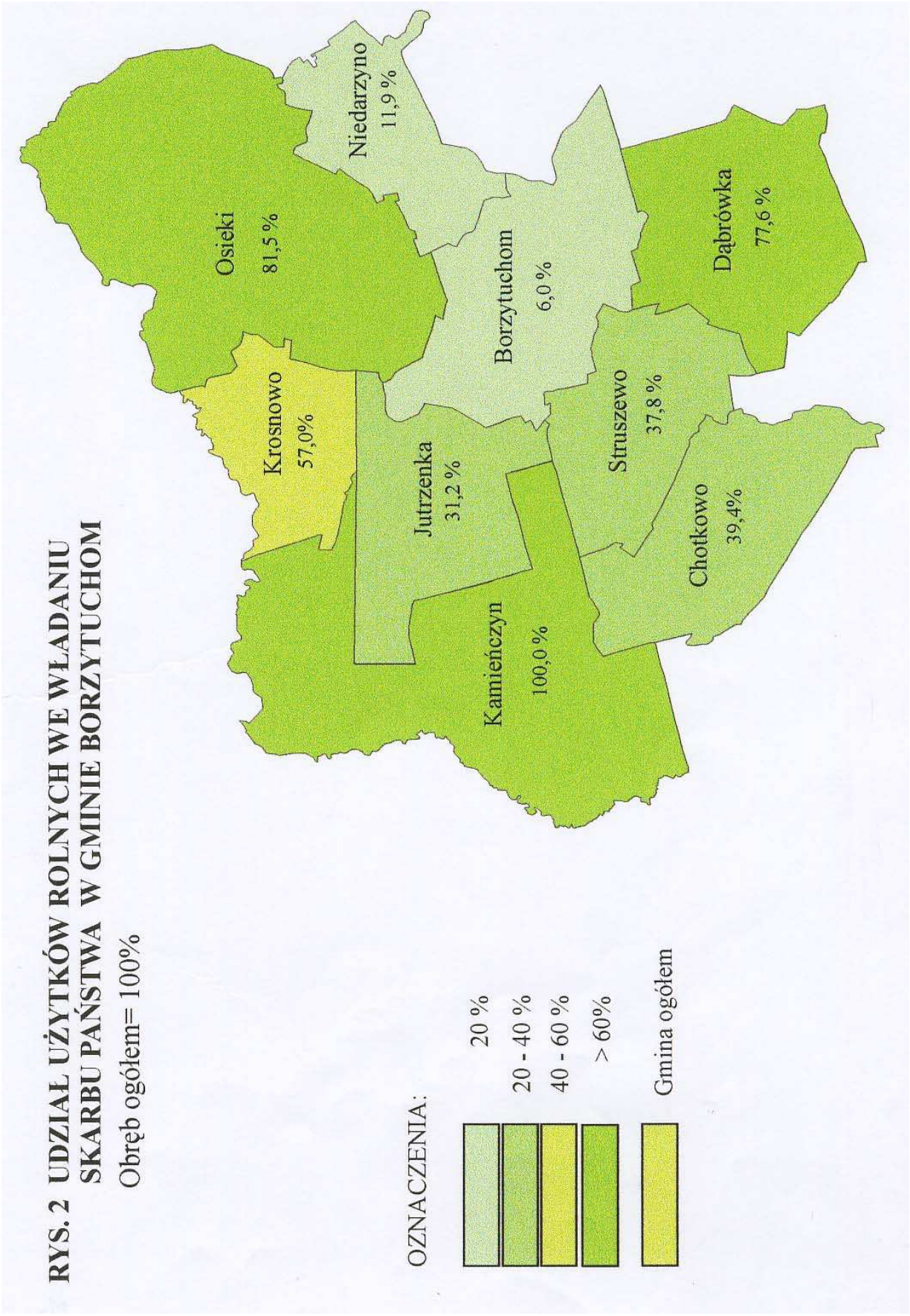
RYS. 2 UDZIAŁ UŻYTKÓW ROLNYCH WE WŁADANIU SKARBU PAŃSTWA W GMINIE BORZYTUCHOM
Obręb ogółem= 100%
Osieki 81,5 %
Niedarzyno 11,9 %
Borzytuchom 6,0 %
Dąbrówka 77,6 %
Krosnowo 57,0%
Jutrzenka 31,2 %
Struszewo 37,8 %
Kamieńczyn 100,0 %
Chotkowo 39,4%
OZNACZENIA:
20 %
20 - 40 %
40 - 60 %
> 60%
Gmina ogółem

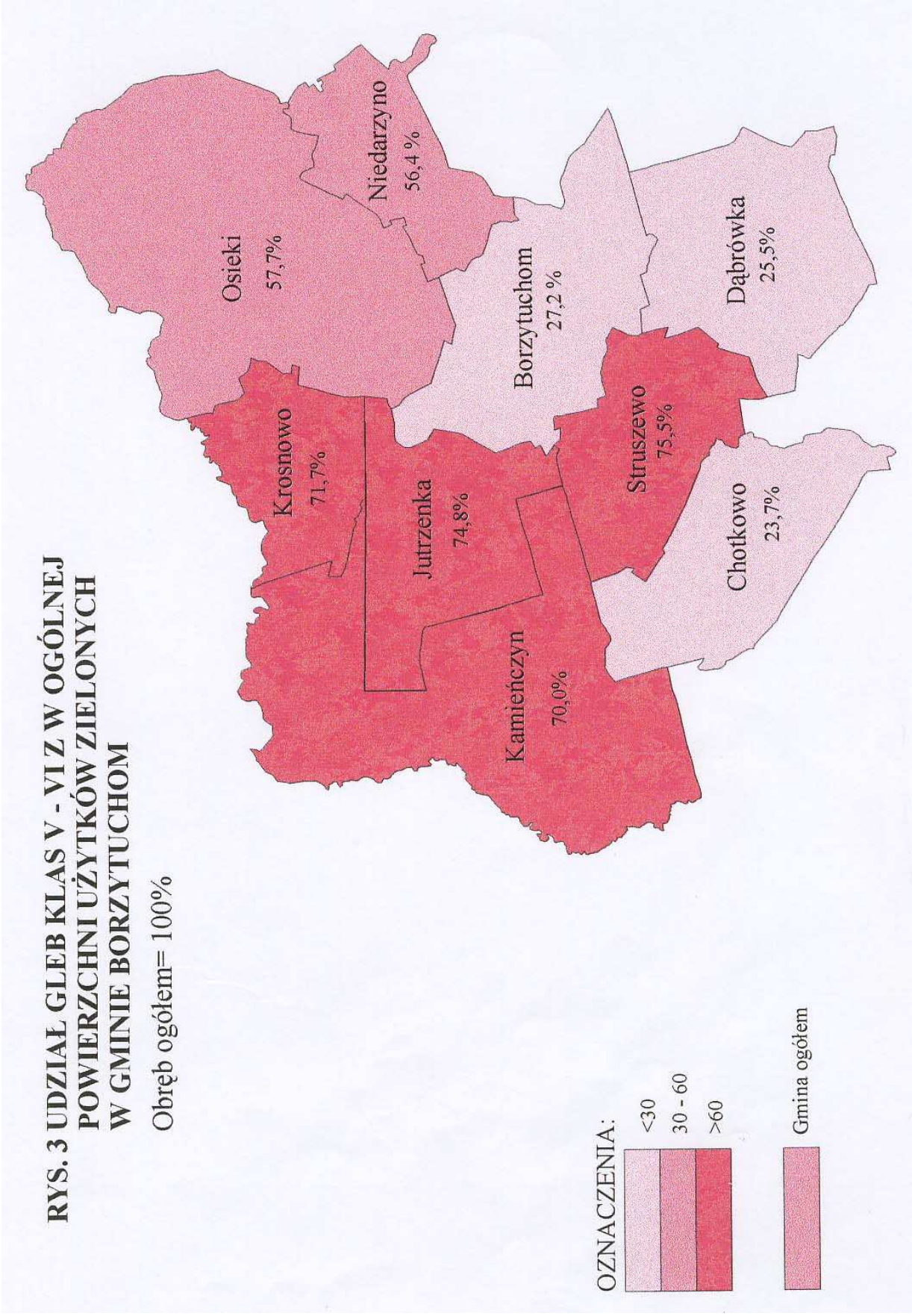

RYS. 3 UDZIAŁ GLEB KLAS V - VI Z W OGÓLNEJ POWIERZCHNI UŻYTKÓW ZIELONYCH W GMINIE BORZYTUCHOM

Obręb ogółem= 100%

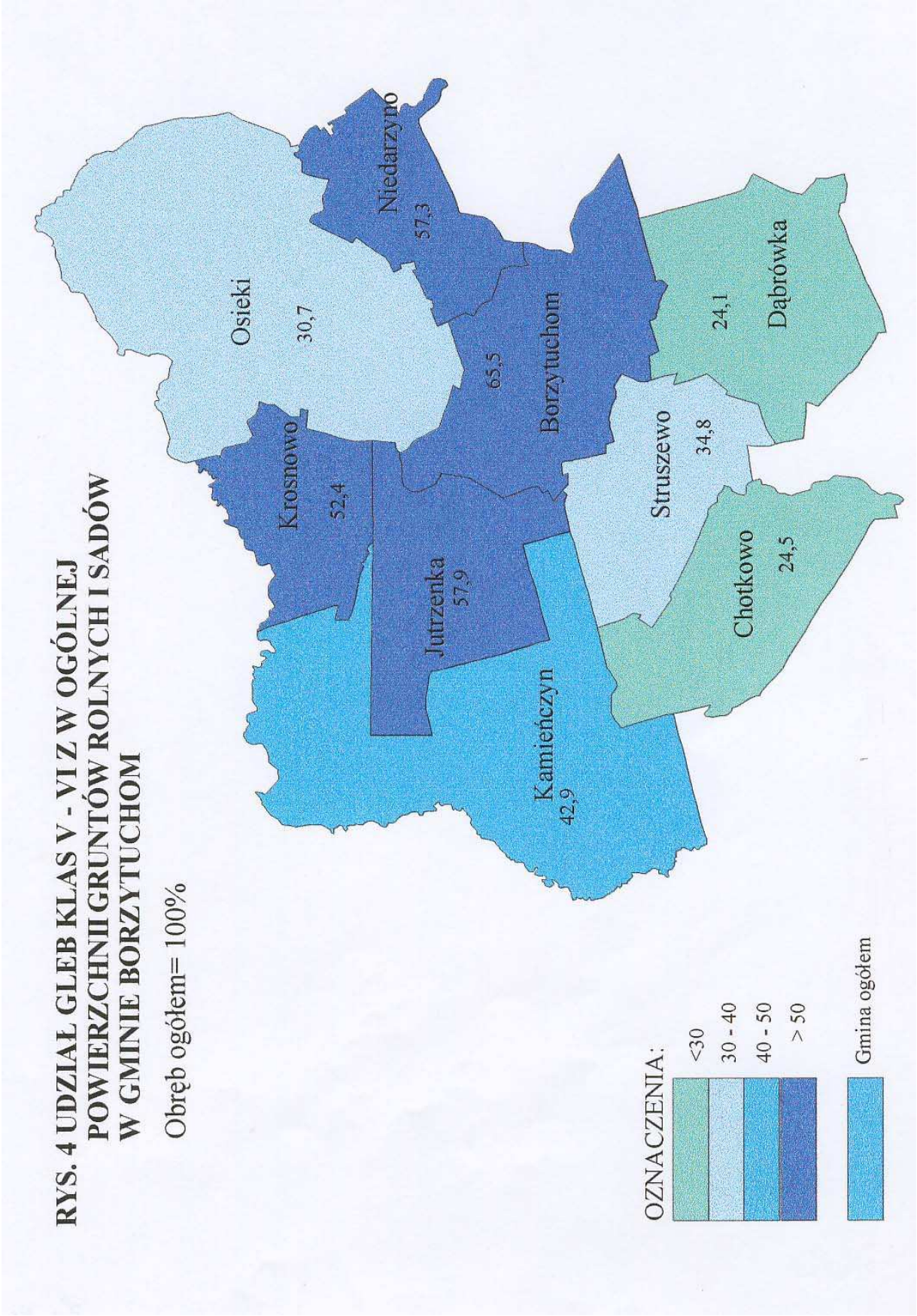
RYS. 4 UDZIAŁ GLEB KLAS V - VI Z W OGÓLNEJ
POWIERZCHNI GRUNTÓW ROLNYCH I SADÓW
W GMINIE BORZYTUCHOM
Obręb ogółem= 100%
Osieki
30,7
Niedarzyno
57,3
Krosnowo
52,4
Borzytuchom
65,5
Jutrzenka
57,9
Struszewo
34,8
Dąbrówka
24,1
Chotkowo
24,5
Kamieńczyn
42,9
OZNACZENIA:
<30
30 - 40
40 - 50
> 50
Gmina ogółem

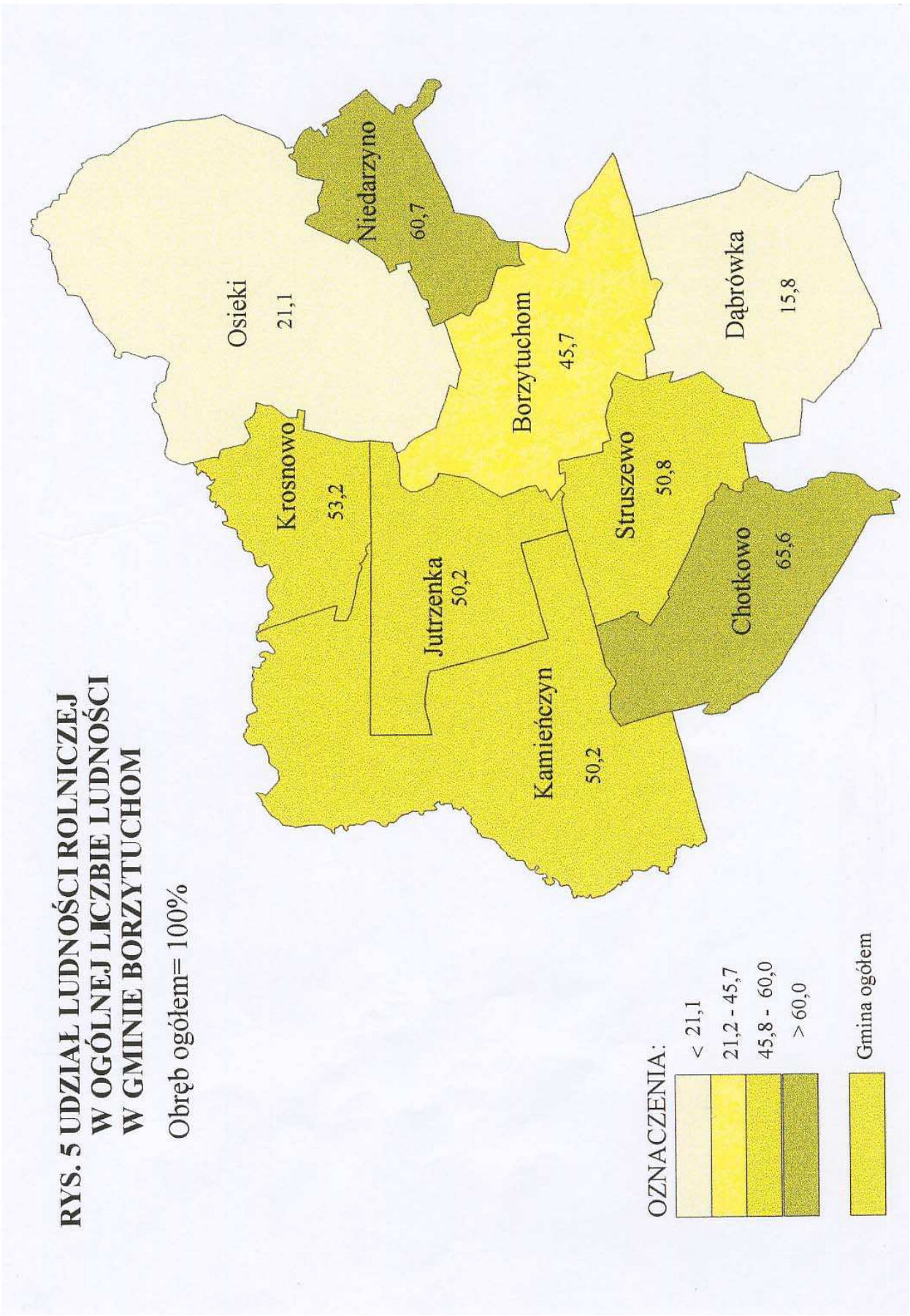
RYS. 5 UDZIAŁ LUDNOŚCI ROLNICZEJ
W OGÓLNEJ LICZBIE LUDNOŚCI
W GMINIE BORZYTUCHOM
Obręb ogółem= 100%
Osieki
21,1
Niedarzyno
60,7
Borzytuchom
45,7
Dąbrówka
15,8
Krosnowo
53,2
Jutrzenka
50,2
Struszewo
50,8
Chotkowo
65,6
Kamieńczyn
50,2
OZNACZENIA:
< 21,1
21,2 - 45,7
45,8 - 60,0
> 60,0
Gmina ogółem

Tabela 1. Gmina Borzytuchom - użytkowanie gruntów wg obrębów /ogółem/

Wyszczególnienie	Powierzchnia ogółem	Grunty orne	Sady	Łąki trwałe	Pastwiska trwałe	Użytki rolne razem	Lasy i zadrzewienia	Wody	Pozostałe grunty
Borzytuchom	1189	486	1	123	57	667	349	57	116
Chotkowo	996	535	3	43	38	619	251	62	64
Dąbrowka	1131	740	1	77	74	892	127	5	107
Jutrzenka	1716	299	1	66	32	398	1186	29	103
Kamieńczyn	1399	4		1	8	13	1380	3	3
Krosnowo	644	297	1	72	14	384	206	6	48
Niedarzyno	656	348		102	27	477	101	18	60
Osieki	2286	478	1	63	57	599	1508	63	116
Struszewo	826	307	2	80	24	413	355	2	56
Gmina ogółem	10843	3494	10	627	331	4462	5463	245	673

Źródło: Wykaz gruntów na 1stycznia 1999 roku

Tabela 2. Gmina Borzytuchom - użytkowanie gruntów wg obrębów /indywidualne gospodarstwa rolne i inne indywidualne/

Wyszczególnienie	Powierzchnia ogółem	Grunty orne	Sady	Łąki trwałe	Pastwiska trwałe	Użytki rolne razem	Lasy i zadrzewienia	Wody	Pozostałe grunty
Borzytuchom	694	451	1	113	54	619	9	5	61
Chotkowo	399	299	2	39	31	371	3	2	23
Dąbrowka	205	131		28	20	179	5		21
Jutrzenka	307	202	1	51	16	270	17		20
Kamieńczyn									
Krosnowo	199	106	1	37	9	153	24	2	20
Niedarzyno	468	313		80	23	416	23	2	27
Osieki	124	86	1	13	8	108	5		11
Struszewo	260	178	2	53	14	247	1	1	11
Gmina ogółem	2656	1766	8	414	175	2363	87	12	193

Źródło: Wykaz gruntów na 1 stycznia 1999 roku

Tabela 3. Gmina Borzytuchom – Użytkowanie gruntów według obrębów /grunty Skarbu Państwa i inne państwowe/

Wyszczególnienie	Powierzchnia ogółem	Grunty orne	Sady	Łąki trwałe	Pastwiska trwałe	Użytki rolne razem	Lasy i zadrzewienia	Wody	Pozostałe grunty
Borzytuchom	451	30		9	1	40	339	46	26
Chotkowo	581	235		4	5	244	248	60	29
Dąbrowka	887	605	1	49	37	692	122	3	70
Jutrzenka	1381	94		15	15	124	1169	25	63
Kamieńczyn	1398	4		0	8	12	1380	3	3
Krosnowo	422	183		31	5	219	179	5	19
Niedarzyno	162	31		22	4	57	78	15	12
Osieki	2147	389		51	48	488	1501	63	95
Struszewo	540	119		27	10	156	354	2	28
Gmina ogółem	7969	1690	1	208	133	2032	5370	222	345

Źródło: Wykaz gruntów na 1stycznia 1999 roku

Tabela 4. Gmina Borzytuchom – Struktura użytkowania gruntów według obrębów /ogółem/

Wyszczególnienie	Powierzchnia ogółem	Grunty orne	Sady	Łąki trwałe	Pastwiska trwałe	Użytki rolne razem	Lasy i zadrzewienia	Wody	Pozostałe grunty
Borzytuchom	100,0%	40,9%	0,1%	10,3%	4,8%	56,1%	29,4%	4,8%	9,8%
Chotkowo	100,0%	53,7%	0,3%	3,8%	3,8%	62,1%	25,2%	6,2%	6,4%
Dąbrowka	100,0%	65,4%	0,1%	4,5%	6,5%	78,9%	11,2%	0,4%	9,5%
Jutrzenka	100,0%	17,4%	0,1%	4,7%	1,9%	23,2%	69,1%	1,7%	6,0%
Kamieńczyn	100,0%	0,3%	0,0%	0,2%	0,6%	0,9%	98,6%	0,2%	0,2%
Krosnowo	100,0%	46,1%	0,2%	11,0%	2,2%	59,6%	32,0%	0,9%	7,5%
Niedarzyno	100,0%	53,0%	0,0%	4,5%	4,1%	72,7%	15,4%	2,7%	9,1%
Osieki	100,0%	20,9%	0,0%	7,6%	2,5%	26,2%	66,0%	2,8%	5,1%
Struszewo	100,0%	37,2%	0,2%	0,7%	2,9%	50,0%	43,0%	0,2%	6,8%
Gmina ogółem	100,0%	32,2%	0,1%	5,8%	3,1%	41,2%	50,4%	2,3%	6,2%

Źródło: Wykaz gruntów na 1stycznia 1999 roku

Tabela 5. Gmina Borzytuchom - Udział ludności rolniczej w ogólnej liczbie ludności

Nazwa obrębu	***Ludność***		
	Ogółem	***Ludność w gospodarstwie domowym z użytkowaniem gospodarstwa rolnego***	***Odsetek ludności rolniczej ogółem = 100***
Borzytuchom	*360*	*788*	*45,7*
Chotkowo	*186*	*122*	*65,6*
Dąbrówka	*476*	*75*	*15,8*
Jutrzenka /Kamieńc	*267*	*134*	*50,2*
Krosnowo	*203*	*108*	*53,2*
Niedarzyno	*234*	*142*	*60,7*
Osieki	*275*	*58*	*21,1*
Struszewo	*179*	*91*	*50,8*
Gmina ogółem	*2608*	*1090*	*41,8*
Województwo (wieś)	*191105*	*52815*	*27,6*

Opracowano na podstawie informacji:

1. *Urząd Gminy - ludność ogółem*
2. *Zestawienie zbiorcze wstępnych wyników powszechnego spisu rolnego w 1996 r. sporządzone przez Urząd Gminy*
3. *Ludność związana z rolnictwem i jej aktywność ekonomiczna, psr 1996, Urząd Statystyczny w Słupsku. Słupsk 1997*
4. *Stan, ruch naturalny i wędrówkowy ludności w II kwartale 1996 r., Urząd Statystyczny w Słupsku. Słupsk 1996 - Informacja sygnalna.*

Tabela 6. Gmina Borzytuchom - Udział ludności pracującej w swoim indywidualnym gospodarstwie rolnym

Nazwa obrębu	Ludność w gospodarstwach domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego	Pracujący w swoim gospodarstwie rolnym		Odsetek ludności rolniczej pracującej wyłącznie w swoim gospodarstwie rolnym	Ilość osób pracujących wyłącznie w swoim gospodarstwie rolnym
		wyłącznie	głównie	ludność rolnicza=100	na 100 ha użytków rolnych
Borzytuchom	360	115	8	31,9	15,1
Chotkowo	122	65	-	53,3	14,0
Dąbrówka	75	28	-	37,3	15,6
Jutrzenka/ Kamieńc	134	62	-	46,3	21,2
Krosnowo	108	40	1	37,0	25,6
Niedarzyno	142	61	-	43,0	13,7
Osieki	58	17	-	29,3	14,7
Struszewo	91	40	-	44,0	15,5
Gmina ogółem	1090	428	9	39,3	16,0
Województwo (wieś)	52815	1033	19609	37,1	10,6

Opracowano na podstawie informacji:

1. *Zestawienie zbiorcze wstępnych wyników powszechnego spisu rolnego w 1996 r. sporządzone przez Urząd Gminy*
2. *Ludność związana z rolnictwem i jej aktywność ekonomiczna psr 1996, Urząd Statystyczny w Słupsku, Słupsk 1997*
3. *Systematyka i charakterystyka gospodarstw rolnych w województwie słupskim, psr 1996, Urząd Statystyczny w Słupsku, Słupsk 1997.*

3.1.10 Stan i funkcjonowanie gospodarki leśnej

Gmina charakteryzuje się bardzo wysokim stopniem lesistości. Udział lasów /bez zadrzewień/ w jej powierzchni wynosi 48%. Lasy są rozmieszczone nierównomiernie - tworzą zwarte kompleksy w północno-wschodniej oraz północno

zachodniej i zachodniej części gminy, natomiast w części środkowej i południowej zajmują niewiele, izolowane powierzchnie.

Według wykazu gruntów (stan na 1.01.1999 r) powierzchnia lasów i gruntów leśnych na terenie gminy wynosi 5 442 ha. Według danych nadl. Bytów powierzchnia lasów gminy wynosi 5 309 ha (stan na 31.12.1999 r.) i zwiększyła się w ciągu pięciu lat o 52 ha (Tab.1 i Tab.2). Lasy stanowią własność Skarbu Państwa pod zarządem Nadleśnictwa Bytów (gmina znajduje się na terenie obrębu Borzytuchom) z siedzibą w Bytowie oraz w zarządzie AWRSP.

Struktura własności lasów i gruntów leśnych w gminie Borzytuchom:

Lasy własności Skarbu Państwa + zadrzewienia		
w tym:		
PGL	*5 285 ha*	*7 ha*
AWRSP	*69 ha*	*4 ha*
prywatne	*81 ha*	*6 ha*
inne własności	*7 ha*	
ogółem	*5442 ha*	*18 ha*

Aktualny na 2009 r. stan użytkowania gruntów obejmujący lasy i grunty leśne określono w części graficznej ujednoliconej diagnozy „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Borzytuchom - uwarunkowania rozwoju" - materiałach planistycznych sporządzonych na potrzeby projektowanych zmian w studium.

W skład obrębu Borzytuchom wchodzi 10 leśnictw, których powierzchnie znajdują się na terenie gminy w całości (Jutrzenka, Borzytuchom, Ryczyn i Osieki) lub częściowo (Modrzewo - cz. Północna, Świerkówko - cz. Północno-zachodnia oraz Niedarzyno - cz. Północna).

Według podziału przyrodniczo-leśnego (Trampler i inni) obszary leśne gminy leżą w zasięgu mezoregionu Wysoczyzny Polanowskiej i Pojezierza Bytowskiego, w dzielnicy Pojezierza Drawsko-Kaszubskiego i Krainy Bałtyckiej. Nadleśnictwo Bytów prowadzi gospodarkę leśną według Planu Urządzenia na lata: 01.01.1995 - 31.12.204.

Charakterystyka siedlisk i drzewostanów

Wśród siedlisk leśnych gminy przeważają siedliska boru świeżego (46,5%), pomimo to znaczny jest udział siedlisk żyźniejszych - boru mieszanego świeżego (31,1%) oraz lasu mieszanego świeżego (18,5%) (Tab.3). Żyźniejsze siedliska skupione są głównie w zachodniej, południowej i środkowej części gminy. W części północno-zachodniej dominują siedliska boru świeżego. Należy podkreślić stosunkowo niski udział (ok. 20%) siedlisk porolnych. Zajmują one powierzchnie głównie w południowej i środkowej części gminy.

Głównym gatunkiem budującym drzewostany gminy jest sosna. Jako gatunek panujący zajmuje aż 84,74 % powierzchni leśnej. Na żyźniejszych siedliskach sosna tworzy drzewostany z domieszką buka, świerka, dębu i brzozy. Drugim gatunkiem jest buk, który występuje na ok. 6,5% powierzchni, na siedliskach w drzewostanach litych lub mieszanych. Na terenie gminy udział buka w drzewostanach jest nawet większy niż na pozostałym obszarze nadleśnictwa Bytów. Pozostałe gatunki drzew odgrywają znacznie mniejszą rolę: świerk - 3,35%, brzoza -

2,57%, dąb - 1,59%, olsza - 0,58%, modrzew, jodła, jesion, topola, klon, grab i osika - 0,64% (Tab.4). Sosna wykazuje dobrą jakość hodowlaną i techniczną. Na terenie gminy wyznaczono sosnowe drzewostany nasienne wyłączone o łącznej powierzchni 41 ha (Tab.5) oraz drzewostany nasienne gospodarcze - ok. 180 ha (Tab.6). Wyznaczono również 17 okazów sosny jako drzewa doborowe, z czego 14 sztuk znajduje się na obszarze gminy.

Przeciętny wiek lasów gminy wynosi 56 lat, średnia zasobność - 214 m^3/ha, natomiast zapas grubizny brutto - 1 964 955 m^3. Na koniec bieżącego okresu gospodarczego przewiduje się wzrost zasobności do 214 m^3/ha, zapasu do 2 015 035 m^3 (Tab.7 i Tab.8).

Pozyskanie drzewa uzależnione jest od możliwości biologicznych drzewostanów, określonego dla poszczególnych gatunków drzew wieku rębności oraz stanu zdrowotnego i sanitarnego drzewostanów (Tab.9).

Np. w bieżącym roku huraganowe wiatry w styczniu i lutym spowodowały powstanie tak dużych powierzchni wiatrołomów, że w związku z koniecznością ich uprzątnięcia, zmniejszono o połowę planowe pozyskanie surowce drzewnego w roku 2000.

Przeciętny przyrost masy drzewostanów wynosi na terenie gminy 3,8 m^3/ha.

Głównym odbiorcą drewna jest tartak w Bytowie oraz zakład drzewny w Kołczygłowach.

<u>Zagrożenia lasów</u>

Lasy gminy należą do strefy I dużego zagrożenia gradacjami szkodników pierwotnych (poproch, cetyniec), pojawieniem szkodników wtórnych oraz klęskami żywiołowymi jak: huraganowe wiatry, okiść śniegowa, pożary, susze i przymrozki. Zagrożenie zwiększa występowanie dużych powierzchni drzewostanów sosnowych.

Znaczne obszary lasów na siedliskach porolnych są z kolei zagrożone patogenami grzybowymi jak huba korzeniowa. Duże powierzchnie ugorów i odłogów potęgują zagrożenie masowym występowaniem liściożernych chrabąszczy majowych. Na terenie upraw i młodników występuje zagrożenie ze strony zwierzyny łowieckiej, powodującej znaczne szkody.

Pomimo licznych, okresowych zagrożeń stan sanitarny i zdrowotny lasów gminy jest dobry.

Tabela 1. Zestawienie powierzchni gruntów pod względem nadleśnictwa Bytów z uwzględnieniem grup użytków (stan na 01.01.1995 r.)

Lasy					
Grunty zalesione i niezalesione			*Grunty związane z*	*Razem*	*Grunty nieleśne*
rezerwaty	*ochronne*	*gospodarcze*	*gosp. Leśną*		
24,08	*777,96*	*4293,86*	*161,26*	*5257,16*	*255,07*

Tabela.2 Powierzchnia gruntów leśnych nadl. Bytów w gminie Borzytuchom

Kategoria lasów	*Grunty leśne niezalesione*	*Grunty leśne zalesione*
rezerwaty przyrody	———	*24,08 ha*
lasy ochronne	*5,07 ha*	*772,89 ha*
lasy gospodarcze	*166,65 ha*	*4 288,47 ha*

lasy w rej. Zabytków	_____	*25,40 ha*
Ogółem:	*171,72 ha*	*5 085,44 ha*

Tabela 3. Zmiany powierzchni i udział poszczególnych typów siedlisk leśnych w obrębie Borzytuchom w dwóch ostatnich okresach gospodarczych

	Stan na			
Typ siedliskowy	*1.01.1984 r.*		*1.01.1995 r.*	
lasu	*pow. ha*	*%*	*pow. ha*	*%*
Bór świeży	*4 604,86*	*50,6*	*4 282,51*	*46,5*
Bór wilgotny	*34,25*	*0,4*	*11,41*	*0,1*
Bór bagienny	*5,70*	*0,1*	*5,42*	*0,1*
Bór mieszany	*2 626,67*	*28,8*	*2 860,59*	*31,1*
Bór m. wilgotny	*74,47*	*0,8*	*89,68*	*1,0*
Bór m. bagienny	*2,00*	*0,0*	*3,84*	*0,0*
Las m. świeży	*1 566,77*	*17,2*	*1 703,17*	*18,5*
Las m. wilgotny	*10,54*	*0,1*	*15,15*	*0,2*
Las m. bagienny	*-*	*-*	*0,96*	*0,0*
Las świeży	*116,38*	*1,3*	*160,88*	*1,7*
Las wilgotny	*4,53*	*0,0*	*4,73*	*0,1*
Ols	*59,29*	*0,7*	*64,65*	*0,7*
Razem	*9 105,46*	*100,0*	*9 202,99*	*100,0*

Tabela 4. Powierzchnia lasów zarządzanych przez Nadleśnictwa Bytów na obszarze gminy Borzytuchom z uwzględnieniem panujących gatunków drzew oraz klas wieku

	Powierzchnia w ha		
Gatunek	*Klasa wieku*		*Razem*
	1 - 40 lat	*powyżej 40 lat*	
sosna	*1 378,05*	*1 900,87*	*3 278,92*
świerk	*114,19*	*82,30*	*196,49*
buk	*111,70*	*324,26*	*435,96*
dąb	*14,24*	*191,85*	*206,09*
brzoza	*64,44*	*61,64*	*126,08*
olsza cz.	*14,14*	*1,15*	*15,29*
topola	*4,24*	*-*	*4,24*

Tabela 5. Drzewostany nasienne wyłączone na terenie gminy Borzytuchom

Powierzchnia ha	*Siedliskowy typ lasu*	*Opis drzewostanu (udział, gatunek, wiek, zadrzewienie, bonitacja, jakość, pierśnica, wysokość, zwarcie)*
17,47	*BMśw*	*So 120-0,9-I/II-1, 39/28 um.*
4,97	*BMśw*	*8 So, 2 Św 120-0,9-I/III-2, 38/28 prz.*
18,80	*Bśw*	*So 110-0,9-III-1, 34/21 prz.*
Razem 41,24		

Tabela 6. Drzewostany nasienne gospodarcze na terenie gminy Borzytuchom

Gatunek - powierzchnia -ha					
So	Św	Db	Bk	Brz	Razem
155,39	15,13	6,73	8,67	2,10	188,02

Tabela 7. Zmiany w charakterystyce lasów obrębu Borzytuchom nadl. Bytów w poprzednich okresach urządzeniowych

		Stan na :			
		1.10.1964	1.10.1973	1.01.1984	1.01.1995
Pow. ogólna	ha				
Gr. Leśne bez zw. z gosp. leśną	ha	8 686,61	9 046,41	9 105,46	9 202,99
Gr leśne zw z gosp. leśną	ha	-	-	-	279,05
Pow. lasów ochronnych	ha	967,43	1 365,52	1 404,77	1 578,23
pow. rezerwatów	ha	-	-	24,08	24,08
Zapas na gr. leśnych zalesionych i niezaleś.	m^3 brutto	1 299 326	1 394 270	1 595986	1 968 404
Przec. zapas na 1 ha gr. leśnych zalesionych	m^3 brutto	159	155	177	214
Przeciętny wiek	lat	49	48	54	56
Roczny rozmiar użytkowaniarębnego - pow. ha	plan wyk.	72,88 76,63	73,69 86,18	91,79 82,00	99,43
Roczny rozmiar użytk. rębnego - m^3 netto	plan wyk.	17 167 16 924	18 273 16 860	16 888 11 282	18138
Roczna wielkość odn. i zal. otwartych - ha	plan wyk.	108,34 114,02	61,49 63,10	66,31 49,30	57,20
Roczna wielkość odn. pod osłoną - ha	plan wyk.	21,37 12,19	17,15 5,60	22,38 17,69	35,34

Tabela 8. Zmiany zasobów drzewnych w poszczególnych okresach urządzeniowych na terenie obrębu Borzytuchom

Stan na	ha m^3
1.X.64	8177,39 1 297 826
1.X.73	8 968,19 1 392 480
1.I.84	9 013,08 1 592 990
1.I.95	9 185,20 1 964 955

Tabela 9. Wiek rębności poszczególnych gatunków drzew w obrębie Borzytuchom

Gatunek	Lasy ochronne	Lasy gospodarcze
Dąb, jesion	140	140
Buk	120	120
Jodła	120	120
Sosna, modrzew	110	100

Świerk, daglezja	90	90
Brzoza, olsza, grab	80	80
osika,	60	60
topola	40	40

3.1.11 Stan infrastruktury - komunikacja

3.1.11.1 Sieć drogowa

Zgodnie z ustawą o drogach publicznych od początku roku 1999 funkcjonują cztery kategorie dróg: krajowe, wojewódzkie, powiatowe, gminne. Ze względu na brak możliwości przeprowadzenia procedur zaliczania dróg do danej kategorii do końca 1998 roku, ustawa wprowadzająca umożliwiła wyjściowe zaliczenie dróg do poszczególnej kategorii w drodze rozporządzenia Rady Ministrów. Dalsze korekty sieci drogowej będą dokonywane według procedur ustawowych.

Przy opracowaniu projektu rozporządzenia RM przyjęto następujące założenia:

- *pozostawia się bez zmian dotychczasowe drogi gminne i lokalne miejskie, aby nie naruszać dotychczasowych kompetencji gmin,*
- *drogi krajowe określa się według nowych kryteriów ustawowych,*
- *pozostałe dotychczasowe drogi krajowe zalicza się do kategorii nowych dróg wojewódzkich,*
- *dotychczasowe drogi wojewódzkie stają się drogami powiatowymi,*

*Diagnoza stanu infrastruktury w zakresie komunikacji na obszarze gminy Borzytuchom dotyczy następujących elementów: dróg wojewódzkich, powiatowych, gminnych /**rys. 1 - System komunikacyjny**/.*

Drogi wojewódzkie

Przez obszar gminy przebiega odcinek drogi wojewódzkiej DW 209 Warszkowo - Suchorze - Bytów długości około 14,0 km. Jest to ważna dla obszaru gminy droga, która zabezpiecza regionalne i sąsiedzkie powiązania gminy, doprowadzając jednocześnie ruch drogowy z obszaru gminy do siedziby powiatu w Bytowie. Na odcinku od Suchorza w kierunku Bytowa droga posiada parametry III klasy technicznej (korona 8,00□9,00 m, jezdnia 6,00÷7,00 m). Na odcinku tym dopuszcza się ruch pojazdów o nacisku osi 100 kN. Jest to jedna z niewielu dróg na obszarze Pomorza Środkowego przystosowana do przenoszenia takich obciążeń.

Za stan dróg o znaczeniu wojewódzkim odpowiada Zarząd Dróg Wojewódzkich w Gdańsku, a w jego imieniu podległy mu Rejon Dróg Wojewódzkich w Bytowie.

Drogi powiatowe

Sieć dróg powiatowych obejmuje 7 odcinków dróg V klasy technicznej. Na terenie gminy drogi te są podstawowym łącznikiem z drogami krajowymi i wojewódzkimi, leżącymi w gminach sąsiednich.

Drogi te znajdują się w południowej i wschodniej części gminy, charakteryzują się małą gęstością. Najistotniejsze połączenia obszaru gminy odbywają się poprzez odcinki dróg 1752G *(DP 39361) Krosnowo - Borzytuchom,* 1201G *(DP 39360) Budowo - Krosnowo (do drogi wojewódzkiej DW 210 relacji*

Unichowo - Dębnica Kaszubska - Słupsk), 1767G *(DP 39376) Borzytuchom - Tuchomie (do drogi krajowej DK 206 Miastko - Bytów).*

Nieregularnie rozmieszczona sieć dróg powiatowych zapewnia powiązania gminy w skali lokalnej. Istnieją dysproporcje pomiędzy terenami zachodnimi, a wschodnimi gminy. Wiąże się to z gęstością zaludnienia, jak również z zagospodarowaniem przestrzennym - obszarami leśnymi w południowo - zachodniej części gminy i usytuowaniem w północnej części Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi". W związku z tym w części obejmującej Park, jak również na obszarze stykowym z częścią obszaru gminy Kołczygłowy i Czarna Dąbrówka występują niedobory. Drogi powiatowe są relatywnie w średnim i złym stanie technicznym. Charakterystyczne są przekroje jednopasmowe na części dróg oraz brak chodników przy prawie wszystkich drogach, co ujemnie wpływa na bezpieczeństwo użytkowników dróg. Stan nawierzchni dróg wymaga działań prowadzących do sukcesywnej poprawy, ponieważ nie gwarantuje wymaganej przepustowości. Dla zwiększenia dostępności turystycznej i gospodarczej niezbędna jest modernizacja ciągów komunikacyjnych.

Za stan tych dróg odpowiada Zarząd Dróg Powiatowych w Bytowie.

Tabela 1. Zestawienie dróg powiatowych na terenie gminy Borzytuchom
(aktualna numeracja dróg powiatowych została uwzględniona na ujednoliconym w 2009 r. rysunku studium).

Lp	***Numer drogi***	***Przebieg drogi***	***Rodzaj nawierzchni***	***Długość w przybliżeniu km***	***Stan techniczny ogólny***
	2	*3*	*4*	*5*	*6*
1	1201G *(DP 39360)*	*Budowo - Krosnowo - Bytów*	*asfaltowa*	*8,000*	*średni*
2	1752G *(DP 39361)*	*Krosnowo - Borzytuchom*	*asfaltowa*	*4,350*	*średni*
3	1753G *(DP 39362)*	*Osieki Bytowskie - Borzytuchom*	*brukowa*	*3,640*	*zły*
4	1767G *(DP 39376)*	*Borzytuchom - Chotkowo - Tuchomie*	*asfaltowa*	*5,500*	*dobry*
5	1768G *DP 39377*	*Struszewo - Dąbrówka Bytowska*	*asfaltowa*	*3,640*	*średni*
6	1778G *DP 39392*	*Borzytuchom - stacja kolejowa Borzytuchom*	*asfaltowa*	*0,280*	*średni*
7	1726G *DP 39422*	*Tuchomie - Dabrówka Bytowska - Bytów*	*asfaltowa*	*4,500*	*dostateczny*
				29,910km	

<u>Drogi gminne</u>

Sieć dróg gminnych i wewnętrznych (dotychczas zakładowych), która obejmuje ponad 62 km dróg o bardzo zróżnicowanym standardzie, stanowi w połączeniu z siecią dróg powiatowych system obsługi lokalnej. Gmina zarządza oprócz tzw. numerowanych, szeregiem dróg stanowiących dojazdy /na planszy pokazano ważniejsze drogi dojazdowe/. Grupa ta obsługuje głównie związki pomiędzy siedliskami i drogami wyższych klas, a także zapewnia dojazdy do terenów

rolnych, łąk i lasów. Na terenie gminy występuje szereg dróg leśnych, które stanowią uzupełnienie sieci dróg gminnych i wewnętrznych oraz dojazdowych. Niektóre odcinki dróg mają szansę wykorzystania ich w charakterze ciągów turystycznych pieszych, rowerowych i hipicznych.

Stan nawierzchni dróg gminnych, charakteryzujący się niskim wskaźnikiem utwardzenia, w większości wymaga działań prowadzących do sukcesywnej poprawy.

Siecią dróg gminnych zarządza Urząd Gminy Borzytuchom.

Tabela 2. Zestawienie dróg gminnych na terenie gminy Borzytuchom
(aktualna numeracja dróg gminnych na ujednoliconym w 2009 r. rysunku studium).

Lp.	***Numer drogi***	***Nazwa drogi***	***Długość ogółem ok. [km]***	***Rodzaj nawierzchni***
	2	*3*	*4*	*5*
1	*3912001*	*droga DW 209 - posesja nr 8*	*2,700*	*gruntowa*
2	*3912002*	*droga DG 3912001 - wieś Krosnowo*	*4,250*	*gruntowa brukowa*
3	*3912003*	*droga DG 3912001 - droga* 1201G *(DP 3936) Jutrzenka - Osieki*	*4,600*	*gruntowa brukowa*
4	*3912004*	*wieś Borzytuchom - droga DG 39112005 Niedarzyno*	*3,300*	*gruntowa brukowa*
5	*3912005*	*droga DW 209 - droga* 1201G *(DP 39360) Niedarzyno*	*3,600*	*gruntowa brukowa*
6	*3912006*	*droga* 1767G *(DP 39376) - Chotkowo (wybudowanie)*	*2,000*	*brukowa gruntowa*
7	*3912007*	*droga DP 39378 - Dąbrówka, droga* 1726G *(DP 39422)*	*3,500*	*gruntowa brukowa*
8	*3912008*	*wieś Borzytuchom, droga DW 209 - droga* 1768G *(DP 39377)*	*4,500*	*brukowa gruntowa*
9	*3912009*	*droga powiatowa* 1726G *(DP 39422) - posesja nr 2*	*1,000*	*brukowa*
10	*3912010*	*droga DG 3912008 - droga* 1726G *(DP 39422)*	*2,800*	*gruntowa*
11	*3912011*	*droga* 1726G *(DP 39422) - droga DW 209*	*3,000*	*gruntowa*
12	*3912012*	*Dąbrówka Bytowska - Niezabyszewo (gm. Bytów)*	*2,200*	*brukowa gruntowa*
			37,450 km	

Materiały źródłowe: Urząd Gminy

Tabela 3. Zestawienie dróg wewnętrznych /dotychczas zakładowych/

Lp	***Nr drogi***	***Nazwa drogi***	***Zarząd Drogi***	***Długość ogółem [km]***	***Rodzaj nawierzchni***
	2	***3***	***4***	***5***	***6***

1	*3912101z*	*droga DG 3912 001 - Szkółka Leśna*	*Nadleśnictwo Bytów*	*3,250*	*asfaltowa*
2	*3912102z*	*droga 1201G (DP 39360) - Leśniczówka Osieczki*	*Nadleśnictwo Bytów*	*4,500*	*gruntowa*
3	*392103z*	*droga DW 209 - Leśniczówka Kamieńczyn*	*Nadleśnictwo Bytów*	*4,750*	*gruntowa*
4	*3912104z*	*posesja nr 1 - Szkółka Leśna*	*Nadleśnictwo Bytów*	*3,000*	*gruntowa*
5	*3912105z*	*stacja Borzytuchom - Szkółka Leśna*	*Nadleśnictwo Bytów*	*3,750*	*gruntowa brukowa*
6	*3912106z*	*droga DG 3912006 - Szkółka Leśna*	*Nadleśnictwo Bytów*	*3,500*	*gruntowa*
7	*3912003*	*odcinek drogi gminnej Jutrzenka - Osieki na obszarze Lasów Państwowych*	*Nadleśnictwo Bytów*	*2,250*	*gruntowa*
				25,000 km	

Materiały źródłowe: Urząd Gminy

3.1.11.2 Ruch drogowy

Istotnym elementem do oceny sieci dróg publicznych jest struktura i wielkość ruchu drogowego. Na drogach krajowych i wojewódzkich są ustalane okresowo, co pięć lat.

Na odcinku drogi wojewódzkiej DW 209, generalne pomiary ruchu z 1990r. i 1995r., potwierdzają niezbyt duży, w porównaniu do średniego w kraju, ruch z tendencją zwyżkową. Od Sucharza do Kołczygłów średni dobowy ruch był mniejszy - 1200 pojazdów na dobę niż na odcinku od Kołczygłów do Bytowa, gdzie wzrastał i wynosił: 1500 pojazdów na dobę w 1990r. i odpowiednio 1500 i 2300 w 1995r. Na odcinku znajdującym się na obszarze gminy ruch jest większy i wskazuje na przewagę samochodów osobowych 55% w 1990r. i 75% w 1995r., przy malejącym udziale autobusów ciężarowych (z 5% do 3% i 20% do 11%).

Z generalnych pomiarów ruchu drogowego opublikowanych przez Transprojekt wynika, że ruch na drodze wojewódzkiej, na odcinku znajdującym się na terenie gminy wykazuje gospodarczy charakter ruch, to znaczy taki, w którym średni dobowy ruch dla poszczególnych miesięcy zbliżony jest do średniego dobowego ruchu, natomiast ruch w dni robocze jest większy od tego, jaki odbywa się w dni świąteczne.

Pozostałe drogi na obszarze gminy nie są objęte systemem generalnych pomiarów ruchu. Można jednak zaobserwować wzrastający ruch sezonowy i stale rosnący - poza sezonem.

W najbliższych piętnastu latach przewiduje się, co najmniej podwojenie środków transportu, a zatem przejazdów drogowych ludności wiejskiej i miejskiej, związanych z pracą i wypoczynkiem na wsi oraz małych miejscowościach na obszarach wiejskich.

Odcinek drogi pomiędzy Kołczygłowami i Bytowem zaliczany jest do niebezpiecznych. Zwiększony ruch samochodów ciężarowych, w stosunku do lat ubiegłych, obserwuje się nie tylko na drogach krajowych i na wojewódzkich, w przypadku gminy Borzytuchom, ale także na powiatowych, a nawet gminnych, nieprzystosowanych do ruchu ciężkiego. W związku z tym nasila się zagrożenie wypadkami samochodowymi.

Wskaźnik motoryzacji w gminie wynoszący ponad 200 samochodów osobowych zarejestrowanych na 1000 osób (wg danych Starostwa Powiatowego w Bytowie - stan na dzień 31.12.1998 r.) jest porównywalny ze średnim krajowym wskaźnikiem 200 s.o./1000 osób.

3.1.11.3 Linie kolejowe

Przez teren gminy przebiega linia kolejowa znaczenia miejscowego Korzybie - Bytów - Lipusz. Przewozy pasażerskie i towarowe zostały na niej zawieszone. Nie działa zatem przystanek osobowy i ładownia w Borzytuchomiu oraz przystanek pasażerski w Dąbrówce Bytowskiej. Linia ta w chwili obecnej nie gwarantuje bezpieczeństwa ruchu pociągów, jednak przy partycypacji gmin w nakładach na polepszenie stanu linii lub jej prywatyzacji mogłaby być ona dalej eksploatowana. Dobrym rozwiązaniem byłaby organizacja ruchu turystycznego - pociągowe wycieczki krajobrazowe po Pojezierzu Kaszubskim połączone z rekreacją m. in. z grzybobraniem, łowieniem ryb oraz uruchomienie lekkich pociągów - autobusów szynowych.

Obsługę ludności w zakresie przewozów pasażerskich świadczą najbliższe w kolejności stacje: w Lipuszu, Słupsku i Lęborku, natomiast w zakresie przewozów towarowych czynna stacja towarowa w Bytowie.

Skrzyżowania linii kolejowej z drogami ogólnie dostępnymi występują jako dwupoziomowe (wiadukty drogowe), jednopoziomowe przejazdy kategorii D - bez rogatek i półrogatek, a także bez samoczynnej sygnalizacji świetlnej.

3.1.11.4 Pasażerska komunikacja zbiorowa

Przemieszczanie się osób w gminie Borzytuchom odbywa się transportem drogowym. Większość miejscowości gminy obsługiwana jest siecią linii komunikacji lokalnej Przedsiębiorstwa Państwowej Komunikacji Samochodowej w Bytowie.

*Trasy autobusów przebiegają po drodze wojewódzkiej (komunikacja dalekobieżna) i prawie wszystkich drogach powiatowych (komunikacja lokalna) - **rys. 2 - Powiązania komunikacji zbiorowej z siecią osadniczą**. W komunikacji dalekobieżnej wyposażenie przystanków, częstotliwość kursów, rodzaje połączeń realizowane są na zadowalającym poziomie; jednak w przypadku komunikacji lokalnej realizacja połączeń nie odpowiada potrzebom, utrudniając aktywność zawodową mieszkańców gminy.*

Zwiększenie częstotliwości kursów na istniejących liniach, wprowadzenie bezpośrednich połączeń z ośrodkiem gminnym i siedzibą powiatu (Niedarzyna i Chotkowa), budowa zatok autobusowych wpłynęłoby na prawidłowe funkcjonowanie i obsługę pasażerską komunikacją zbiorową w północnej i południowej części gminy.

3.1.11.5 Zaplecze techniczne motoryzacji

Na terenie gminy nie występują stacje benzynowe. Obsługę ludności w tym zakresie zapewniają stacje w Bytowie i Kołczygłowach.

Przy drodze nr 209 zlokalizowane są 3 atrakcyjnie położone parkingi leśne związane z drogami prowadzącymi do terenów leśnych, w Borzytuchomiu jest parking ogólnodostępny.

Na terenie gminy funkcjonują 3 zakłady naprawy samochodów w miejscowościach Borzytuchom - 2 i Osieki Bytowskie - 1. Niezbędny jest rozwój funkcji towarzyszących drodze - parkingów, miejsc odpoczynkowych z punkami widokowymi, barów i restauracji, moteli, itd.

GMINA BORZYTUCHOM

SYSTEM KOMUNIKACYJNY

OZNACZENIA

- DROGA KRAJOWA DK
- DROGI WOJEWÓDZKIE DW
- DROGI POWIATOWE DP 39...
- DROGI GMINNE DG 3912...
- DROGI WEWNĘTRZNE 3912... z I WAŻNIEJSZE DOJAZDOWE
- LINIA KOLEJOWA ZNACZENIA MIEJSCOWEGO
- P — PARKINGI LEŚNE

KLASYFIKACJA TECHNICZNA

- III KT — III KLASA TECHNICZNA
- IV KT — IV KLASA TECHNICZNA
- V KT — V KLASA TECHNICZNA
- 10 t — OBCIĄŻENIE NOŚNE OSI

- GRANICA PARKU KRAJOBRAZOWEGO "DOLINA SŁUPI"
- GRANICA OTULINY PARKU KRAJOBRAZOWEGO "DOLINA SŁUPI"

- OŚRODEK GMINNY
- WSIE SOŁECKIE
- POZOSTAŁE MIEJSCOWOŚCI

- GRANICE GMIN

RYS. 2

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Borzytuchom	
Projektant	mgr inż. Jolanta Więcek
Data opracowania	2000r.

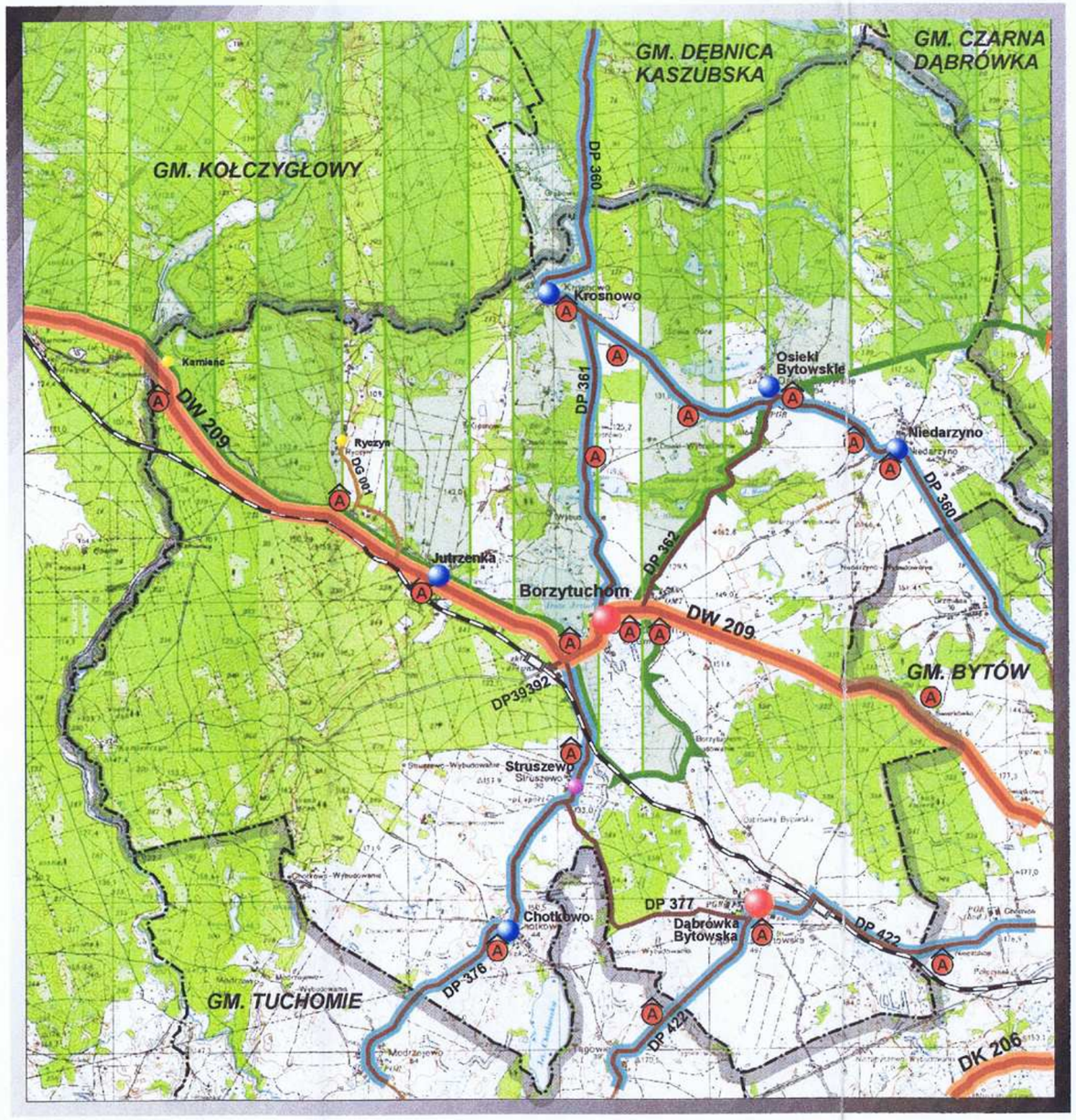

GMINA BORZYTUCHOM

POWIĄZANIA KOMUNIKACJI ZBIOROWEJ Z SIECIĄ OSADNICZĄ

OZNACZENIA

- TRASY KOMUNIKACJI DALEKOBIEŻNEJ
- TRASY KOMUNIKACJI LOKALNEJ
- LINIA KOLEJOWA
- PRZYSTANKI AUTOBUSOWE ZADASZONE / NIEZADASZONE
- PRZYSTANKI KOLEJOWE

MIEJSCOWOŚCI WG LICZBY LUDNOŚCI

- 500 - 1000 OSÓB
- 200 - 300 OSÓB
- 100 - 200 OSÓB
- DO 50 OSÓB

- GRANICA PARKU KRAJOBRAZOWEGO "DOLINA SŁUPI"
- GRANICA OTULINY PARKU KRAJOBRAZOWEGO "DOLINA SŁUPI"
- GRANICE GMIN

RYS. 2

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Borzytuchom	
Projektant	mgr inż. Jolanta Więcek
Data opracowania	2000r.

3.1.12. Stan infrastruktury - inżynieria sanitarna

3.1.12.1 Zaopatrzenie w wodę (stan na 2000 r.)

Źródłem wody dla potrzeb socjalno-bytowych, chowu zwierząt, przemysłu na terenie gminy są wody podziemne ujmowane z formacji czwartorzędowej i trzeciorzędowej. Zatwierdzone zasoby eksploatacyjne ujęć wody pokrywają potrzeby socjalno-bytowe, produkcyjne oraz chowu zwierząt.

Na terenie gminy istnieje 9 ujęć wód podziemnych o sumarycznej wydajności Q = 389,0 m3/h, w tym dwa ujęcia o wydajności powyżej 50 m3/h (o łącznej wydajności Q = 114,0m3/h) oraz siedem ujęć wód podziemnych o wydajności poniżej 50 m3/h (o łącznej wydajności 275,0 m3/h). Aktualnie zapotrzebowanie na wodę realizowane jest poprzez wodociągi: wiejskie grupowe, zakładowe oraz indywidualne studnie głębinowe i kopane.

Wodociągi wiejskie grupowe funkcjonują we wsiach:

- *Borzytuchom - Struszewo – Jutrzenka, z ujęciem wody w Borzytuchomiu,*
- *Osieki Bytowskie - Niedarzyno – Krosnowo, z ujęciem wody w Osiekach Bytowskich*

Wodociągi wiejskie zaopatrujące ludność w wodę funkcjonują we wsi Chotkowo, natomiast wodociągi zakładowe funkcjonują na terenie wsi: Dąbrówka Bytowska. Indywidualne ujęcia zakładowe istnieją na terenie miejscowości Borzytuchom, Niedarzyno, Jutrzenka i Krosnowo. Zestawienie istniejących studni głębinowych na terenie gminy zamieszczono poniżej.

Tabela 1. Studnie głębinowe na terenie gminy Borzytuchom (stan istniejący)

Lp.	***Nazwa miejscowości użytkownik***	***Rok budowy***	***Głębokość***	***Wydajność***	***Depresja***	***Decyzja zasobowa***
1	***2***	***3***	***4***	***5***	***6***	***7***
1.	*Borzytuchom Urząd Gminy*	*1979*	*59,0*	*50,0*	*12,5*	*Decyzja UW w Słupsku nr 246/80 z dn. 30.07.1980 znak GT-8530-2-17/80*
2.	*Borzytuchom Urząd Gminy*	*1979*	*63,0*	*60,0*	*19,0*	*jw.*
3.	*Borzytuchom Masarnia*	*1960*	*27,0*	*7,2*	*3,5*	*brak*
4.	*Borzytuchom POM*	*1967*	*32,0*	*15,0*	*9,75*	*PWRN Koszalin z dn. 15.06.1968 znak AB.VIII-731/58/68*

5.	*Dąbrówka Bytowska AWRSP*	*1968*	*43,5*	*14,4*	*17,4*	*PWRN Koszalin z dn. 16.08.1968 znak AB.VII-731/76/68*
6.	*Dąbrówka Bytowska AWRSP*	*1973*	*40,0*	*54,0*	*3,2*	*UW Koszalin z dn. 11.04.1974 znak AB-III-42/56/74*
7.	*Dąbrówka Bytowska AWRSP*	*1981*	*40,0*	*48,0*	*8,1*	*jw.*
8.	*Dąbrówka Bytowska AWRSP*	*1987*	*69,0*	*37,0*	*7,3*	*jw.*
9.	*Chotkowo Urząd Gminy*	*1974*	*30,2*	*12,0*	*10,1*	*Decyzja nr 144/76 UW w Słupsku z dn. 30.04.1976 znak GT-8530-2-20/76*
10.	*Chotkowo Urząd Gminy*	*1974*	*30,0*	*12,4*	*13,0*	*jw.*
11.	*Jutrzenka Leśniczówka*	*1982*	*36,0*			
12.	*Jutrzenka Gospodarstwo szkółkarskie*	*1955*	*67,0*			*Decyzja nr 1505/95 UW Słupsk z dnia 12.09.1995 znak: OS-II-7540-3-16/95*
13.	*Jutrzenka Przed. Produkcji Handlowej p. Mojsiuk*	*1989*	*29,5*	*14,0*	*6,3*	
14.	*Kamieńc Ośrodek pstrągowy*	*1979*	*20,0*	*2,0*	*4,8*	*Decyzja nr 1657/92 UW Słupsk z dn. 06.10.1992 znak OSL-II-7540-3-36/92*
15.	*Krosnowo Osada leśna*	*1991*	*48,0*	*14,3*	*1,18*	*Decyzja nr 2534/91 UW Słupsk z dn. 31.12.1991 znak OSL-II-7540-3-25/91*
16.	*Niedarzyno Szkoła Podstawowa*	*1963*	*33,0*	*18,0*	*6,5*	*PWRN Koszalin z dn. 24.10.1964 znak AB>VIII-8/150/64*

17.	*Niedarzyno* *Urząd Gminy*	*1982*	*30,0*	*6,0*	*9,0*	*Decyzja nr79/83 UW Słupsk z dn.8.06.1983 znak OS-8530-2-14/83*
18.	*Niedarzyno* *Spółka Gospodarstw Indywidualnych*	*1965*	*33,0*	*3,0*	*9,0*	*Decyzja UW Słupsk z dn. 8.06.1983 znak OS-8530-2-14/83*
19.	*Osieki Bytowskie* *Urząd Gminy*	*1975*	*87,0*	*36,0*	*10,5*	*Decyzja nr 107/76 UW w Słupsku z dn. 30.0.,1976 znak GT-8530-2-10/76*
20.	*Osieki Bytowskie* *Urząd Gminy*	*1986*	*92,5*	*36,0*	*8,0*	*jw.*

Ujmowana dla potrzeb konsumpcyjnych woda, na większości ujęć wymaga uzdatniania ze względu na ponadnormatywną zawartość związków żelaza i manganu. Tereny ujęć wody w większości posiadają wygrodzoną strefę ochrony bezpośredniej, natomiast dla żadnego z ujęć nie ustanowiono strefy ochrony pośredniej.

Stan techniczny ujęć i urządzeń wodociągowych jest zróżnicowany. W większości istniejące urządzenia są w dobrym stanie technicznym.

Na ujęciach jednootworowych wymagana jest budowa studni awaryjnych. Uporządkowania wymaga stan formalno-prawny urządzeń do zbiorowego zaopatrzenia w wodę tj. uzyskanie pozwoleń wodno-prawnych na pobór wód podziemnych oraz eksploatację urządzeń.

Stan zaopatrzenia w wodę gminy jest dobry. Dostęp do urządzeń do zbiorowego zaopatrzenia w wodę posiada 96% mieszkańców.

Standard wyposażenia mieszkań w urządzenia wodociągowe w poszczególnych wsiach jest zróżnicowany. Według danych Urzędu Statystycznego w Gdańsku na koniec 1998 r. na terenie gminy wykonano 48,7 km sieci wodociągowej i 404 przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych. Na jedno gospodarstwo domowe zużyto w 1998 roku 85,4 dam3 wody, co daje wskaźnik zużycia wody 32,0 m3 na mieszkańca na rok.

Na terenie gminy funkcjonuje jedno ujęcie wód powierzchniowych na rzece Jutrzence w miejscowości Kamieńc o wydajności 50,0 m3/h wykonane w 1976 roku. Woda z ujęcia wykorzystywana jest do nawadniania, deszczowania szkółki leśnej.

Weryfikacji stanu na 2009 r. i aktualizacji oznaczeń w zakresie zaopatrzenia w wodę dokonano na ujednoliconym rysunku studium "Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Borzytuchom” w skali 1:10000.

3.1.12.2 Gospodarka ściekowa (stan na 2000 r.)

Wytworzone ścieki sanitarne na terenie gminy w większości są:

- *gromadzone w zbiornikach bezodpływowych,*

- *odprowadzane poprzez osadniki gnilne do wód powierzchniowych,*
- *odprowadzane bez oczyszczania do ziemi lub wód powierzchniowych*

Między rozwojem zaopatrzenia w wodę z urządzeń do zbiorowego zaopatrzenia i kontrolowanym unieszkodliwianiem ścieków istnieje ogromna dysproporcja. Na 9 jednostek osadniczych objętych wodociągami sieciowymi jedynie w 1 istnieje system unieszkodliwiania ścieków. Jest to oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna w Dąbrówce Bytowskiej - o przepustowości Q = 37,0 m3/d. Na oczyszczalnię odprowadzane są głównie ścieki z istniejącego budownictwa wielorodzinnego.

Lokalne systemy oczyszczania ścieków funkcjonują we wsiach:

- *Jutrzenka, gdzie na mechaniczno-biologiczną oczyszczalnię ścieków o przepustowości Q=15,0 m3/d odprowadzane są ścieki sanitarne z zabudowy ALP. Odbiornikiem oczyszczonych ścieków jest rzeka Jutrzenka,*
- *Osieki Bytowskie, gdzie na mechaniczno-biologicznej oczyszczalni oczyszczane są ścieki z gorzelni,*
- *Borzytuchom, gdzie na mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków oczyszcza się ścieki z masarni.*

Istniejące systemy kanalizacyjne swoim zasięgiem obejmują:

- *w Dąbrówce Bytowskiej 30% zabudowy,*
- *w Jutrzence 10% zabudowy*

W trakcie realizacji jest sieć kanalizacji sanitarnej wraz z mechaniczno-biologiczną oczyszczalnią ścieków o przepustowości Q = 220,0 m3/d na terenie miejscowości Borzytuchom.

Stan gospodarki ściekowej na terenie gminy jest niedostateczny. Dostęp do urządzeń do zbiorowego oczyszczania ścieków według danych Urzędu Gminy posiada 8% mieszkańców. Standard wyposażenia mieszkań w urządzenia kanalizacyjne w poszczególnych wsiach jest zróżnicowany. Według danych Urzędu Statystycznego w Gdańsku na koniec 1998 r. na terenie gminy eksploatowano 1,2 km sieci kanalizacji sanitarnej. Do kanalizacji sanitarnej podłączonych było 14 budynków mieszkalnych.

Mieszkańcy gminy skarżą się na przelewające zbiorniki bezodpływowe i związane z tym niedogodności.

Uporządkowania wymaga również odprowadzenie wód opadowych z terenów zurbanizowanych.

Dnia 12 stycznia 2006 r. została wyznaczona Rozporządzeniem Wojewody Pomorskiego nr 1/06 (na podstawie art. 43 ust. 2a ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne) aglomeracja Borzytuchom z oczyszczalnią ścieków w miejscowości Borzytuchom. Obszar aglomeracji ściekowej obejmuje następujące miejscowości położone w gminie Borzytuchom: Borzytuchom, Dąbrówka, Struszewo, Chotkowo, Jutrzenka, Krosnowo, Osieki Bytowskie i Niedarzyno.

Weryfikacji stanu na 2009 r. i aktualizacji w zakresie gospodarki ściekowej dokonano na ujednoliconym rysunku studium "Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Borzytuchom" w skali 1:10000.

Na obszarze wyznaczonej aglomeracji ściekowej Borzytuchom wymagane jest :

- wyposażenie miejscowości w system kanalizacji zbiorczej zakończonej oczyszczalnią ścieków,
- inne rozwiązania mogą być stosowane tylko w szczególnych przypadkach i wymagają uzasadniania techniczno - ekonomicznego.

Załącznik do rozporządzenia Nr 1/06 Wojewody Pomorskiego z dnia 12.01.2006 r.

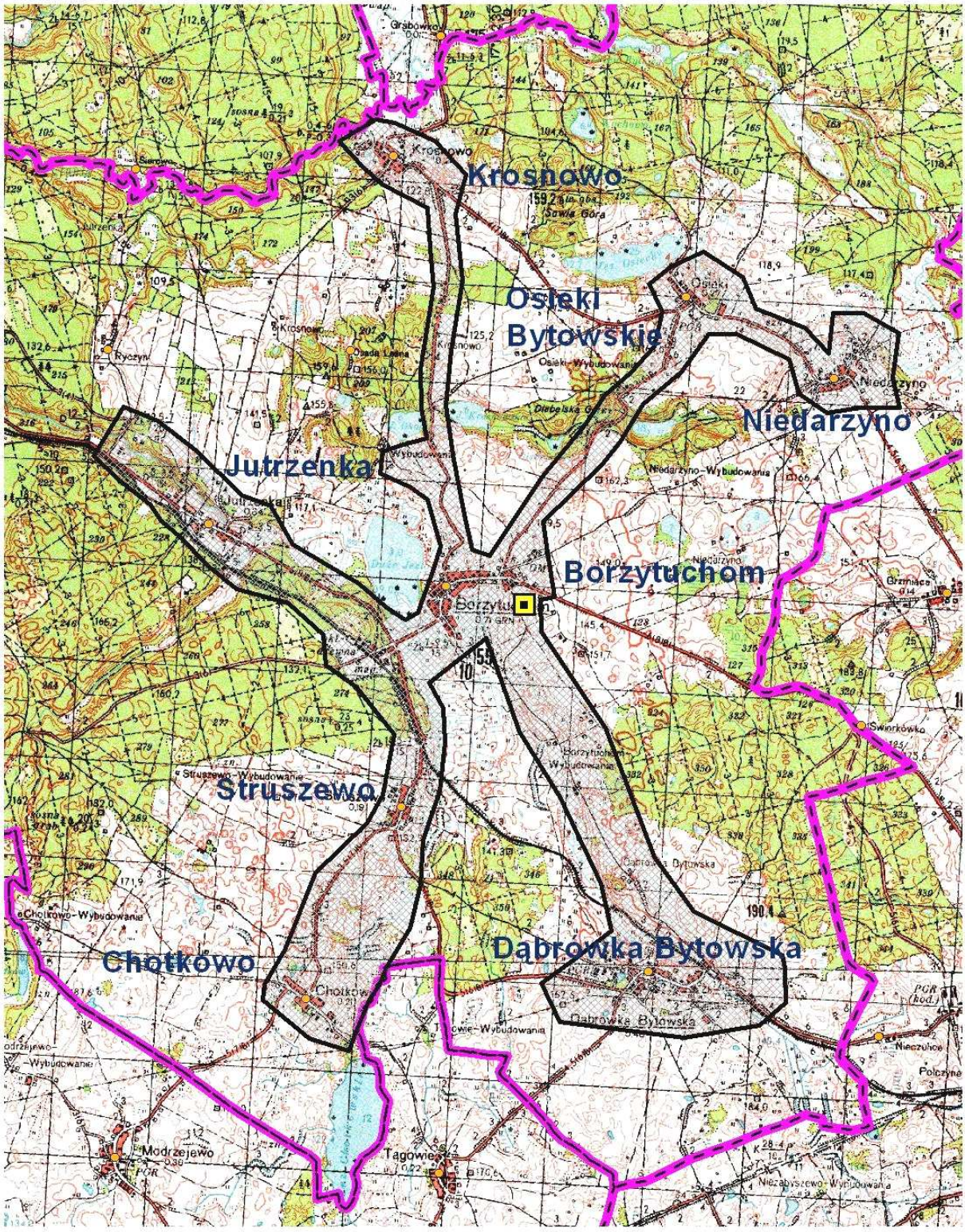

W skali całej gminy 75% mieszkańców powinno mieć dostęp do zbiorczej kanalizacji zakończonej oczyszczalnia ścieków; dla pozostałych przypadków proponuje się stosowanie przydomowych oczyszczalni ścieków.

W gminie Borzytuchom, której teren obejmuje obszary cenne przyrodniczo (w tym objęte prawnymi formami ochrony przyrody oraz obszary wskazane do objęcia ochroną - wrażliwe na zanieczyszczenia wód podziemnych i powierzchniowych) należy dążyć do objęcia systemem odprowadzenia i oczyszczania ścieków możliwie największą liczbę mieszkańców.

3.1.12.3 Gospodarka odpadami (stan na 2000 r.)

Teren gminy pokryty jest gęstą siecią wysypisk - składowisk odpadów komunalnych. Wysypiska na odpady stałe położone są w rejonie miejscowości:

- *Osieki Bytowskie o powierzchni 0,35 ha*
- *Krosnowo o powierzchni 0,30 ha*
- *Struszewo o powierzchni 2,0 ha,*
- *Dąbrówka Bytowska o powierzchni 0,30 ha na działce nr 154/2 i 165/4. Przy wysypisku wykonano piezometr,*
- *Jutrzenka o powierzchni 0,40 ha,*
- *Borzytuchom o powierzchni 0,69 ha na działce nr 473 i 474*

Aktualnie odpady składowane są na dwóch wysypiskach położonych w obrębie Borzytuchom i Struszewo.

Istniejące wysypiska to obiekty w większości małe, nie posiadają uszczelnienia. Odpady składowane są na gruncie rodzimym. Eksploatacja wysypisk prowadzona jest nieprawidłowo. Składowane odpady rozwiewane są przez wiatr na okoliczne tereny, ponieważ plantowanie i przysypywanie ziemią odbywa się nieregularnie. Teren wokół wysypisk nie jest wygrodzony. Na wysypiska trafia około 250 m3 odpadów w ciągu roku.

Według wyników spisu rolnego w 1996 r. spośród 579 gospodarstw rolnych 378 (65,2%) wywoziło odpady na zorganizowane wysypisko, natomiast 180 gospodarstw (30,5%) zagospodarowywało odpady we własnym zakresie.

Odpady płynne ze zbiorników do czasowego przetrzymywania nieczystości płynnych wywożone były *do punktu zlewnego, wykonanego przy oczyszczalni w Dąbrówce Bytowskiej. Z uwagi na koszty wywozu odpadów płynnych część z nich wylewana jest na najbliższe pola oraz do rowów melioracyjnych. Stan gospodarki na terenie gminy* był *niezadowalający.*

Weryfikacji stanu na 2009 r. i aktualizacji w zakresie gospodarki odpadami dokonano na ujednoliconym rysunku studium "Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Borzytuchom" w skali 1:10000:

- istniejące na terenie gminy Borzytuchom wysypiska zostały zlikwidowane,
- planowana rekultywacja 7 składowisk (4,0 ha) zamkniętych w latach 2001-2006 na terenie gminy Borzytuchom w ramach Programu Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego 2010 ,
- odpady z terenu gminy Borzytuchom wywożone są do Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Sierżnie w gm. Bytów, którego gmina jest udziałowcem.

3.1.12.4 Zaopatrzenie w ciepło

Podstawowymi źródłami ciepła na terenie gminy są kotłownie zakładowe wbudowane, kotłownie indywidualne oraz piece kaflowe.
Na terenie gminy nie występują centralne układy ciepłownicze obejmujące całe wsie. Największym komunalnym źródłem ciepła jest kotłownia osiedlowa w Dąbrówce Bytowskiej, która zaopatruje w ciepło istniejącą zabudowę wielorodzinną. Budynki jednorodzinne ogrzewane są przez indywidualne urządzenia grzewcze.

Podstawowym paliwem stosowanym w źródłach ciepła na terenie gminy jest węgiel kamienny, koks oraz w niewielkim stopniu paliwa płynne.

W wyniku zaostrzających się przepisów prawnych dotyczących ochrony powietrza atmosferycznego, wzrostu kosztów za gospodarcze korzystanie ze środowiska oraz dużego nacisku na likwidację niskiej emisji w ogrzewaniu, następuje powolny wzrost udziału gazu płynnego i oleju opałowego.

Procesy spalania paliw dla potrzeb energetycznych stanowią główne źródło zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego.

3.1.12.5 Zaopatrzenie w gaz

Na terenie gminy brak jest systemu gazyfikacji przewodowej. Intensywnie natomiast rozwija się gazyfikacja bezprzewodowa. W zaopatrzeniu w gaz płynny obserwuje się nasycenie dla potrzeb przygotowania posiłków i umiarkowany rozwój dla potrzeb grzewczych.

W latach 2000-2001 przewidywana jest realizacja gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Bytów – Redzikowo. Część trasy gazociągu przebiegać będzie przez obszar gminy. Gazociąg na teren gminy zostanie wprowadzony w rejonie miejscowości Niedarzyno, dalej przebiegać ma w rejonie miejscowości Osieki Bytowskie, Borzytuchom i Jutrzenka. Gazociąg ten będzie źródłem gazu dla gazyfikacji przewodowej gminy.

3.1.13 Stan infrastruktury – elektroenergetyka i telekomunikacja

3.1.13.1 Elektroenergetyka

Usługi w zakresie dostawy mocy i energii elektrycznej świadczone są przez Zakład Energetyczny Rejon Dystrybucji Bytów.

Przez teren gminy przebiega linia elektroenergetyczna 110 kV relacji Bytów – Gałęźnia Mała. Linia ta nie ma bezpośredniego połączenia z siecią średniego ciśnienia na terenie gminy.

Źródłem mocy i energii elektrycznej na terenie gminy jest sieć elektroenergetyczna 15kV wyprowadzona z GPZ 110/15 kV w Bytowie. Gmina zasilana jest w energię elektryczną liniami napowietrznymi:

- *SN 15kV nr 451 – 3 AFL6-70*
- *SN 15kV nr 433 – 3 AFL6-50*
- *SN 15kV nr 446 – 3 AFL6-70*
- *SN 15kV „Modrzejewo” – 3 AFL6-70*

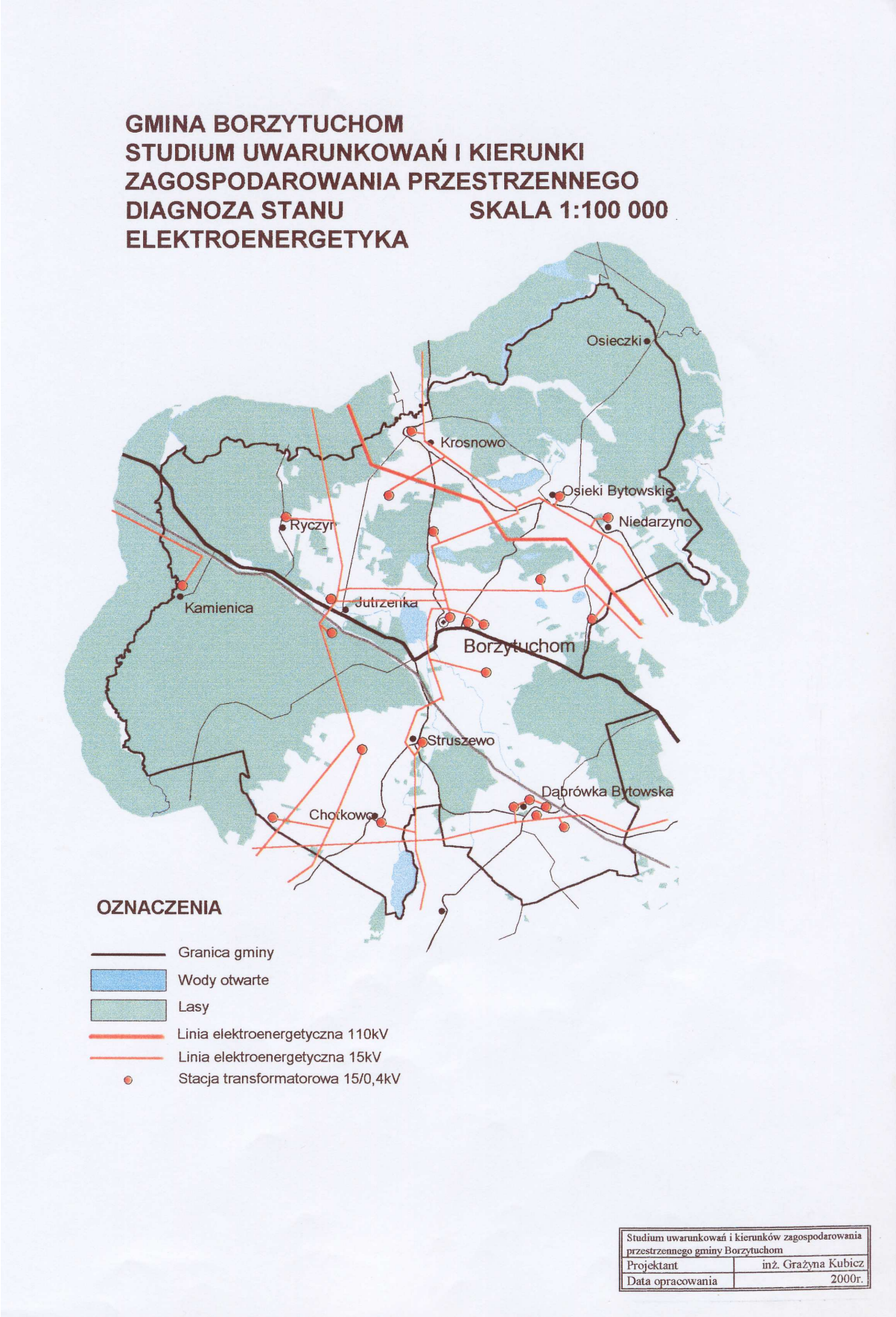
GMINA BORZYTUCHOM
STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKI
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
DIAGNOZA STANU SKALA 1:100 000
ELEKTROENERGETYKA
Osieczki
Krosnowo
Osieki Bytowskie
Niedarzyno
Ryczyn
Kamienica
Jutrzenka
Borzytuchom
Struszewo
Dąbrówka Bytowska
Chotkowo
OZNACZENIA
Granica gminy
Wody otwarte
Lasy
Linia elektroenergetyczna 110kV
Linia elektroenergetyczna 15kV
Stacja transformatorowa 15/0,4kV
Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Borzytuchom
Projektant
inż. Grażyna Kubicz
Data opracowania
2000r.

Dla w/w linii charakterystycznym jest, iż są prowadzone po liniach prostych bez uwzględniania warunków naturalnych oraz zagospodarowania terenu. Osiągnięto w ten sposób lepsze warunki zasilania kosztem ładu przestrzennego.

Na terenie gminy znajduje się 25 stacji transformatorowych 15/0,4kV. Stacje transformatorowe zasilane są z odgałęzień wyprowadzonych z linii magistralnych. Większość z nich to stacje słupowe.

Stan techniczny sieci elektroenergetycznej jest dobry i optymalny pod względem konfiguracji sieci. Nie występują niedobory w zakresie ilości przesyłanej energii elektrycznej.

Zgodnie z polityką ekologiczną i energetyczną państwa przewiduje się znaczące zwiększenie produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych, w tym szczególnie z wykorzystaniem energii wiatru.

Potrzeba rozwoju produkcji energii ze źródeł odnawialnych wynika z konieczności ograniczenia emisji z procesów spalania paliw energetycznych, wyczerpywania się zasobów paliw kopalnych i coraz mniej korzystnych ekonomicznie warunków ich pozyskiwania. Istotne znaczenie mają również zobowiązania międzynarodowe Polski w zakresie ochrony powietrza.

Zobowiązania Polski w zakresie odnawialnych źródeł energii są następujące:

- zobowiązania międzynarodowe:

- Ramowa Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie Zmian Klimatu,
- Protokół z Kioto do tej konwencji, odnośnie redukcji dwutlenku węgla, który zobowiązuje Polskę do redukcji gazów cieplarnianych o 6% do roku 2008 - 2012 w stosunku do roku 1988.

- Polska jako członek Unii Europejskiej:

- osiągnięcie w roku 2010 poziomu 12% udziału energii ze źródeł odnawialnych w bilansie energii pierwotnej (Biała Księga „Energia dla przyszłości - odnawialne źródła energii" z listopada 1997r),
- osiągniecie w 2010 r. 22% udziału energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w całkowitej konsumpcji energii elektrycznej w UE (Dyrektywa 2001/77/EC z 27 września 2001 r. w sprawie promocji energii elektrycznej produkowanej ze źródeł odnawialnych wewnętrznym rynku energii),

Wśród wielu aktualnych dokumentów unijnych w rożnym stopniu obejmujących planowanie energetyczne, również w aspektach środowiskowych wyróżniają się następujące stanowiące swoistą reasumpcję dotychczasowych ustaleń i kierunków działań wspólnotowych:

- ogłoszona 8 marca 2006 r. w postaci Zielonej Księgi, dyrektywa „Europejska strategia na rzecz zrównoważonej, konkurencyjnej i bezpiecznej energii", wyznaczająca m. in. za cel główne trwałość i zrównoważenie rozwoju oraz zachowanie zasobów środowiska poprzez uruchamianie nowych źródeł energii odnawialnej,
- opublikowana w czerwcu 2005 r. Zielona Księga w sprawie racjonalizacji zużycia energii „Zrobić więcej za mniej", zarysowano w niej m. in. potrzebę i uzasadnienie innowacji technicznych, technologicznych i organizacyjnych w sferze efektywności energetycznej,

- przyjęty w lipcu 2006 r. „VI Program Działań Wspólnoty w zakresie środowiska naturalnego”, ustalający jako priorytety ochrony środowiska: zmiany klimatyczne, przyrodę i zróżnicowanie biologiczne, środowisko naturalne w relacji zdrowie i jakość życia oraz zasoby naturalne i odpady.

W powyższym świetle rozwój odnawialnych źródeł energii jest w Polsce nieunikniony.

Prawne podstawy do określenia polityki państwa oraz planowania rozwoju gospodarki paliwami i energią daje ustawa „Prawo energetyczne" (tekst jednolity Dz.U. z 2006 r. Nr 89 r., poz. 625)) oraz „Polityka energetyczna Polski do 2025 roku” przyjęta przez Radę Ministrów w 2005 r. - Obwieszczenie Ministra Gospodarki i Pracy z 1 stycznia 2005 r. (M.P. z 2005 r. Nr 42, poz. 562)). Dokumenty te określają - na szczeblu centralnym - strategiczne prognozowanie rozwoju gospodarki energetycznej i programowanie działań państwa w tym zakresie.

Dokumentem, który przetwarza ustalenia polityki energetycznej państwa na szczebel regionalny jest „Regionalna strategia energetyki ze szczególnym uwzględnieniem źródeł odnawialnych” (Gdańsk, sierpień 2006 r.), która określa podstawowe założenia polityki energetycznej województwa pomorskiego oraz stanowi podstawę do jej wdrażania w ramach realizacji „Strategii rozwoju województwa pomorskiego - 2020”, „Planu zagospodarowania przestrzennego województwa Pomorskiego” oraz „Regionalnego programu operacyjnego 2007 - 2013”.

„Regionalna strategia energetyki ze szczególnym uwzględnieniem źródeł odnawialnych” po uchwaleniu jej przez Sejmik Województwa stanowi dokument wiążący organy samorządu województwa i instytucje jemu podległe służący do:
- wprowadzenia problematyki energetyki do integralnego planowania regionalnego i określenia polityki energetycznej województwa,
- wypracowania narzędzi polityki realizacyjnej w zakresie gospodarki energetycznej dla władz regionalnych i lokalnych,
- uszczegółowienia w skali regionu ustaleń polityki energetycznej państwa i krajowej strategii energetyki odnawialnej oraz przybliżenie ich decydentom, w tym w zakresie sektorowych programów operacyjnych,
- określenia kierunków rozwoju energetyki odnawialnej w poszczególnych rejonach województwa pomorskiego opartych na potencjalnych możliwościach danego rejonu,
- określenia strategicznych rynków energetycznych,
- stworzenia warunków do racjonalnego wykorzystania środków pomocowych z Unii Europejskiej zgodnie z założeniami strategicznymi.

RSE stanowi rozwinięcie i uszczegółowienie ustaleń „Strategii rozwoju województwa Pomorskiego - 2020” zawartych w priorytecie III „Dostępność”, cel strategiczny „Poprawa funkcjonowania systemów infrastruktury technicznej i teleinformatycznej” oraz cel strategiczny „Zachowanie i poprawa stanu środowiska przyrodniczego”, które przewidują m.in. następujące kierunki działania:
- poprawa stanu infrastruktury energetycznej i usprawnienie systemu zaopatrzenia w energię,
- zwiększenie dostępności do zróżnicowanych nośników energii oraz efektywności jej wykorzystania;

- poprawa stanu bezpieczeństwa i pełniejsze wykorzystanie potencjału energetycznego regionu, m.in. poprzez wspieranie wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz tworzenie lokalnych rynków paliw i energii,
- zmniejszenie poziomu zanieczyszczenia środowiska oraz negatywnych oddziaływań na środowisko, w tym na wody podziemne i powierzchniowe, a także na powietrze atmosferyczne.

Właściwe planowanie energetyczne ustawa „Prawo energetyczne" przypisuje przedsiębiorstwom energetycznym i gminom samorządowym.

Przewiduje się, że na terenie województwa pomorskiego dominujący i największy udział w przyroście energii ze źródeł odnawialnych będzie miało energetyczne wykorzystanie biomasy, jednakże największą dynamikę wzrostu wykazywać będzie energetyka wiatrowa, której rozbudowa powinna przebiegać zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, czyli z uwzględnieniem nie tylko korzyści ekologicznych, ale również gospodarczych i społecznych, w tym możliwości włączenia do sieci elektroenergetycznej.

Do lokalizowania na terenie województwa pomorskiego elektrowni wiatrowych przyczyniają się korzystne warunki klimatyczne. Obserwuje się wzrost zainteresowania inwestorów tą gałęzią energetyki - w gminach województwa pomorskiego przystąpiono do opracowania szeregu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, umożliwiających lokalizację farm (parków) wiatrowych. W perspektywie do 2010 roku przewiduje się, iż wielkość mocy zainstalowanej może wzrosnąć nawet do 600 - 700 MW. Inwestycje o tej mocy uzyskały warunki przyłączenia w zakładach energetycznych Gdańska, Słupska i Elbląga.

Uwarunkowania rozwoju energetyki wiatrowej na danym terenie określone są nie tylko zasobami wiatru, ale także rozwojem lokalnej infrastruktury technicznej, w tym przede wszystkim elektroenergetycznej.
Możliwości przyłączenia do sieci planowanych parków wiatrowych zawiera „Studium wpływu energetyki wiatrowej na pracę i rozwój Krajowego Systemu Energetycznego” (oprac. Instytut Energetyki Oddział w Gdańsku 2003 r.), w którym określono m. in.:

- obszary szczególnego rozwoju energetyki wiatrowej, w tym tereny spółek dystrybucyjnych zasilanych przez „szynę północną”, tj. ENERGI SA, Z.E. Słupsk SA, Z.E. Koszalin SA i Energetyki Szczecińskiej S.A.,
- brak zagrożeń dla pracy krajowego systemu energetycznego, w wyniku planowanej do przyłączenia mocy generacji wiatrowej rzędu 2 500 MW, skoncentrowanej na północy kraju (w tym około 1 370 MW w woj. pomorskim),
- sumaryczną moc możliwą do przyłączenia „bezinwestycyjnego” i bez przekroczenia dopuszczalnych obciążeń na obszarze poszczególnych spółek dystrybucyjnych (w tym dla: ENERGI SA - 815 MW, dla Z.E. Słupsk SA - 404 MW i dla Elbląskich Z.E. - 534 MW),
- prawdopodobny model rozwoju energetyki wiatrowej w Polsce jako charakteryzujący się przewagą generacji wiatrowej pochodzącej z dużych, posiadających nowoczesne siłownie, farm wiatrowych przyłączanych do sieci wysokich i najwyższych napięć,
- dążenie inwestorów do maksymalnego wykorzystania możliwości „bezinwestycyjnych” przyłączeń do sieci, przy czym część planowanych przyłączeń przekracza lokalne zdolności wyprowadzenia przyłączanych mocy,

- potrzeby, wraz z przyłączaniem kolejnych farm, wykonania na terenie woj. pomorskiego, m.in. następujących zadań:
  - wymiany przewodów linii wysokich napięć na przewody o większym przekroju na obszarze Ustka - Wierzbięcin - Słupsk - Żydowo - Szczecinek,
  - dostawienie transformatora dużej mocy na stacji Słupsk,
  - budowy drugiego, równoległego do istniejącego ciągu linii 400 kV Krajnik - Dunowo - Słupsk - Żarnowiec (drugi tor „szyny północnej"),
- potrzeby inwestycyjne dla wprowadzenia coraz większych mocy elektrowni wiatrowych na obszarach innych spółek dystrybucyjnych,
- możliwość „bezinwestycyjnego" przyłączenia do krajowego systemu mocy ok. 2 800 MW, zapewniającej wypełnienie międzynarodowych zobowiązań Polski w zakresie produkcji „zielonej energii".

Na terenie gminy Borzytuchom, ze względu na korzystne warunki wiatrowe, istnieje możliwość wykorzystania alternatywnego źródła energii, jakim są elektrownie wiatrowe, przetwarzające energię mechaniczną wiatru na energię elektryczną.

Potencjalni Inwestorzy zgłaszają zainteresowanie realizacją na terenie gminy farm elektrowni wiatrowych, w tym w formie wniosków o uwzględnienie potrzeb dla siłowni wiatrowych w sporządzanych dla potrzeb Gminy Borzytuchom opracowaniach planistycznych.

W wyniku analiz i studiów dla określenia możliwości i zasad lokalizacji elektrowni wiatrowych, w tym m. in. uwarunkowanych uwzględnieniem potrzeb ochrony walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego, ustalono, że w granicach administracyjnych gminy występują znaczące ograniczenia obszarowe dla lokalizacji elektrowni wiatrowych.

Dla potrzeb siłowni wiatrowych, możliwe jest wskazanie na terenach użytkowania rolniczego rejonów potencjalnej lokalizacji wież elektrowni wiatrowych w formie kilku niewielkich zespołów o łącznej powierzchni ok. 304 ha.

3.1.13.2 Telekomunikacja

Usługi telekomunikacyjne powszechne na terenie gminy świadczone są przez Telekomunikację Polską S.A. Zakład Telekomunikacji w Słupsku.

Na terenie gminy funkcjonuje jedna placówka pocztowo-telekomunikacyjna w Borzytuchomiu realizująca połączenia w ruchu automatycznym oraz świadcząca usługi pocztowe. Istniejąca centrala wiejska w Borzytuchomiu jest podłączona do automatycznej centrali okręgowej w Bytowie, która obsługuje automatyczny ruch wewnątrzokręgowy oraz międzymiastowy.

Miejscowy ruch abonencki realizowany jest przez wieżę antenową radiowego systemu dostępu abonenckiego Alcatel 9800 w miejscowości Dąbrówka Bytowska.

Sieci miejscowe w większości zbudowane są z miedzianych linii napowietrznych z niewielkimi odcinkami kabli telekomunikacyjnych.

Dla powszechnego udostępnienia usług telefonicznych w kilku miejscowościach zainstalowano aparaty ogólnodostępne z możliwością realizacji połączeń telefonicznych do tych aparatów.

Wskaźnik gęstości telefonicznej na koniec 1998 roku wynosił 52,4 abonentów na 1000 mieszkańców. Według wyników spisu rolnego w 1996 r. spośród

324 gospodarstw rolnych 54 (16,6%) posiadały dostęp do telefonu w gospodarstwie oraz 231 (39,2%) gospodarstw rolnych posiadało dostęp do telefonu ogólnodostępnego we wsi. Potrzebę dostępu do telefonu w gospodarstwie wyraziło 127 gospodarstw rolnych co stanowiło 39,2% wszystkich gospodarstw rolnych.

Stan zaspokojenia potrzeb w zakresie dostępności do usług telekomunikacyjnych powszechnych jest niezadawalający. Istniejąca infrastruktura telekomunikacyjna wymaga rozbudowy. Należy rozbudować pojemność wiejskiej centrali telefonicznej w Borzytuchomiu oraz sieć linii i kabli telekomunikacyjnych miejscowych.

Obserwuje się dynamiczny rozwój telefonii bezprzewodowej. W ostatnim okresie wybudowano stacje bazowe telefonii komórkowej firmy Polkomtel S.A. w miejscowości Borzytuchom i Ryczyn, które służącą do realizacji połączeń bezprzewodowych. Wydano również pozwolenie na budowę kolejnej stacji bazowej telefonii komórkowej w miejscowości Borzytuchom.

Aktualizacji na 2009 r. lokalizacji na terenie gminy stacji bazowych telefonii komórkowej i radiowej dokonano na ujednoliconym rysunku studium "Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Borzytuchom” w skali 1:10000.

Synteza

1. *Stan zaopatrzenia mieszkańców gminy w wodę jest dobry, a stopień zwodociągowania wynosi 96%.*
2. *Na terenie gminy funkcjonuje jedynie jedna oczyszczalnia ścieków - w Dąbrówce Bytowskiej, na którą odprowadzane są ścieki komunalne. Unieszkodliwia ona jedynie ścieki z zabudowy wielorodzinnej. W trakcie realizacji jest system oczyszczania ścieków w Borzytuchomiu. Gospodarka ściekowa wymaga szybkiego uporządkowania.*
3. *Stan gospodarki odpadami jest niezadawalający, wymaga uporządkowania. Istniejące składowiska należy zlikwidować, a miejsca zajmowane przez nie zrekultywować. W najbliższym czasie istnieje potrzeba realizacji gminnego wysypiska odpadów komunalnych spełniającego warunki związane z ochroną środowiska.*
4. *Sieć linii elektroenergetycznych zapewnia dostawę energii i mocy na aktualne potrzeby mieszkańców gminy.*
5. *Na terenie gminy znajduje się jedna placówka pocztowo – telekomunikacyjna. Istniejąca infrastruktura telekomunikacyjna wymaga rozbudowy i przystosowania do aktualnych potrzeb.*

3.1.14 Sytuacja gospodarczo-finansowa gminy

Informację o sytuacji gospodarczo-finansowej gminy przygotowano w oparciu o materiały Urzędu Statystycznego za 1998 rok oraz budżetu gminy na 2000 rok.

Gminę Borzytuchom charakteryzuje niższy średniego w województwie pomorskim poziom dochodów i wydatków budżetów gmin na 1 mieszkańca. W 1998 roku dochody i wydatki na 1 mieszkańca w gminie Borzytuchom wynosiły 1128,72 zł i 1248,64 zł, podczas gdy w województwie pomorskim odpowiednio 1239,94 zł i 1303,46 zł.

Jednocześnie dochody na 1 mieszkańca w gminie Borzytuchom są wyższe o 4 % w porównaniu do całego powiatu bytowskiego /w powiecie bytowskim 1087,65 zł/; podobnie jak wydatki na 1 mieszkańca w gminie Borzytuchom są wyższe o około 14 % w porównaniu do całego powiatu bytowskiego /w powiecie bytowskim 1081,80 zł/. Pod tym względem gmina Borzytuchom zajmuje 6 miejsce pod względem dochodów i 3 miejsce pod względem wydatków spośród 10 jednostek samorządowych powiatu bytowskiego /po gminie Studzienice i Kołczygłowy/.

W 1998 roku zarówno dochody budżetu gminy ogółem jak i dochody budżetu gminy na 1 mieszkańca były nieznacznie mniejsze do wydatków (odpowiednio 3.015 tys. zł i 3.335 tys. zł oraz 1128,72 zł i 1248,64 zł).

Wśród dochodów budżetu gminy w 1998 roku największy udział posiadały subwencje ogólne z budżetu państwa /38,6 %/ podczas gdy dochody własne gminy stanowiły 16,6 % dochodów ogółem.

Budżet gminy Borzytuchom na 2000 rok przewiduje dochody na poziomie 3.057.692 zł oraz wydatki 3.057.692 zł. Podstawowymi źródłami dochodów są subwencje 1.692.841 zł tj. 55,4% (w tym oświatowa, ogólna, rekompensująca dla gmin) oraz dotacje 592.239 zł /19,4%/ w tym na realizację inwestycji własnych gminy, na realizację własnych zadań bieżących gminy, na zadania zlecone. Głównym kierunkiem wydatków jest oświata i wychowanie /49,8%/.

Budżet gminy Borzytuchom na 2000 rok przewiduje dochody w wysokości:

	3.057.692 zł	***100,0 %***
w tym:		
subwencja oświatowa	*1.178.643 zł*	*38,6 %*
subwencja ogólna	*398.402 zł*	*13,0 %*
subwencja rekompensująca dla gmin	*115.797 zł*	*3,8 %*
dotacje na realizację inwestycji własnych gm.	*300.230 zł*	*9,8 %*
dotacje na realizację własnych zadań gm.	*6.249 zł*	*0,2 %*
dotacje na zadania zlecone	*44.350 zł*	*1,5 %*
podatek rolny	*100.000 zł*	*3,3 %*
podatek leśny	*58.000 zł*	*1,9 %*
podatek od nieruchomości	*216.000 zł*	*7,1 %*
podatek od posiadania psów	*1.500 zł*	*0,0 %*
podatek od środków transportowych	*3.500 zł*	*0,1 %*
podatek od osób fizycznych	*276.311 zł*	*9,0 %*
inne dochody	*358.710 zł*	*11,7 %*

Jednocześnie ustalono wydatki budżetu gminy Borzytuchom w 2000 roku w wysokości:

	3.057.692 zł	***100,0 %***
w tym:		
oświata i wychowanie	*1.520.232 zł*	*49,7 %*
administracja państwowa i samorządowa	*497.082 zł*	*16,3 %*
gospodarka komunalna	*443.000 zł*	*14,6 %*
opieka społeczna	*324.659 zł*	*10,6 %*
kultura i sztuka	*85.639 zł*	*2,8 %*
gospodarka mieszkaniowa	*45.000 zł*	*1,5 %*
rolnictwo	*43.730 zł*	*1,4 %*
różna działalność	*31.000 zł*	*1,0 %*
ochrona zdrowia	*25.000 zł*	*0,8 %*
transport	*16.000 zł*	*0,5 %*
różne rozliczenia	*14.000 zł*	*0,4 %*
kultura fizyczna	*12.000 zł*	*0,4 %*
urzędy naczelnych organów władzy, kontroli i sądownictwa	*350 zł*	*0,0 %*

3.1.15 Energetyka wiatrowa

Zgodnie z polityką ekologiczną i energetyczną państwa oraz dokumentami regionalnymi polityki przestrzennej województwa pomorskiego w zakresie funkcjonowania systemów infrastruktury technicznej oraz zachowania i poprawy stanu środowiska przyrodniczego przeprowadzono analizy i studia dotyczące możliwości rozwoju na terenie gminy Borzytuchom energetyki wiatrowej.

Ze względu na występujące w gminie Borzytuchom korzystne warunki wiatrowe, istnieje potencjalna możliwość wykorzystania alternatywnego źródła energii, jakim są elektrownie wiatrowe, przetwarzające energię mechaniczną wiatru na energię elektryczną.

Zasoby energetyczne wiatru w Polsce wg IMiGW:

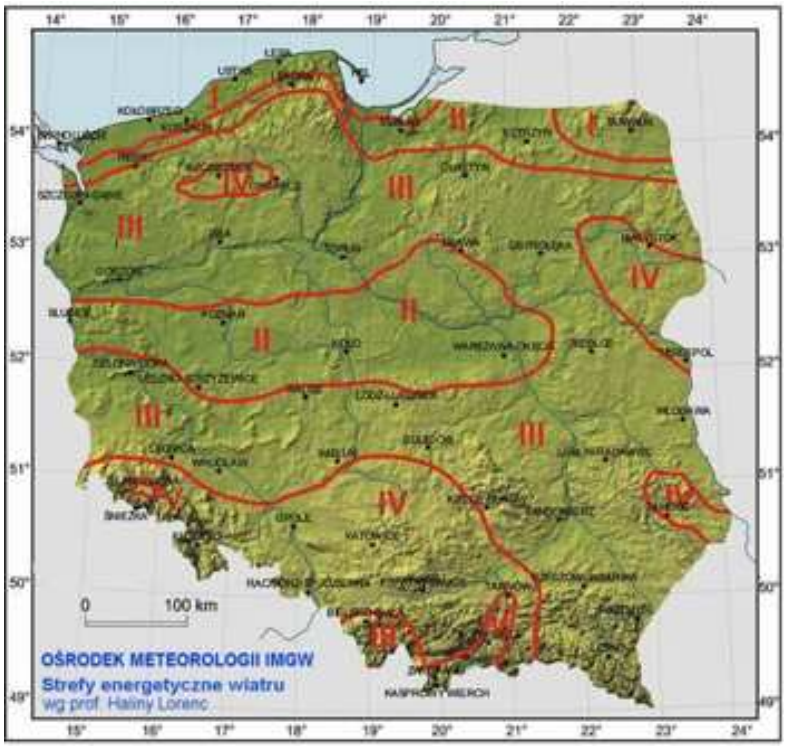

I - strefa wybitnie korzystna
II - strefa bardzo korzystna
III - strefa korzystna
IV - strefa mało korzystna
V - strefa niekorzystna

Rozwój energetyki odnawialnej stanowi element rozwoju zrównoważonego związanego z:

- zapewnieniem bezpieczeństwa energetycznego:
- zwiększeniem udziału energii odnawialnych w bilansie energetycznym,
- możliwością dostawy energii z różnych źródeł (w tym ze źródeł lokalnych) w rejonach, w których występują, bądź mogą wystąpić problemy z zaopatrzeniem w energię elektryczną,
- pozyskiwaniem energii w znacznie mniejszym stopniu zależnym od sytuacji na międzynarodowych rynkach paliw,
- wykorzystaniem energii nie ograniczonym ilościowo, a koszt pozyskiwania i przetwarzania energii ze źródeł odnawialnych jest w głównej mierze zależny od znanych i przewidywalnych warunków regionalnych,
- poprawą stanu środowiska:

- eliminowaniem spalania paliw kopalnych,
- ograniczeniem zanieczyszczenia powietrza gazami i pyłami,
- zmniejszeniem skażenia gleb i wód,
- poprawą warunków egzystencji roślin i zwierząt,
- korzyściami społecznymi:
- aktywizacją lokalnej przedsiębiorczości i tworzeniem nowych miejsc pracy, głównie w małych przedsiębiorstwach obsługujących lokalną społeczność, zarówno w fazie realizacji inwestycji, jak i też ich obsłudze,
- generowaniem nowych źródeł dochodów dla mieszkańców, w tym z należności tytułem umów dzierżawy gruntu, na których Inwestor zlokalizuje elektrownie, drogi dojazdowe, linie kablowe, przy jednoczesnej pełnej możliwości równoległego dalszego wykorzystania areału gruntów dla prowadzenia działalności rolniczej,
- poprawą warunków życia mieszkańców poprzez zdecydowane obniżenie negatywnego oddziaływania gospodarki na środowisko,
- poprawą warunków zaopatrzenie w energię,
- wzrostem przychodów gminy (podatki),
- promocją i poprawą wizerunku gminy, jako wdrażającej nowoczesne, przyjazne środowisku technologie:
- wykorzystaniem powszechnego, odnawialnego surowca do produkcji przyjaznej człowiekowi i środowisku energii elektrycznej, w sposób nie powodujący powstawania szkodliwych i uciążliwych produktów ubocznych,
- korzyściami marketingowymi dla rozwoju turystyki i agroturystyki,
- użytkowaniem czystej energii stanowiącym coraz częściej istotny element z punktu widzenia potencjalnych inwestorów.

Niepodważalnym faktem jest, iż pozyskiwanie energii ze źródeł ekologicznych, w tym wiatru wpływa pozytywnie na środowisko naturalne.
Ogranicza to emisję zanieczyszczeń powstających przy wytwarzaniu energii ze źródeł konwencjonalnych (głównie przy spalaniu węgla kamiennego) oraz niektórych niekonwencjonalnych (jak w przypadku energii jądrowej).
Według danych Komisji Energetyki Wspólnoty Europejskiej (Program Thermie) - zainstalowanie jednej elektrowni wiatrowej o mocy 300 kW pozwala zredukować rocznie wydzielanie zanieczyszczeń o następującej ilości:

- 4-7 ton dwutlenku siarki,
- 3-5 ton tlenków azotu,
- 500-1000 ton dwutlenku węgla,
- 30-60 ton popiołów.

Wpływ energetyki wiatrowej na środowisko wyraża się przed przede wszystkim w oddziaływaniu na:

- przyrodę i krajobraz:
- oddziaływanie to ma charakter potencjalny, gdyż lokalizacja elektrowni wiatrowych nie ma charakteru wymuszonego i mogą one być tak sytuowane, aby nie kolidowały z elementami środowiska wymagającymi szczególnej ochrony (obszarami szczególnie wrażliwymi, objętymi istniejącymi i projektowanymi formami ochrony przyrody, w tym obszarami sieci „Natura 2000”),
- zagrożenie dla ptaków (bezpośrednie zagrożenie życia dla ptaków bytujących w pobliżu elektrowni, wpływ na zmiany tras przelotów ptaków migrujących na duże odległości), które ma również charakter potencjalny, możliwe do wyeliminowania

przy ustaleniu właściwej lokalizacji siłowni w oparciu o wyniki monitoringu ornitologicznego,

- klimat akustyczny:
- ma ono charakter lokalny i dotyczy niewłaściwie zlokalizowanych elektrowni wiatrowych, zagrażających nadmiernym hałasem (szumem) w pobliżu osad ludzkich,
- dopuszczalne poziomy hałasu dla terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej wynoszą: dla pory dnia - 50 dB, dla pory nocy - 40 dB; dla terenów zabudowy zagrodowej: dla pory dnia - 55 dB, dla pory nocy - 45 dB;

W Polsce nie ma przepisów regulujących zasady lokalizacji zespołów elektrowni wiatrowych w kontekście oddziaływania ma środowisko, a ich lokalizacja zależy wyłącznie od ustaleń opracowań planistycznych (miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, ewentualnie planu zagospodarowania przestrzennego województwa).

W województwie pomorskim funkcjonują opracowania regionalne, które wykorzystano jako materiały planistyczne na potrzeby wprowadzenia zmian w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Borzytuchom, z uwzględnieniem potrzeb dla siłowni wiatrowych:

- "Studium możliwości rozwoju energetyki wiatrowej w województwie pomorskim" (z 2003 r.):
- zawarte w w/w opracowaniu propozycje zostały potwierdzone w „Regionalnej strategii energetyki ze szczególnym uwzględnieniem źródeł odnawialnych” (2006 r.),
- "Studium możliwości rozwoju ...” określa podstawowe zasady lokalizacji, projektowania i budowy urządzeń energetyki wiatrowej oraz uwarunkowania przestrzenne lokalizacji elektrowni wiatrowych w województwie pomorskim,
- zawarte w części graficznej "Studium możliwości rozwoju ...” ustalenia dotyczące:

1) ekologicznych ograniczeń lokalizacji elektrowni wiatrowych,
2) prawnych i krajobrazowych ograniczeń obszarowych lokalizacji elektrowni wiatrowych,
3) potencjalnych możliwości lokalizacji elektrowni wiatrowych,

zostały uwzględnione w określonych w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminie Borzytuchom kierunkach w przeznaczeniu terenów dla lokalizacji siłowni wiatrowych,

- wskazane w studium gminy Borzytuchom rejony potencjalnej lokalizacji wież elektrowni wiatrowych położone są poza określonymi w "Studium możliwości rozwoju ...” obszarami o przeciwwskazaniach lokalizacyjnych,

- Ekspertyza „Uwarunkowania i kierunki rozwoju turystyki w województwie pomorskim”:
- Ekspertyza „Uwarunkowania i kierunki rozwoju turystyki...” określa uwarunkowania rozwoju turystyki, diagnozuje i waloryzuje pod względem atrakcyjności turystycznej środowisko przyrodnicze i kulturowe oraz diagnozuje sektor turystyczny w województwie pomorskim,
- wskazane w studium gminy Borzytuchom 3 rejony potencjalnej lokalizacji wież elektrowni wiatrowych (w południowo-wschodniej części gminy) położone są poza określonymi w Ekspertyzie „Uwarunkowania i kierunki rozwoju turystyki...” wiodącymi rejonami przyrodniczo-turystycznymi,

- kolejne 2 rejony potencjalnej lokalizacji wież elektrowni wiatrowych wskazane w studium gminy Borzytuchom (w południowo-zachodniej części gminy) obejmuje zespoły położone na granicy rejonu wiodącego „Pojezierze Bytowskie", regionu o bardzo dużych walorach środowiska przyrodniczego i krajobrazu przyrodniczego, z czego wynikają duże walory przyrodniczo-turystyczne,
- w określonych w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminie Borzytuchom wytycznych do ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego sporządzanych dla potrzeb lokalizacji elektrowni wiatrowych oraz w skali wprowadzonych zmian w określonych w studium kierunkach w przeznaczeniu terenów dla potrzeb siłowni wiatrowych, charakteryzującymi się znaczącymi ograniczeniami obszarowymi, zostały uwzględnione wnioski waloryzacji przyrodniczo-turystycznej zawarte w Ekspertyzie „Uwarunkowania i kierunki rozwoju turystyki...",
- rejony wskazane w zmianie Studium gminy Borzytuchom pod potencjalne lokalizacje wież elektrowni wiatrowych stanowią ok. 3% powierzchni terenu gminy w jej granicach administracyjnych,
- na pozostałym terenie gminy ze względu na określone uwarunkowania wyklucza się lokalizację siłowni wiatrowych - co oznacza ustalenie zakazu wznoszenia elektrowni wiatrowych na obszarze obejmującym ok. 97% terenu gminy w jej granicach administracyjnych,

- „Studium ochrony krajobrazu województwa pomorskiego" (z 2005 r.):

- „Studium ochrony krajobrazu ..." określa i waloryzuje zasoby krajobrazowe regionu, wskazuje strefy i obszary priorytetowe oraz proponuje metody i działania w zakresie ochrony i kształtowania krajobrazu w województwie pomorskim,
- wskazane w studium gminy Borzytuchom 3 rejony potencjalnej lokalizacji wież elektrowni wiatrowych (w południowo-zachodniej części gminy) położone są poza określonymi w „Studium ochrony krajobrazu ..." obszarami priorytetowymi dla ochrony i kształtowania krajobrazu,
- obszar terenów rolniczych wskazanych w zmianie Studium gminy Borzytuchom pod potencjalne lokalizacje wież elektrowni wiatrowych stanowi ok. 3% powierzchni terenu gminy w jej granicach administracyjnych (nieuwzględniono ok. 5/6 powierzchni terenów wnioskowanych przez Inwestorów na etapie przystąpienia do sporządzenia zmian w studium),
- na pozostałym terenie gminy ze względu na określone uwarunkowania wyklucza się lokalizację siłowni wiatrowych - co oznacza ustalenie zakazu wznoszenia elektrowni wiatrowych na obszarze obejmującym ok. 97% terenu gminy w jej granicach administracyjnych.

Zarząd Województwa Pomorskiego dnia 12 stycznia 2009 roku przyjął uchwałę Nr 11/175/09 w sprawie: przyjęcia projektów zmiany Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego i Planu zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego wraz z Prognozami ich oddziaływania na środowisko:
Ustalenia „Projektu zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego" wykorzystano jako materiał planistyczny na potrzeby wprowadzenia zmian w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Borzytuchom, z uwzględnieniem potrzeb dla siłowni wiatrowych:
- przedstawione w części graficznej "Projektu zmiany planu ..." na rys. nr 30 pt. "Uwarunkowania. Ograniczenia możliwości lokalizacji elektrowni wiatrowych":

1) obszary, na których obowiązuje zakaz lokalizacji elektrowni wiatrowych,

2) obszary, na których obowiązują duże ograniczenia lokalizacji elektrowni wiatrowych,
3) obszary, na których występują przeciwwskazania lokalizacyjne elektrowni wiatrowych,
4) wybrane przeciwwskazania lokalizacyjne zostały uwzględnione w określonych w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminie Borzytuchom kierunkach w przeznaczeniu terenów dla lokalizacji siłowni wiatrowych.

Wskazane w studium gminy Borzytuchom rejony potencjalnej lokalizacji wież elektrowni wiatrowych położone są poza określonymi w "Projekcie zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego" obszarami ograniczenia możliwości lokalizacji elektrowni wiatrowych.

W wyniku przeprowadzonych analiz i studiów (w tym w formie wykorzystania i sporządzenia materiałów planistycznych na potrzeby niniejszego opracowania wg załączonego wykazu) dotyczących wprowadzenia zmian w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Borzytuchom dla potrzeb siłowni wiatrowych, poza wyżej omówionymi, określono i uwzględniono w ustaleniach studium następujące uwarunkowania przestrzenne lokalizacji elektrowni wiatrowych na terenie gminy Borzytuchom w jej granicach administracyjnych, stwarzające ograniczenia obszarowe (wyłączenie z możliwości lokalizacji elektrowni wiatrowych):

- tereny istniejącego i projektowanego zainwestowania osiedleńczego, tereny postulowane do zainwestowania oraz tereny zabudowy zagrodowej wraz ze strefami ochronnymi gwarantującymi neutralizację oddziaływania elektrowni wiatrowych na środowisko w zakresie dopuszczalnego hałasu, zgodnie z obowiązującymi przepisami,
- obszary wskazane do rozbudowy i rewitalizacji ze względu na obciążenie turystyczne w opracowaniach regionalnych,
- trasy przebiegu dróg publicznych (krajowych i powiatowych) stanowiących ciągi ruchu turystycznego wraz ze strefą ochronną przedpola widokowego,
- założenia historycznej zabudowy i związane z nimi strefy ochrony krajobrazowej wraz ze strefą ochronną przedpola widokowego,
- chronione układy ruralistyczne i strefy ochrony układu ruralistycznego wraz ze strefą ochronną przedpola widokowego,
- wody powierzchniowe wraz ze strefą ochronną,
- obszary zagrożenia powodzią,
- lasy i tereny planowanych zalesień wraz ze strefą ochronną od kompleksów leśnych,
- istniejące i projektowane tereny cenne przyrodniczo, objęte formami ochrony przyrody (pomniki przyrody, korytarze ekologiczne, rezerwaty przyrody, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, obszary w ramach sieci Natura2000, elementy regionalnej sieci ekologicznej) wraz ze strefą ochronną,
- główne szlaki wędrówek i przebywania ptaków wg opracowań regionalnych.

W wyniku analiz i studiów dla określenia możliwości i zasad lokalizacji elektrowni wiatrowych ze względu na w/w uwarunkowania stwierdzono, że w granicach administracyjnych gminy występują znaczące ograniczenia obszarowe dla lokalizacji elektrowni wiatrowych.

Poza wskazanymi w niniejszej diagnozie „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Borzytuchom - uwarunkowania rozwoju" obszarami usytuowania wież elektrowni wiatrowych nie ma możliwości wznoszenia siłowni wiatrowych na obszarze gminy Borzytuchom w jej granicach administracyjnych.

Na terenie gminy wskazuje się orientacyjnie następujące rejony potencjalnej lokalizacji wież elektrowni wiatrowych, obejmujące ogółem obszar ok. 304 ha:

- rejony w południowej oraz zachodniej części obrębu geodezyjnego Chotkowo,
- rejon w części obrębów geodezyjnych Struszewo i Chotkowo,
- rejon w południowej oraz części zachodniej części obrębu geodezyjnego Dąbrówka.

3.2 Ocena dotychczasowego rozwoju gminy

3.2.1 Przekształcenia struktury przestrzenno-programowej

W ostatnich latach nie nastąpiły zmiany zarówno w powierzchni gminy jak i w przebiegu granic administracyjnych gminy. Jednocześnie nie dokonano zmian w podziale gminy na sołectwa.

Przeprowadzona analiza dotychczasowego rozwoju gminy w zakresie wybranych elementów i zjawisk mających istotny wpływ na jakość życia mieszkańców gminy pozwalają na sformułowanie następujących wniosków:
a/ <u>w zakresie zasobów demograficznych gminy</u>

- *od 1980 roku liczba mieszkańców gminy zwiększyła o około 230 osób / w 1980 roku 2517 osób podczas gdy w 2000 roku /według stanu w miesiącu marcu/ 2745 osób/. Średniorocznie w okresie tym liczba mieszkańców gminy zwiększała się o około 10 osób. Wielkość 2600 mieszkańców gmina osiągnęła w roku 1994, natomiast w 1999 roku liczba mieszkańców przekroczyła 2700 osób,*
- *stale zmniejsza się zarówno przyrost naturalny (w 1980 roku 41 osób tj. 16,14/1000M a w 1998 roku już tylko 22 osoby tj. 8,1/000M) jak i liczba urodzeń (w 1980 roku 55 tj. 21,65/1000M podczas gdy w 1998 roku 46 tj. 16,9/1000M). Jednocześnie zwiększa się liczba zgonów (w 1980 roku 14 tj. 5,51/1000M podczas gdy w 1998 roku 24 tj. 8,8/1000M).*
- *na terenie gminy występuje znaczne zróżnicowanie sytuacji w zakresie procesów demograficznych. Jak wynika z poniższego zestawienia w latach 1978-2000 przyrost mieszkańców w liczbach bezwzględnych wystąpił w sołectwach: Borzytuchom /o 186 osób/, Dąbrówka /o 77 osób/ i Osieki /o 19 osób/. Natomiast największy spadek liczby mieszkańców wystąpił w sołectwie: Jutrzenka /o 76 osoby/. W pozostałych jednostkach liczba mieszkańców w liczbach bezwzględnych zmniejszyła się w mniejszym wymiarze /zmiany miały miejsce w przedziale od -9 osób w Struszewie, do -18 osób w Krosnowie /,*
- *na terenie gminy następuje proces „starzenia ludności", stale zmniejsza się udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym /w latach 1978-1998 o – 4%/, przy równoczesnym wzroście udziału grup w wieku produkcyjnym /o + 3%/ i w wieku poprodukcyjnym /o + 1%/*

	1978r.	*1988r.*	*1998r.*
wiek przedprodukcyjny[a/]	*37,6 %*	*37,7 %*	*33,6 %*
wiek produkcyjny	*52,0 %*	*51,6 %*	*55,0 %*
wiek poprodukcyjny	*10,4 %*	*10,7 %*	*11,4 %*
Razem	*100,0 %*	*100,0 %*	*100,0 %*

[a/] *w wieku 0-17 lat*

Tabela 1. Zmiany liczby mieszkańców gminy Borzytuchom w latach 1970-1999

Lata	*Ogółem*	*Mężczyźni*	*Kobiety*
1975	*2625*	*1332*	*1293*
1976	*2646*	*1356*	*1290*

1977	*2600*	*1338*	*1262*
1978	*2591*	*1321*	*1270*
1979	*2548*	*1286*	*1262*
1980	*2517*	*1257*	*1260*
1981	*2457*	*1225*	*1232*
1982	*2431*	*1211*	*1220*
1983	*2466*	*1239*	*1227*
1984	*2579*	*1300*	*1279*
1985	*2599*	*1316*	*1283*
1986	*2566*	*1305*	*1261*
1987	*2556*	*1301*	*1255*
1988	*2514*	*1278*	*1236*
1989	*2435*	*1245*	*1190*
1990	*2482*	*1266*	*1216*
1991	*2492*	*1276*	*1216*
1992	*2510*	*1278*	*1232*
1993	*2540*	*1298*	*1242*
1994	*2595*	*1320*	*1275*
1995	*2621*	*1331*	*1290*
1996	*2648*	*1346*	*1302*
1997	*2673*	*1351*	*1322*
1998	*2667*	*1357*	*1310*
1999	*2729*[a/]	*1386*[a/]	*1343*[a/]

[a/] dane szacunkowe

Tabela 2. Zmiany liczby mieszkańców według sołectw i miejscowości gminy Borzytuchom w latach 1978-2000[a/]

Lp.	***Nazwa sołectwa, miejscowości***	***1978***[b/] ***NSP***	***1980***[c/]	***1988***[b/] ***NSP***	***1994***[c/]	***2000***[c/]	***Zmiany w latach***		***2005 /prognoza wg planu gminy/***
							1994-2000	***1978-2000***	
1.	***Borzytuchom***	***663***	***703***	***710***	***788***	***849***	***+61***	***+186***	***1112***
	Borzytuchom	*663*	*703*	*710*	*788*	*849*	*+61*	*+186*	*1112*
2.	***Chotkowo***	***222***	***225***	***193***	***186***	***212***	***+26***	***-10***	***224***
	Chotkowo	*222*	*225*	*193*	*186*	*212*	*+26*	*-10*	*224*
3.	***Dąbrówka***	***440***	***424***	***489***	***476***	***517***	***+41***	***+77***	***700***
	Dąbrówka	*440*	*424*	*489*	*476*	*517*	*+41*	*+77*	*700*
4.	***Jutrzenka***	***336***	***307***	***260***	***267***	***260***	***-7***	***-76***	***324***
	Jutrzenka	*336*[d/]	*307*[d/]	*260*[d/]	***214***	*212*	*-7*	*-76*	*324*[d/]
	Kamienica	*.*	*.*	*.*	*0*	*0*	*0*	*.*	*.*
	Kamieńc	*.*	*.*	*.*	*21*	*19*	*-2*	*.*	*.*
	Ryczyn	*.*	*.*	*.*	*32*	*29*	*-3*	*.*	*.*
5.	***Krosnowo***	***233***	***217***	***192***	***203***	***215***	***+8***	***-18***	***228***
	Krosnowo	*233*	*217*	*192*	*203*	*215*	*+8*	*-18*	*228*
6.	***Niedarzyno***	***253***	***247***	***229***	***234***	***238***	***+4***	***-15***	***288***
	Niedarzyno	*253*	*247*	*229*	*234*	*238*	*+4*	*-15*	*288*
7.	***Osieki***	***265***	***265***	***286***	***275***	***284***	***+9***	***+19***	***360***
	Osieki	*265*[e/]	*265*[e/]	*286*[e/]	*275*	*284*	*+9*	*+19*	*360*[e/]
	Osieczki	*.*	*.*	*.*	*0*	*0*	*0*	*.*	*.*
8.	***Struszewo***	***179***	***160***	***170***	***179***	***170***	***-7***	***-9***	***264***

	Struszewo	*179*	*160*	*170*	*179*	*170*	*-7*	*-9*	*264*
	Razem gmina	***2591***	***2548***	***2529***	***2608***	***2745***	***+137***	***+154***	***3500***

a/ dane dla 2000 roku według stanu w dniu 07-03-2000
b/ na podstawie wyników Narodowych Spisów Powszechnych
c/ na podstawie materiałów Urzędu Gminy Borzytuchom
d/ razem miejscowości Jutrzenka, Kamienica, Kamieńc, Ryczyn
e/ razem miejscowości Osieki, Osieczki
. brak danych
Liczba miejscowości: 12 w tym: 8 wsi + 4 pozostałe miejscowości
Liczba sołectw: 8

b/ <u>w zakresie zasobów i warunków mieszkaniowych</u>

- *w ciągu ostatnich 18 lat /1980-1998/ zasoby mieszkaniowe zamieszkałe gminy powiększyły się zaledwie o 60 mieszkań /z 554 mieszkań do 614/, w tym od roku 1994 roku jedynie o 17 mieszkań,*
- *pewne ożywienie w tym zakresie potwierdzają dane z ostatnich lat. W 1998 roku oddano do użytku 3 mieszkania w ramach budownictwa jednorodzinnego, podobnie jak okresie od stycznia do sierpnia 1999 roku /oddano 3 mieszkania/,*

c/ <u>w zakresie działalności gospodarczej</u>

- *w latach 1994-1999 zwiększyła się liczba podmiotów gospodarczych z 60 do 86,*

Ocena dotychczasowych opracowań planistycznych

Niebowiązujący obecnie *„Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Borzytuchom. Aktualizacja na lata 1990-2005”* przewidywał*, iż podstawową funkcją gminy pozostanie rolnictwo, uzupełniającą leśnictwo. Funkcje produkcyjne gminy powinny być podporządkowane zasadom ochrony środowiska /w północnej części obszaru gminy przebiega granica Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi”, natomiast pozostała część gminy znajduje się w strefie ochronnej Parku.*

W planie przyjęto przyrost liczby mieszkańców gminy o około 1000 osób tj. z 2500 osób w roku 1988 do 3500 mieszkańców w roku 2005 /dla porównania zgodnie z prognozą biologiczną opracowaną w ramach założeń do planu regionalnego województwa słupskiego na lata 1987-2010, w roku 2005 gmina powinna liczyć 2635 osób przy stanie 2602 mieszkańców w roku 1990/.

Plan zakładał, że największy przyrost stałych mieszkańców nastąpi we wsiach Borzytuchom /do 1112 osób czyli o 56,6%/ oraz w Dąbrówce Bytowskiej /do 700 osób czyli o 43,1%/. Natomiast we wsiach Chotkowo, Jutrzenka, Krosnowo, Osieki, Struszewo i Niedarzyno miał nastąpić przyrost liczby mieszkańców w granicach o 16-50% tj. odpowiednio do poziomu 224 osób, 324 osób, 228 osób, 360 osób, 264 osób i 288 osób.

W planie gminy przyjęto hierarchię sieci osadniczej w której dominującą rolę mają odgrywać Borzytuchom /ośrodek gminny/. Pozostałe miejscowości to wsie elementarne o funkcji gospodarki rolnej /Osieki Bytowskie, Dąbrówka Bytowska/, rolno-leśnej /Jutrzenka, Krosnowo/, rolno-rekreacyjno-leśnej /Niedarzyno/, rolno-rekreacyjnej /Chotkowo/, rolno-usługowo-produkcyjnej /Struszewo/.

W ramach opracowanego dla gminy Borzytuchom programu mieszkaniowego, przyjęto iż potrzeby realizacyjne do roku 2005 wynosić będą około 300 mieszkań /około 50 ha terenów dla budownictwa mieszkaniowego/. Przyjęto zasadę

wyznaczenia takich terenów we wszystkich wsiach gminy w tym w Borzytuchomiu 20 ha, Jutrzence 2,5 ha, Krosnowie 2 ha, Osiekach 3,5 ha, Niedarzynie 3,5 ha, Dąbrówce 12 ha, Struszewie 5 ha oraz Chotkowie 1,5 ha.

W zakresie urządzeń obsługi ludności plan gminy przewiduje:

- *adaptację przedszkoli w Borzytuchomiu /36 miejsc ze wzrostem o 30 miejsc/, reaktywację przedszkola w Dąbrówce Bytowskiej oraz funkcjonowanie oddziałów przedszkolnych w Dąbrówce Bytowskiej, Chotkowie, Jutrzence, Krosnowie /uruchomienie/, Niedarzynie, Struszewie i Borzytuchomiu. Ogółem gmina miała dysponować liczbą 96 miejsc w przedszkolach /wskaźnik objęcia wychowaniem przedszkolnym dzieci w wieku 3-6 lat 52,9 % - łącznie z oddziałami przedszkolnymi/,*
- *utrzymanie szkół podstawowych w Borzytuchomiu /I-VIII/, Niedarzynie /I-VII/, Dąbrówce Bytowskiej /I-IV/ oraz reaktywację szkół filialnych w Jutrzence /I-III/ i Krosnowie /I-III/,*
- *adaptację ośrodka zdrowia w Borzytuchomiu /z punktem aptecznym/ oraz uruchomienie dojazdowego punktu lekarskiego z punktem aptecznym w Dąbrówce Bytowskiej/,*
- *adaptację istniejących urządzeń kulturalnych typu klub świetlica w następujących miejscowościach: Dąbrówka Bytowska, Jutrzenka, Osieki, Chotkowo, Krosnowo i Niedarzyno, uruchomienie klubu-świetlicy w Struszewie, rozbudowę GOK w Borzytuchomiu o scenę i zaplecze, adaptację biblioteki publicznej w Borzytuchomiu oraz sieci bibliotek szkolnych, punktów bibliotecznych na terenie gminy, uruchomienie filii biblioteki publicznej w Dąbrówce Bytowskiej. Przewidywano że podstawowe urządzenia kultury funkcjonować będą w każdej wsi,*
- *rozbudowę istniejącego UPT w Borzytuchomiu oraz uruchomienie nowego urzędu w Niedarzynie,*
- *adaptację istniejących boisk sportowych w Borzytuchomiu, Dąbrówce, Jutrzence, Struszewie, Krosnowie, Chotkowie, Niedarzynie i Osiekach oraz adaptację szkolnej sali gimnastycznej w Borzytuchomiu oraz niepełnowymiarowej sali w Niedarzynie. Przewidywano że podstawowe urządzenia sportu funkcjonować będą w każdej wsi,*
- *adaptację istniejących obiektów sakralnych w Borzytuchomiu i Dąbrówce*

Na podstawie dotychczasowej realizacji planu można potwierdzić brak wystarczającej poprawy warunków życia mieszkańców w drodze zakładanego rozwoju obiektów usługowych. Znacznie mniej optymistyczny jest także scenariusz kształtowania się procesów demograficznych. Dotychczas brak społeczno-gospodarczych czynników wzrostu liczby mieszkańców gminy.

Aktualny na 2009 r. stan użytkowania gruntów zabudowanych i zurbanizowanych określono w części graficznej ujednoliconej diagnozy „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Borzytuchom - uwarunkowania rozwoju" - materiałach planistycznych sporządzonych na potrzeby projektowanych zmian w studium.

Rys. 1 GMINA BORZYTUCHOM - Struktura wieku w latach 1978-1998

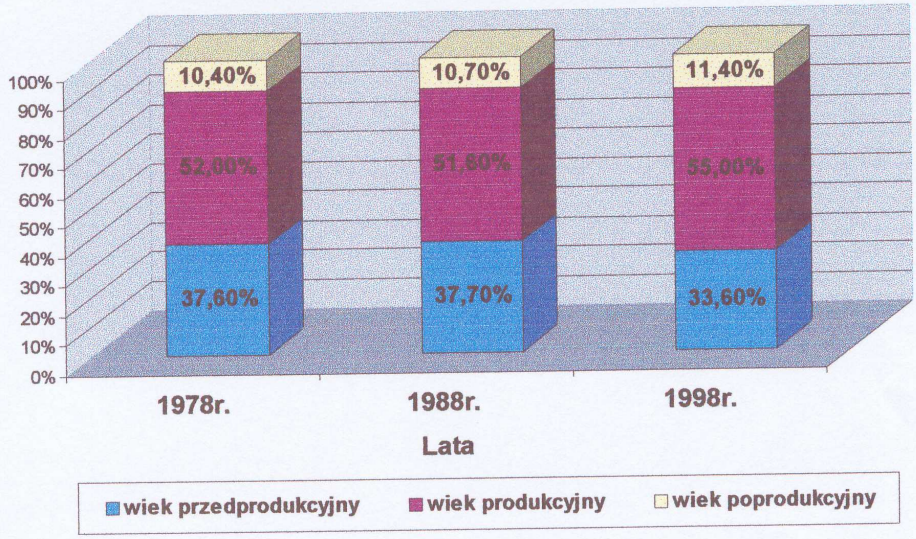

Rys. 2 GMINA BORZYTUCHOM - ZMIANY LICZBY LUDNOŚCI W LATACH 1975-1999

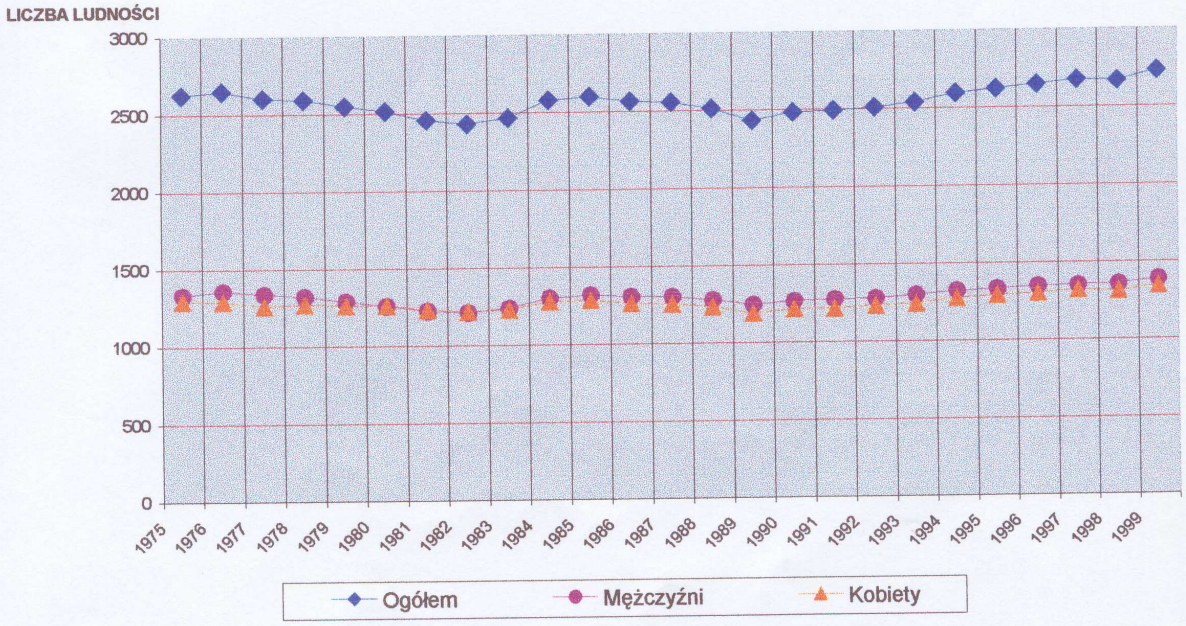

Rys. 3 GMINA BORZYTUCHOM - ZMIANY LICZBY MIESZKAŃCÓW WG SOŁECTW

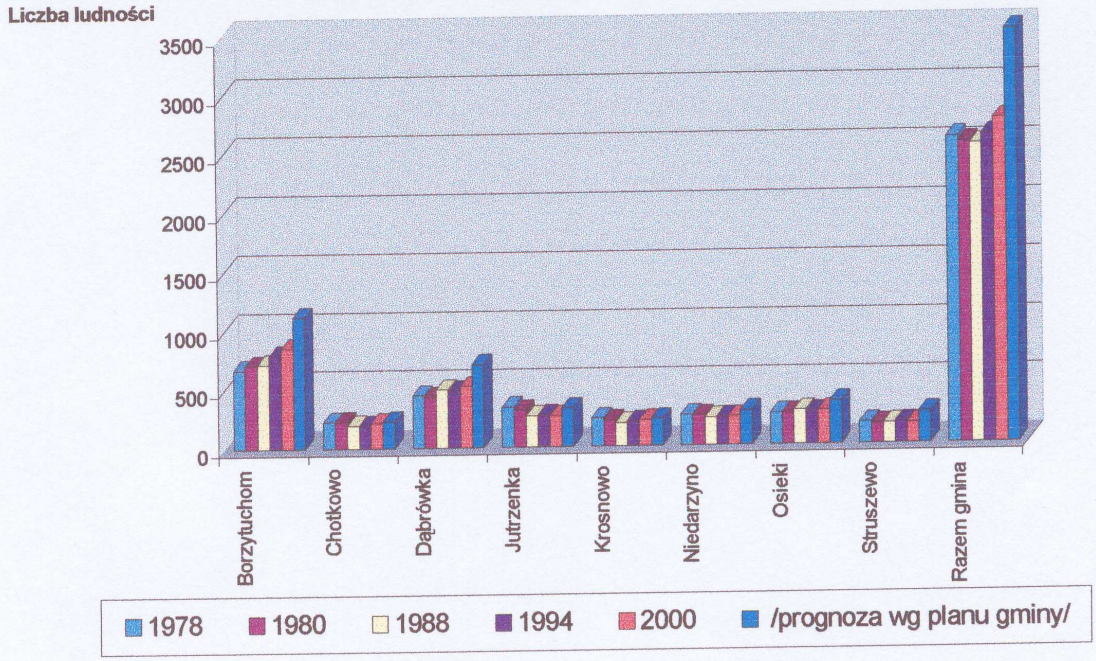

Rys. 4 GMINA BORZYTUCHOM - ZMIANY LICZBY MIESZKAŃCÓW W LATACH 1978-2000

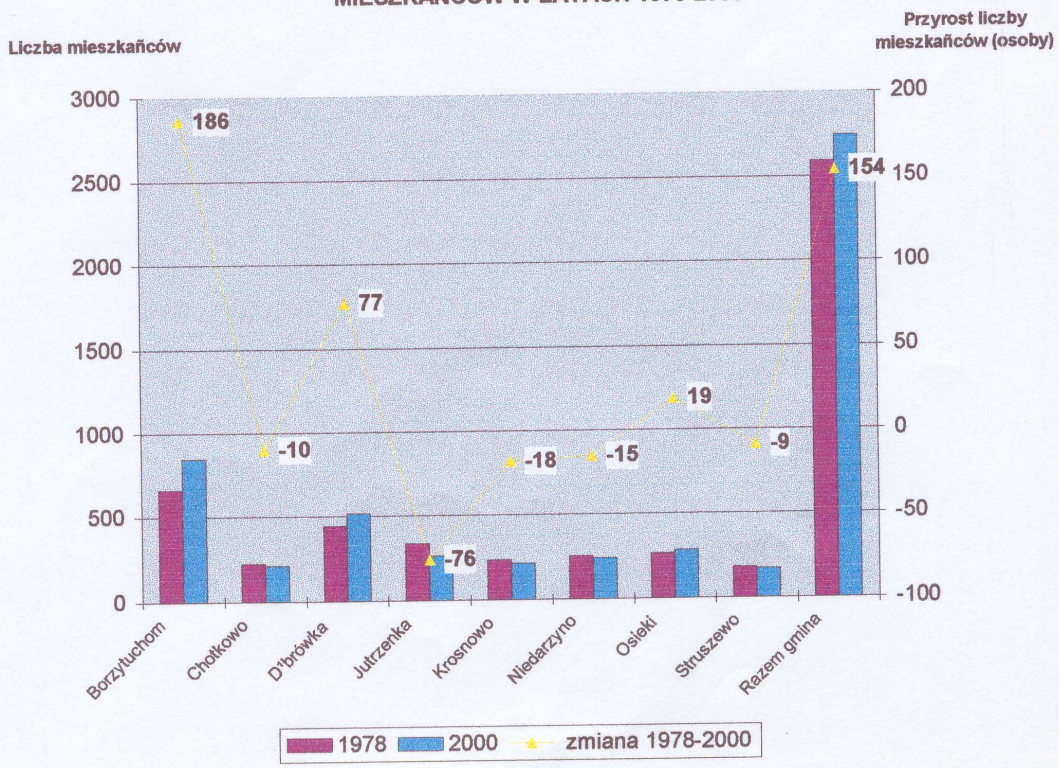

3.2.2 Przekształcenia w gospodarce rolnej

Poniższe tabele przedstawiają zmiany w użytkowaniu gruntów rolnych gminy Borzytuchom w latach 1990-1999:

Lata	Powierzchnia							
	Ogółem	Użytki rolne					Lasy i zadrzewienia	Pozostałe grunty
		Razem	Grunty orne	Sady	Łąki trwałe	Pastwiska trwałe		
Użytkowanie ziemi w ha								
1990	10857	4560	3595	22	643	300	5262	1035
1999	10857	4462	3494	10	627	331	5463	932
zmiany 1999-1990	-	-98	-101	-12	-16	31	201	-103
Struktura użytkowania ziemi w %								
1990	100	42,0	33,1	0,2	5,9	2,8	48,5	9,5
1999	100	41,1	32,2	0,1	5,8	3,0	50,3	8,6
zmiany 1999-1990	-	-0,9	-0,9	-0,1	-0,1	0,3	1,9	-0,9

W 1999 roku powierzchnia użytków rolnych w gminie była mniejsza o 98 ha niż w 1990 roku. Największe zmiany wystąpiły w gruntach ornych - 91 ha. Zmniejszyła się powierzchnia sadów i łąk trwałych. Przybyło lasów i zadrzewień kosztem pozostałych gruntów i gruntów ornych.

Proces prywatyzacji prowadzony w latach 1990 - 1999 w niewielkim stopniu zmienił strukturę władania w gminie. Poniżej przedstawiono zmiany jakie zaszły u głównych władających:

Lata	Gmina razem		Indywidualne gosp. rolne i inne indywid.		AWRSP i inne państwowe		Pozostali władający	
	Ogółem	Użytki rolne	Ogółem	Użytki rolne	Ogółem	Użytki rolne	Ogółem	Użytki rolne
Władanie gruntami - powierzchnia w ha								
1990	10857	4560	2616	2373	7736	2032	505	155
1999	10857	4462	2656	2363	7969	2032	232	67
zmiany 1999-1990	-	-98	40	-10	233	0	-273	88
Struktura - w %								
1990	100	100	24,1	52,0	71,3	44,6	4,7	3,4
1999	100	100	24,5	53,0	73,4	45,5	2,1	1,5
zmiany 1999-1990	-	-	0,4	1,0	2,1	0,9	-2,6	-1,9

We władaniu prywatnym pozostaje 53,0 % użytków rolnych tj. o 1,0 % więcej niż w 1990 roku. Rzeczywista powierzchnia użytków rolnych we władaniu prywatnym jest mniejsza niż w 1990 roku. Pomimo istniejącego Zasobu użytków rolnych w

zarządzie AWRSP indywidualni właściciele gruntów nieznacznie zwiększyli stan posiadania. Było to wynikiem powolnego procesu restrukturyzacji Państwowego Gospodarstwa Rolnego Bytów, w skład którego wchodziły grunty zakładów rolnych Dąbrówka i Osieki znajdujące się na terenie gminy Borzytuchom.

Opóźnienie restrukturyzacji spowolniło pojawienie się negatywnych zjawisk jak: masowe zwolnienia robotników rolnych, dewastacja obiektów, odłogowanie gruntów, ale nie wyeliminowało zmniejszenia produkcji rolnej, ograniczenia zatrudnienia, ograniczenia przetwórstwa (nieczynna gorzelnia).

Obecnie AWRSP przygotowuje gospodarstwa do prywatyzacji. Ze względu na trudności z zagospodarowaniem produktów rolnych oraz niską opłacalnością produkcji rolnej nie przewiduje się dużego popytu na grunty rolne wśród użytkowników istniejących indywidualnych gospodarstw rolnych na terenie gminy.

Zmiany w indywidualnych gospodarstwach rolnych oraz użytkowanej przez nich powierzchni w latach 1988, 1994 i 1996 (dane ze spisów rolnych) przedstawiono poniżej

Lata	**Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych w ha**							**Średnia pow. gosp. rolnego**
	Ogółem	**1-2**	**2-5**	**5-10**	**10-20**	**20-50**	**>50**	
Ilość gospodarstw								
1988	*239*	*32*	*41*	*45*	*86*	*35*	*-*	
1994	*237*	*45*	*37*	*46*	*74*	*32*	*3*	
1996	*234*	*42*	*44*	*46*	*69*	*29*	*4*	
zmiany 1996-1988	*-5*	*10*	*3*	*1*	*-17*	*-6*	*4*	
Powierzchnia w ha								
1988	*2680*	*48*	*139*	*326*	*1257*	*910*	*-*	*11,2*
1994	*2621*	*65*	*120*	*329*	*1095*	*828*	*184*	*11,1*
1996	*2663*	*60*	*141*	*336*	*1026*	*848*	*252*	*11,4*
zmiany 1996-1988	*-17*	*12*	*2*	*10*	*231*	*-62*	*252*	*0,2*

Ogólna ilość gospodarstw oraz użytkowana przez nie powierzchnia podlega niewielkim wahaniom. Przybyło gospodarstw małych w grupie 1-2 ha – 31,3 %, o 19,2 % zmniejszyła się ilość gospodarstw w grupie 10-20 ha, powstała nowa grupa gospodarstw w grupie 50-100 ha. Gospodarstw powyżej 100 ha w 1996 roku w gminie nie było.

Zmiany obszarowe są korzystne. Zmniejsza się ilość gospodarstw powyżej 10 ha, ale zwiększa się ich średnia powierzchnia. Pomimo istniejącego w gminie zasobu gruntów państwowych, odnotowane zmiany odbywają się zasadniczo w obrębie powierzchni dotychczas użytkowanej przez indywidualne gospodarstwa rolne, która jest około 300 ha większa niż powierzchnia będąca we władaniu gospodarstw indywidualnych w granicach administracyjnych gminy.

W latach 1990-1996 zmniejszyła się produkcyjność przestrzeni rolniczej. W 1990 r. obsiewano około 100 % gruntów ornych. W 1996 roku w gminie odłogowano

19,5 % gruntów ornych użytkowanych przez mieszkańców gminy i jednostki mające siedzibę na terenie gminy.

W gospodarstwach indywidualnych w latach 1990 i 1996 stan pogłowia zwierząt był następujący:

Wyszczególnienie	***1990***	***1996***	***1990 = 100***
bydło	*1417*	*1165*	*82,2*
trzoda chlewna	*2175*	*2157*	*99,1*

Pogłowie zwierząt utrzymywane w ośrodkach produkcji rolnej Osieki i Dąbrówka Bytowska zostały spisane w Bytowie, ponieważ tam znajdowała się siedziba gospodarstwa.

Plony uzyskiwane w latach 1990 i 1998 przez rolników indywidualnych gminy wynosiły:

	1990	***1996***	***1990 = 100***
zboża	*27,3*	*20,4*	*74,7*
ziemniaki	*180*	*180*	*100,0*

Po 1990 roku otworzył się dostęp producentów do wszystkich rynków. Brak powiązań producenta rolnego z przetwórstwem utrudnia planowanie produkcji, szczególnie dużym gospodarstwom powyżej 10 ha, których w gminie jest 43,6 %.
Umożliwia jednak wolny wybór kontrahenta oraz poszukiwanie najkorzystniejszych warunków zbytu, ale nie zapewnia zagospodarowania produkcji Możliwości przerobowe zakładów przetwórczych znajdujących się na terenie gminy oraz w gminach ościennych pozwalają zagospodarować produkcję gminy. W tym celu niezbędne są jednak powiązania producentów i przetwórców. Ci ostatni mają również problemy ze zbytem.

W latach 1994-1996 zwiększyła się ilość ludności rolniczej w gospodarstwach rolnych o 1,0 %. Jest to zbyt krótki okres, żeby ocenić tendencje zmian.

Realizacja ustaleń planów zagospodarowania przestrzennego

Niebowiązujący obecnie *miejscowy ogólny plan zagospodarowania przestrzennego gminy Borzytuchom, w zakresie rolnictwa* ustalał *zachowanie istniejącego zainwestowania oraz utrzymanie funkcji rolniczej w istniejących ośrodkach po pgr-owskich w Dąbrówce Bytowskiej i Osiekach. Adaptuje się również tereny istniejącego przemysłu rolno-spożywczego wskazując możliwości rozbudowy. Nie wyznacza nowych terenów pod inwestycje produkcji rolnej, przemysłu rolno-spożywczego lub usług dla rolnictwa, ustala prowadzenie tradycyjnej gospodarski rolnej w technologiach przyjaznych dla środowiska, ze względu na zasoby przyrodnicze gminy (położenie części północnej w granicach Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi"). W planie sugeruje się rozszerzenie powierzchni sadów przydomowych, zwiększenie nasadzeń krzewów, a także rozszerzenie asortymentów w przetwórstwie, o przetwórstwo mleka i konfekcjonowanie ziemniaków.*

Koncepcje te nie zostały zrealizowane przez rolników. W gminie obecnie prowadzi się tradycyjną gospodarkę rolną, zgodnie z ustaleniami planu.

3.3 Wnioski zgłoszone do Studium gminy

W wyniku zawiadomienia o przystąpieniu do sporządzania studium otrzymano następujące wnioski i informacje do uwzględnienia w opracowywanym Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Borzytuchom:

Lp	Nazwa instytucji	Treść wniosku
1.	*Pomorski Urząd Wojewódzki, Wydział Zarządzania Kryzysowego*	*Określono zasady i zagadnienia mające wpływ na bezpieczeństwo mieszkańców gminy do uwzględnienia w studium gminy.*
2.	*Pomorski Urząd Wojewódzki, Wydział Ochrony Środowiska*	*Określono przyrodniczego obszary i obiekty chronione do uwzględnienia w studium gminy.*
3.	*Pomorski Urząd Wojewódzki, Wydział Ochrony Środowiska*	*Określono wnioski w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego do uwzględnienia w studium gminy.*
4.	*Pomorski Urząd Wojewódzki, Wydział Rolnictwa i Infrastruktury Wsi*	*Określono wnioski w zakresie ochrony gruntów rolnych do uwzględnienia w studium gminy.*
5.	*Park Krajobrazowy „Dolina Słupi”*	*Określono uwarunkowania wynikające z położenia gminy w obszarze Parku Krajobrazowego i jego otuliny*
6.	*Wojewódzki Oddział Służby Ochrony Zabytków Delegatura w Słupsku*	*Należy wykonać diagnozę w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.*
7.	*Urząd Regulacji Energetyki Północny Oddział Terenowy z siedzibą w Gdańsku*	*Bez uwag do studium gminy.* *Do zadań własnych gminy należy sporządzenie planu zaopatrzenia w ciepło, energie elektryczną i paliwa gazowe na terenie gminy.*
8.	*Komenda Główna Straży Granicznej - Warszawa*	*KGSG nie wnosi uwag do Studium.*
9.	*Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A. w Warszawie Oddział Pomorski Okręgowy Zakład Gazownictwa w Gdańsku*	*Przedstawiono zasady gazyfikacji terenu gminy.*
10.	*Biuro Studiów i Projektów Gazownictwa „Gazoprojekt” Wrocław*	*Przedstawiono przebieg przez teren gminy planowanego gazociągu w/c Bytów – Słupsk.* *Gazyfikacja gminy powinna być poprzedzona opracowaniem koncepcji programowej gazyfikacji gminy.*
11.	*Okręgowa Dyrekcja Gospodarki Wodnej w Gdańsku*	*ODGW nie wnosi uwag do Studium.*

12.	*Pomorski Inspektor Sanitarny w Gdańsku – Delegatura w Słupsku*	*Bez uwag do studium.*
13.	*Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze Regionalny Oddział w Słupsku*	*Przez teren gminy nie przebiegają szlaki turystyczne.*
14.	*Urząd Ochrony Państwa Delegatura w Gdańsku*	*Bez uwag do studium.*
15.	*Wojewódzki Sztab Wojskowy w Gdańsku*	*Bez uwag do studium.*
16.	*Przedsiębiorstwo Państwowe Polskie Koleje Państwowe Dyrekcja Okręgu Infrastruktury Kolejowej w Szczecinie*	*Bez uwag do studium.*
17.	*Polkomtel S.A. Gdańsk*	*Bez uwag do studium.*
18.	*Nadleśnictwo Bytów*	*Wniosek dot. dz. nr 257/2L w m. Jutrzenka – na cele zabudowy przemysłowej /zakład produkcji drzewnej/*
19.	*Nadleśnictwo Bytów*	*Wniosek dot. terenów w miejscowościach Jutrzenka i Borzytuchom – na cele zalesienia*
20.	*AWRSP Bytów*	*Wniosek dot. dz. 153/2P w m. Osieki – na cele zabudowy turystycznej* *Wniosek dot. dz. terenów w miejscowościach Chotkowo, Krosnowo, Nioedarzyno, Osieki, Struszewo, Jutrzenka – na cele zalesienia*
21.	*Pan Piechota zam. Struszewo*	*Wniosek dot. dz. nr 3/2 w m. Struszewo – do zalesienia*
22.	*PKP Zakład Nieruchomości Słupsk*	*Wniosek dot. dz. 220/6 w m. Jutrzenka i dz. nr 536 w m. Borzytuchom – na cele budowlane*
23.	*Pan Jeśmiętowicz zam. Bytów*	*Wniosek dot. dz. ..... w m. Chodkowo – na cele budowlane*
24.	*Pan Stenka zam. Borzytuchom*	*Wniosek dot. dz. nr 278 w m. Borzytuchom – na cele budowlane*
25.	*Pan Zarzycki zam. Rzepnica*	*Wniosek dot. dz. nr 47 w m. Osieki – na cele budowlane i zalesienia*
26.	*Mieszkańcy osiedla przy Pl. Konstytucji 3 Maja w Borzytuchomiu*	*Wniosek dot. dz. nr 219/18 w m. Borzytuchom – na cele rekreacyjne /plac zabaw/.*
27.	*Pan Tusk zam. Niedarzyno*	*Wniosek dot. dz. nr 87 w m. Niedarzyno – na cele rekreacyjno-turystyczne.*
28.	*Pan Wiśniewski zam. Bytów*	*Wniosek dot. dz. nr 263 w m. Borzytuchom – na cele budowlane.*
29.	*Pan Steranka zam. Borzytuchom*	*Wniosek dot. dz. nr 64/1 w m. Jutrzenka – na cele budowlane.*
30.	*Pan Megier zam. Jutrzenka*	*Wniosek dot. dz. nr 456, 199 w m. Jutrzenka – na cele budowlane i zalesienia*

31.	*Pan Szariak zam. Osieki*	*Wniosek dot. dz. nr 4/1, 72/2, 60/5, 62 w m. Osieki – na cele budowlane i zalesienia.*
32.	*Pan Szariak zam. Osieki*	*Wniosek dot. dz. nr 64/2 w m. Jutrzenka – na cele budowlane.*
33.	*Pani Treder zam. Borzytuchom*	*Wniosek dot. dz. nr 205/2 w m. Borzytuchom – na cele budowlane*
34.	*Pani Malek zam. Borzytuchom*	*Wniosek dot. dz. nr 166 w m. Krosnowo – na cele zalesienia*
35.	*Pani Malek zam. Borzytuchom*	*Wniosek dot. dz. nr 164 w m. Borzytuchom – na cele zalesienia*
36.	*Pan Głąb zam. Dąbrówka*	*Wniosek dot. dz. nr 98/7 w m. ..... – na cele budowlane*
37.	*Pan Urban zam. Jutrzenka*	*Wniosek dot. dz. nr 455/1, 115/4, 575, 576 w m. Jutrzenka – na cele zabudowy usługowej.*
38.	*Pan Gradzik zam. Dąbrówka*	*Wniosek dot. dz. nr 119/2 w m. Dąbrówka – na cele budowlane.*
39.	*Pan Szymanowski zam. Borzytuchom*	*Wniosek dot. dz. nr 285/15 w m. Borzytuchom – na cele działalności rzemieślniczej.*
40.	*Pan Banach zam. Bożanka*	*Wniosek dot. dz. nr 526/2 w m. Jutrzenka – na cele budowlane.*
41.	*Pan Ramczykowski zam. Niedarzyno*	*Wniosek dot. dz. nr 234/2, 234/4 w m. Niedarzyno – na cele rekreacyjno-turystyczne..*
42.	*Pan Rudnik zam. Jutrzenka*	*Wniosek dot. dz. nr 111, 164, 281, 234, 238, 339, 353, 358, 359, 394, 395, 396 w m. Jutrzenka – na cele zalesienia.* *Wniosek dot. dz. nr 164 w m. Jutrzenka – na cele budowlane.*
43.	*Pan Wiśniewski zam. Bytów*	*Wniosek dot. dz. nr 263 w m. Borzytuchom – na cele budowlane.*
44.	*Pan Pietrulewicz zam. Niedarzyno*	*Wniosek dot. dz. nr 32/3 w m. Niedarzyno – na cele zalesienia.*
45.	*Pan Świątek-Brzeziński zam. Borzytuchom*	*Wniosek dot. cz. dz. nr 172 w m. Borzytuchom – na cele budowlane.*
46.	*Pani Cyba zam. Ryczyn*	*Wniosek dot. dz. nr 25, 30, 32 w m. Jutrzenka – na cele zalesienia.*
47.	*Pan Jankowski zam. Krosnowo*	*Wniosek dot. dz. nr 16, cz. 29 w m. Krosnowo – na cele zalesienia.* *Wniosek dot. dz. nr cz. 52, 53 w m. Krosnowo – na cele budowlane.*
48.	*Pan Cymbałko zam. Osieki*	*Wniosek dot. dz. nr 175/3, 174/2 w m. Osieki – na cele budowlane.*
49.	*Pan Lass zam. Osieki*	*Wniosek dot. dz. nr 163/4 w m. Osieki – na cele budowlane.*
50.	*Pan Kaczmarzyk zam. Bytów*	*Wniosek dot. dz. nr 33/3 w m. Dąbróka – na cele budowlane.*
51.	*Pani Knut zam. Dąbrówka*	*Wniosek dot. dz. nr 33/4 w m. Dąbrówka – na cele budowlane.*

52.	*Pan Miniach zam. Jutrzenka*	*Wniosek dot. dz. nr 526/3 w m. Jutrzenka – na cele budowlane.*
53.	*Pan Wilk zam. Krosnowo*	*Wniosek dot. dz. nr 50 w m. Krosnowo – na cele budowlane.* *Wniosek dot. dz. nr 143, 179 w m. Krosnowo – na cele zalesienia.*
54.	*Pani Górska zam. Krosnowo*	*Wniosek dot. dz. nr 74 w m. Krosnowo – na cele budowlane.*
55.	*Pan Płotka zam. Krosnowo*	*Wniosek dot. dz. nr 171, 182 w m. Krosnowo – na cele zalesienia.*
56.	*Pan Gruchała zam. Borzytuchom*	*Wniosek dot. dz. nr 283/4 w m. Borzytuchom – na cele zabudowy usługowej.* *Wniosek dot. dz. nr 92/2 w m. Chodkowo – na cele budowlane.*
57.	*Pan Gawdzik zam. Chotkowo*	*Wniosek dot. cz. dz. nr 77 w m. Chodkowo – na cele zalesienia* *Wniosek dot. dz. nr 212, 102/9, 102/10, 119, 123 w m. Chodkowo – na cele zalesienia* *Wniosek dot. cz.. dz. nr 17 w m. Chodkowo – na cele wyrobiska żwiru*
58.	*Pan Bochenek zam. Krosnowo*	*Wniosek dot. dz. nr 65/2 w m. Krosnowo – na cele budowlane* *Wniosek dot. dz. nr 224, cz. dz. nr 6 w m. Krosnowo – na cele zalesienia.*
59.	*Pan Wilk zam. Krosnowo*	*Wniosek dot. dz. nr 177, 207 w m. Krosnowo – na cele zalesienia*
60.	*Pan Płotka zam. Krosnowo*	*Wniosek dot. dz. nr 144, 24 w m. Krosnowo – na cele zalesienia* *Wniosek dot. cz. dz. nr 82 w m. Krosnowo – na cele budowlane*
61.	*Pan Król zam. Krosnowo*	*Wniosek dot. dz. nr 102/1, 102/3, cz. 102/7 w m. Krosnowo – na cele budowlane* *Wniosek dot. dz. nr 101 w m. Krosnowo – na cele zalesienia*
62.	*Pani Dziennik zam. Struszewo*	*Wniosek dot. dz. nr 32, 73, 74 w m. Struszewo – na cele zalesienia*
63.	*Pan Lenio zam. Osieki*	*Wniosek dot. dz. nr 219 w m. Osieki – na cele budowlane*
64.	*Pan Skweres zam. Tągowie*	*Wniosek dot. dz. nr 121, 122, 99 w m. Borzytuchom – na cele budowlane*
65.	*Pani Dziaba zam. Chotkowo*	*Wniosek dot. dz. nr 21/3, 72 w m. Chotkowo– na cele budowlane*
66.	*Pan Zabrocki zam. Niedarzyno*	*Wniosek dot. dz. nr 71, 104, 155, 173, 180, 156, 181, 184, 223/1 w m. Niedarzyno – na cele zalesienia*
67.	*Pan Lorbiecki zam. Niedarzyno*	*Wniosek dot. dz. nr 193 w m. Niedarzyno– na cele zalesienia*

68.	*Pan Lorbiecki zam. Niedarzyno*	*Wniosek dot. dz. nr 64, 105, 78, 182 w m. Niedarzyno– na cele zalesienia*
69.	*Pan Skwierawski zam. Borzytuchom*	*Wniosek dot. dz. nr 180, 181, 259 w m. Borzytuchom – na cele zalesienia*
70.	*Pan Gapiewski zam. Bytów*	*Wniosek dot. dz. nr 102/4, 102/5 w m. Krosnowo– na cele budowlane*
71.	*Pan Pilch zam. Niedarzyno*	*Wniosek dot. dz. nr 176, 175/8 w m. Niedarzyno– na cele zalesienia*
72.	*Pan Pałasz zam. Borzytuchom*	*Wniosek dot. dz. nr 422/1 w m. Borzytuchom – na cele zabudowy mieszkalno-turystycznej* *Wniosek dot. dz. nr 205/1, 203/2 w m. Borzytuchom– na cele budowlane i produkcyjne*
73.	*Pan Kuzio zam. Bytów*	*Wniosek dot. dz. nr 45/1 w m. Jutrzenka – na cele zalesienia* *Wniosek dot. cz. dz. nr 4 w m. Jutrzenka – na cele budowlane*
74.	*Pani Sahaj zam. Niedarzyno*	*Wniosek dot. dz. nr 194 w m. Niedarzyno – na cele zalesienia*
75.	*Pani Kulas zam. Osieki*	*Wniosek dot. dz. nr 182/6 w m. Osieki– na cele budowlane*
76.	*Pan Gut zam. Struszewo*	*Wniosek dot. dz. nr 27 w m. Struszewo – na cele zalesienia* *Wniosek dot. dz. nr 134/1 w m. Struszewo– na cele budowlane*
77.	*Pan Hinc zam. Borzytuchom*	*Wniosek dot. dz. nr 367 w m. Borzytuchom– na cele zalesienia*
78.	*Pan Furtan zam. Jutrzenka*	*Wniosek dot. cz. dz. nr 123, 499 w m. Jutrzenka– na cele budowlane* *Wniosek dot. dz. nr 266 w m. Jutrzenka– na cele zalesienia*
79.	*Pan Talewski zam. Niedarzyno*	*Wniosek dot. cz. dz. nr 35 w m. Niedarzyno– na cele budowlane* *Wniosek dot. cz. dz. nr 35, 34 w m. Niedarzyno– na cele zalesienia*
80.	*Pan Błaszczak zam. Chotkowo*	*Wniosek dot. cz. dz. nr 84/3 w m. Chodkowo– na cele budowlane*
81.	*Pan Molenda zam. Chotkowo*	*Wniosek dot. cz. dz. nr 39, 100/1 w m. Niedarzyno– na cele budowlane*
82.	*Pan Moleda zam. Chodkowo*	*Wniosek dot. cz. dz. nr 84/2 w m. Chodkowo– na cele budowlane*
83.	*Pani Gierszewska zam. Borzytuchom*	*Wniosek dot. cz. dz. nr 62/2 w m. Borzytuchom– na cele budowlane*
84.	*Pan Bronk zam. Niedarzyno*	*Wniosek dot. cz. dz. nr 101 w m. Niedarzyno– na cele budowlane*
85.	*Pan Kłódka zam. Krosnowo*	*Wniosek dot. dz. nr 190 w m. Krosnowo– na cele zalesienia*
86.	*Pan Makl zam. Borzytuchom*	*Wniosek dot. cz. dz. nr 101 i cz. dz. 101 w m. Borzytuchom– na cele budowlane*

87.	*Pan Kwidzyński zam. Bytów*	*Wniosek dot. cz. dz. nr 140 w m. Krosnowo – na cele budowlane /agroturystyka/ oraz cz. dz. 140 do zalesienia*
88.	*Pan Drob zam. Borzytuchom*	*Wniosek dot. dz. nr 220 w m. Borzytuchom– na cele budowlane* *Wniosek dot. dz. nr 61/2 w m. Borzytuchom– na cele budowlane* *Wniosek dot. dz. nr 62/3 w m. Borzytuchom– na cele budowlane* *Wniosek dot. cz. dz. nr 56 w m. Borzytuchom– na cele budowlane* *Wniosek dot. cz. dz. nr 54/1 w m. Borzytuchom– na cele budowlane*
89.	*Pan Lipski zam. Borzytuchom*	*Wniosek dot. dz. nr 253 w m. Borzytuchom– na zalesienie* *Wniosek dot. cz. dz. nr 229 w m. Borzytuchom– na cele budowlane*
90.	*Pan Godowin zam. Chotkowo*	*Wniosek dot. dz. nr 173/1,87,201 w m. Chotkowo– na cele budowlane* *Wniosek dot. dz. nr 211, cz. 202 w m. Chotkowo– na zalesienie*
91.	*Pan Rudnik zam. Jutrzenka*	*Wniosek dot. dz. nr 524/1, 518, cz.dz. nr 164, 111 w m. Jutrzenka– na cele budowlane* *Wniosek dot. dz. 234, 359, 238, 353, 396, 395, 113, 324, 358, 376, 394, 140, 281, 339, 375, 480, 555, 570, 212, 218 w m. Jutrzenka – do zalesienia*
92.	*Pan Maj zam. Bytów*	*Wniosek dot. dz. nr 153, 152 w m. Chotkowo– na cele budowlane /MN/UT/* *Wniosek dot. dz. nr 183/1 i cz. 184 w m. Chotkowo– na zab. letniskową* *Wniosek dot. cz. dz. 22 w m. Chotkowo– na cele budowlane*
93.	*Pan Horalm zam. Bytów*	*Wniosek dot. dz. 138 w m. Chotkowo– na zalesienia* *Wniosek dot. dz. 447 i 128 na cele budowlane*
94.	*Pan Jażdżewski zam. Niedarzyno*	*Wniosek dot. dz. 40, 186, 187, 186, 188, 148/3 w m. Niedarzyno– na zalesienia* *Wniosek dot. dz. 164 na cele budowlane*
95.	*Państwo Rytwińscy*	*Wniosek dot. dz. 209 w m. Krosnowo– na cele budowlane i zalesienie, Wniosek dot. dz. 7/3 w m. Struszewo na cele budowlane* *Wniosek dot. dz. 180/2 w m. Osieki na cele budowlane*
96.	*Pan Gaca zam. Turowo*	*Wniosek dot. dz. 17/8 w m. Borzytuchom– na cele budowlane /gospodarstwo agroturystyczne/*
97.	*Urząd Gminy Borzytuchom*	*Wniosek dot. dz. 215 w m. Osieki – na cele komunikacji*

98.	*Urząd Gminy Borzytuchom*	*Wniosek dot. dz. 505 w m. Jutrzenka – na cele komunikacji* *Wniosek dot. dz. 373 na cele oczyszczalni ścieków* *Wniosek dot. dz. 465 na cele sportowo-rekreacyjne.*
99.	*Urząd Gminy Borzytuchom*	*Wniosek dot. dz. 206, 207, 208 w m. Jutrzenka – na cele wysypisko odpadów oraz cały rejon /wg mapy/ na cele zalesienia.*
100	*Pan Gradzik zam. Dąbrówka*	*Wniosek dot. dz. 165/1 i cz. dz. 108/1 w m. Dąbrówka– na zalesienia*
101	*Pan Władysław Szyp zam. Osieki*	*Wniosek dot. cz. dz. 166 pod zabudowę agroturystyczną i cz. dz. 118 w m. Osieki– na zalesienie*

3.4 Wnioski zgłoszone do zmian w Studium

Produkcja energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych jest działaniem zgodnym z polityką przestrzenną województwa pomorskiego, z polityką energetyczną i ekologiczną państwa, jak również z przyjętymi w tej dziedzinie przez Polskę umowami międzynarodowymi.

Na terenie gminy Borzytuchom, ze względu na korzystne warunki wiatrowe, istnieje możliwość wykorzystania alternatywnego źródła energii, jakim są elektrownie wiatrowe, przetwarzające energię mechaniczną wiatru na energię elektryczną.

Potencjalni Inwestorzy zgłosili zainteresowanie realizacją na terenie gminy siłowni wiatrowych, wnioskując, na etapie poprzedzającym przystąpienie do opracowań planistycznych, o uwzględnienie potrzeb dla lokalizacji wież elektrowni wiatrowych na obszarze obejmującym ogółem 1859 ha, w tym:

- 158 ha w części obrębów geodezyjnych Struszewo i Chotkowo,
- 164 ha w zachodniej części obrębu geodezyjnego Chotkowo,
- 75 ha w południowej części obrębu geodezyjnego Chotkowo,
- 234 ha w części obrębu geodezyjnego Borzytuchom,
- 977 ha w części obrębu geodezyjnego Dąbrówka,
- 251 ha w części obrębu geodezyjnego Niedarzyno.

Rada Gminy Borzytuchom podjęła w dniu 25 października 2006 r. uchwałę Nr XXXIII/223/2006 w sprawie przystąpienia do wprowadzenia zmian w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Borzytuchom, w tym z uwzględnieniem potrzeb dla siłowni wiatrowych:

- energetyka wiatrowa stanowi dla gminy korzyści ekologiczne, wynikające z wykorzystania powszechnego, odnawialnego surowca do produkcji przyjaznej człowiekowi i środowisku energii elektrycznej, w sposób nie powodujący powstawania szkodliwych i uciążliwych produktów ubocznych,
- energetyka wiatrowa stanowi dla gminy korzyści ekonomiczne (podatki, aktywizacja lokalnych przedsiębiorstw, nowe miejsca pracy) i społeczne (czyste środowisko naturalne, korzyści marketingowe dla rozwoju turystyki),
- obecność elektrowni wiatrowych na terenach wiejskich, których budowa zajmuje kilkadziesiąt metrów kwadratowych, a obsługa ogranicza się do maksymalnie dwóch przeglądów technicznych w ciągu roku, w pełni umożliwia równoległe rolne wykorzystanie terenu pod uprawy lub pastwiska.

Wójt Gminy Borzytuchom pismem nr GP 7323/5/2007 z dnia 28 września 2007 r. zawiadomił zgodnie z wymogami ustawowymi instytucje i organy właściwe do uzgadniania i opiniowania projektu studium o podjęciu uchwały o przystąpieniu do sporządzenia zmian w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Borzytuchom. Ponadto ogłosił o powyższym w miejscowej prasie i w drodze obwieszczenia na tablicy ogłoszeń Urzędu Gminy.

W wyniku zawiadomienia zgłoszone zostały następujące wnioski, opinie oraz informacje od właściwych instytucji i organów:

1) Dowództwa Marynarki Wojennej RP w Gdyni - pismo nr N-5/1099/07 z dnia 24.05.07 - brak uwag i zastrzeżeń,

2) Zastępcy Dyrektora Biura Techniki i Zaopatrzenia Komendy Głównej Straży Granicznej w Warszawie - pismo nr BTiZ-2133-VIII/07 z dnia 23.05.07 - brak uwag,
3) Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Gdańsku Delegatury w Słupsku - pismo nr ZP-I 4171/1/863/2007 z dnia 06.04.07 - przedstawienie warunków w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego (w tym ochrony archeologicznej),
4) Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gdańsku Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody - pismo nr ŚR/Ś.VII.ZB/7041-1-2/07/MP z dnia 28.05.07 - przekazanie pisma (zgodnie z ustaleniami) do Wydziału Środowiska i Rolnictwa Oddziału Zamiejscowego w Słupsku,
5) Dowództwa Sił Powietrznych w Warszawie - pismo nr 2966/07 z dnia 04.06.07 - przedstawienie warunków w zakresie ruchu lotniczego,
6) Prezesa Urzędu Lotnictwa Cywilnego - pismo nr ULC-LTL-2DP-54/301/07 z dnia 28.05.07 - przedstawienie warunków w zakresie ruchu lotniczego,
7) Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gdańsku Wydziału Środowiska i Rolnictwa Oddziału Zamiejscowego w Słupsku - przedstawienie warunków w zakresie ochrony środowiska,
8) Starosty Bytowskiego - pismo nr AB-0716.II/2/07 z dnia 05.06.07 - lokalizacja siłowni wiatrowych nie może negatywnie wpływać na życie i zdrowie ludzi,
9) Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego w Gdańsku Departamentu Rozwoju Regionalnego i Przestrzennego - pismo nr DRRP.III.JP.7323-433/07 z dnia 20.06.07 - przedstawienie informacji i wniosków z planu zagospodarowania przestrzennego województwa i opracowań regionalnych,

które zostały uwzględnione w sporządzanym opracowaniu.

W wyniku ogłoszenia zostały potwierdzone zgłoszone uprzednio wnioski potencjalnych inwestorów (spółek i firm), dotyczące uwzględnienia potrzeb dla siłowni wiatrowych:

1) firmy „Kaszubskie Farmy Wiatrowe" Sp. z o.o. Jelenia Góra:
   - w części obrębu geodezyjnego Borzytuchom - ujęcie terenów pod lokalizacje wież elektrowni wiatrowych o powierzchni 234 ha (wniosku nie uwzględniono),
   - w części obrębu geodezyjnego Dąbrówka - ujęcie terenów pod lokalizacje wież elektrowni wiatrowych o powierzchni 977 ha (wniosku nie uwzględniono),
   - w części obrębu geodezyjnego Niedarzyno - ujęcie terenów pod lokalizacje wież elektrowni wiatrowych o powierzchni 251 ha (wniosku nie uwzględniono),
2) firmy NW-Polska Spółka z o.o. Bytów - pismo z dnia 19.06.07:
   - w części obrębu geodezyjnego Struszewo i Chotkowo - ujęcie terenów pod lokalizacje wież elektrowni wiatrowych o powierzchni 158 ha (z czego uwzględniono w sporządzanym opracowaniu 92 ha),
   - w południowej części obrębu geodezyjnego Chotkowo - ujęcie terenów pod lokalizacje wież elektrowni wiatrowych o powierzchni 164 ha (z czego uwzględniono w sporządzanym opracowaniu 34 ha),
   - w zachodniej części obrębu geodezyjnego Chotkowo - ujęcie terenów pod lokalizacje wież elektrowni wiatrowych o powierzchni 75 ha (z czego uwzględniono w sporządzanym opracowaniu 44 ha),

które zostały przekazane projektantowi do wykorzystania w realizowanym opracowaniu planistycznym.

W wyniku ogłoszenia o podjęciu uchwały o przystąpieniu do sporządzenia zmian w studium zgłoszone zostały następujące wnioski osób fizycznych:

1) Janusza Gawdzik i Beaty Zabrockiej-Gawdzik - dz. nr 17 obr. geod. Struszewo - ujęcie działki pod lokalizację siłowni wiatrowych o powierzchni 0,64 ha (wniosku nie uwzględniono),
2) Janusza Gawdzik i Beaty Zabrockiej-Gawdzik - dz. nr 18 obr. geod. Struszewo - ujęcie działki pod lokalizację siłowni wiatrowych o powierzchni 0,12 ha (wniosku nie uwzględniono),
3) Artura Wiśniewskiego - dz. nr 263 obr. geod. Borzytuchom - wprowadzenie funkcji mieszkaniowej,
4) Edmunda Wrońskiego - dz. nr 13/7, 13/8, 13/9, 13/10 obr. geod. Borzytuchom - wprowadzenie funkcji mieszkaniowej,
5) Elżbiety i Kazimierza Skweres - dz. nr 121 obr. geod. - wprowadzenie funkcji mieszkaniowej,
6) Małgorzaty Skwers i Mariusza małż. Kuchta - dz. nr 511 obr. geod. Borzytuchom - wprowadzenie funkcji mieszkaniowej,
7) Anny Paszkowskiej - dz. nr 65/2 obr. geod. Struszewo - ujęcie działki pod lokalizację siłowni wiatrowych o powierzchni 0,92 ha (z czego uwzględniono 0,82 ha),
8) Bronisława i Marii Janusz - dz. nr 42 obr. geod. Struszewo - ujęcie działki pod lokalizację siłowni wiatrowych o powierzchni 3,06 ha (z czego uwzględniono 2,73 ha),
9) Mirosława Gut - dz. nr 27 obr. geod. Struszewo - ujęcie działki pod lokalizację siłowni wiatrowych o powierzchni 2,19 ha (z czego uwzględniono 2,19 ha),
10) Grzegorz i Wiesławy Kędziora - dz. nr 204, 207 obr. geod. Chotkowo - ujęcie działki pod lokalizację siłowni wiatrowych o powierzchni 7,74 ha (z czego uwzględniono 5,73 ha),
11) Stanisława i Małgorzaty Weneckich - dz. nr 40, 52 obr. geod. Struszewo - ujęcie działki pod lokalizację siłowni wiatrowych o powierzchni 5,20 ha (z czego uwzględniono 2,79 ha),
12) Piotra Banaś - dz. nr 45/5 obr. geod. Chotkowo - ujęcie działki pod lokalizację siłowni wiatrowych o powierzchni 2,21 ha (wniosku nie uwzględniono).

Wójt Gminy Borzytuchom, działając na podstawie art. 11 pkt 3 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80 poz. 717 z późn. zmianami), rozpatrzył wszystkie wnioski, które wpłynęły po ogłoszeniu w miejscowej prasie i w drodze obwieszczenia o podjęciu uchwały przez Radę Gminy o przystąpieniu do sporządzenia zmian w studium i poinformował zainteresowanych, że:

- zostało one przyjęte jako wnioski do zmiany Studium i przekazane projektantowi do wykorzystania w realizowanym opracowaniu planistycznym.

W trakcie sporządzania opracowania uwzględniono również wnioski wynikające z materiałów przekazanych przez Urząd Gminy oraz innych dostępnych informacji, związanych z przedmiotem opracowania (wyszczególnione w załączonym wykazie wykorzystanych materiałów planistycznych).

Do sporządzanego projektu zmian w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Borzytuchom” z 2001 r., zgłoszono ogółem do przeznaczenia dla siłowni wiatrowych tereny obejmujące ok. 1859 ha.

Zakres obszarowy wnioskowanych terenów (oznaczonych czerwonym szrafem) pod lokalizację wież elektrowni wiatrowych w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Borzytuchom przedstawiono na Rysunku nr 1.

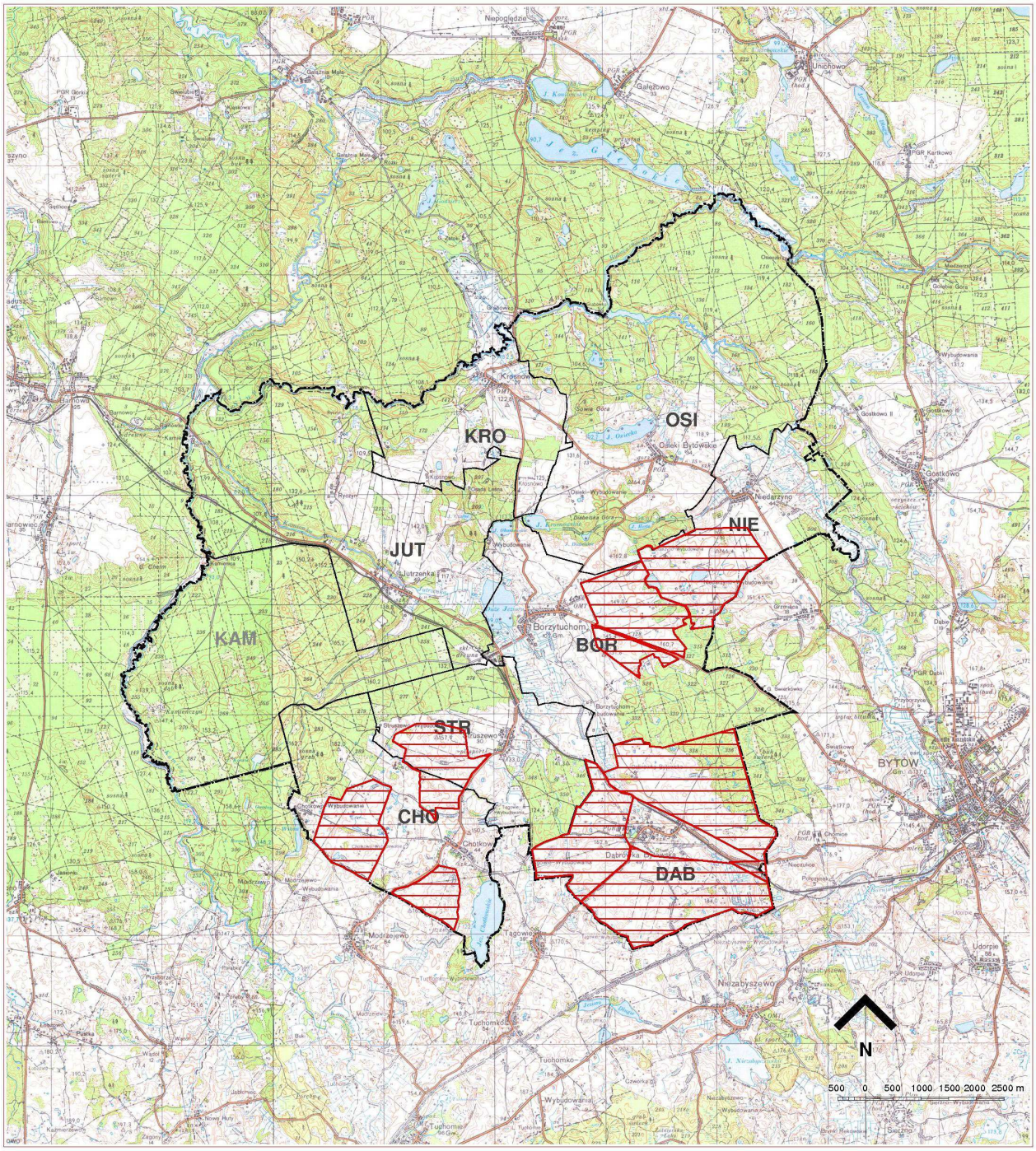

Rysunek nr 1.
Zakres obszarowy wnioskowanych terenów pod lokalizację wież elektrowni wiatrowych w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminie Borzytuchom.

Zgłoszone wnioski do zmian w Studium przedstawiono w części graficznej ujednoliconej diagnozy - materiałach planistycznych sporządzonych na potrzeby projektowanych zmian w studium.

4. SYNTEZA

4.1 Uwarunkowania - czynniki rozwoju

SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA

Czynniki zewnętrzne

- *położenie w bezpośrednim sąsiedztwie ośrodka powiatowego,*
- *utrzymywanie się tendencji społeczno-gospodarczego rozwoju kraju,*
- *stały wzrost zainteresowania agroturystyką oraz turystyką aktywną i wypoczynkiem na terenach atrakcyjnych przyrodniczo,*
- *wzrost kontaktów zagranicznych – możliwość nawiązania współpracy partnerskiej pomiędzy regionami i gminami,*
- *rozwój ruchu pozarządowego,*
- *opracowywanie Strategii rozwoju województwa pomorskiego oraz Strategii powiatu bytowskiego,*
- *rozwój rynku nieruchomości,*

Czynniki wewnętrzne

- *posiadanie przez gminę opracowanej w 1999 roku „Strategii rozwoju gminy Borzytuchom”,*
- *wolne tereny i obiekty dla prowadzenia działalności gospodarczej,*
- *istniejące zakłady z dużym doświadczeniem i możliwością rozwoju,*
- *ustabilizowane zasoby demograficzne gminy,*
- *dobrze rozwinięta sieć placówek, stanowiących podstawę dla aktywności społeczno-kulturalnej i sportowej /szkoły, biblioteki, GOK/*

OCHRONA ŚRODOWISKA

Czynniki zewnętrzne

- *przyjęcie przez Polskę w 1991r. Polityki Ekologicznej Państwa, wskazującej na konieczność czynnej ochrony przyrody, przy równoczesnym wzroście produkcji, konsumpcji i rozwoju cywilizacyjnym, uwarunkowanych trwałym zachowaniem walorów i zasobów środowiska,*
- *położenie gminy w pojeziernej części kraju, wyróżniającej się szczególną atrakcyjnością przyrodniczo-krajobrazową, funkcjonalnie powiązanej z „Zielonymi Płucami Europy”,*
- *położenie gminy w stosunkowo niewielkiej odległości od wybrzeża morskiego,*
- *wyróżnienie gminy jako fragmentu obszaru węzłowego 09M o znaczeniu międzynarodowym w koncepcji Krajowej Sieci Ekologicznej ECONET Polska, umożliwiające starania o fundusze, dotacje służące ochronie przyrody i zachowaniu walorów,*
- *funkcjonowanie części gminy w granicach Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi”, który z uwzględnieniem priorytetu ochrony przyrody, stanowi atrakcyjny teren rekreacyjno-poznawczy w skali kraju, a nawet Europy,*
- *położenie gminy w zasięgu w zlewni Słupi, umożliwiające udział gminy w Związku Gmin i Miast Dorzecza Słupi,*

- *szczegółowa inwentaryzacja przyrodnicza północnej części gminy, znajdującej się w granicach PK „Dolina Słupi”.*

Czynniki wewnętrzne

- *atrakcyjna rzeźba terenu, związana z dolinami rzecznymi, wzniesieniami morenowymi,*
- *wysoka bioróżnorodność obszaru,*
- *występowanie unikatowych w skali kraju i Europy ekosystemów jezior lobeliowych,*
- *stosunkowo wysoki stopień naturalności ekosystemów leśnych, torfowiskowych i rzecznych,*
- *wysoki wskaźnik lesistości gminy,*
- *duży udział żyznych siedlisk leśnych,*
- *duża różnorodność zbiorowisk leśnych, przewaga zbiorowisk lasów liściastych - bukowych i mieszanych z udziałem buka,*
- *duże, zwarte kompleksy leśne, sprzyjające występowaniu licznych populacji gatunków zwierząt łownych,*
- *dobry stan sanitarny i zdrowotny lasów,*
- *na ogół dobry stan „ekologiczny” gleb (brak, znikomy stopień zanieczyszczenia),*
- *rozwinięta sieć powierzchniowych wód płynących,*
- *dość dobra izolacja pierwszego użytkowego poziomu wodonośnego w rozległej, wschodniej i zachodniej części gminy (poza północą), szczególnie dobre warunki izolacyjne w rejonie Osiek, na zachód od Chotkowa,*
- *stwierdzony dobry stan jakościowy wód podziemnych,*
- *potencjalne możliwości udokumentowania i eksploatacji złóż kopalin pospolitych: piasku, kruszywa naturalnego (poza PK „DS”),*
- *korzystne warunki przyrodnicze dla rozwijania różnych form turystyki kwalifikowanej, agroturystyki*

ROLNICTWO

Czynniki zewnętrzne

- *przygotowanie w lipcu 1999 roku przez Rząd Rzeczypospolitej Polskiej wspólnie z partnerami społecznymi „Paktu dla rolnictwa i obszarów wiejskich” oraz opracowanie przez Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej (obecnie Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi) „Spójnej polityki strukturalnej rozwoju obszarów wiejskich”,*
- *trwające w Sejmie prace nad projektem ustawy o rodzinnym gospodarstwie rolnym,*
- *zmiana ustawy o obrocie gruntami rolnymi Skarbu Państwa,*
- *obecność samorządu rolniczego - Izb Rolniczych,*
- *działalność Agencji Modernizacji i Restrukturyzacji Rolnictwa i Agencji Rynku Rolnego,*
- *ustalenie szeregu dotacji do działalności rolniczej,*
- *zachowanie budżetowych jednostek obsługi rolnictwa,*
- *prowadzenie przez rząd i samorządy szczebla wojewódzkiego prac przygotowawczych do uczestnictwa w programie SAPARD, który będzie instrumentem wsparcia finansowego z FEOGA* dla Rolnictwa i Rozwoju*

Obszarów Wiejskich / FEOGA - Europejski Fundusz Gwarancji i Ukierunkowania Rolnictwa/*

Czynniki wewnętrzne

- *duży zasób nieruchomości rolnych Skarbu Państwa nie zagospodarowanych trwale, umożliwiający zmianę ich funkcji, organizacji,*
- *zasoby pracy w małych gospodarstwach, a także pochodzące ze zlikwidowanych pgr stanowiące łatwe do uruchomienia rezerwy przy powiększaniu gospodarstw, zwiększaniu produkcji. Zasoby pracy umożliwiają również wprowadzanie pracochłonnych gatunków i technologii,*
- *warunki przyrodnicze, a szczególnie położenie na terenie Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi" preferują obszar gminy do wprowadzania technologii ekologicznych,*
- *dobra sieć dróg umożliwiająca kontakty z różnymi rynkami zbytu,*
- *korzystne warunki do rozwoju usług turystycznych na bazie istniejących gospodarstw rolnych – prowadzenie ekstensywnej gospodarski rolnej, oddalenie od centrów przemysłowych, położenie części użytków rolnych w granicach „Parku krajobrazowego „Dolina Słupi", duże urozmaicenie użytkowania powierzchni ogólnej, ale również gruntów rolnych wynikające z częstego występowania wśród gruntów ornych użytków zielonych, oczek wodnych, cieków zadrzewień*

LEŚNICTWO

Czynniki zewnętrzne

- *położenie części lasów gminy w granicach Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi" oraz pozostałej części lasów na terenie otuliny Parku,*
- *wprowadzanie zasad zrównoważonej gospodarki leśnej i jej wielofunkcyjnego modelu, preferującego rozwój ekologicznych, środowiskotwórczych i społecznych funkcji lasów,*
- *dostęp do technologii pozwalającej na maksymalne wykorzystanie wszystkich sortymentów surowca drzewnego,*
- *możliwość wspólnych działań z mieszkańcami terenów sąsiednich w zakresie ochrony i sposobów wykorzystania obszarów leśnych*

Czynniki wewnętrzne

- *bardzo wysoka lesistość,*
- *występowanie zwartych i rozległych kompleksów leśnych,*
- *duży udział siedlisk leśnych (las mieszany, bór mieszany),*
- *średni udział lasów na gruntach porolnych,*
- *wysoka podaż gruntów do zalesień,*
- *większość lasów atrakcyjna turystycznie i przydatna do rekreacji,*
- *zapotrzebowanie na pracę przy pozyskaniu surowca drzewnego, zalesieniach, pielęgnacji lasów,*
- *przewaga lasów własności Skarbu Państwa*

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Czynniki zewnętrzne

- *uzyskanie przez Polskę jako jednego z dziesięciu krajów kandydujących do członkostwa w Unii Europejskiej dostępu do funduszy przedakcesyjnych o nazwie SAPARD i ISPA – instrumentów wsparcia m.in. dla rozwoju i poprawy infrastruktury wiejskiej,*
- *uchwalenie nowelizacji ustawy z dnia 26 października 1995 roku o niektórych formach wspierania budownictwa mieszkaniowego, dającej możliwość otrzymania preferencyjnego kredytu na wykonanie infrastruktury technicznej pod każdy rodzaj budownictwa,*
- *wejście drugiego operatora dla świadczenia usług telekomunikacji przewodowej,*
- *wejście w życie ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 roku - Prawo energetyczne,*
- *budowa gazociągu wysokiego ciśnienia Bytów - Słupsk,*

Czynniki wewnętrzne

- *dynamiczny rozwój dystrybucji gazu płynnego - punktów wymiany butli*
- *gazowych,*
- *dobry stan techniczny sieci elektroenergetycznej /i optymalny pod względem konfiguracji sieci/,*
- *dobrze rozwinięta sieć wodociągowa,*
- ze względu na występujące w gminie korzystne warunki wiatrowe, istnieje potencjalna możliwość wykorzystania alternatywnego źródła energii, jakim są elektrownie wiatrowe, przetwarzające energię mechaniczną wiatru na energię elektryczną,

KOMUNIKACJA

Czynniki zewnętrzne

- *południkowy przebieg pojeziernej drogi wojewódzkiej o znaczeniu regionalnym, który zabezpiecza związki z gminami nadmorskimi i południem kraju,*
- *niewielka odległość /9 km/ ośrodka gminnego - Borzytuchom od siedziby powiatu Bytowa,*
- *przebieg atrakcyjnych szlaków turystycznych, pieszych, wodnych i rowerowych przez Park Krajobrazowy „Dolina Słupi" i planowanej międzynarodowej, pojeziernej trasy rowerowej „*Trasa *Tysiąca Jezior" przez południowy fragment granicy gminy (na bazie istniejącej trasy Miastko-Bytów-Lębork-Łeba „Na kolejowym szlaku"),*
- *Poza obszarem gminy planowana jest także na obszarze parku krajobrazowego regionalna trasa rowerowa „Dolina Słupi" szlakiem elektrowni wodnych i dalej w kierunku Ustki.*

Czynniki wewnętrzne

- *rozwinięta sieć dróg powiatowych, które łącząc wsie z gminami i miastami zapewniają elementarne związki w komunikacji kołowej, a także sieć dróg gminnych uzupełniających tą sieć, zabezpieczających potrzeby lokalne. Ze względu na małe natężenie ruchu, istnieje możliwość wykorzystania tych dróg do rozwoju komunikacji rowerowej w celach turystyczno-rekreacyjnych oraz codziennych dojazdach do pracy i szkoły,*

- *atrakcyjnie położone parkingi leśne, na bazie których można zapewnić pełniejszą obsługę turystów zmotoryzowanych,*
- *rezerwy terenów dla obejść*

4.2 Uwarunkowania - ograniczenia rozwoju

SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA

Ograniczenia zewnętrzne

- *położenie gminy w rejonie odznaczającym się szczególnie niekorzystną sytuacją społeczno-gospodarczą w stosunku do pozostałych regionów kraju; niska atrakcyjność regionu dla inwestorów,*
- *niestabilny system podatkowy,*
- *postępująca patologia społeczna i przenoszenie negatywnych wzorców na teren gminy*

Ograniczenia wewnętrzne

- *wysokie bezrobocie – niskie kwalifikacje i niska aktywność zawodowa zasobów pracy,*
- *niedostatecznie rozwinięta sfera usług turystycznych,*
- *niepełne uzbrojenie terenów planowanych pod działalność gospodarczą,*
- *niski poziom dochodów własnych gminy,*
- *niski i utrwalający się w czasie poziom zamożności społeczeństwa gminy,*

OCHRONA ŚRODOWISKA

Ograniczenia zewnętrzne

- *niewystarczające uregulowania prawne na szczeblu rządowym, w zakresie finansowania przez Państwo zadań wynikających z przyjętej polityki ekologicznej. Wyróżnione pod względem wartości przyrodniczych w Koncepcji Krajowej Sieci Ekologicznej ECONET Polska obszary wymagają ustanowienia form ochronnych, a co najmniej wykluczenia intensywnych form zagospodarowania, powodujących degradację i ilościowe zubożenie walorów, zatem konieczne są preferencje i rekompensaty rządowe,*
- *usytuowanie gminy w strefie pojeziernej, o niezbyt korzystnych warunkach agroklimatycznych i glebowych,*
- *wpływ (istniejący i potencjalny) zanieczyszczeń spoza terenu gminy (ścieki, zanieczyszczenia powietrza),*
- *brak szczegółowej polityki ochronnej w odniesieniu do GZWP Nr 117 (nie zatwierdzone zasoby, nie ustanowiona strefa ochronna),*
- *wzrastający w kraju ruch motoryzacyjny, powodujący wzrost zanieczyszczeń komunikacyjnych*

Czynniki wewnętrzne

- *duży udział obszarów o niezbyt korzystnych warunkach przyrodniczych dla rozwijania gospodarki rolnej.*
- *występujące znaczne naturalne zakwaszenie gleb,*
- *występowanie zjawiska erozji gleb,*

- *bardzo zły stan sanitarny wód płynących,*
- *brak (wśród przebadanych) wód o ogólnej, bardzo dobrej jakości,*
- *mała liczba jezior większych /o powierzchni powyżej 10 ha/,*
- *na ogół utrudniony dostęp do brzegów większych jezior,*
- *słaba izolacja od powierzchni pierwszego użytkowego poziomu wodonośnego, głównie w paśmie środkowym, brak izolacji tych wód wzdłuż północnej granicy gminy,*
- *występujące zagrożenie zanieczyszczeniem dla wód powierzchniowych i podziemnych, wynikające z niewłaściwej, nieuporządkowanej gospodarki ściekowej i gospodarki odpadami.*
- *lokalne zagrożenie zmiany warunków wodnych (w pasie południowo - środkowym - rejon Borzytuchomia i poniżej), w wyniku nie kontynuowania prac melioracyjnych,*
- *brak złóż kopalin podstawowych, a także nieudokumentowane złoże kopalin pospolitych,*
- *występowanie lasów na siedliskach porolnych, mniej odpornych biologicznie od pozostałych zbiorowisk leśnych,*
- *niewystarczający stopień ochrony i zabezpieczenia walorów przyrodniczych (dotyczy zwłaszcza cennych przyrodniczo i krajobrazowo obszarów znajdujących się w granicach i w pobliżu granic Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi"),*
- *niewystarczający stopień świadomości ekologicznej mieszkańców gminy,*
- *wzrastający poziom hałasu i zanieczyszczeń komunikacyjnych, zwłaszcza wzdłuż drogi Słupsk - Bytów*

ROLNICTWO

Ograniczenia zewnętrzne

- *sąsiedztwo z gminami o podobnych uwarunkowaniach wewnętrznych i wynikających stąd problemach,*
- *trudny dostęp do gruntów państwowych bez stworzenia ustawowych preferencji istniejącym indywidualnym gospodarstwom rolnym. Zagospodarowanie dodatkowych areałów uniemożliwia niska dochodowość rolnictwa i w związku z tym brak kapitału na inwestycje,*
- *zmniejszenie popytu na żywność wynikające z recesji gospodarczej kraju, a szczególnie na obszarze byłego województwa słupskiego,*
- *niestabilna polityka rolna, brak realizacji celów określonych w kolejnych rządowych programach rolniczych. Od kwietnia 1998 roku w Komisji Sejmowej Rolnictwa nie prowadzi się prac nad „Średniookresową strategią rozwoju rolnictwa",*
- *brak szczegółowego określenia kierunków i metod przystosowania rolnictwa polskiego do Unii Europejskiej (Wspólnej Polityki Rolnej),*
- *brak prac w Sejmie nad ustawą o rodzinnym gospodarstwie rolnym. Definicja rodzinnego gospodarstwa rolnego powinna stanowić podstawę ustroju rolnego tak jak to jest w Unii Europejskiej*

Ograniczenia wewnętrzne

- *wysoki odsetek - powyżej 41,0 % gruntów marginalnych klas V-VIz. Udział ich w obrębach Borzytuchom, Jutrzenka, Niedarzyno, Krosnowo wynosi powyżej 50 % powierzchni gruntów ornych,*
- *wysoki udział gruntów we władaniu Skarbu Państwa – 73,5 % ogółem i 45,5 % użytków rolnych,*
- *duży udział małych gospodarstw (do 10 ha) – 56,4 % w ogólnej liczbie gospodarstw,*
- *niewielki odsetek gospodarstw rozwojowych – 10,3 % (wojew. wieś - 16,7 %),*
- *znacznie niższa wartość produkcji na 100 ha użytków rolnych niż średnio w byłym województwie słupskim*
- *brak zorganizowanych rynków zbytu. Istniejące przetwórstwo rolno-spożywcze na terenie gminy nie zapewnia rynku zbytu dla produkcji rolnej gminy. Brak powiązań producentów rolnych z rynkiem zbytu*

LEŚNICTWO

Ograniczenia zewnętrzne

- *zagrożenia abiotyczne lasów (zmiany klimatu, ujemny bilans wodny),*
- *ograniczenia budżetowe państwa w finansowaniu lasów,*
- *kradzieże drewna w lasach*

Ograniczenia wewnętrzne

- *znaczny udział powierzchni lasów wymagających dużych nakładów na przebudowę drzewostanów, renaturyzację i zwiększenie stopnia wykorzystania potencjału siedlisk leśnych,*
- *ograniczenia wynikające z położenia w granicach Parku i postulatów ochrony przyrody wnioskowanych w planie ochrony Parku*

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Ograniczenia zewnętrzne

- *pełna zależność systemów zaopatrzenia w energię elektryczną i usług telekomunikacyjnych od systemów krajowych,*
- *całkowity brak sieci gazowej,*
- *niedostatecznie rozwinięta sieć usług telekomunikacyjnych*

Ograniczenia wewnętrzne

- *brak dostatecznej ochrony jakości wód powierzchniowych i podziemnych,*
- *nieuporządkowana gospodarka ściekowa,*
- *pogarszający się stan techniczny niektórych sieci i urządzeń wodociągowych,*
- *nieuporządkowana gospodarka odpadami,*
- *niewystarczające oświetlenie drogowe*

KOMUNIKACJA

Ograniczenia zewnętrzne

- *brak obejścia w ciągu drogi wojewódzkiej w miejscowości Borzytuchom, na której dominuje ruch tranzytowy-zewnętrzny,*
- *zły stan nawierzchni dróg spowodowany zmniejszeniem nakładów finansowych na ich modernizację,*
- *zawieszenie przewozów pasażerskich i towarowych na linii kolejowej Lipusz-Korzybie i rosnące znaczenie w przewozie ładunków (w tym także niebezpiecznych oraz o przekroczonej nośności), transportu drogowego nad kolejowym,*

Wewnętrzne

- *braki w standardach i stanie technicznym sieci drogowej na obszarze gminy,*
- *niskie nakłady na drogownictwo,*
- *niedostatecznie rozwinięte zaplecze techniczne motoryzacji /m. in. brak na terenie gminy parkingów dla samochodów ciężarowych/,*
- *brak ciągów pieszych i dróg rowerowych dla powiązań zewnętrznych i wewnętrznych*

5. MATERIAŁY PLANISTYCZNE WYKORZYSTANE NA POTRZEBY PROJEKTOWANYCH ZMIAN W STUDIUM

1. Mapa topograficzna Polski N-33-71/72 w skali 1:100000 Zarząd Geografii Wojskowej Sztabu Generalnego WP, Polskie Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne, Wojskowe Zakłady Kartograficzne Warszawa 2004 r.
2. Mapa topograficzna 324.1 Bytów w skali 1:50000 Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne Rzeszów S. A. 2001 r.
3. Mapa topograficzna 324.3 Lipusz w skali 1:50000 Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne Rzeszów S. A. 2000 r.
4. Mapa topograficzna 323.2 Kępice w skali 1:50000 Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne Rzeszów S. A. 1980 r.
5. Mapa topograficzna 323.4 Miastko w skali 1:50000 Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne Rzeszów S. A. 2003 r.
6. Mapa topograficzna 324.11 Bytów w skali 1:25000 Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne Rzeszów S. A. 2001 r.
7. Mapa topograficzna 324.13 Bytów w skali 1:25000 Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne Rzeszów S. A. 2001 r.
8. Mapa topograficzna 323.22 Bytów w skali 1:25000 Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne Rzeszów S. A. 2001 r.
9. Mapa topograficzna 323.24 Bytów w skali 1:25000 Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne Rzeszów S. A. 2001 r.
10. Mapa topograficzna 323.224 Kołczygłowy w skali 1:10000 Główny Urząd Geodezji i Kartografii, Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno - Kartograficzne Koszalin 1989 r.
11. Mapa topograficzna 323.242 Barnowiec w skali 1:10000 Główny Urząd Geodezji i Kartografii, Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno - Kartograficzne Koszalin 1989 r.
12. Mapa topograficzna 323.244 Łobzowo w skali 1:10000 Główny Urząd Geodezji i Kartografii, Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno - Kartograficzne Koszalin 1989 r.
13. Mapa topograficzna 324.111 Gałąźnia Wielka w skali 1:10000 Główny Urząd Geodezji i Kartografii, Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno - Kartograficzne Koszalin 1989 r.
14. Mapa topograficzna 324.112 Unichowo w skali 1:10000 Główny Urząd Geodezji i Kartografii, Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno - Kartograficzne Koszalin 1989 r.
15. Mapa topograficzna 324.113 Krosnowo w skali 1:10000 Główny Urząd Geodezji i Kartografii, Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno - Kartograficzne Koszalin 1989 r.
16. Mapa topograficzna 324.114 Gostkowo w skali 1:10000 Główny Urząd Geodezji i Kartografii, Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno - Kartograficzne Koszalin 1989 r.
17. Mapa topograficzna 324.131 Borzytuchom w skali 1:10000 Główny Urząd Geodezji i Kartografii, Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno - Kartograficzne Koszalin 1989 r.

18. Mapa topograficzna 324.132 Bytów w skali 1:10000 Główny Urząd Geodezji i Kartografii, Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno - Kartograficzne Koszalin 1989 r.
19. Mapa topograficzna 324.133 Dabrówka Bytowska w skali 1:10000 Główny Urząd Geodezji i Kartografii, Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno - Kartograficzne Koszalin 1989 r.
20. Mapa topograficzna 324.134 Bytów w skali 1:10000 Główny Urząd Geodezji i Kartografii, Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno - Kartograficzne Koszalin 1989 r.
21. Mapy ewidencji gruntów obręb Borzytuchom w skali 1:5000 i w skali 1:1000 zaewidencjonowane w Powiatowym Ośrodku Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Bytowie maj 2007 r.
22. Mapy ewidencji gruntów obręb Chotkowo w skali 1:5000 i w skali 1:2000 zaewidencjonowane w Powiatowym Ośrodku Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Bytowie maj 2007 r.
23. Mapy ewidencji gruntów obręb Dąbrówka Bytowska w skali 1:5000 i w skali 1:1000 zaewidencjonowane w Powiatowym Ośrodku Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Bytowie maj 2007 r.
24. Mapy ewidencji gruntów obręb Jutrzenka w skali 1:5000 i w skali 1:2000 zaewidencjonowane w Powiatowym Ośrodku Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Bytowie maj 2007 r.
25. Mapa ewidencji gruntów obręb Kamieńczyn w skali 1:5000 zaewidencjonowana w Powiatowym Ośrodku Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Bytowie maj 2007 r.
26. Mapy ewidencji gruntów obręb Krosnowo w skali 1:5000 i w skali 1:2000 zaewidencjonowane w Powiatowym Ośrodku Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Bytowie maj 2007 r.
27. Mapy ewidencji gruntów obręb Niedarzyno w skali 1:5000 i w skali 1:2000 zaewidencjonowane w Powiatowym Ośrodku Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Bytowie maj 2007 r.
28. Mapa ewidencji gruntów obręb Osieki w skali 1:5000 i w skali 1:2000 zaewidencjonowana w Powiatowym Ośrodku Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Bytowie maj 2007 r.
29. Mapy ewidencji gruntów obręb Struszewo w skali 1:5000 i w skali 1:1000 zaewidencjonowane w Powiatowym Ośrodku Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Bytowie maj 2007 r.
30. „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Borzytuchom", uchwalone uchwałą Nr XXIV/111/01 Rady Gminy Borzytuchom z 30 kwietnia 2001 r.
31. „Plan ochrony Parku Krajobrazowego Dolina Słupi" ustanowiony Rozporządzeniem Wojewody Pomorskiego Nr 15/2003 z 23 czerwca 2003 r.
32. Rozporządzenie Wojewody Pomorskiego Nr 58/06 z 15 maja 2006 r. w sprawie „Parku Krajobrazowego Dolina Słupi".
33. NATURA2000 - Standardowy formularz danych dla obszarów specjalnej ochrony (OSO), dla obszarów spełniających kryteria obszarów o znaczeniu wspólnotowym (OZW), dla specjalnych obszarów ochrony (SOO). Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Dolina Słupi PLB220002. Ministerstwo Środowiska, Warszawa 2008 r.
34. NATURA2000 - Standardowy formularz danych dla obszarów specjalnej ochrony (OSO), dla obszarów spełniających kryteria obszarów o znaczeniu wspólnotowym

(OZW), dla specjalnych obszarów ochrony (SOO). Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Dolina Słupi PLH220052. Ministerstwo Środowiska, Warszawa 2008 r.
35. Pismo Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gdańsku Wydział Środowiska i Rolnictwa Oddział Zamiejscowy w Słupsku nr ŚR-Z/MZ/7041-19/07 w sprawie przedstawienia warunków w zakresie ochrony środowiska, Słupsk 2007 r.
36. Liro A. (red.) „Koncepcja krajowej sieci ekologicznej ECONET-POLSKA". Fundacja IUCN Poland, Warszawa 1995 r.
37. Kondracki J. „Geografia fizyczna Polski". PWN. Warszawa 1998 r.
38. Głowaciński Z. (red.). „Polska czerwona księga zwierząt - kręgowce". Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa 2001 r.
39. Tomiałojć L., Stawarczyk T. „Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany". PTPP „pro Natura". Wrocław 2003 r.
40. Sidło P.O., Błaszkowska B., Chylarecki P. (red.). „Ostoje ptaków o randze europejskiej w Polsce". OTOP, Warszawa 2004 r.
41. Sikora A., Rohde Z., Gromadzki M., Neubauer G., Chylarecki P. (red.) „Atlas rozmieszczenia ptaków lęgowych Polski 1985–2004". Bogucki Wyd. Nauk., Poznań 2007 r.
42. „Opracowanie ekofizjograficzne do planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego" oprac. zbiorowe pod redakcją Jarosława Czochańskiego. Pomorskie Studia Regionalne. Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego, Gdańsk 2001 r.
43. „Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego" generalny projektant dr inż. arch. Feliks Pankau, Pomorskie Studia Regionalne. Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego, Gdańsk 2002 r.
44. Numeryczna baza danych GIS, Departament Rozwoju Regionalnego i Przestrzennego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego, Gdańsk, 2003 r.
45. "Program ochrony środowiska województwa pomorskiego" oprac. ARCADIS Ekokonrem Sp. z o.o. Wrocław, Gdańsk 2003 r.
46. "Uwarunkowania i kierunki rozwoju turystyki w województwie pomorskim" oprac. pod kierownictwem Polskiej Agencji Rozwoju Turystyki S.A. zespół ekspertów prof. dr hab. Marek Dutkowski, dr inż. arch. Artur Kostarczyk, prof. dr hab. Barbara Marciszewska, dr Tomasz Studzieniecki, dr hab. Maciej Przewoźniak.
47. „Studium ochrony krajobrazu województwa pomorskiego" oprac. dr hab. Mariusz Kistowski, dr inż. Bogna Lipińska, mgr Barbara Korwel-Lejkowska, Gdańsk 2005 r.
48. "Studium możliwości rozwoju energetyki wiatrowej w województwie pomorskim" oprac. inż. Grażyna Kubicz, mgr Hanna Wojcieszyk, mgr inż. Krzysztof Wojcieszyk, Ryszard Musiał. Biuro Planowania Przestrzennego w Słupsku, Słupsk 2003 r.
49. "Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze w Strefie Rozwojowej Południowego Bałtyku. Możliwości ich wykorzystania i szanse na rozwój" oprac. Paweł Kościelecki Warszawa, 2004 r.
50. Pismo Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Gdańsku Delegatura w Słupsku nr ZP-I-4171/1/863/2007 w sprawie przedstawienia warunków w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego (w tym ochrony archeologicznej), Słupsk 2007 r.
51. Wykaz obiektów wpisanych do Rejestru Zabytków Nieruchomych Województwa Pomorskiego - www.ochronazabytkow.gda.pl z dnia 17 września 2008 r.
52. Informacje i materiały uzyskane od Wojewódzkiego Oddziału Służby Ochrony Zabytków w Gdańsku - Delegatury w Słupsku, Słupsk 2007/2008 r.

53. „Regionalna strategia energetyki ze szczególnym uwzględnieniem źródeł odnawialnych” załącznik do uchwały nr 1098/LII/06 Sejmiku Województwa Pomorskiego z 23 października 2006 r.
54. Załącznik nr 2 do uchwały nr 1098/LII/06 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 23 października 2006 r. - Informacja o prognozie oddziaływania na środowisko „Regionalnej strategii energetyki ze szczególnym uwzględnieniem źródeł odnawialnych”
55. Prognoza oddziaływania na środowisko „Regionalnej strategii energetyki ze szczególnym uwzględnieniem źródeł odnawialnych”, Gdańsk sierpień 2006 r.
56. "Ekspertyza nt. ekologiczno-krajobrazowe uwarunkowania lokalizacji elektrowni wiatrowych w północnej (Pobrzeże Bałtyku) i centralnej części województwa pomorskiego" prof. dr hab. Maciej Gromadzki, dr hab. Maciej Przewoźniak kwiecień 2002 r.
57. Pismo Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego w Gdańsku Departament Rozwoju Regionalnego i Przestrzennego nr DRRP.III.JP.7323-433/07 w sprawie przedstawienia informacji i wniosków z planu zagospodarowania przestrzennego województwa i opracowań regionalnych, Gdańsk 2007 r.
58. Wojewódzkie Biuro Planowania Przestrzennego w Słupsku czerwiec 2007 r. - Informacje i wnioski Zarządu Województwa Pomorskiego do zmian w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Borzytuchom.
59. Zarząd Dróg Wojewódzkich w Gdańsku - wykaz dróg wojewódzkich, 18 wrzesień 2008 r.
60. Zarząd Dróg Powiatowych w Bytowie - wykaz dróg powiatowych w powiecie bytowskim, 17 wrzesień 2008 r.
61. „Koncepcja Rozwoju Powiatu Bytowskiego na lata 2000-2006” Uchwała Nr XVII/85/2000 Rady Powiatu Bytowskiego z dnia 25 maja 2000 r.
62. Załącznik Nr 45 do uchwały nr 196/181/05 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 15 marca 2005 r. w sprawie nadania numeracji drogom gminnym na obszarze Województwa Pomorskiego.
63. „Miejscowy plan zagospodarowani przestrzennego terenu zabudowy na cele działalności produkcyjno-usługowej oraz przemysłowej, położonego w miejscowości Dąbrówka Bytowska, obręb Dąbrówka Bytowska - działka 3/4P, gmina Borzytuchom, województwo pomorskie” uchwalony uchwałą Nr VIII/58/2003 Rady Gminy w Borzymtuchomiu z dnia 25 lipca 2003 r.
64. „Miejscowy plan zagospodarowani przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowo-usługowej, położonego w miejscowości Borzytuchom w obrębie Borzytuchom - działka nr 142/5, gmina Borzytuchom, województwo pomorskie” uchwalony uchwałą Nr IX/66/2003 Rady Gminy w Borzymtuchomiu z dnia 28 sierpnia 2003 r.
65. Wydział Architektoniczno-Budowlany Starostwo Powiatowe w Bytowie 2008 r. - wykaz pozwoleń na budowę wydanych w Gminie Borzytuchom 01.2004 - 06.2008.
66. Pismo Prezesa Urzędu Lotnictwa Cywilnego nr ULC-LTL-2DP-54/301/07 w sprawie przedstawienie warunków w zakresie ruchu lotniczego, Warszawa 2007 r.
67. Pismo Zastępcy Dyrektora Biura Techniki i Zaopatrzenia Komendy Głównej Straży Granicznej nr BTiZ-2133-VIII/07 w sprawie przedstawienia warunków w zakresie ochrony granic, Warszawa 2007 r.

68. Pismo Dowództwo Sił Powietrznych nr 2966/07 w sprawie przedstawienia warunków w zakresie ruchu lotniczego, Warszawa 2007 r.
69. Pismo Dowództwa Marynarki Wojennej RP nr N-5/1099/07 w sprawie przedstawienia warunków w zakresie ruchu lotniczego, Gdynia 2007 r.
70. Założenia polityki energetycznej Polski do 2020 roku, dokument przyjęty przez Radę Ministrów 22 lutego 2000 r., Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, luty 2000 r.
71. Strategia rozwoju energetyki odnawialnej, Dokument sporządzony przez Ministerstwo Środowiska jako realizacja rezolucji Sejmu RP z 08..07.1999, wrzesień 2000 r.
72. Polityka Ekologiczna Państwa, 2000, projekt przyjęty przez Radę Ministrów 1.08.2000 r. oraz przez Sejm RP - 23 sierpień 2001 r.
73. „Program rozwoju energetyki wiatrowej w Polsce na lata 2002-2005", Ministerstwo Środowiska, Warszawa, wrzesień 2001 r.
74. Elektrownie wiatrowe, poradnik wykorzystania energii wiatru, Europejskie Centrum Energii Odnawialnej , Warszawa, 2001 r.
75. Pankau F. „Energetyka wiatrowa w planach zagospodarowania przestrzennego i w prawie budowlanym", materiały z konferencji „Energetyka wiatrowa - planowanie i realizacja", Gdańsk, marzec 2002 r.
76. Pilotowy program wykonawczy do strategii rozwoju energetyki odnawialnej w zakresie wzrostu produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych ze szczególnym uwzględnieniem energetyki wiatrowej na lata 2003-2005" projekt będący realizacją zobowiązań Rządu wynikających ze „Strategii rozwoju energetyki odnawialnej", Ministerstwo Środowiska, Warszawa, wrzesień 2002 r.
77. Poczosa A. „Zasoby energii odnawialnej w Polsce - regulacje prawne oraz możliwości dofinansowania inwestycji w tej dziedzinie", 2002 r.
78. Bartmański M. "Stan i perspektywy rozwoju energetyki wiatrowej w Polsce wobec dotychczasowych regulacji prawnych", Sopot, styczeń 2003 r.
79. „Rozwój energetyki wiatrowej w Polsce wobec dotychczasowych regulacji prawnych", materiały z konferencji, Polskie Towarzystwo Energetyki Wiatrowej, Gdańsk, styczeń 2003 r.
80. „Studium wpływu rozwoju energetyki wiatrowej na pracę i rozwój KSE", raport z wykonania studium, Instytut Energetyki Oddział Gdańsk, Warszawa, 2003 r.
81. "Odnawialne źródła energii jako element rozwoju lokalnego", EC BREC/IMBER, 2003 r.
82. "Wpływ elektrowni wiatrowych na zdrowie człowieka" oprac. EC BREC Instytut Energii Odnawialnej Warszawa, sierpień 2006 r.
83. "Hałas jako czynnik zanieczyszczający środowisko człowieka" oprac. dr Włodzimierz Bandera firma INFO-EKO Gdańsk, 2006 r.
84. Informacja wojskowych instytutów badawczych dot. oddziaływania elektrowni wiatrowych, w tym ich ewentualnego wpływu na organizm człowieka, 2006.
85. Doświadczenia mieszkańców okolic funkcjonujących Parków Wiatrowych w województwie pomorskim, 2006 r.
86. Publikacje nt. funkcjonowania istniejących farm elektrowni wiatrowych, w tym m. in.: "Farma elektrowni wiatrowych Zagórze", publ. firma Elsam A/S, 2006 r.
87. Materiały informacyjne „Polskiego Stowarzyszenia Energetyki Wiatrowej", Szczecin, 2008 r.
88. Wytyczne techniczne dot. projektowanych parków elektrowni wiatrowych oprac. NW Polska Sp. z o.o., Bytów 2008 r.

89. Wnioski zgłoszone do zmiany studium wg dokumentacji planistycznej, Borzytuchom 2007 r.
90. Wizja w terenie i dokumentacja fotograficzna SAiUContractor, Borzytuchom/Gdańsk 2007 r.
91. Materiały i informacje uzyskane w poszczególnych Referatach Urzędu Gminy Borzytuchom, 2007/2008.
92. „Aktualizacja opracowania ekofizjograficznego do planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego" oprac. zbiorowe pod redakcją Jarosława Czochańskiego i Joanny Lemańczyk. Wojewódzkie Biuro Planowania Przestrzennego w Słupsku. Departament Rozwoju Regionalnego i Przestrzennego. Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego, Słupsk/Gdańsk 2007 r.
93. „Projekt zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego", generalny projektant dr inż. arch. Feliks Pankau, Gdańsk, 2009 r.
94. Uchwała Nr 11/175/09 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 12 stycznia 2009 roku w sprawie: przyjęcia projektów zmiany Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego i Planu zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego wraz z Prognozami ich oddziaływania na środowisko.